

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
I. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI W MIEŚCIE.....	9
1. GOSPODARKA	11
1.1. GŁÓWNI PRACODAWCY	11
1.2. STRUKTURA GOSPODARKI MIASTA	12
1.3. GOSPODARKA MIASTA - TENDENCJE ZMIAN	14
1.4. BEZROBOCIE	20
1.5. KATOWICKA SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA.....	23
1.6. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW	23
2. SFERA SPOŁECZNA.....	25
2.1. STRUKTURA SPOŁECZNA I DEMOGRAFICZNA	25
2.2. STAN I ZRÓŻNICOWANIE ŹRÓDEŁ DOCHODÓW GOSPODARSTW DOMOWYCH	30
2.3. STAN BEZPIECZEŃSTWA NA TERENIE MIASTA	32
2.4. GRUPY SPOŁECZNE WYMAGAJĄCE WSPARCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI	35
2.5. POMOC SPOŁECZNA, OPIEKA SOCJALNA	48
2.6. STRUKTURA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	50
2.7. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW	53
3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE.....	55
3.1. STRUKTURA UŻYTKOWANIA TERENU	55
3.2. PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	55
3.3. ZASOBY MIESZKANIOWE	57
3.4. UKŁAD KOMUNIKACYJNY	61
3.5. DZIEDZICTWO KULTUROWE I OCHRONA ZABYTKÓW	63
3.6. UWARUNKOWANIA OCHRONY ŚRODOWISKA.....	64
3.7. WŁASNOŚĆ GRUNTÓW I BUDYNKÓW	65
3.8. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	65
4. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW	68
5. PODSUMOWANIE	70
5.1. DIAGNOZA I ANALIZA AKTUALNEJ SYTUACJI W MIEŚCIE W ASPEKTCIE ZAGADNIENI: GOSPODARCZYCH, SPOŁECZNYCH ORAZ UWARUNKOWAŃ PRZESTRZENNYCH (ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I MIEJSKIEGO ŚRODOWISKA ZABUDOWANEGO).....	70
5.2. WNIOSKI Z ANALIZY SWOT	72
5.3. TERENY WYMAGAJĄCE REWITALIZACJI	73
II. POWIĄZANIE ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI DOTYCZĄCYMI MIASTA I REGIONU.....	75
1. STRATEGICZNE DOKUMENTY DOTYCZĄCE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO, SPOŁECZNEGO I GOSPODARCZEGO MIASTA	75
2. STRATEGICZNE DOKUMENTY DOTYCZĄCE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO, SPOŁECZNEGO I GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA.....	87

3. REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2007-2013 (RPO)	92
III. ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI	103
1. CELE PROGRAMU	103
2. OBSZARY WSKAZANE DO REWITALIZACJI.....	103
3. GRUPY DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH.....	111
GRUPA DZIAŁAŃ A: REGENERACJA PRZESTRZENI PUBLICZNYCH.....	111
GRUPA DZIAŁAŃ B: POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA I ZAPOBIEGANIE PRZESTĘPCZOŚCI	115
GRUPA DZIAŁAŃ C: REWALORYZACJA ZABYTKÓW	116
GRUPA DZIAŁAŃ D: WZMOCNIENIE STRUKTURY GOSPODARCZEJ W OBSZARACH REWITALIZACJI MIEJSKIEJ	118
GRUPA DZIAŁAŃ F: WSPARCIE AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI	121
GRUPA DZIAŁAŃ G: PROFILAKTYKA I PROMOCJA ZDROWIA, ZWALCZANIE CHOROÓB	125
GRUPA DZIAŁAŃ H: REWALORYZACJA I ROZBUDOWA SYSTEMU PARKÓW ...	126
ORAZ TERENÓW SPORTOWO-REKREACYJNYCH	126
GRUPA DZIAŁAŃ I: PORZĄDKOWANIE STAREJ TKANKI URBANISTYCZNEJ ..	127
GRUPA DZIAŁAŃ J: PONOWNE ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW I OBIEKTÓW POPRZEMYSŁOWYCH	128
GRUPA DZIAŁAŃ K. POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA RUCHU PIESZEGO I USPRAWNIEŃ RUCHU KOŁOWEGO W REWITALIZOWANYCH OBSZARACH MIEJSKICH	130
GRUPA DZIAŁAŃ L: MODERNIZACJA I ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	132
GRUPA DZIAŁAŃ M: INSTRUMENTY PLANISTYCZNE	134
4. DZIAŁANIA KOMPLEMENTARNE W SFERZE GOSPODARCZEJ	135
5. DZIAŁANIA KOMPLEMENTARNE W SFERZE SPOŁECZNEJ	142
IV. SYSTEM WDRAŻANIA.....	151
1. WERYFIKACJA I NADANIE PRIORYTETÓW GRUPOM DZIAŁAŃ I OBSZAROM.....	152
1.1 PRIORYTYZACJA GRUP DZIAŁAŃ	152
2. PROCEDURA WPISYWANIA PROPOZYCJI PROJEKTÓW DO PLANU MPR	153
V. SYSTEM MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ	157

SPIS TABEL

Tabela 1. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON sektor publiczny w Częstochowie.....	11
Tabela 2. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON sektor prywatny w Częstochowie.....	11
Tabela 3. Pracujący w wieku 15 lat i więcej wg statusu zatrudnienia i grup zawodów w Częstochowie w 2002 r.....	12
Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej w Częstochowie wg branż w 2010 roku (wg rejestru REGON).....	13
Tabela 5. Struktura zatrudnienia w Częstochowie w latach 2007-2009.....	13
Tabela 6. Zmiany liczby pracujących w Częstochowie w głównych sektorach gospodarki, w latach 2001-2007 (wg PKD z 2004 r.).....	14
Tabela 7. Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym wg sektorów ekonomicznych, w latach 2008 i 2009 (wg PKD z 2007 r.).....	14
Tabela 8. Zmiany struktury gospodarczej miasta w podziale na sekcje PKD w latach 1973 – 2007	15
Tabela 9. Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym wg sektorów ekonomicznych w 2009 roku.....	15
Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Częstochowie latach 1996-2008.....	18
Tabela 11. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Częstochowie latach 2009 – 2010.....	18
Tabela 12. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w Częstochowie i w woj. śląskim w 1996 i 2002-2008.....	18
Tabela 13. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w Częstochowie i w woj. śląskim w latach 2009 - 2010.....	19
Tabela 14. Liczba kont i ubezpieczonych w ZUS z obszaru Gminy Miasta Częstochowa.....	19
Tabela 15. Podstawowe dane o bezrobociu w Częstochowie w latach 2001-2010.....	20
Tabela 16. Bezrobotni w Częstochowie wg płci w latach 1992-2010.....	21
Tabela 17. Struktura bezrobotnych wg stażu pracy, 31.12.2010 r.....	21
Tabela 18. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia, 31.12.2010 r.....	21
Tabela 19. Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy, 31.12.2010 r.....	22
Tabela 20. Produkt krajowy brutto w mln zł w woj. śląskim w 2008 r.....	24
Tabela 21. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w zł w woj. śląskim w 2008 r.....	24
Tabela 22. Prognoza liczby ludności w Częstochowie na tle woj. śląskiego.....	25
Tabela 23. Prognoza ludności miasta Częstochowy w wieku powyżej 55. roku życia.....	25
Tabela 24. Struktura wieku mieszkańców według dzielnic w 2004.....	26
Tabela 25. Struktura wieku mieszkańców według dzielnic w 2011 r.....	28
Tabela 26. Liczba osób starszych wg grup wiekowych.....	30
Tabela 27. Struktura wykształcenia mieszkańców Częstochowy na tle woj. śląskiego i Katowic.....	30
Tabela 28. Gospodarstwa domowe wg źródeł utrzymania w Częstochowie.....	31
Tabela 29. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w woj. śląskim.....	31
Tabela 30. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł.....	31
Tabela 31. Zestawienie zdarzeń kryminalnych na terenie miasta Częstochowa w latach 2006-2010.....	32
Tabela 32. Zestawienie zdarzeń kryminalnych wg poszczególnych komisariatów na terenie miasta Częstochowa w 2008 roku.....	33
Tabela 33. Zestawienie zdarzeń kryminalnych wg poszczególnych komisariatów na terenie miasta Częstochowa w 2009 roku.....	33
Tabela 34. Zestawienie zdarzeń kryminalnych wg poszczególnych komisariatów na terenie miasta Częstochowa w 2010 roku.....	33
Tabela 35. Charakterystyka ujawnionych incydentów wymagających interwencji w 2010 r.....	35
Tabela 36. Główne dysfunkcje klientów pomocy społecznej w Częstochowie odnotowane w kartotece klientów MOPS w roku 2001 i latach 2005 - 2010.....	36
Tabela 37. Bezrobotni w Częstochowie ogółem oraz wg. prawa do zasiłku w latach 1993-2010.....	37
Tabela 38. Czas pozostawiania bezrobotnych w Częstochowie bez pracy.....	37
Tabela 39. Bezrobotni w Częstochowie wg wieku w latach 2004-2010.....	38
Tabela 40. Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych w latach 2004-2009.....	40
Tabela 41. Niepełnosprawni w Częstochowie wg ekonomicznych grup wieku.....	40
Tabela 42. Niepełnosprawni w Częstochowie wg aktywności ekonomicznej.....	41
Tabela 43. Aktualne dane dotyczące placówek dla osób bezdomnych w Częstochowie:.....	43
Tabela 44. Aktualne dane dotyczące placówek dla osób bezdomnych poza Częstochową.....	43
Tabela 45. Pacjenci Ośrodka Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w latach 2001-2010...	46
Tabela 46. Informacja dotycząca osób przebywających w OPOPA w latach 2005 - 2010.....	46
Tabela 47. Pacjenci Ośrodka Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnienia w latach 2005 -	

2010	47
Tabela 48. Pacjenci Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnień w latach 2005 - 2010	47
Tabela 49. Osoby uzależnione od narkotyków zarejestrowane w Poradni Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych Częstochowskiego Towarzystwa Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych "Powrót z U" w latach 2008 - 2010	48
Tabela 50. Osoby uzależnione od narkotyków przebywające na Dziennym Oddziale Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych Częstochowskiego Towarzystwa Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych "Powrót z U" w latach 2008 - 2010	48
Tabela 51. Osoby uzależnione od narkotyków zarejestrowane w Poradni Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR w latach 2005 - 2010	48
Tabela 52. Dane dotyczące domów pomocy społecznej funkcjonujących na terenie Częstochowy..	49
Tabela 53. Liczba i kwota przyznanych dotacji dla organizacji pozarządowych w 2010 r.	53
Tabela 54. Struktura użytkowania gruntów w Częstochowie.....	55
Tabela 55. Liczba mieszkań w Częstochowie w latach 2004-2009	57
Tabela 56. Mieszkania według stanu wykorzystania i własności	58
Tabela 57. Mieszkania według form własności w 2006	58
Tabela 58. Stan wyposażenia mieszkań zamieszkanym w media	58
Tabela 59. Budynki mieszkalne administrowane przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.	60
Tabela 60. Lokale mieszkalne i użytkowe administrowane przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.	60
Tabela 61. Wiek budynków mieszkalnych administrowanych przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.	61
Tabela 62. Stan techniczny budynków mieszkalnych administrowanych przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.	61
Tabela 63. Liczba działek i powierzchnia gruntów należących do miasta i do Skarbu Państwa	65
Tabela 64. Wskaźniki realizacji celów priorytetu VI	93
Tabela 65. Projekty kluczowe realizowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013	94
Tabela 66. Projekty Programu Rozwoju Subregionu Północnego - lista podstawowa*)	97
Tabela 67. Projekty Programu Rozwoju Subregionu Północnego - lista rezerwowa*)	97
Tabela 68. Lista wskaźników dla woj. Śląskiego.....	100
Tabela 69. Wybrane wskaźniki dla obszaru RM 1	104
Tabela 70. Wybrane wskaźniki dla obszaru RM 2	105
Tabela 71. Wybrane wskaźniki dla obszaru RP 1	106
Tabela 72. Wybrane wskaźniki dla obszaru RP 2.....	107
Tabela 73. Wybrane wskaźniki dla obszaru RP 3.....	107
Tabela 74. Wybrane wskaźniki dla obszaru RP 4.....	108
Tabela 75. Wybrane wskaźniki dla obszaru RP 5.....	108
Tabela 76. Priorytety grup działań w MPR	152
Tabela 77. Mierniki Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Częstochowy	157

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik 1	Zadania zakończone
Załącznik 2	zadania kontynuowane i planowane na lata 2012-2016
Załącznik 3	Raport z badań ankietowych przeprowadzonych 4-5 sierpnia 2008

WSTĘP

Miejski Program Rewitalizacji dla Częstochowy został opracowany i uchwalony uchwałą nr 667/XLV/2005 Rady Miasta Częstochowy w dniu 23 maja 2005 r. Program ten został zaktualizowany 14 maja 2007 r. uchwałą nr 103/XI/2007, 6 listopada 2008 r. uchwałą nr 393/XXXIV/2008, 28 czerwca 2010 r. uchwałą nr 709/LXII/2010, 25 sierpnia 2010 r. uchwałą nr 744/LXIII/2010 oraz 8 listopada 2010 r. uchwałą nr 799/LXVII/2010.

Jest to program o charakterze wieloletnim i dotyczy działań w sferze gospodarczej, społecznej i przestrzennej ukierunkowanych na rewitalizację zdegradowanych obszarów miasta w okresie nie dłuższym niż 20 lat.

MPR jest dokumentem spójnym z Częstochowa 2025 - Strategia Rozwoju Miasta i Studium Uwarunkowań oraz Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta, a także uwzględnia założenia polityk i programów miejskich dotyczących przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym, jak również uwzględnia programy ukierunkowane na wzrost potencjału gospodarczego, politykę mieszkaniową, rozwój turystyki i kultury oraz promocję miasta.

Aktualizacja 2012 Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Częstochowy ma na celu kontynuację działań podejmowanych w kolejnych latach poczynając od 2005 roku oraz dostosowanie zapisów MPR do wymogów Regionalnego Programu Operacyjnego, który określa zasady finansowania tego rodzaju przedsięwzięć ze środków strukturalnych w okresie 2007-2013 oraz innych programów finansowanych ze środków unijnych.

Zaktualizowany dokument Miejskiego Programu Rewitalizacji składa się z dwóch części. I Część Zasadnicza (o charakterze stałym) oraz II Część – Plan Działań Rewitalizacyjnych (aktualizowana w zależności od potrzeb). Taki układ dokumentu pozwala na elastyczne posługiwanie się dokumentem Programu, bez konieczności ustawicznego uchwalania jego zmian.

Podstawą metodyczną Programu jest Podręcznik Rewitalizacji - *zasady, procedury i metody działania współczesnych procesów rewitalizacji* Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast (Warszawa, 2003), dokument Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 wraz ze Szczegółowym opisem priorytetów¹ Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013.

Proces opracowania Programu Rewitalizacji obejmował swym zasięgiem całe miasto i polegał na wyznaczeniu obszarów kwalifikujących się do działań rewitalizacyjnych, określeniu ich roli w mieście w kontekście podniesienia jakości życia mieszkańców oraz stanu środowiska miejskiego, a następnie na ustaleniu strategii rewitalizacji z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Aktualizacja ma na celu dostosowanie dokumentu do nowych warunków zewnętrznych oraz usprawnienie procesu wyboru projektów niezbędnych i korzystnych dla rozwoju miasta, realizowanego poprzez proces rewitalizacji jego zdegradowanych obszarów.

W pracy nad aktualizacją programu przyjęto zasadę planowania otwartego z udziałem podmiotów zaangażowanych w procesy rewitalizacji i aktywizacji dzielnicy oraz z udziałem potencjalnych beneficjentów Programu. Część prac przeprowadzono z zastosowaniem metody ekspercko-konsultacyjnej. W procesie analizowania i diagnozowania stanu obszarów posługiwano się danymi i informacjami udostępnionymi przez Urząd Miasta oraz własnymi badaniami ankietowymi. Jako podstawową zasadę przyjęto zachowanie spójności z dokumentami strategicznymi i planistycznymi miasta oraz konieczność dostosowania zapisów MPR do nowego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. Również integracja działań rewitalizacyjnych była bardzo ważnym czynnikiem decydującym o podjęciu opracowania w zakresie aktualizacji MPR.

¹ Dnia 2 grudnia 2011 r. Komisja Europejska przyjęła nową wersję Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 – decyzja K(2011)9027 zmieniająca decyzję K(2007)4208. Dnia 13 grudnia 2011 r. Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 3423/105/IV/2011 przyjął aktualizację Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL na lata 2007-2013.

Narzędzia - Planowanie otwarte

Metoda planowania strategicznego o charakterze otwartym polega na angażowaniu uczestników i grup celu (interesariuszy) w proces opracowywania programów, planów lub projektów w sposób interaktywny. Jednym z ważniejszych elementów pracy nad kolejnymi edycjami MPR były odbywające się spotkania warsztatowe z udziałem przedstawicieli różnych grup interesariuszy:

1. Administracji
2. Mieszkańców
3. Przedsiębiorców / Pracodawców
4. Innych grup celów

W dniach 4-5 sierpnia 2008 r. po raz pierwszy przeprowadzono sondaż w nowej formie poprzez zbieranie uwag od mieszkańców bezpośrednio w obszarach rewitalizacji.

Gmina pełni kluczową rolę w całym procesie. Jest inicjatorem i promotorem samego programu oraz wynikających z niego zadań. Może pełnić również rolę wykonawcy dla części zadań. Po stronie Gminy leży także obowiązek starania się o dodatkowe środki na realizację przedsięwzięć, wdrożenie i nadzór nad realizacją zadań oraz monitoring ich przebiegu. Program rewitalizacji ma określone funkcje wspierające władze w skutecznej realizacji procesu rewitalizacyjnego.

WPROWADZENIE

Częstochowa jest miastem dziedzictwa kulturowego i narodowego. Jest znana na całym świecie dzięki obecności w klasztorze Ojców Paulinów na Jasnej Górze obrazu Matki Bożej - ikony Czarnej Madonny. Sanktuarium Jasnogórskie jest celem licznych pielgrzymek - średnio odwiedza je corocznie około 3,5 miliona pielgrzymów z całego świata.

Częstochowa, miasto lokowane w XIV wieku, wpisała się na stałe w dzieje narodu polskiego. Miały tu miejsce ważne wydarzenia historyczne, nierozzerwalnie związane z obecnością w mieście klasztoru Jasnogórskiego, który pełnił również rolę twierdzy obronnej. Do najważniejszych z nich należy obrona Częstochowy przed wojskami szwedzkimi w 1655 roku, po której miasto stało się symbolem o wymowie narodowo - państwowej i głównym miejscem kultu religijnego w Polsce.

Częstochowa od najdawniejszych lat była ważnym ośrodkiem gospodarczym. Jej położenie na szlaku handlowym oraz obecność klasztoru przyczyniły się znacznie do rozwoju miasta. Przebiegająca przez Częstochowę Kolej Warszawsko - Wiedeńska przyczyniła się do rozwoju przemysłu. Powstały fabryki włókiennicze, huta, rozwinął się przemysł galanteryjny i chemiczny. Cenione były wyroby częstochowskiego rzemiosła, które bazując na wcześniejszych tradycjach, wytwarzało wyroby z metali szlachetnych, szkła i ceramiki. Częstochowę nazywano „Polską Norymbergą” ze względu na rozwój zabawkarstwa, pamiątkarstwa i przemysłu galanteryjnego. Częstochowa pod względem wielkości była czwartym miastem Królestwa Polskiego. Jej znaczenie podkreśliła wielka Wystawa Rolniczo-Przemysłowa zorganizowana w 1909 roku. Spełniła wówczas rolę narodowej manifestacji polskiej kultury i potencjału techniczno-produkcyjnego. W 1925 roku utworzono Diecezję Częstochowską, a od 1933 roku Częstochowa stała się starostwem grodzkim, w latach 1975-1999 Częstochowa pełniła funkcję stolicy województwa. Miasto umacniało swoje dziedzictwo. Powstawały instytucje kulturalne, takie jak: muzea, biblioteki, teatr, kina i instytucje oświatowe, rozwijała się lokalna prasa.

O bogatej przeszłości miasta świadczą liczne zabytki. Wśród nich pierwsze miejsce zajmuje Zespół Klasztorny oo. Paulinów na Jasnej Górze. Cennymi obiektami są również: kościół św. Zygmunta - będący najstarszym kościołem w mieście, kościół Św. Jakuba,

zespół poklasztorny Św. Andrzeja i Barbary, neogotycka katedra pw. Św. Rodziny, neogotycki kościół ewangelicki pw. Wniebowzięcia Pańskiego, secesyjnie zdobiony kościół imienia Maryi Panny, parki podjasnogórskie, urbanistyczny układ Alei Najświętszej Maryi Panny z jej zabudową, Ratusz, a także budynek Poczty Polskiej.

Współczesna Częstochowa jest miastem akademickim: funkcjonuje tutaj osiem wyższych uczelni i blisko 27 tysięcy studentów. Miasto jest dużym ośrodkiem gospodarczym z szeroko rozbudowaną infrastrukturą i znacznym zapleczem społeczno-ekonomicznym. Jest miastem kultury, czerpiącej z bogatej tradycji i historii.

Misją Częstochowy określoną w dokumencie Częstochowa 2025 – Strategia Rozwoju Miasta jest:

Osiągnięcie trwałego, akceptowanego społecznie rozwoju przy optymalnym wykorzystaniu wiedzy, umiejętności i talentów ludzi, zasobów kapitałowych i przyrodniczych oraz potencjału gospodarczego miasta.

MIASTO Z JASNĄ GÓRĄ - budzące nadzieję i inspirujące do działania - sprzyjające harmonijnemu i wszechstronnemu rozwojowi jego mieszkańców oraz przybywających tu od stuleci pielgrzymów, którzy „stąd czerpią moc, by bronić przekazywanych z pokolenia na pokolenie wartości duchowych i patriotycznych”.

Rozwój miasta winien być realizowany poprzez m.in. pielęgnowanie lokalnych wartości kulturowych, obyczajowych, tradycji z zachowaniem wartości środowiska kulturowego dla potrzeb przyszłych pokoleń.

W myśl powyższych deklaracji – podejmowane są działania mające na celu zachowanie i pielęgnowanie bogatego dziedzictwa kulturowego miasta.

W latach 90-tych w Częstochowie - podobnie jak w całym kraju, nastąpił proces głębokiej restrukturyzacji gospodarki. Jego rezultatem była likwidacja wielu starych zakładów przemysłowych (szczególnie przemysłu lekkiego) i ograniczenie zatrudnienia w innych przedsiębiorstwach, które dotychczas tworzyły bazę ekonomiczną miasta.

Jednocześnie nastąpiło załamanie spółdzielczego budownictwa mieszkaniowego i w konsekwencji - sektora budowlanego, który był drugim z filarów gospodarki miasta.

Wkrótce wielu pracowników zwolnionych z przedsiębiorstw państwowych znalazło zatrudnienie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw prywatnych, dynamicznie rozwijającym się dzięki bogatym tradycjom lokalnego rzemiosła oraz w usługach rynkowych i handlu. Jednakże przekształcenia ustrojowe pozostawiły trwałe uszczerbek w bazie ekonomicznej miasta, czego wyrazem jest utrzymujące się bezrobocie oraz trudna sytuacja materialna i społeczna coraz szerszej części społeczeństwa.

Postępujące od kilkunastu lat zjawisko ubożenia niektórych grup mieszkańców, zwłaszcza rodzin dotkniętych bezrobociem oraz osób starych powoduje narastanie zjawisk kryzysowych w rodzinach i patologii społecznych; przejawia się wzrostem zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz degradacją przestrzeni miejskiej - zahamowaniem rozwoju usług, niszczeniem budynków mieszkalnych, dewastacją mienia publicznego.

Wymienione zjawiska szczególnie widoczne są w śródmieściu, zwłaszcza jego najstarszej części, gdzie koncentruje się większość najstarszych i najbardziej zdekapitalizowanych zasobów mieszkaniowych oraz w rejonie Rakowa.

Aby powstrzymać te procesy i na nowo włączyć podlegające degradacji dzielnice w proces rozwoju miasta, podjęto prace nad Miejskim Programem Rewitalizacji.

Rewitalizacja jest to zespół działań w sferze gospodarczej, społecznej i przestrzennej prowadzących do ożywienia i aktywizacji zdegradowanego terenu. Rewitalizacja polega na wdrażaniu na danym obszarze problemowym kompleksowego pakietu programów i projektów w celu wyeliminowania problemów występujących w różnych dziedzinach gospodarki miejskiej i stworzenia w ten sposób sprzyjających warunków dla nowych inwestycji i modernizacji tkanki miejskiej.

Celem rewitalizacji jest poprawa wszystkich aspektów życia mieszkańców miasta, poprzez rewaloryzację stanu środowiska zamieszkania oraz wsparcie rozwoju

gospodarczego i społecznego.

Powiązanie spraw społecznych, gospodarczych i technicznych w procesach rewitalizacji to istota zagadnienia. Rewitalizacja obejmuje działania wszystkich dziedzin życia miasta prowadzące do jednego celu, jakim jest rozwój poprzez wzrost gospodarczy, stopniową likwidację problemów społecznych oraz rozwiązanie zagadnień przestrzennych.

Miejski Program Rewitalizacji dla Częstochowy powstał przy współudziale radnych Rady Miasta Częstochowa, przedstawicieli Rad Dzielnic, partnerów społecznych i gospodarczych oraz indywidualnych osób. Udział i zaangażowanie tych jednostek i osób w czasie spotkań jak i badania ankietowego pozwoliło na dokonanie trafnej diagnozy problemów (dane statystyczne udostępniane przez GUS nie pozwalają na przeprowadzenie analizy w takim zakresie). Owocem tej współpracy było również sformułowanie działań i projektów proponowanych do programu rewitalizacji.

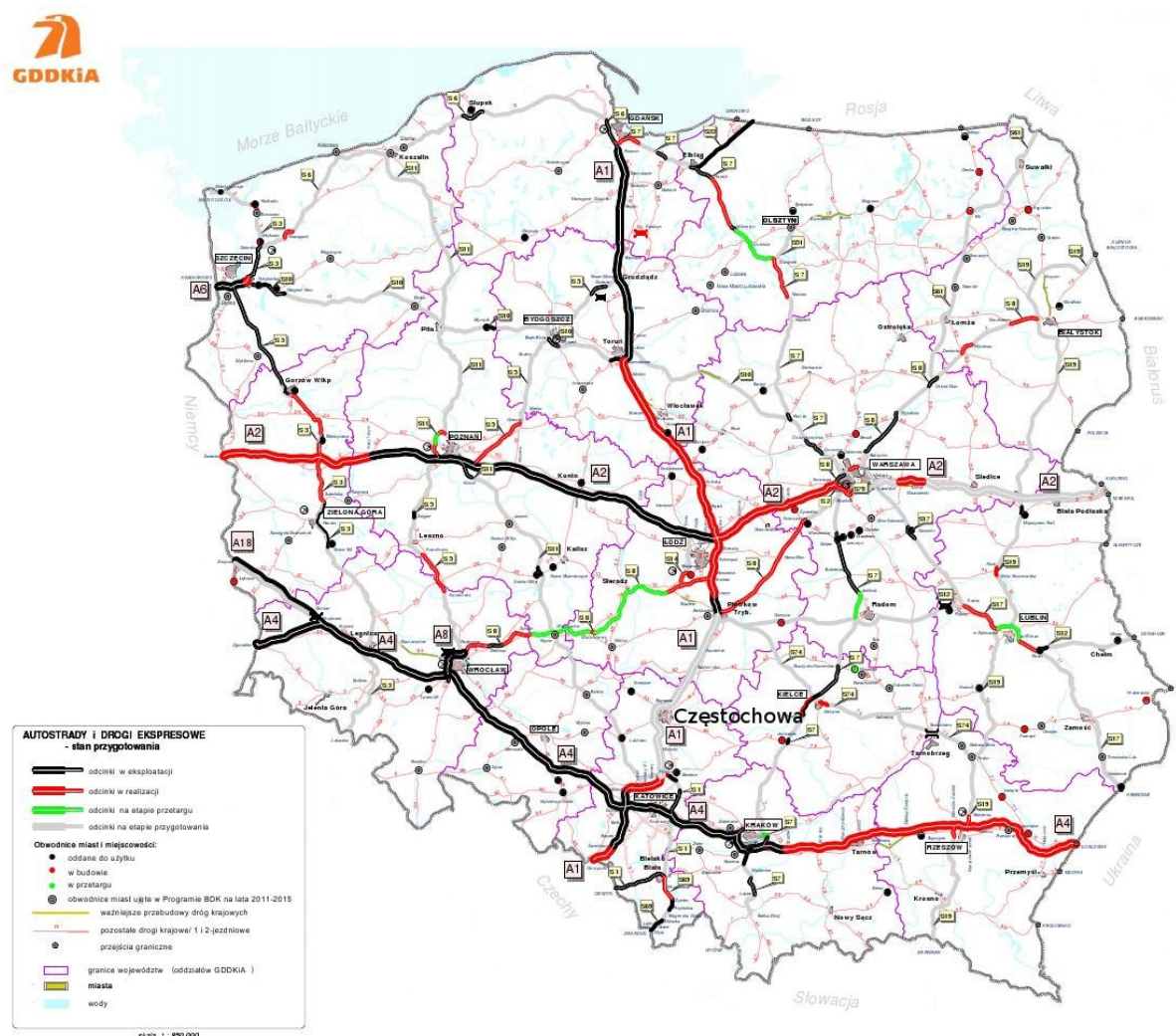
I. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI W MIEŚCIE

Częstochowa jest ośrodkiem miejskim o znaczeniu krajowym - miastem ośrodkowym dla subregionu częstochowskiego.

Miasto liczy 238 042 mieszkańców i jest drugim co do liczby ludności miastem województwa śląskiego, a 13 w Polsce według liczby mieszkańców (wg danych Głównego Urzędu Statystycznego, stan wg miejsca zamieszkania na 31.12.2010 r.).

Położone jest w północnej części województwa śląskiego w ciągu korytarza komunikacyjnego o znaczeniu europejskim relacji: Sztokholm – Gdańsk – Katowice – Żylna – (Budapeszt – Ateny) z odgałęzieniem dla relacji Częstochowa – Ostrawa (Wiedeń– Wenecja).

Według Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego, wokół tego korytarza wyznaczone zostało pasmo przyspieszonego rozwoju.

Rysunek 1. Położenie Częstochowy, źródło: GDDKiA 2011

Okolice Częstochowy to malownicze tereny Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej ze skalistymi jurajskimi wzgórzami, ruinami średniowiecznych zamków, przez które wiedzie Szlak Orlich Gniazd, oraz licznymi rezerwatami przyrody.

Częstochowa z Jasną Górą jest jednym z największych ośrodków pielgrzymkowych świata chrześcijańskiego. Jest też drugim – po Lourdes – centrum kultu maryjnego. Sanktuarium odwiedza corocznie średnio 3,5 miliona pątników z 80 krajów świata. Swoistym fenomenem religijnym i społecznym w skali ogólnoswiatowej są pielgrzymki piesze. Od maja do końca września przybywa tutaj pieszo ponad 200 000 pątników, a najdłuższe szlaki liczą ponad 600 kilometrów i ich pokonanie zajmuje do 20 dni

wędrówki. Ruch pielgrzymkowy w Częstochowie kumuluje się w okresie od maja do sierpnia. Największe nasilenie obserwuje się w związku z dwoma świętami maryjnymi: uroczystością Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny - 15 sierpnia oraz Matki Bożej Jasnogórskiej – 26 sierpnia.

Według danych Biura Prasowego Jasnej Góry sanktuarium w latach 2005 – 2007 odwiedziło corocznie 4,5 miliona pielgrzymów, a w 2004 roku około 3,5 miliona pielgrzymów. W 135 ogólnopolskich pielgrzymkach w roku 2004 wzięło udział 1 073 470 osób. W roku 2005 przybyły 134 ogólnopolskie pielgrzymki z 1 696 400 pielgrzymów. W 2006 roku na Jasną Górę zawitało 135 ogólnopolskich pielgrzymek, w których łącznie uczestniczyło 1 722 270 osób. Natomiast w 2007 roku Jasna Góra przyjęła 136 ogólnopolskich pielgrzymek o łącznej liczbie uczestników 1 106 175 osób. Jasną Górę odwiedziło w 2008 roku ponad 3,5 mln pielgrzymów, a w 134 ogólnopolskich pielgrzymkach wzięło udział 899 tys. 510 osób. Jasną Górę odwiedziło w 2009 roku około 3,5 mln pielgrzymów, w 167 ogólnopolskich pielgrzymkach wzięło udział 867 tys. 298 osób. W 2010 roku Jasną Górę odwiedziło ok. 3 mln pielgrzymów; w 229 ogólnopolskich pielgrzymkach wzięło udział ponad 811 tys. osób. W 2011 roku przybyło na Jasną Górę około 3,2 mln pielgrzymów; w 228 ogólnopolskich pielgrzymkach wzięło udział 832 tys. 876 osób.

Najliczniejsze pielgrzymki to: Rodzina Radia Maryja, Odnowa w Duchu Świętym, Rolnicy, Ludzie Pracy, Motocykliści, Rodzina Szkół im. Jana Pawła II, Anonimowi Alkoholicy, Podwórkowe Kółka Różańcowe Dzieci, Elektrycy, Małżeństwa i Rodziny, Nauczyciele, Legion Maryi, Pocztcowcy, Akcja Katolicka, Kolejarze, Franciszkański Zakon Świeckich, Amazonki. Podkreślić należy, że najliczniej w pielgrzymkach uczestniczą dzieci i młodzież.

W obsłudze ruchu turystyczno - pielgrzymkowego istotną rolę odgrywa baza noclegowa i zaplecze gastronomiczne. Obecnie w Częstochowie działa 10 hoteli oraz 37 innych obiektów noclegowych, znajdujących się w ewidencji Urzędu Miasta. Liczba lokali gastronomicznych w mieście utrzymuje się od kilku lat na stałym poziomie ok. 250. Niewielki wzrost zanotowano po zwiększeniu możliwości udzielania licencji na sprzedaż alkoholu.

Istotną rolę w życiu miasta odgrywa życie akademickie. Obecnie w Częstochowie działa 9 wyższych uczelni: Politechnika Częstochowska, Akademia im. Jana Długosza, Akademia Polonijna, Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki, Wyższa Szkoła Lingwistyczna, Wyższa Szkoła Zarządzania, Centralna Szkoła Państwowej Straży Pożarnej, Wyższe Seminarium Duchowne Archidiecezji Częstochowskiej, Centrum Języków Europejskich – Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych. Liczba studentów wzrosła od 1993 roku do 2005 z 7 tys. do 34 tys., w ostatnim okresie liczba ta nieco spadła z uwagi na niż demograficzny i obecnie wynosi około 27 tysięcy. Nadal jednak szkolnictwo wyższe pełni istotną rolę w gospodarce.

Częstochowa jest ważnym ośrodkiem gospodarczym, w którym zarejestrowanych jest 26 725 podmiotów (stan na dzień 31.12.2010) r.) zarówno dużych, jak również średnich i małych, często rodzinnych, prowadzonych od wielu pokoleń warsztatów rzemieślniczych. Inwestycje zagraniczne znacznie ożywiają lokalną gospodarkę zwiększając potencjał rozwojowy miasta i atrakcyjność rynku pracy. W ostatnich latach powstały nowe spółki z kapitałem zagranicznym zarówno w sferze działalności produkcyjnej, jak również działalności handlowo - usługowej i hotelarskiej. Wśród firm zagranicznych, które swoje wielomilionowe inwestycje zlokalizowały w Częstochowie należy wymienić: ISD Huta Częstochowa sp. z o.o., TRW Polska, CF GOMMA POLAND, Brembo, BST Safety Textiles sp. z o.o., BOC Gazy, Remondis, GUARDIAN Industries Poland, Fortum, Limar, Stolze. Centra handlowe zbudowały między innymi: Metro Group, Tesco, Castorama, OBI, Globe Trade Center (Galeria Jurajska), a w branży turystycznej inwestował Accor Hotels. Koncerny paliwowe Statoil, Shell Polska, BP Polska, Lukoil, Bliska, Polski Koncern Naftowy Orlen S.A. zbudowały nowe stacje benzynowe. Niedawno Firma Morion zrealizowała park miniatur na Złotej Górze.

1. GOSPODARKA

1.1. GŁÓWNI PRACODAWCY

Gospodarkę Częstochowy tworzy (wg danych GUS za 2010 r.):

- 26 152 podmiotów należących do sektora prywatnego,
- 573 podmiotów należących do sektora publicznego, wśród których są 2 przedsiębiorstwa państwowe.

Pomimo relatywnie niewielkiej liczby w stosunku do liczby przedsiębiorstw prywatnych, jednostki należące do sektora publicznego należą wciąż do istotnych pracodawców w mieście.

Ostatnie dane statystyczne na temat zatrudnienia w układzie tych sektorów dostępne są za 2010 r.; wówczas:

- w sektorze prywatnym, który tworzyło 26 152 podmiotów, pracowało łącznie ok. 65,6% ogółu zatrudnionych,
- w sektorze publicznym, który tworzyło 573 podmiotów, pracowało ok. 34,4% zatrudnionych.

Tabela 1. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON sektor publiczny w Częstochowie

Rodzaj jednostek	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
liczba jednostek ogółem	353	393	454	451	428	406	404	572	572	573
przedsiębiorstwa państwowe	7	7	7	5	2	2	2	2	1	1
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	216	257	284	277	275	273	276	276	276	272
spółki handlowe	43	41	42	44	41	33	29	29	30	27
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze	3	3	1	1	1	1	1	-	-	-

źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela 2. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON sektor prywatny w Częstochowie

Rodzaj jednostek	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
liczba jednostek ogółem	26270	26600	26082	25527	24918	24447	24447	24 935	25 252	26 152
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	21626	22004	21370	20736	20059	19452	19339	19 596	19 971	20 737
spółki handlowe	1333	1535	1631	1712	1779	1849	1926	1 996	2 092	2 184
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	285	298	301	307	318	339	362	374	386	406
spółdzielnie	94	94	95	94	93	88	88	80	77	77
fundacje	38	40	43	46	50	50	63	68	73	76
stowarzyszenia i organizacje społeczne	476	429	451	473	501	539	560	570	574	587

źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela 3. Pracujący w wieku 15 lat i więcej wg statusu zatrudnienia i grup zawodów w Częstochowie w 2002 r.

<i>Grupa zawodowa</i>	<i>Ogółem</i>	<i>Pracownicy najemni</i>	<i>Pracodawcy</i>	<i>Pracujący na własny rachunek</i>	<i>Pomagający członkowie rodzin</i>	<i>Nieustalony status zatrudnienia</i>
OGÓŁEM z tego	87897	72495	5700	8138	853	711
Parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy	8089	4498	3038	534	-	19
Specjaliści	15694	14066	506	940	45	137
Technicy i inny średni personel	12499	10497	526	1258	117	101
Pracownicy biurowi	7829	7624	31	119	51	4
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	10991	8010	577	2087	227	90
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	808	180	32	399	173	24
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	16882	14288	821	1504	109	160
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	9044	7781	116	1037	50	60
Pracownicy przy pracach prostych	5534	5166	44	234	59	31

źródło: GUS, NSP 2002

W latach 1998-2005 przyrost liczby najpoważniejszych firm - spółek prawa handlowego i spółek z udziałem kapitału zagranicznego w Częstochowie był prawie taki sam jak przeciętnie dla miast woj. śląskiego (dla spółek prawa handlowego wyniósł 69%, w miastach województwa - średnio 68,4% dla firm z kapitałem zagranicznym - 37%, a w miastach województwa - 43,5%). Firmy te stanowiły w roku 2005 r. 8,4% z wszystkich przedsiębiorstw w Częstochowie, a 79% stanowiły firmy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W 2010 r. dane te kształtowały się podobnie tj. liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą stanowiła 79,3%, natomiast nieznacznie wzrósł udział liczby spółek handlowych i spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego i stanowił on 10%. Są to wskaźniki podobne do przeciętnych dla miast woj. śląskiego (analogicznie 7% i 76,7%). Dla co najmniej 40% spośród prawie 21 tys. osób fizycznych posiadających zarejestrowaną działalność gospodarczą, działalność ta jest dodatkowym, a nie podstawowym źródłem utrzymania. Wynika to z danych Narodowego Spisu Powszechnego 2002, zgodnie z którymi tylko 5,7 tys. osób określiło się jako pracodawcy, a ok. 8,1 tys. jako pracujący na własny rachunek.

1.2. STRUKTURA GOSPODARKI MIASTA

Sytuacja w strukturze gospodarczej miasta nie zmieniła się istotnie w porównaniu do roku 2004. Wtedy biorąc pod uwagę liczbę podmiotów, w branżowej strukturze gospodarki dominowały firmy z sektora handel i naprawy (35,2% łącznej liczby w Częstochowie). Drugą z kolei sekcją gospodarki pod względem liczby podmiotów jest przetwórstwo przemysłowe - 15,4% ogółu firm oraz przedsiębiorstwa zajmujące się obsługą nieruchomości, najmem i usługami związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej, które stanowią 13,7% łącznej liczby firm w mieście.

Obecnie pod względem liczby podmiotów w strukturze gospodarki miasta dominuje już sektor usługowy, ale z punktu widzenia zatrudnienia najistotniejszym sektorem gospodarki Częstochowy pozostaje przemysł i budownictwo. W sektorze tym pracuje 40% zatrudnionych w mieście (por. tabela 5).

Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej w Częstochowie wg branż w 2010 roku (wg rejestru REGON)

Sekcja	liczba podmiotów		ogółem liczba	% ogólnej liczby podmiotów
	sektor publiczny	sektor prywatny		
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	3	8586	8589	35,2%
Przetwórstwo przemysłowe	8	3758	3766	15,4%
Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	85	3253	3338	13,7%
Budownictwo	3	2008	2011	8,2%
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	0	1057	1057	4,3%
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	14	1737	1751	7,2%
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	26	1254	1280	5,2%
Pośrednictwo finansowe	0	1057	1057	4,3%
Hotele i restauracje	7	583	590	2,4%
Edukacja	216	335	551	2,3%
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	1	320	321	1,3%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	31	18	49	0,2%
Górnictwo	0	8	8	0,03%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię Elektryczną, gaz, wodę	5	10	15	0,06%
Rybacktwo	0	2	2	0,008%
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	0	0	0	0%
RAZEM :	399	23986	24385	100%

źródło: GUS, BDL

Tabela 5. Struktura zatrudnienia w Częstochowie w latach 2007-2009

Sektor	2007		2008		2009	
	liczba zatrudnionych	udział w ogólnej liczbie [%]	liczba zatrudnionych	udział w ogólnej liczbie [%]	liczba zatrudnionych	udział w ogólnej liczbie [%]
Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	808	1	821	1,1	721	0,9
Przemysł i budownictwo	33 979	43	33 416	43,1	31 055	40
Handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja	16 200	20,5	16 157	20,9	16 337	21,1
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości	2 988	3,8	2 841	3,7	3 365	4,3
Pozostałe usługi	25 097	31,7	24 250	31,3	26 082	33,6
OGÓŁEM :	79 072	100,0	77 485	100,0	77 560	100,0

*) źródło: GUS, BDL

1.3. GOSPODARKA MIASTA - TENDENCJE ZMIAN

W latach 90-tych w Częstochowie, tak jak w całym kraju nastąpił proces restrukturyzacji gospodarki. Wiele zakładów przemysłowych, przede wszystkim dużych przedsiębiorstw państwowych uległo likwidacji lub przeszło proces restrukturyzacji, z reguły związany z ograniczeniem zatrudnienia. W ślad za likwidacją dużych przedsiębiorstw postępował upadek lub osłabienie kondycji mniejszych firm kooperujących z dużymi zakładami przemysłowymi. Poważnie zmniejszyło się zatrudnienie w Hucie Częstochowa – największym pracodawcy miasta. W połowie lat 70-tych Huta zatrudniała ok. 16 tys. osób; obecnie Huta przekształciła się w ISD Huta Częstochowa Sp. z o.o. i zatrudnia około 5 tys. osób.

W 1973 roku ponad połowa zatrudnionych w Częstochowie pracowała w przemyśle. W przeciągu blisko 40 lat udział ten zmniejszył się do około 30%. Zatrudnienie w przemyśle wraz z budownictwem obniżyło się o ok. 34 tys. osób - z 66% do 40% łącznej liczby pracujących.

W ostatnich dwóch latach liczba pracujących w Częstochowie minimalnie wzrosła. Trwający nieprzerwanie od 1997 roku spadek zatrudnienia w przemyśle został przerwany w 2004 roku. Zatrudnienie w latach 2003-2007 wzrosło o 3920 osób. Światowy kryzys gospodarczy w 2008 roku doprowadził do znacznego spadku zatrudnienia o ponad 1,5 tysiąca osób.

Tabela 6. Zmiany liczby pracujących w Częstochowie w głównych sektorach gospodarki, w latach 2001-2007 (wg PKD z 2004 r.)

Sektor	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Usługi nierynkowe	20 611	19 963	18 870	18 728	18 495	18575	18592
Usługi rynkowe	22 648	21 787	21 478	21 598	23 290	23247	25536
Sektor przemysłowy	30 967	30 999	29 906	31 288	31 198	32672	33826

źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela 7. Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym wg sektorów ekonomicznych, w latach 2008 i 2009 (wg PKD z 2007 r.)

Sektor	2008	2009
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	821	721
Przemysł i budownictwo	33 416	31055
Handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja	16 157	16 337
Działalności finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości	2 841	3 365
Pozostałe usługi	24 250	26 082
RAZEM	77 485	77560

źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Statystyka nie udostępnia danych na temat zmian stanu zatrudnienia w poszczególnych zakładach, w ostatnich latach zaprzestano również udostępniania danych o liczbie pracujących wg struktury branżowej gospodarki. Z tego względu bardzo trudno jest precyzyjnie określić skalę uszczerbku dla bazy ekonomicznej związanego z procesami restrukturyzacji przemysłu. Tabela 8 zawiera szacunkowe dane na ten temat, w oparciu o statystyki GUS i dane zawarte w Planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego Częstochowy z roku 1973, i stanowi poglądową ilustrację występujących zjawisk.

Tabela 8. Zmiany struktury gospodarczej miasta w podziale na sekcje PKD w latach 1973 – 2007

sektor	pracujący w 1973 r.		pracujący w 2001 r.*)		pracujący w 2007	
	tys. osób	%	tys. osób	%	tys. osób	%
rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	1,7	1,6	0,3	0,3	0,1	0,1
przemysł (a)	55,1	52,2%	30,0	31,4%	30,4	38,9
budownictwo	14,8	14,0%	6,3	6,6	3,4	4,4
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	6,7	6,3	16,3	17,1%	9,6	12,3
hotele i restauracje	-	-	-	-	1,1	1,4
transport, gospodarka magazynowa i łączność	9,2	8,6	7,6	8,0	5,0	6,4
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne, wymiar sprawiedliwości, finanse, gospodarka komunalna i mieszkaniowa pozostałe	9,1	8,6	11,6	12,2	4,3	5,5
oświata i wychowanie / edukacja	5,0	4,7	8,8	9,2	8,8	11,3
obsługa nieruchomości i firm, nauka	0,8	0,8	5,9	6,2	-	-
ochrona zdrowia, pomoc społeczna	3,4	3,2	8,6	9,0	5,5	7,0
działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	-	-	-	-	1,6	2,1
pozostałe sekcje	-	-	-	-	8,3	10,6
R A Z E M :	106,0	100,0%	95,4	100,0%	78,1	100%

*) dane szacunkowe; różnica w udziale zatrudnienia w przemyśle wraz z budownictwem w stosunku do danych zawartych w tab. 6 wynika z tego, że pracujących w sekcji "naprawy" w r. 2003 statystyka wykazała wraz z pracującymi w handlu, a w danych za r. 2001 - wraz z pracującymi w handlu.

źródło: 1973 r.: Miejskowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego Częstochowy. Część I: Raport o stanie zagospodarowania miasta – 1973 r. ; 2001 i 2007 r. - dane GUS

(a) Obejmuje sekcje Górnictwo, Przetwórstwo przemysłowe, Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę dla danych z 2001 i 2007 r.

Tabela 9. Pracujący łącznie z rolnictwem indywidualnym wg sektorów ekonomicznych w 2009 roku

Sektor	Pracujący w 2009 roku	
	tys. osób	%
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	0,7	0,9
Przemysł i budownictwo	31,1	40,0
Handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja	16,3	21,1
Działalności finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości	3,4	4,3
Pozostałe usługi	26,1	33,6
RAZEM	77,6	100,0

Źródło – Bank Danych Regionalnych GUS według aktualnego podziału branż

Zakłady w trakcie likwidacji lub upadłości – stan z dnia 31 grudnia 2010 (wg danych Urzędu Miasta będące podatnikami gminy miasta Częstochowa):

- Przedsiębiorstwo Produkcji i Montażu Urządzeń Elektrycznych Budownictwa "Elektromontaż" nr 2 w upadłości, Katowice ul. Józefowska 6;
- PRESS-BUD Sp. z o.o. w upadłości, Częstochowa ul. Poselska 12/32;
- Asko Spółdzielnia Pracy Branży Skórzanej w likwidacji, Częstochowa ul. Olsztyńska 51;
- Spemed Wytwórnia Sprzętu Medycznego Spółdzielnia Pracy w likwidacji, Częstochowa, ul. Tartakowa 16;
- Poligraficzno-Wydawnicza Spółka Akcyjna "Udziałowa" w likwidacji, Częstochowa, ul. Mielczarskiego 1/3;
- Pralnicza Spółdzielnia Pracy Pralchem w likwidacji, Częstochowa, ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 33;
- Przedsiębiorstwo Montażowo - Konstrukcyjne Maszyn i Urządzeń Mega Montex Spółka z o.o. w likwidacji, Częstochowa ul. Bór 143;
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowe "Metalzbyt" Spółka Akcyjna w likwidacji, Częstochowa ul. Bór 164;
- Przędzalnia Czesankowa Elanex S.A. w likwidacji, Częstochowa ul. Krakowska 80;
- Spółdzielnia Inwalidów Nowe Życie S.A. w likwidacji, Częstochowa ul. Warszawska 67;
- Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych S.A. w likwidacji, Częstochowa ul. Bystra 16;
- Zakład Robót Wykończeniowych "Mal-Mont" w likwidacji Spółka z o. o., Częstochowa, ul. Dojazdowa 1;
- Prefabet Lisów Sp. z o. o. w likwidacji, Lisów, ul. Częstochowska 19;
- Zakłady Artykułów Technicznych i Galanteryjnych „Polgal” w likwidacji, Częstochowa, ul. Ogrodowa 66;
- Drukarnia Częstochowskie Zakłady Graficzne S.A. w likwidacji, Częstochowa, Al. NMP 52;
- Śnieżka Chłodnia w Częstochowie w upadłości, Częstochowa, ul. Gazowa 2/4/6;
- Komozja S.A. w upadłości, Częstochowa, ul. Gronowa 17b;
- Spółdzielnia Pracy Usług Wysokościowych Tartanex, Częstochowa, ul. Cecha 19a;
- Chiaromonte Sp. z o. o. w upadłości likwidacyjnej, Częstochowa, ul. Wyszyńskiego 22/2.

Wykaz zakładów zlikwidowanych do 31 grudnia 2010 roku, będących podatnikami gminy miasta Częstochowa:

- ERG K & B Zakłady Chemiczne w upadłości, Częstochowa, ul. Warszawska 320;
- CZĘSTOCHOWSKIE FABRYKI MEBLI w upadłości, Częstochowa, ul. Podkolejowa 45/47;
- CEZAB Wielozakładowe Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe S.A. w upadłości, Częstochowa, ul. Kawia 4/16;
- CEBA Częstochowskie Zakłady Przemysłu Bawełnianego w upadłości, Częstochowa, ul. Rejtana 25/35;
- CZEWAŁ Zabawkarsko – Chemiczna Spółdzielnia Pracy w upadłości, Częstochowa, ul. Boya-Żeleńskiego 12,
- FABRYKA POMOCY NAUKOWYCH w upadłości, Częstochowa, ul. Brzeźnicka 60A;
- ELMET Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe w Katowicach w upadłości, Katowice ul. Kościuszki 227;
- Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Przemysłu Zbożowo – Młynarskiego w upadłości PZZ, Częstochowa, ul. Tartakowa 15/29;
- NYSA Zakłady Wykonawstwa Sieci Elektrycznych S.A. w upadłości, Nysa,

- ul. Piłsudskiego 62a;
- WESTA Zakłady Ubezpieczeń S.A. w upadłości, Łódź, ul. Piotrkowska 17;
 - Częstochowskie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych i Mostowych w upadłości, Częstochowa, ul. Dmowskiego 5;
 - ZM DOMGOS w upadłości, Częstochowa, ul. Jaskrowska 108/124;
 - PG i MP BUDEX w upadłości, Częstochowa, ul. Polskiego Czerwonego Krzyża 17/7;
 - Przędzalnia Czesankowa WEŁNOPOL S.A. w upadłości, Częstochowa, ul. 1 Maja 19;
 - Biuro H-U-P FAU Sp. z o.o. w upadłości -Dębica, ul. Konarskiego 32a;
 - MULTIMILK Sp. z o. o. w upadłości , Bielsko-Biała, ul. Piekarska 13;
 - Częstochowskie Zakłady Materiałów Ogniotrwałych Spółka Akcyjna w upadłości, Częstochowa ul. Legionów 90;
 - Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowe „METAL - MONTEX” Sp. z o. o. w upadłości, Częstochowa ul. Dojazdowa 1;
 - MONTEX – HOLDING S.A. w upadłości, Częstochowa ul. Dojazdowa 1;
 - Śląskie Zakłady Zbożowo - Młynarskie S.A. w Zabrze w upadłości, Zabrze ul. Wolności 276;
 - Zakład Konfekcji Technicznej "Polnam" S.A. w upadłości, Częstochowa ul. Wały Dwernickiego 121;
 - Mysłowickie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Holding S.A. w upadłości, Mysłowice ul. Katowicka 51;
 - „POLMOZBYT” Sp. z o. o. w upadłości, Opole ul. Ozimska 48;
 - Spółdzielnia Mieszkaniowa „Polonia” w Warszawie w upadłości, Warszawa ul. Wojciechowskiego 17/108;
 - Lubelskie Przedsiębiorstwo Leasingowe, Lublin, ul. J. Bema 1;
 - Fabryka Urządzeń Mechanicznych „WYKROMET” S.A. w upadłości, Częstochowa ul. Rolnicza 43/45;
 - Zakłady Materiałów Ogniotrwałych Spółka z o. o. w upadłości, Częstochowa ul. Legionów 90;
 - Odlewnia Żeliwa „KRATER” Sp. z o. o. w upadłości, Częstochowa ul. Złota 191/195b;
 - Bormir Spółka z o. o. w likwidacji, Częstochowa ul. Rakowska 3/5;
 - Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów Eskulap w likwidacji, Częstochowa, Aleja Najświętszej Maryi Panny 62;
 - Przedsiębiorstwo Realizacji Komplet. Obiektów Przem. Komobex Spółka z o. o. w likwidacji, Częstochowa ul. Dekabrystów 41;
 - Przedsiębiorstwo Handlowo -Usługowe "Hurt - Montex" Spółka z o. o. w likwidacji, Częstochowa ul. Dojazdowa 1;
 - Spółdzielcze Przedsiębiorstwo Budownictwa Wiejskiego w Częstochowie w likwidacji, Częstochowa, ul. Gnaszyńska 14/20;
 - "Woxym" Spółka z o. o. w likwidacji, Częstochowa, ul. Legionów 90/100;
 - Spółdzielnia Pracy „Odzież” w upadłości, Częstochowa, ul. Kiedrzyńska 11/13;
 - Chłodnie Igloopol Sp. z o. o. w upadłości, Kraków, ul. Pana Tadeusza 6;
 - Przedsiębiorstwo Budowy Remontów Urządzeń Chłodnych „Chłód” Sp. z o. o., Kraków. ul. Szklarska 14/2;
 - Biuro Usług Finansowych "Specius" Spółka z o. o. w likwidacji, Częstochowa, ul. Dekabrystów 41;
 - Spółdzielnia Inwalidów "Częstochowianka" w likwidacji Zakład Pracy Chronionej, Częstochowa, ul. Brzeźnicka 46;
 - Hutnicze Przedsiębiorstwo Remontowe w Chorzowie w likwidacji, Katowice, ul. Wita Stwosza 31;
 - Zakłady Budowy Maszyn i Górnictwa "Częstochowa" S.A. w likwidacji, Kłobuck, ul. Górnicza 1;
 - Przedsiębiorstwo Inwestycyjno - Leasingowe Tytan w likwidacji, Częstochowa, ul. Kawia 4/16;
 - PH KORONA K. KUZAK w upadłości, Częstochowa, ul.. Nadrzeczna 7;
 - Celt S.A. Fabryka Mebli w upadłości, Częstochowa ul. Srebrna 49.

Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Częstochowie latach 1996-2008

Sektor	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Zmiana 1996-2008
Rolnictwo	150	163	164	164	165	197	204	230	208	225	280	323	323	+115%
Przemysł i budownictwo	6743	6954	7101	6949	6665	6861	6793	6537	6218	6016	5785	5800	5914	-12%
Usługi rynkowe	15166	16057	16897	17359	17661	17877	18247	17997	17714	17271	16950	16848	17315	+14%
Usługi nierynkowe	1164	1395	1525	1585	1628	1688	1749	1772	1838	1834	1836	1880	1955	+68%
RAZEM :	23223	24569	25687	26057	26119	26623	26993	26536	25978	25346	24853	24851	25507	+7%

źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela 11. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Częstochowie latach 2009 – 2010

Sektor	2009	2010
Przemysł*	3663	3848
Sekcje G, H, I, J*	10822	11047
Sekcje K, L*	2089	2133
Pozostałe usługi*	6639	6986
Razem	23213	24014

źródło: Bank Danych Lokalnych GUS – wyjaśnienie*)²**Tabela 12. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w Częstochowie i w woj. śląskim w 1996 i 2002-2008**

sektor	1996		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
CZĘSTOCHOWA																
Rolnictwo	150	1%	204	1%	230	1%	208	1%	225	1%	280	1%	323	1%	323	1%
przemysł i budownictwo	6743	29%	6793	25%	6537	25%	6218	24%	6016	24%	5785	23%	5800	23%	5914	23%
Usługi rynkowe	15166	65%	18247	68%	17997	68%	17714	68%	17271	68%	16950	68%	16848	68%	17315	68%
Usługi nierynkowe	1164	5%	1749	6%	1772	7%	1838	7%	1834	7%	1836	8%	1880	8%	1955	8%
R A Z E M :	23223	100%	26993	100%	26536	100%	25978	100%	25346	100%	24853	100%	24851	100%	25507	100%
WOJ. ŚLĄSKIE																
Rolnictwo	3268	1%	5085	1%	5429	1%	4893	1%	5176	1%	5493	1%	5816	1%	5870	1%
przemysł i budownictwo	69772	23%	88040	21%	87806	21%	87459	20%	86111	20%	85842	20%	87581	21%	89194	21%
Usługi rynkowe	220926	71%	297845	71%	303247	72%	308151	72%	305556	72%	304431	72%	303720	71%	302727	71%
Usługi nierynkowe	15448	5%	26965	6%	27538	6%	28670	7%	29423	7%	29733	7%	30293	7%	31126	7%
R A Z E M :	309414	100%	417935	100%	424020	100%	429173	100%	426266	100%	425499	100%	427410	100%	428917	100%

źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

² Wyjaśnienie sektorów wg PKD 2007

- „Przemysł”, który obejmuje następujące sekcje:
Górnictwo i wydobywanie; Przetwórstwo przemysłowe; Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją,
- sekcje G, H, I, J :
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; Transport i gospodarka magazynowa; Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; Informacja i komunikacja
- sekcje K, L :
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
- „Pozostałe usługi” :
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca; Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; Edukacja; Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją; Pozostała działalność usługowa

Tabela 13. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w Częstochowie i w woj. śląskim w latach 2009 - 2010

Sektor	2009		2010	
	liczba	%	liczba	%
CZĘSTOCHOWA				
Przemysł	3663	15,8	3848	16
Sekcje G, H, I, J	10822	46,6	11047	46
Sekcje K, L	2089	9	2133	8,9
Pozostałe usługi	6639	28,6	6986	29,1
R A Z E M :	23213	100	24014	100
WOJ. ŚLĄSKIE				
Przemysł	41704	13,4	b.d.	b.d.
Sekcje G, H, I, J	188374	60,5	b.d.	b.d.
Sekcje K, L	37860	12,2	b.d.	b.d.
Pozostałe usługi	43464	14	b.d.	b.d.
R A Z E M :	311402	100	b.d.	b.d.

źródło: GUS

Na osłabienie bazy ekonomicznej miasta miała również wpływ reforma administracyjna kraju w 1999 roku. Częstochowa utraciła wówczas pozycję miasta wojewódzkiego, tracąc część miejsc pracy związanych z obsługą administracji rządowej. Wzrost poziomu bezrobocia w latach 1998-2002 wynikał z dwóch podstawowych powodów. Zmniejszyła się z 83,5 tys. do 74,4 tys. liczba miejsc pracy. Równocześnie w tym samym czasie o ponad 3 tys. zwiększyła się liczba osób w wieku produkcyjnym.

Wzrost podaży na rynku pracy był przewidywany od dawna. W opracowanym w 1997r. na zlecenie Zarządu Miasta „Raportie o stanie miasta 1994-1997” prognozowano przyrost liczby osób w wieku produkcyjnym o ok. 10 tys. w latach 1998-2010, przewidując, iż jedynie 50% tej liczby jest w stanie wchłonąć rynek pracy.

Z analizy stanu zatrudnienia wynika, że w pierwszym okresie występowania wysokiej stopy bezrobocia w Częstochowie (lata 1992- 1996) zmniejszeniu miejsc pracy w przemyśle tradycyjnym (hutnictwo, włókiennictwo) towarzyszyło tworzenie nowych miejsc pracy w handlu, naprawach, transporcie i innych usługach.

Małe i średnie przedsiębiorstwa łagodziły skutki transformacji gospodarczej. Od 1998 r. sytuacja na rynku pracy zaczynała stawać się trudniejsza. Od tamtego czasu do roku 2001 zmniejszeniu uległa liczba miejsc pracy w przemyśle – z 31,8 tys. do 26,4 tys. – i towarzyszyły jej redukcje miejsc pracy w handlu i usługach z 9,4 tys. do 8,3 tys.

Ogólny pogląd na temat tendencji zachodzących w gospodarce miasta z punktu widzenia ich skutków dla rynku pracy dają dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na temat liczby podmiotów gospodarczych zatrudniających pracowników (posiadających konta w ZUS) oraz liczby osób ubezpieczonych (dane te przedstawiają wszystkich ubezpieczonych łącznie, w liczbie tej są zarówno pracownicy, jak i zarejestrowani bezrobotni i prowadzący działalność gospodarczą, którzy podlegają tylko ubezpieczeniu zdrowotnemu). Dane te dotyczą podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób.

Tabela 14. Liczba kont i ubezpieczonych w ZUS z obszaru Gminy Miasta Częstochowa

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Liczba kont płatników składek (podmiotów gospodarczych)	19145	17783	16827	17420	21075	21149	245709	259662	259806
Liczba ubezpieczonych	137025	132797	129665	124560	120254	130209	206225	213577	250795

Źródło: ZUS

1.4. BEZROBOCIE

Po kilkuletnim okresie sukcesywnego spadku bezrobocia, w 2008 roku nastąpił okres dekonunktury, który negatywnie wpłynął na sytuację lokalnego rynku pracy.

Pierwsze symptomy kryzysu gospodarczego odnotowane zostały w IV kwartale 2008 roku i od tego czasu liczba bezrobotnych zaczęła wyraźnie rosnać.

Zarówno w 2009, jak i 2010 roku spadek bezrobocia występował tylko w miesiącach wiosennych i letnich, a początek jesieni był już okresem wzmożonego napływu osób bezrobotnych.

Skutki globalnego kryzysu gospodarczego odczuwane były w wielu gałęziach przemysłu, co przekładało się m.in. na spadek liczby zgłaszanych wolnych miejsc pracy. Problemy gospodarcze skutkowały zwiększonym napływem osób rejestrujących się w urzędzie pracy przy jednocześnie malejącym odpływie z bezrobocia.

W końcu grudnia 2010 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Częstochowie, zwanym dalej „PUP”, zarejestrowanych było 13 220 bezrobotnych mieszkańców Częstochowy. W stosunku do roku 2009 liczba bezrobotnych wzrosła o 16,1% (1 837 osób). Dla porównania w 2009 roku wzrost bezrobocia wyniósł 31,1% (2 701 osób).

Wraz ze wzrostem liczby bezrobotnych rosła stopa bezrobocia. W końcu 2010 roku stopa bezrobocia w Częstochowie wynosiła 11,5%. Był to wskaźnik o 1,5 punktu procentowego wyższy, niż w woj. śląskim (10%). Pod względem wysokości tego wskaźnika Częstochowa znajdowała się na 11 miejscu spośród 19 miast na prawach powiatu województwa śląskiego. Sytuacja ta ukazuje coraz gorszą pozycję miasta na mapie województwa. Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w Bytomiu – 18,1%, Świętochłowicach – 17,6%, Piekarach Śląskich – 14,5%, a najniższą w Katowicach – 3,8%, Tychach – 5,8% i Bielsko-Białej – 6,0%.

Wg stanu na koniec 2010 roku, spośród 13 220 osób bezrobotnych:

- 2 638 nie posiadało żadnego stażu pracy,
- 1 100 pracowało wcześniej w sektorze publicznym,
- 9 314 pracowało wcześniej w sektorze prywatnym.

Największą grupę wśród poprzednio pracujących (30% - 3 250 osób) stanowili bezrobotni z sekcji Przetwórstwo przemysłowe, prawie 35% spośród tych osób pozostawało bez pracy dłużej niż 1 rok. Drugą pod względem liczebności grupą zawodową wśród bezrobotnych (22% - 2 350) były osoby pracujące poprzednio w Handlu hurtowym i detalicznym, naprawach pojazdów samochodowych, co trzeci z nich pozostawał bez pracy dłużej niż 1 rok. W Budownictwie pracowało wcześniej 1 200 osób (11%), a w sekcjach: Administracja publiczna, Edukacja oraz Opieka zdrowotna i pomoc społeczna - 939 osób bezrobotnych (9% poprzednio pracujących).

Tabela 15. Podstawowe dane o bezrobociu w Częstochowie w latach 2001-2010

rok	Ogółem	w tym		dotychczas nie pracujący		Stopa bezrobocia rejestrowanego w %
		Kobiety	bez prawa do zasiłku	razem	w tym absolwenci	
2001	17 600	9 348	15 167	4 187	854	15,0
2002	18 428	9 398	16 363	4 431	869	15,8
2003	18 410	9 410	16 584	4 361	755	15,9
2004	18 257	9 397	16 478	4 234	brak danych	16,3
2005	17 142	8 864	15 117	3 857	605*	15,2
2006	15 121	8 054	13 585	3 433	567*	13,5
2007	10 920	6 013	9 787	2 350	306*	9,7
2008	8 682	4 643	7 024	1 767	401*	8,0
2009	11 383	5 433	9 466	2 240	488*	10,3
2010	13 220	6359	11 305	2 638	550*	11,5

*w miejsce pojęcia absolwent wprowadzono pojęcie „osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki”
źródło: PUP Częstochowa

Tabela 16. Bezrobotni w Częstochowie wg płci w latach 1992-2010

Bezrobotni	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem w tys.	17,6	18,4	18,4	18,3	17,1	15,1	10,9	8,7	11,4	13,2
w tym kobiety % ogółu	53,1	50,9	51,0	51,5	51,7	53,3	55,1	53,5	47,7	48,1

źródło : PUP Częstochowa

Zwiększający się od 2009 roku odsetek rejestrujących się mężczyzn w stosunku do kobiet utrzymał się również w 2010 roku. W końcu roku bezrobotne panie, w liczbie 6 359 stanowiły 48,1% ogółu zarejestrowanych, a ich udział w bezrobociu w porównaniu z rokiem 2008 zmniejszył się o 5,4 punktu procentowego.

Tabela 17. Struktura bezrobotnych wg stażu pracy, 31.12.2010 r.

bezrobotni	bezrobotni razem	w tym posiadający staż pracy :						
		do 1 roku	1 - 5 lat	5 - 10 lat	10 - 20 lat	20 - 30 lat	30 lat i więcej	bez stażu
liczba	13 220	2 337	2 379	1 715	1 825	1 918	408	2 638
%	100	17,7	18,0	13,0	13,8	14,5	3,1	19,9

źródło: PUP Częstochowa (stan na koniec 2010 r.)

Większość bezrobotnych figurujących w ewidencji PUP to osoby, które wcześniej pracowały. Na koniec 2010 roku zbiorowość osób poprzednio pracujących wynosiła 10 582 osoby tj. 80% ogółu bezrobotnych. Odsetek osób bez stażu pracy wyniósł – 20% (2 638 osób). Wśród osób poprzednio pracujących najliczniejszą grupę stanowili bezrobotni o stażu pracy od 1 do 5 lat – 18% ogółu zarejestrowanych oraz ze stażem poniżej 1 roku – 17,7%. Bezrobocie w niewielkim stopniu objęło osoby o stażu pracy 30 lat i powyżej – udział tej grupy osób w całym bezrobociu wyniósł 3,1%.

Ponad połowa bezrobotnych mieszkańców Częstochowy zarejestrowanych w PUP podobnie, jak w latach poprzednich posiadała wykształcenie gimnazjalne lub niższe oraz zasadnicze zawodowe – 50,6% ogółu. Świadectwo ukończenia szkoły średniej ogólnokształcącej posiadało 8,8% bezrobotnych, policealnych i średnich zawodowych - 24,3%, a dyplom ukończenia szkół wyższych posiadało 16,3% ogółu zarejestrowanych.

Bezrobotne kobiety są lepiej wykształcone niż mężczyźni. W końcu 2010 roku aż 20% z nich posiadało wykształcenie wyższe, 27,8% - policealne i średnie zawodowe, 11,7% - średnie ogólnokształcące a 40,5% - zasadnicze zawodowe lub niższe. Z powyższego wynika, że wykształcone kobiety mają większe problemy ze znalezieniem zatrudnienia niż mężczyźni.

Tabela 18. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia, 31.12.2010 r.

bezrobotni	bezrobotni razem	w tym posiadający wykształcenie :				
		gimnazjalne i poniżej	zasadnicze zawodowe	średnie ogólnokształcące	policealne i średnie zawodowe	wyższe
liczba	13 220	3501	3189	1165	3206	2159
%	100	26,5	24,1	8,8	24,3	16,3

źródło: PUP Częstochowa

Wśród kategorii bezrobotnych, których ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy kwalifikuje do będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy najliczniejszymi w 2010 roku byli: bezrobotni nieposiadający wykształcenia średniego, długotrwale bezrobotni oraz bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych.

Tabela 19. Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy, 31.12.2010 r.

Wyszczególnienie	Stan na koniec grudnia 2010 r.		Udział w ogółem (%)	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
do 25 roku życia	1546	783	11,7	12,3
długotrwale bezrobotne	6217	3095	47,0	48,7
kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	X	979	X	15,4
powyżej 50 roku życia	4012	1640	30,3	25,8
bez kwalifikacji zawodowych	3616	1849	27,3	29,1
bez doświadczenia zawodowego	3387	1762	25,6	27,7
bez wykształcenia średniego	6690	2578	50,6	40,5
samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia	987	824	7,5	13,0
które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia	471	42	3,6	0,7
bezrobotni niepełnosprawni	1332	623	10,1	9,8
po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego	105	67	0,8	1,0
Liczba bezrobotnych	13220	6359	100	100

źródło: PUP Częstochowa

Liczba zgłaszanych przez pracodawców wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej jest nadal niewystarczająca w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych - w całym 2010 roku było ich 6 276 (w roku 2009 – 5 825, a w 2008 roku – 7 342). Pracodawcy z terenu Częstochowy zgłosili w 2010 roku 4 040 wolnych miejsc pracy (w 2009 roku – 4 014, a w 2008 roku – 5 014).

Od 2005 roku systematycznie rosła kwota wydatkowanych przez PUP środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego na aktywizację bezrobotnych z Częstochowy i powiatu częstochowskiego. W roku 2004 na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu wydatkowano kwotę 8 613,6 tys. zł, a w 2010 roku aż 54 109,9 tys. zł obejmując pomocą 7 130 osób bezrobotnych, w tym 3 925 z Częstochowy. Zastosowane w 2010 roku formy aktywizacji dla bezrobotnych z miasta Częstochowy to:

- zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych - 86 osób,
- zatrudnienie w ramach robót publicznych - 316 osób,
- odbycie stażu - 1 166 osób,
- szkolenia i przekwalifikowania - 1 057 osób,
- przyznanie jednorazowych środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej - 520 osób,
- zatrudnienie na refundowanych stanowiskach pracy - 585 osób,
- odbycie prac społecznie użytecznych - 195 osób.

Niestety w 2011 roku, w związku ze znacznym ograniczeniem środków Funduszu Pracy i EFS na realizację aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu zaostrzono kryteria ubiegania się o dofinansowanie w ramach poszczególnych form aktywizacji.

W 2010 roku PUP realizował zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędzie. Wydatki w zakresie rehabilitacji zawodowej wyniosły ogółem 514 602 zł i dotyczyły finansowania instrumentów, usług rynku pracy na rzecz osób niepełnosprawnych oraz poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu. Z instrumentów i usług rynku pracy skorzystały w sumie 32 osoby (22 z terenu miasta Częstochowy i 10 z powiatu częstochowskiego).

Podsumowując, Częstochowa jest stolicą i głównym ośrodkiem pracy jednego z ośmiu podregionów województwa śląskiego. Sytuacja na częstochowskim rynku pracy ma wymiar znacznie wykraczający poza granice miasta i wywiera wpływ na warunki życia ludności całego podregionu, zwłaszcza powiatu częstochowskiego.

Cechą charakterystyczną naszego bezrobocia jest jego cykliczność polegająca na wzrastającej liczbie zarejestrowanych w miesiącach jesienno-zimowych oraz

malejącym natężeniu w miesiącach wiosenno-letnich. Wynika to z sezonowości zatrudnienia w niektórych sekcjach - głównie w budownictwie, drogownictwie i turystyce.

Poprawie sytuacji na lokalnym rynku pracy sprzyja między innymi:

- wzrost gospodarczy stwarzający klimat do rozwoju zakładów pracy oraz powstawania nowych firm i inwestycji, a co za tym idzie nowych miejsc pracy,
- napływ środków unijnych, w tym z Europejskiego Funduszu Społecznego, który wspomaga m. in. rynek pracy,
- pobudzanie przedsiębiorczości poprzez udzielanie środków na uruchomienie działalności gospodarczej, refundację kosztów tworzenia stanowisk pracy, szkolenia z zakresu przedsiębiorczości,
- budowanie partnerstwa na rzecz aktywizacji lokalnego rynku pracy,
- dostosowanie oferty szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy.

1.5. KATOWICKA SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA

Na terenie Częstochowy zlokalizowane są tereny Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A. Instytucja ta jest właściwa dla firm, które chcą skorzystać z pomocy publicznej w formie zwolnień podatkowych, ponosząc nakłady inwestycyjne lub tworząc nowe miejsca pracy. Ulgi podatkowe przyznawane inwestorom na obszarze KSSE są dozwoloną pomocą publiczną wg przepisów Unii Europejskiej.

Procedura uzyskania zezwolenia w Katowickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej realizowana jest w trybie przetargu nieograniczonego (lub rokowań) na uzyskanie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej w strefie.

Zezwolenie to stanowi podstawę korzystania z pomocy publicznej i jest wydawane przez KSSE na podstawie oceny oferty inwestycyjnej.

Ulgi podatkowe dla firm inwestujących w Katowickiej SSE:

- zwolnienie podatkowe do wysokości 50% poniesionych nakładów inwestycyjnych, (dla małych i średnich przedsiębiorstw zwolnienie podatkowe wynosi 65%),
- zwolnienie podatkowe do wysokości 50% dwuletnich kosztów pracy nowozatrudnionych pracowników, (dla małych i średnich przedsiębiorstw zwolnienie podatkowe wynosi 65%),
- inwestycje branży motoryzacyjnej (wg. definicji UE) kwalifikują się do uzyskania 30% maksymalnej pomocy publicznej.

Przedsiębiorca ubiegający się o skorzystanie z pomocy publicznej inwestując w Katowickiej SSE powinien spełnić następujące minimalne warunki:

- zainwestowanie co najmniej 100 tys. EURO,
- utrzymanie środków trwałych przez okres co najmniej 5 lat,
- utrzymanie określonej ilości nowych miejsc pracy przez okres co najmniej 5 lat,
- uzyskanie zezwolenia na prowadzenie działalności w KSSE.

1.6. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW

W latach 2004-2007 nastąpiły pozytywne zmiany struktury gospodarki (wzrost liczby spółek prawa handlowego i spółek z udziałem kapitału zagranicznego, zwiększyło się zatrudnienie w przemyśle oraz w usługach). Jednakże do 2003 roku następował spadek zatrudnienia we wszystkich głównych sektorach gospodarki, co powtórzyło się po kryzysie gospodarczym z 2008 roku.

W końcu grudnia 2010 roku stopa bezrobocia w Częstochowie wynosiła 11,5% i w porównaniu z rokiem 2009 wzrosła o 1,2 punktu procentowego. W tym samym okresie w województwie śląskim wzrost wyniósł 0,6 punktu proc. a w kraju 0,3 punktu. Dziesięć miast województwa śląskiego na prawach powiatu posiadało niższą stopę bezrobocia, niż Częstochowa (w roku 2007 Częstochowa znajdowała się na 8 miejscu

spośród 19 miast).

Wśród bezrobotnych z terenu Częstochowy odnotowywany jest wysoki udział osób nie posiadających stażu pracy lub ze stażem krótszym niż 5 lat, także będących w wieku powyżej 45 lat oraz nie posiadających prawa do zasiłku.

W latach 2008 – 2009 zmniejszył się o 26 punktów procentowych odsetek długotrwale bezrobotnych (do poziomu 39,2%), jednakże w 2010 r. ponownie wzrósł do 47%.

W ewidencji PUP niezmiennie przeważają osoby z niskim poziomem wykształcenia oraz posiadające nieodpowiednie kwalifikacje w stosunku do zapotrzebowania pracodawców.

Od trzech lat na wysokim poziomie utrzymuje się udział bezrobotnych legitymujących się wyższym wykształceniem – 16,3% ogółu na koniec 2010 r. (o 3,8 punktu proc. więcej, niż w roku 2007).

Jednocześnie, należy zauważyć, że według ostatnich dostępnych danych z GUS za 2008 rok, w podregionie częstochowskim jest jeden z najniższych poziomów produktu krajowego brutto w województwie śląskim. Niższy PKB ma tylko podregion bytomski.

Świadczy to o stanie gospodarki w naszym podregionie, która na tle województwa śląskiego wypada bardzo źle. Ilustrują to poniższe tabele.

Tabela 20. Produkt krajowy brutto w mln zł w woj. śląskim w 2008 r

Województwo śląskie	Podregion częstochowski	Podregion bielski	Podregion bytomski	Podregion gliwicki	Podregion katowicki	Podregion rybnicki	Podregion sosnowiecki	Podregion tyski
167948	15 060	21 364	12 178	18 159	37 035	20 748	24 961	18 444

źródło: GUS

Tabela 21. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w zł w woj. śląskim w 2008 r

Województwo śląskie	Podregion częstochowski	Podregion bielski	Podregion bytomski	Podregion gliwicki	Podregion katowicki	Podregion rybnicki	Podregion sosnowiecki	Podregion tyski
36126	28314	32842	26631	36335	48115	32572	34 680	48142

źródło: GUS

2. SFERA SPOŁECZNA

2.1. STRUKTURA SPOŁECZNA I DEMOGRAFICZNA

Liczba ludności Częstochowy na koniec 2009 r. wynosiła 239 319 osób (wg GUS). Częstochowa jest drugim co do liczby ludności miastem województwa śląskiego (po Katowicach 308 548 mieszkańców). Kobiety stanowią 53 % mieszkańców (127,01 tys.) mężczyźni stanowią 47 % mieszkańców (112,31 tys.) Struktura mieszkańców według ekonomicznych grup wieku przedstawia się następująco:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym – 37 637 (15,7 %)
- ludność w wieku produkcyjnym – 156 727 (65,5 %)
- ludność w wieku poprodukcyjnym – 44 956 (18,8 %)

Tendencja spadkowa liczby ludności utrzymuje się od kilkunastu lat. Zmniejszanie się liczby ludności wynika z ujemnego przyrostu naturalnego oraz, w mniejszym stopniu, z ujemnego salda migracji. Ubytek liczby mieszkańców, którego główną przyczyną jest systematycznie obniżająca się dzietność, jest charakterystyczny dla niemal całego kraju, a najnowsze badania i prognozy demograficzne wskazują na kontynuację tego trendu. Wg prognozy GUS dla Częstochowy spadek liczby ludności będzie głębszy niż przeciętnie dla województwa.

Tabela 22. Prognoza liczby ludności w Częstochowie na tle woj. śląskiego

obszar	2011	2015	2020	2025	2030	2035
Województwo śląskie	4612,0	4534,6	4447,1	4338,2	4202,1	4052,2
Częstochowa	239,6	230,2	218,9	206,0	191,7	brak prognozy

źródło: GUS

Opisana wyżej tendencja demograficzna wskazuje, że w perspektywie 10-15 lat należy spodziewać się w Częstochowie wystąpienia zjawiska obserwowanego od dłuższego czasu w miastach Europy Zachodniej, określanego "kurczeniem się" miasta.

W pierwszej fazie można przewidywać najsilniejszy spadek zaludnienia w dzielnicach o najstarszej strukturze demograficznej. W rejonie Starego Miasta proces ten będzie najwyraźniejszy. Wyludnianie się starych zasobów mieszkaniowych, przy ich w dominującej mierze prywatnej własności, zrodzi problemy społeczne oraz ekonomiczne - dla właścicieli oraz gminy.

Tabela 23. Prognoza ludności miasta Częstochowy w wieku powyżej 55. roku życia

Grupa wiekowa:	2015 rok	2020 rok	2030 rok
55-59	19629	14614	14868
60-64	20252	18587	12417
65-69	15704	18772	12945
70-74	8441	13967	15580
75-79	7967	7035	14176
80-84	5870	5771	8758
85+	4727	5293	5498
Razem	82590	84039	84242
Liczba ludności miasta ogółem	230159	218856	191680
% udział osób starszych w ogólnej liczbie ludności miasta	36%	39%	44%

źródło: GUS

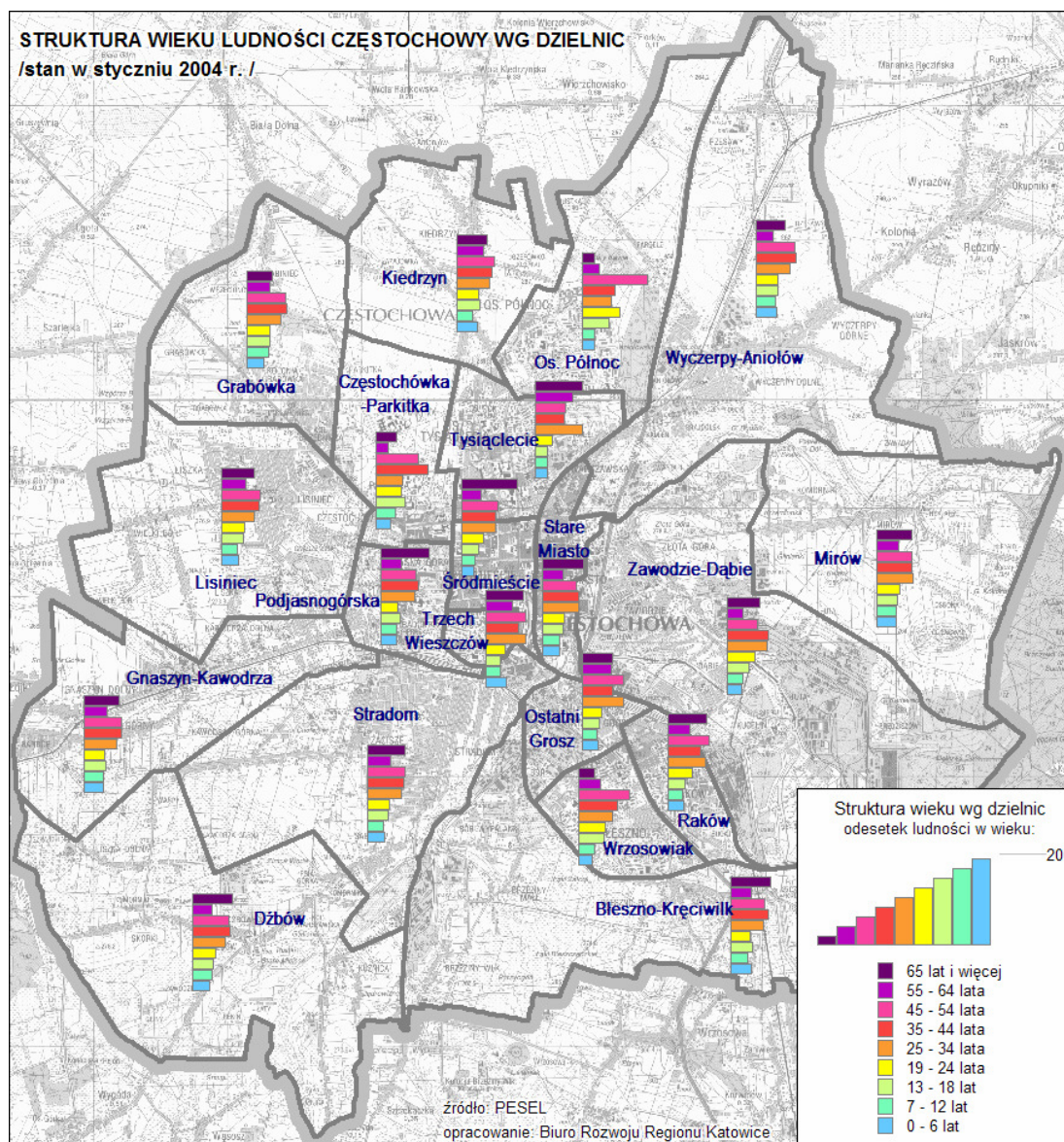
Struktura wieku

Dzielnice Częstochowy pod względem demograficznym są bardzo zróżnicowane. W dzielnicach: Śródmieście, Tysiąclecie, Podjasnogórska większość mieszkańców to ludzie w wieku 40 i więcej lat. Opracowana w roku 2004 roku dla potrzeb MPR struktura wieku mieszkańców wg dzielnic wykazała, że najstarszymi demograficznie dzielnicami były Śródmieście (posiadające najwyższy odsetek mieszkańców w wieku 65 lub więcej lat - 22,4%) i Tysiąclecie. W każdej z tych dzielnic osoby powyżej 45 roku życia stanowiły ponad 45% ludności. Jednocześnie udział dzieci i młodzieży do 18 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców wynosił w tych dzielnicach mniej niż 20%. Również w dzielnicach: Podjasnogórskiej, Śródmieście i Tysiąclecie występował wysoki (18,7% lub wyższy) odsetek ludzi starszych, w wieku 75 lat lub więcej.

Tabela 24. Struktura wieku mieszkańców według dzielnic w 2004

Dzielnica	liczba ludności ogółem	odsetek ludności w wieku lat:								
		0-6	7-12	13-18	19-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 i więcej
Bleszno	3520	8,2	7,6	8,7	8,0	13,4	15,4	13,9	8,3	16,5
Częstochówka – Parkitka	7891	6,5	8,0	12,0	10,5	10,9	21,3	17,3	5,1	8,2
Dźbów	5356	7,4	7,8	8,6	9,3	12,9	15,4	14,5	7,7	16,3
Gnaszyn – Kawodrza	5490	7,7	8,0	8,8	8,5	13,0	15,1	15,4	9,3	14,2
Grabówka	3649	7,3	8,7	9,6	9,5	13,7	16,1	15,6	9,3	10,3
Kiedrzyń	2883	8,4	6,7	9,5	9,2	13,0	14,0	15,3	11,1	12,8
Lisowiec	9590	7,4	7,0	8,8	9,3	13,4	15,2	15,8	9,8	13,3
Mirów	1998	7,7	8,0	8,2	9,4	14,8	14,4	14,1	9,1	14,4
Północ	32356	5,3	5,0	10,8	15,0	12,3	13,0	26,3	7,2	5,0
Ostatni Grosz	8883	6,8	6,3	7,2	7,9	17,1	12,8	17,0	12,3	12,7
Podjasnogórska	4398	6,9	6,8	7,7	7,4	13,8	15,2	14,2	8,6	19,5
Raków	27560	6,6	6,2	7,5	10,0	15,4	12,9	16,8	9,1	15,6
Stare Miasto	15035	7,5	7,6	8,2	8,8	14,5	14,9	13,5	8,2	17,0
Stradom	12158	7,2	7,0	8,6	8,8	13,9	14,8	15,1	9,5	15,1
Śródmieście	21844	5,4	5,8	7,2	9,2	13,8	13,5	14,7	8,0	22,4
Trzech Wieszczów	10969	8,2	6,3	6,2	7,7	16,2	12,9	16,2	11,0	15,2
Tysiąclecie	36409	5,0	5,0	5,3	7,6	18,7	12,0	12,5	15,2	18,7
Wrzosowiak	29280	5,9	6,6	10,7	11,2	13,6	16,0	20,4	8,7	7,0
Wyczerpy -Aniołów	8963	8,2	7,9	9,2	8,9	13,9	16,4	15,9	7,6	12,0
Zawodzie -Dąbie	10937	6,3	7,1	9,2	11,6	16,5	16,6	12,7	7,0	13,1
Częstochowa		6,3	6,4	8,4	9,9	14,7	14,2	16,9	9,5	13,6
razem - liczba ludności w przedziałach wieku										
	259169	16448	16483	21794	25764	38027	36930	43768	24544	35371

źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ewidencji PESEL (stan na styczeń 2004 r.)

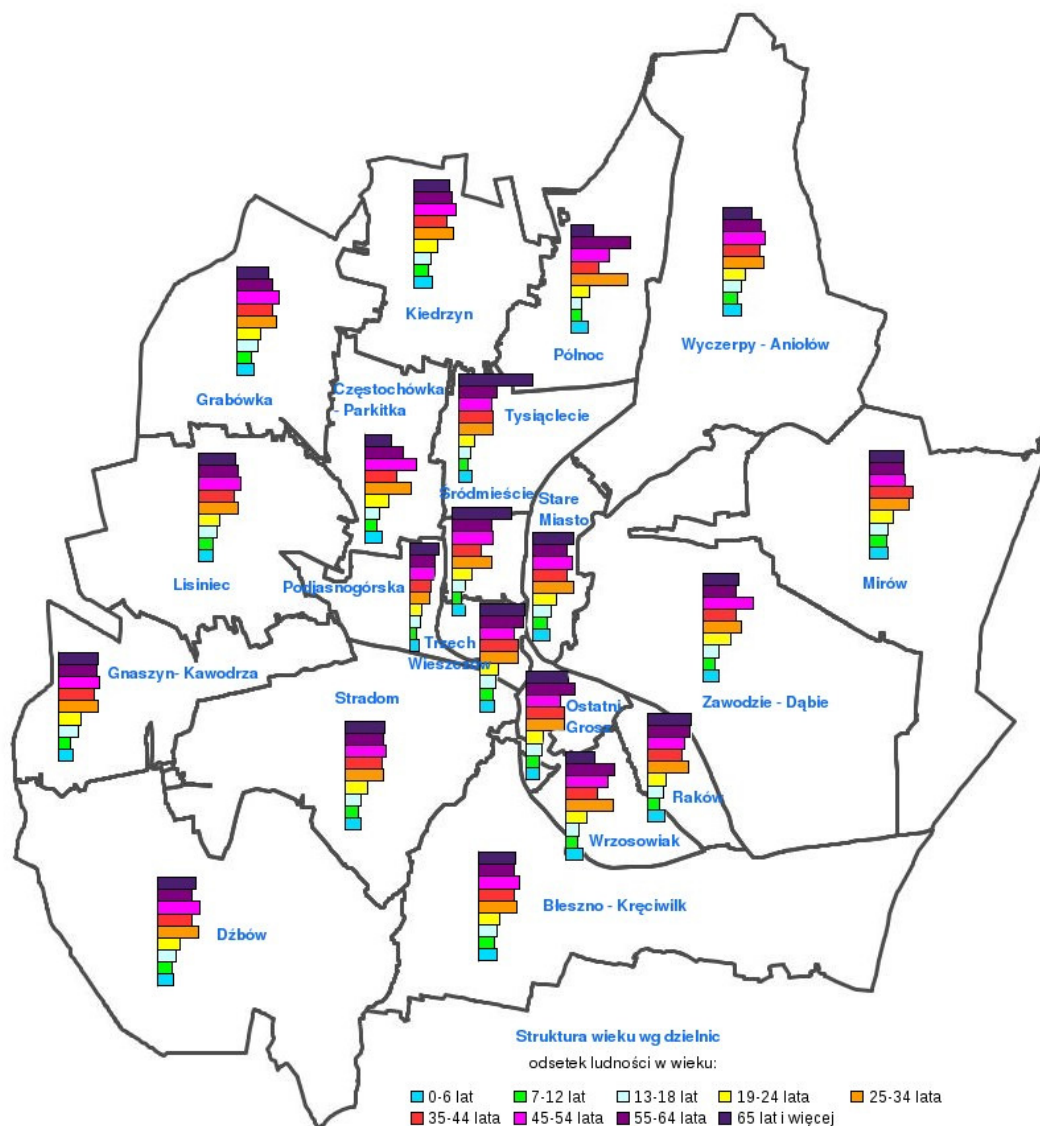

Rysunek 2. Struktura wieku ludności wg analizy na potrzeby MPR (BRR z roku 2004)

Tabela 25. Struktura wieku mieszkańców według dzielnic w 2011 r.

Dzielnica	Liczba ludności ogółem	Odsetek ludności w wieku lat:								
		0-6	7-12	13-18	19-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 i więcej
Błeszno	4093	7,18	6,16	7,09	8,26	14,78	13,49	15,54	13,44	14,07
Częstochówka – Parkitka	8504	6,74	4,57	5,66	9,35	17,33	11,96	19,57	14,79	10,03
Dźbów	5592	6,15	5,54	7,40	8,85	15,68	12,89	15,92	12,95	14,61
Gnaszyn – Kawodrza	5393	5,88	4,78	7,62	8,51	14,85	13,44	15,35	14,72	14,83
Grabówka	4291	6,74	5,50	8,18	9,14	14,89	13,70	15,80	13,80	12,26
Kiedrzyń	2918	7,16	5,59	6,82	8,98	14,98	12,41	15,87	14,67	13,54
Lisiniec	9325	5,77	5,52	7,18	8,36	14,87	13,55	15,81	14,85	14,07
Mirów	2243	6,95	6,46	7,09	8,92	14,85	16,32	13,51	12,97	12,93
Północ	29169	6,81	4,32	4,27	7,06	21,25	10,59	14,81	22,46	8,42
Ostatni Grosz	6481	5,29	5,03	6,16	6,90	14,33	14,47	13,25	18,53	16,03
Podjasnogórska	3441	5,70	4,53	6,68	7,96	12,82	13,31	15,34	15,52	18,13
Raków	22906	6,43	4,66	6,05	7,31	15,76	12,88	14,02	16,12	16,76
Stare Miasto	12253	6,45	5,46	7,02	8,99	15,60	12,94	15,13	13,10	15,32
Stradom	11486	6,18	5,11	6,37	8,72	14,37	14,20	15,42	14,58	15,04
Śródmieście	15361	4,99	3,64	4,99	7,51	14,93	11,05	15,40	14,96	22,52
Trzech Wieszców	11138	5,68	5,03	6,39	7,06	14,58	14,41	13,25	16,77	16,83
Tysiąclecie	28940	4,98	3,84	4,57	6,01	13,03	13,00	12,49	14,33	27,75
Wrzosowiak	28243	6,52	4,47	5,06	8,12	18,22	11,96	16,12	18,50	11,03
Wyczerpy -Aniołów	9250	7,41	5,69	7,05	8,55	15,57	14,08	15,99	14,56	11,11
Zawodzie -Dąbie	9187	6,11	4,70	6,17	10,45	14,74	12,76	18,82	12,82	13,43
Częstochowa		6,14	4,68	5,77	7,82	16,04	12,67	15,07	16,22	15,58
		razem - liczba ludności w przedziałach wieku								
	230214	14146	10785	13280	18003	36925	29162	34697	37342	35874

źródło: dane ewidencji PESEL (stan na 06.05.2011 r.)- nie uwzględnia zameldowań tymczasowych

Rysunek 3. Struktura wieku ludności wg analizy sporządzonej na potrzeby MPR (dane UM - 2011)

W ostatnich latach zmieniła się struktura wieku w poszczególnych dzielnicach. Obecnie najmłodszymi dzielnicami pod względem demograficznym są Bleszno, Grabówka oraz Wyczerpy-Aniołów, gdzie odsetek osób poniżej 18 roku życia wynosi od 20,4-20,2% przy średniej 16,6%. W dzielnicach tych odsetek osób powyżej 65 roku życia waha się od 11,1%-14,1%. Najniższy odsetek osób w wieku do 18 roku życia charakteryzuje dzielnice Tysiąclecie, Śródmieście i Północ. Z kolei w dzielnicach Tysiąclecie, Śródmieście, Podjasnogórska duży odsetek, bo od 18,1-27,8 stanowią osoby powyżej 65 roku życia, podczas, gdy średni odsetek osób powyżej 65 roku życia w mieście wynosi 15,6%.

Poza wymienionymi dzielnicami, Częstochowa ma starzejącą się strukturę demograficzną - systematycznie maleje udział dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie mieszkańców, a wzrasta udział osób starszych, powyżej 65 roku życia. Można to również zaobserwować porównując odsetek dzieci i młodzieży w 2004 i 2011 roku, który obniżył się z 21,1% do 16,6% oraz rosnący odsetek osób powyżej 65 roku życia, który w 2004 roku wynosił 13,6% a obecnie wzrósł do 15,6%. W ślad za tym należy oczekiwać wzrostu zapotrzebowania na usługi z zakresu pomocy społecznej adresowane do osób starszych, niesamodzielnych, chorych.

Tabela 26. Liczba osób starszych wg grup wiekowych

Grupa wiekowa	Liczba - stan na dzień 06.05.2011 r.		
	Kobiety	Mężczyźni	Razem
55-59	11250	9627	20877
60-64	9776	7781	17557
65-69	6098	4569	10667
70-74	5806	3436	9242
75-79	5557	3080	8637
80-84	4134	2051	6185
85 i więcej	3081	1051	4132

Wykształcenie

Poziom wykształcenia w Częstochowie jest wyższy niż przeciętny poziom wykształcenia w województwie śląskim. Struktura wykształcenia częstochowian jest bardzo zbliżona do struktury wykształcenia ludności Katowic.

Tabela 27. Struktura wykształcenia mieszkańców Częstochowy na tle woj. śląskiego i Katowic

obszar	ogółem *)		wyższe		policealne		średnie		zasadnicze zawodowe		podstawowe		pozostałe	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Częstochowa	220894	100	31572	14	7 169	3	78000	35	43335	20	52514	24	8304	4
Katowice	288062	100	44745	16	8 955	3	95803	33	60967	21	64555	22	13037	5
Woj. śląskie	4091468	100	364703	9	113630	3	1181800	29	1096410	27	1081218	26	253707	6

*) ludność w wieku 13 lat i więcej źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002

Sytuacja ta nie jest jednakowa na obszarze miasta - występują dzielnice o znacznie mniej korzystnej strukturze wykształcenia, co można stwierdzić na podstawie rozmieszczenia zjawiska długotrwałego bezrobocia, które dotyczy przede wszystkim osób o niższych kwalifikacjach. Do dzielnic takich należą: Raków, Ostatni Grosz, Stare Miasto.

Następuje systematyczny wzrost poziomu wykształcenia ludności, co wynika z analizy struktury wykształcenia w przekroju grup wiekowych. Wśród ludności w wieku produkcyjnym coraz większy jest udział osób z wyższym wykształceniem – ponad 30% mieszkańców Częstochowy w wieku 25 – 29 lat ma wykształcenie wyższe (w przedziale wieku 30-34 lata odsetek ten wynosi już tylko 24,8% w przedziale 35-39 - 19,7%).

2.2. STAN I ZRÓŻNICOWANIE ŹRÓDEŁ DOCHODÓW GOSPODARSTW DOMOWYCH

Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2002 ponad połowa gospodarstw domowych w Częstochowie utrzymuje się głównie z dochodów z pracy, w tym około 30% z pracy w sektorze prywatnym.

Drugą pod względem liczebności grupą są gospodarstwa domowe utrzymujące się głównie z niezarobkowych źródeł utrzymania. Stanowią one niemal 43% ogólnej liczby gospodarstw domowych. W tej liczbie, około 37% gospodarstw podaje jako główne źródło utrzymania emerytury bądź renty.

Jednym z istotniejszych źródeł utrzymania w Częstochowie jest również praca w sektorze publicznym. Około 20% gospodarstw podaje ją jako główne źródło swojego utrzymania.

Tabela 28. Gospodarstwa domowe wg źródeł utrzymania w Częstochowie

Źródło utrzymania	Liczba gospodarstw domowych	Udział procentowy
Dochody z pracy	49 883	51,15%
w tym:		
- w sektorze publicznym	18 846	19,32%
- w sektorze prywatnym	31 037	31,83%
w tym:		
- najemnej	22 208	22,77%
- na rachunek własny	8 829	9,05%
Niezarobkowe źródła utrzymania	41 741	42,80%
w tym:		
- emerytura i renta	36 678	37,61%
- pozostałe	5 063	5,19%
Dochody z własności	111	0,11%
Na utrzymaniu	5 050	5,18%
Nie ustalono	737	0,76%
OGÓŁEM :	97 522	100,00%

źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002 r.

Dane statystyczne na temat dochodów gospodarstw domowych w podziale na gminy i powiaty nie są udostępniane przez statystykę publiczną. Dane tego rodzaju dostępne są dla województwa śląskiego.

Tabela 29. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w woj. śląskim

Źródło dochodu	2005 [zł]	2006 [zł]	2007 [zł]	2008 [zł]	2009 [zł]
Dochód rozporządzalny, w tym:	792,82	847,92	919,27	1041,08	1114,05
-z pracy najemnej	374,02	423,43	485,78	585,45	622,59
-z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie	4,63	4,91	4,62	8,35	6,32
-z pracy na własny rachunek	57,36	56,89	63,97	71,33	75,36
-ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej	318,79	324,93	323,99	334,92	368,97
dochód do dyspozycji:	759,97	814,51	882,53	1000,87	1068,09

źródło: GUS

W 2009 roku przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w województwie śląskim wyniósł – 1114,05 zł.

Przeciętne wynagrodzenie brutto w 2010 r. w mieście wynosiło 3 012 zł. Należy zauważyć, że Częstochowa ma najniższe średnie wynagrodzenie pośród byłych stolic obecnego województwa śląskiego i innych porównywalnych miast. Jednocześnie należy zauważyć, że Częstochowa ma najniższe średnie wynagrodzenie w odniesieniu do byłych stolic wojewódzkich.

Tabela 30. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł

Obszar	2005 [zł]	2006 [zł]	2007 [zł]	2008 [zł]	2009 [zł]	2010 [zł]
województwo śląskie	2 587	2 730	2 933	3 239	3 405	3 704
Częstochowa	2 214	2 355	2 517	2 745	2 901	3 012
Katowice	3 395	3 524	3 727	4 150	4 494	4 564
Bielsko-Biała	2 360	2 512	2 781	3 110	3 264	3 379
Gliwice	2 739	2 880	3 147	3 496	3 655	3 787
Rybnik	2 338	2 448	2 648	2 967	3 112	3 226

źródło: GUS

2.3. STAN BEZPIECZEŃSTWA NA TERENIE MIASTA

Zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego oraz przeciwdziałaniem zagrożeniom zajmują się w Częstochowie następujące instytucje:

- Komenda Miejska Policji - podlega jej 6 komisariatów,
- 2 prokuratury rejonowe,
- Straż Miejska – podlegają jej 3 placówki na terenie miasta,
- Wydział Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obronnych Urzędu Miejskiego,
- Państwowa Straż Pożarna (Komenda Miejska) – ochrona przeciwpożarowa realizowana jest przez 3 Jednostki Ratowniczo-Gaśnicze dysponujące wozami strażackimi, dodatkowo istnieje 12 jednostek OSP.

Ilość popełnianych zdarzeń kryminalnych na terenie Częstochowy z roku na rok maleje. W 2006 roku odnotowano 4195 zdarzeń, natomiast w 2010 roku zanotowano 3181 przestępstw (Tab. 25).

Wykrywalność przestępstw w Częstochowie kształtowała się w 2006 r. na poziomie 63,1% w 2007 r. spadła do 46,7%, natomiast od 2008 r. wykrywalność sukcesywnie rośnie i w 2010 r. wyniosła 57,2%.

Tabela 31. Zestawienie zdarzeń kryminalnych na terenie miasta Częstochowa w latach 2006-2010

Rodzaj zdarzenia	2006	2007	2008	2009	2010
Zabójstwa	8	6	6	7	9
Bójka i pobicie	119	117	94	109	95
Rozboje	313	261	209	238	196
Kradzież z włamaniem	1090	949	686	988	880
Kradzież mienia	2187	1829	1742	1756	1759
Kradzież pojazdów	176	158	142	146	133
Włamania do samochodów	302	237	133	150	109
Razem	4195	3557	3012	3394	3181
% wykrycia ogółem	63,1	46,7	52,9	53,3	57,2

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Częstochowie

Zagrożenie przestępczością nie rozkłada się równomiernie na obszarze miasta (Tab. 24). Obszarami o szczególnym natężeniu zdarzeń kryminalnych są obszary będące w zasięgu I oraz III, IV i VI Komisariatu Policji, czyli Śródmieście, w tym szczególnie:

- rejon wokół dworca PKP i PKS,
- rejon ograniczony ulicami: Popiełuszki, Jasnogórską, Kilińskiego, Śląską, Kopernika, Nowowiejskiego, Waszyngtona, Aleją Najświętszej Maryi Panny,
- rejon ograniczony ulicami: Kilińskiego, Jasnogórską, Kościuszki, Aleją Jana Pawła II, Wałami Dwernickiego, Aleją Wolności, Kopernika, Śląską, Lelewela, Sułkowskiego, Zimorowicza, Tuwima,
- rejon ograniczony ulicami: Wilsona, Garibaldi, Warszawską, Krakowską, Mielczarskiego, Piłsudskiego,
- rejon Starego Miasta oraz ulic Krakowskiej i Ogrodowej, oraz wschodnia część dzielnicy Raków.

Tabela 32. Zestawienie zdarzeń kryminalnych wg poszczególnych komisariatów na terenie miasta Częstochowa w 2008 roku

Rodzaj zdarzenia	KP I	KP II	KP III	KP IV	KP V	KP VI	Łącznie 2008
Zabójstwa	1	0	2	1	2	0	6
Bójka i pobicie	34	9	14	14	6	17	94
Rozboje	73	23	22	35	14	42	209
Kradzież z włamaniem	135	91	116	130	92	122	686
Kradzież mienia	530	169	265	298	186	294	1742
Kradzież pojazdów	10	16	56	7	25	28	142
Włamania do samochodów	21	16	47	15	16	18	133
Razem	804	324	522	500	341	521	3012
% wykrycia ogółem przestępstw kryminalnych	47,8	63,7	48,2	56,5	62,2	49,3	52,9

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Częstochowie

Tabela 33. Zestawienie zdarzeń kryminalnych wg poszczególnych komisariatów na terenie miasta Częstochowa w 2009 roku

Rodzaj zdarzenia	KP I	KP II	KP III	KP IV	KP V	KP VI	Łącznie 2009
Zabójstwa	1	1	2	1	0	2	7
Bójka i pobicie	52	16	9	20	7	5	109
Rozboje	75	20	27	43	22	51	238
Kradzież z włamaniem	202	167	227	143	105	144	988
Kradzież mienia	452	169	277	352	193	313	1756
Kradzież pojazdów	17	6	37	8	26	52	146
Włamania do samochodów	18	24	64	15	18	11	150
Razem	817	403	643	582	371	578	3394
% wykrycia ogółem przestępstw kryminalnych	52,5	60,3	45,1	59,9	52,6	45,9	53,3

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Częstochowie

Tabela 34. Zestawienie zdarzeń kryminalnych wg poszczególnych komisariatów na terenie miasta Częstochowa w 2010 roku

Rodzaj zdarzenia	KP I	KP II	KP III	KP IV	KP V	KP VI	Łącznie 2010
Zabójstwa	2	3	2	1	1	0	9
Bójka i pobicie	37	7	13	16	4	18	95
Rozboje	54	30	39	32	10	31	196
Kradzież z włamaniem	160	136	190	136	126	132	880
Kradzież mienia	480	175	274	366	175	289	1759
Kradzież pojazdów	8	8	37	6	35	39	133
Włamania do samochodów	24	6	31	33	4	11	109
Razem	765	365	586	590	355	520	3181
% wykrycia ogółem przestępstw kryminalnych	52,2	57,7	53,1	62,4	58,2	61	57,2

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Częstochowie

Uwaga:

% wykrycia ogółem przestępstw kryminalnych – dotyczy wyłącznie przestępstw kryminalnych (bez ruchu drogowego)

% wykrycia łącznie – dotyczy całego rejonu podległego KMP Cz-wa : (Komisariaty I – VI oraz Komisariaty Poczesna, Koniecpol, Kłomnice i Blachownia) .

Nie są prowadzone statystyki wykrywalności wyłącznie dla Komisariatów miejskich

Komisariaty Policji:

- I KP – Śródmieście (część zachodnia), Lisiniec
- II KP – Bór, Stradom, Sabinów, Dźbów
- III KP – Tysiąclecie, Parkitka, Grabówka
- IV KP – Śródmieście (część wschodnia), Zawodzie, Mirów
- V KP – Północ, Wyczerpy, Kiedrzyń
- VI KP – Błeszno, Raków, Raków-Zachód

Mając powyższe na uwadze Rada Miasta Częstochowy przyjęła miejski program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na lata 2011-2014 pod nazwą „Bezpieczna Częstochowa” (uchwała nr 808/LXVII/2010 Rady Miasta Częstochowy z dnia 8 listopada 2010 roku). Głównym celem programu jest utrzymanie i poprawa stanu i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców. W ramach tego programu realizowanych jest szereg zadań podzielonych na działania restrykcyjno-represyjne, prewencyjno-wychowawcze, porządkowe, komunikacyjne, zagrożenia kryzysowe, zagrożenia sanitarno-epidemiologiczne, ochronę dóbr kultury.

2.3.1. MONITORING MIEJSKI

Od 9 kwietnia 2009r. Straż Miejska w Częstochowie realizuje zadania z zakresu obsługi Systemu Monitoringu Wizyjnego Miasta Częstochowy. W skład Monitoringu Wizyjnego Miasta Częstochowy wchodzi 18 szybkoobrotowych kamer, transmitujących poprzez miejską sieć światłowodową obraz do Centrum Obsługi Monitoringu usytuowanego w siedzibie Straży. Zdalny dozór przestrzeni objętej monitoringiem wizyjnym realizowany jest przez zespół operatorów w sposób całodobowy. W celu utrzymania wysokiego stopnia efektywności dozoru każdy z operatorów w czasie godzin pracy dozoruje obraz transmitowany z przeciętnie 6 kamer. W ramach kontroli obszaru objętego systemem monitoringu wizyjnego zespół operatorów, realizując zadania z zakresu dozoru przestrzeni publicznej systematycznie przekazuje informacje inicjujące działania odpowiednich służb.

W 2009 r. operatorzy ujawnili ogółem 3424 naruszenia prawne lub porządku publicznego, które następnie w 3299 przypadkach zrealizowano we własnym zakresie, 77 zadań przekazano Policji, 40 Pogotowiu Ratunkowemu, 8 Państwowej Straży Pożarnej. Natomiast w 2010 r. ogółem 3858, 3634 interwencje zrealizowała Straż w ramach działań własnych, 99 przekazano Policji, 90 Pogotowiu Ratunkowemu, 3 Państwowej Straży Pożarnej. Ponadto zarejestrowany obraz z kamer jest wykorzystywany jako materiał dowodowy w prowadzonych przez Straż Miejską w Częstochowie sprawach o czyny karalne oraz przez Policję, Prokuraturę i Sąd. Powyższe organy w 2010 r. w 155 przypadkach wykorzystały zarejestrowane zdarzenia na okoliczność prowadzonych postępowań dowodowych. Do oceny wpływu monitoringu wizyjnego na stan bezpieczeństwa mieszkańców oraz ochrony porządku publicznego można przyjąć dane uzyskane z interwencji ujawnionych w 2010 r.

Tabela 35. Charakterystyka ujawnionych incydentów wymagających interwencji w 2010 r.

lp	Rodzaj zgłoszenia	Suma
1.	Żebrzący, małoletni, osoby schorowane, wymagające opieki	1135
2.	Niezidentyfikowane Osoby leżące	969
3.	Wykroczenia w ruchu drogowym	330
4.	Spożywanie alkoholu wbrew zakazowi	315
5.	Inne (sprawy nie zakwalifikowane do innych kategorii)	217
6.	Uwagi dla służb komunalnych (np. zanieczyszczenia dróg)	193
7.	Przemoc fizyczna	158
8.	Niszczenie mienia	102
9.	Zakłócanie porządku i spokoju	95
10.	Zanieczyszczenia miejsc publicznych	81
11.	Sople i nawisy śniegowe	66
12.	Kradzieże mienia	60
13.	Kolizje / Wypadki	57
14.	Awaria infrastruktury	50
15.	Pożary	19
16.	Gołoledź na jezdni	11
	Razem	3858

2.4. GRUPY SPOŁECZNE WYMAGAJĄCE WSPARCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI

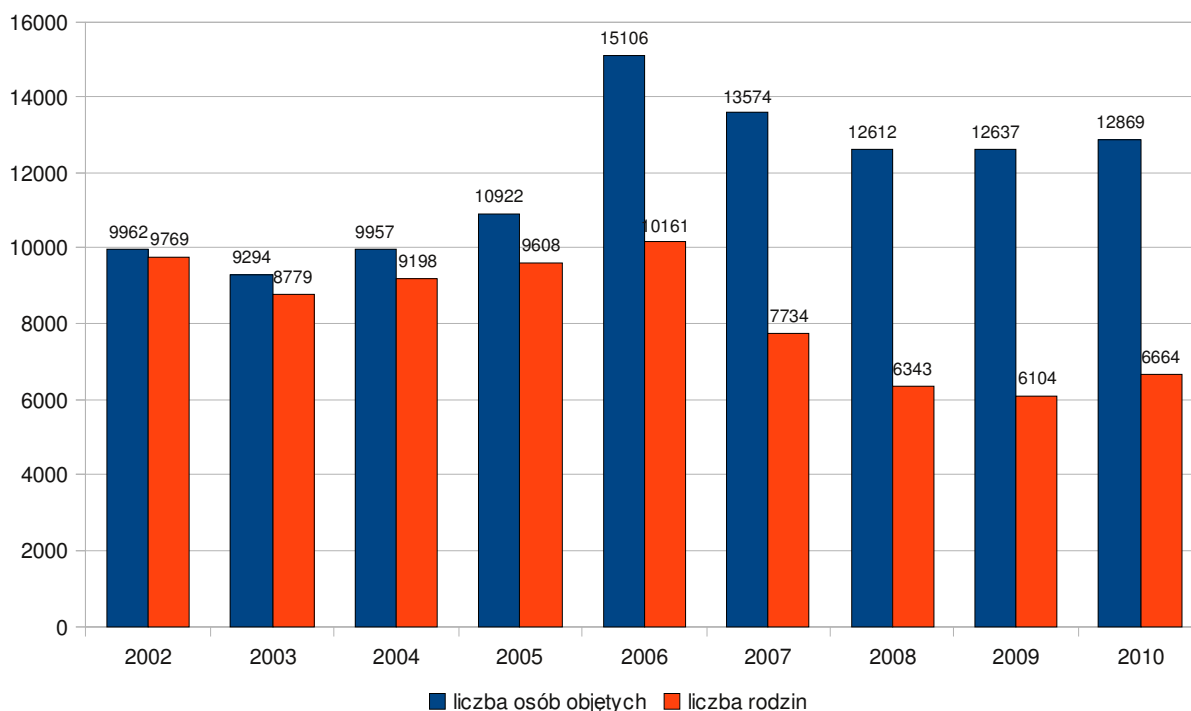
Uchwałą Nr 232/XX/2007 z dnia 13 grudnia 2007 roku Rada Miasta Częstochowy przyjęła „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Częstochowy na lata 2007-2013”.

Bazą do opracowania Strategii były materiały i analizy statystyczne gromadzone i opracowane przez instytucje działające na terenie miasta, m.in. przez Urząd Miasta Częstochowy, Urząd Statystyczny w Katowicach Oddział Częstochowa, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie i Powiatowy Urząd Pracy w Częstochowie oraz wyniki anonimowej ankiety nt. występujących w mieście problemów społecznych, przeprowadzonej przez Urząd Miasta Częstochowy we wrześniu 2007 r.

Strategia przedstawia aktualną sytuację społeczną miasta, formułuje cele oraz wskazuje kierunki działań zmierzających do osiągnięcia pozytywnych wskaźników rozwoju społecznego, do minimalizacji i likwidacji problemów socjalno-społecznych jego mieszkańców.

Strategia służy jako punkt odniesienia dla działań o charakterze rozwojowym, podejmowanych m.in. z zasobów środków własnych miasta oraz środków zewnętrznych, w tym funduszy unijnych.

Jak wskazują statystyki MOPS, liczba osób objętych pomocą społeczną wyraźnie maleje na przestrzeni ostatnich lat. Największą liczbę osób ubiegających się o pomoc odnotowano w roku 2006, kiedy to ich liczba wzrosła o prawie 16% w porównaniu z rokiem 2003. Natomiast biorąc pod uwagę liczbę rodzin objętych pomocą MOPS można zauważyć jej wzrost w roku 2006 – 10 161, natomiast spadek w kolejnych latach.

Wykres 1. Osoby korzystające z pomocy społecznej w latach 2002-2010

Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnioskuje o pomoc, jest ubóstwo (5 079 rodzin). Bezrobocie jest drugim, co do ważności, powodem przyznawania pomocy (3 592). Istotną przyczyną udzielania wsparcia jest również niepełnosprawność, następnie bezradność w sprawach opiekuńczych, długotrwała choroba oraz alkoholizm.

Tabela 36. Główne dysfunkcje klientów pomocy społecznej w Częstochowie odnotowane w kartotece klientów MOPS w roku 2001 i latach 2005 - 2010

rodzaj dysfunkcji	2001		2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Liczba rodzin dotkniętych problemem	%	Liczba rodzin dotkniętych problemem	%	Liczba rodzin dotkniętych problemem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin dotkniętych problemem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin dotkniętych problemem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin dotkniętych problemem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin dotkniętych problemem	Liczba osób w rodzinach
Bezrobocie	2804	33,12	5799	39,94	6670	15935	3 592	8 253	2 868	7 258	3 218	7 975	3 422	8 167
Niepełnosprawność	1774	20,95	2325	16,01	2952	6297	2 284	4 143	2 231	4 253	2 356	4 540	2 450	5 663
Długotrwała lub ciężka choroba	968	11,43	857	5,9	1406	3346	1 138	2 169	1 400	2 613	1 739	3 344	1 770	3 185
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1014	11,98	1263	8,7	1490	5014	1 423	4 759	750	2 626	904	3 244	920	3 193
w tym: rodziny niepełne	bd	bd	bd	bd	1023	3096	931	2 550	651	2 068	711	2 317	685	2 140
rodziny wielodzietne	bd	bd	30	0,2	277	1647			117	654	151	855	163	898
Potrzeba ochrony macierzyństwa	396	4,68	144	0,99	82	307	189	547	122	496	151	652	176	797
Bezdomność	214	2,53	326	2,24	368	376	614	647	301	360	320	388	329	383
Alkoholizm	209	2,47	337	2,32	673	1462	358	618	365	546	183	333	220	375
Ubóstwo	935	11,04	3236	22,29	6564	13804	5 079	11 600	5008	11231	3821	8409	4078	8553
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	134	1,58	110	0,75	105	217	62	107	45	67	82	124	122	183
Narkomania	15	0,18	10	0,07	38	69	15	20	12	22	13	21	22	29
Sieroctwo	2	0,02	6	0,04	83	195	44	125	41	102	6	20	6	15
Przemoc w rodzinie	bd	bd	55	0,38	70	238	46	162	15	41	19	59	21	61

rok	2001		2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Liczba rodzin dotkniętych problemem	%	Liczba rodzin dotkniętych problemem	%	Liczba rodzin dotkniętych problemem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin dotkniętych problemem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin dotkniętych problemem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin dotkniętych problemem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin dotkniętych problemem	Liczba osób w rodzinach
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	bd	bd	4	0,03	90	138	61	94	62	82	9	12	9	10
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	bd	bd	0	0	bd	bd	0	0	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	bd	bd	6	0,04	20	45	18	24	18	48	8	18	19	42
Sytuacja kryzysowa	bd	bd	10	0,07	18	47	17	36	4	11	8	15	4	11
Kłęsa żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0	0	0	15	46	0	0	0	0

Bd – brak danych kategorie nie wymienione w Ustawie o pomocy społecznej obowiązującej w latach 2001-2003, źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Częstochowie

Dane za lata 2001-2006 świadczą, że w każdym roku wzrastała liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka. Dane za kolejne lata wykazują tendencje spadkową liczby rodzin objętych pomocą. W 2001 r. liczba ta wynosiła 7 671 rodzin, w 2005 r. – 9 608, a w 2006 r. – 10 161 rodzin. W latach 2007-2010 w porównaniu z latami wcześniejszymi liczba rodzin korzystających z pomocy zmalała do 7 734 w roku 2007, 6 343 w 2008, 6 104 w 2009, 6 664 w roku 2010.

W jednej rodzinie występuje kilka powodów przyznawania pomocy.

Osoby bezrobotne

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Częstochowie przeważają osoby bez prawa do zasiłku. Stanowią one ponad 85% wszystkich zarejestrowanych.

Na wysokim poziomie utrzymuje się liczba bezrobotnych niepełnosprawnych - 1 332 osoby w końcu 2010 roku. Ich udział zmniejszył się w stosunku do 2009 roku o 1,1 punktu procentowego mimo to i tak stanowił 10,1% ogółu bezrobotnych (dla porównania w 2004 roku – 6,1%).

Tabela 37. Bezrobotni w Częstochowie ogółem oraz wg. prawa do zasiłku w latach 1993-2010

Bezrobotni	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem w tys.	19,4	17,1	16,2	14,2	9,1	9,5	12,4	14,9	17,6	18,4	18,4	18,3	17,1	15,1	10,9	8,7	11,4	13,2
% osób posiadających prawo do zasiłku	46,2	65,7	65,4	58,6	31,3	19,1	18,4	14,6	13,8	11,2	9,9	9,7	11,8	10,1	10,4	19,1	16,8	14,5

źródło: GUS

Tabela 38. Czas pozostawania bezrobotnych w Częstochowie bez pracy

Czas pozostawania bez pracy	2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Do 1 miesiąca	1152	6,3	1058	5,7	1873	10,3	1312	7,6	951	6,3	778	7,1	1208	13,9	1193	10,5	1288	9,7
Od 1 do 3 miesięcy	2539	13,8	2364	12,8	2435	13,3	2549	14,9	2307	15,2	1659	15,2	2530	29,1	2659	23,4	2750	20,8
Od 3 do 6 miesięcy	2513	13,6	2350	12,8	2145	11,7	2313	13,5	2207	14,6	1530	14,0	1449	16,7	2225	19,5	2447	18,5
Od 6 do 12 miesięcy	3379	18,3	2982	16,2	2733	15,0	2507	14,6	2308	15,3	1561	14,3	1032	11,9	2470	21,7	2630	19,9
Od 12 do 24 miesięcy	3835	20,8	3670	19,9	2958	16,2	2809	16,4	2342	15,5	1742	16,0	798	9,2	1551	13,6	2492	18,9
Powyżej 24 miesięcy	5010	27,2	5986	32,5	6133	33,5	5652	33,0	5006	33,1	3650	33,4	1665	19,2	1285	11,3	1613	12,2
OGÓŁEM :	18428	100,0	18410	100,0	18257	100,0	17142	100,0	15121	100,0	10920	100,0	8682	100,0	11383	100,0	13220	100,0

źródło: Urząd Statystyczny w Katowicach, PUP Częstochowa

Liczba bezrobotnych pozostających bez pracy nieprzerwanie od 12 miesięcy w latach 2008 – 2009 uległa znacznemu zmniejszeniu, zwłaszcza w roku 2008 (o 21%). Niestety w 2010 r. odnotowany został ponad sześcioprocentowy wzrost w tej grupie osób w stosunku do roku 2009. Na koniec grudnia 2010 r. liczba długookresowo pozostających bez zatrudnienia wynosiła 4 105 osób (31,1% zarejestrowanych).

Długi okres pozostawania bez zatrudnienia dotyczył przede wszystkim bezrobotnych:

- powyżej 50. roku życia, w tej grupie ponad 45% pozostawało bez pracy ponad rok,
- niepełnosprawnych, 51% z nich pozostawało w bezrobociu dłużej niż 12 miesięcy,
- bez wykształcenia średniego, co trzeci z nich figurował w rejestrach PUP dłużej niż rok.

Na wysokim poziomie utrzymuje się także bezrobocie w grupie osób długotrwale bezrobotnych, tj. pozostających w rejestrze PUP łącznie ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego. W końcu grudnia 2010 roku długotrwale bezrobotni stanowili 47% ogółu zarejestrowanych. Ponad 6,2 tys. mieszkańców Częstochowy należało do tej grupy osób. Wprowadzie wskaźnik ten zmniejszył się w ostatnich trzech latach o ponad 18%, ale i tak jest wyższy o ponad 7%, niż średnia w województwie śląskim.

Niski odsetek bezrobotnych uprawnionych do zasiłku i wysoki udział pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy wskazują, że kształtuje się grupa osób długotrwale bezrobotnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz już należących do takich grup, co uprawnia do zaliczenia tych osób do grup wymagających szczególnego wsparcia.

W ostatnich latach nieznaczny wzrost bezrobocia obserwuje się w grupie osób do 25 roku życia. W stosunku do 2007 roku odsetek bezrobotnych młodych osób zwiększył się o 2,5 punktu procentowego.

Niezmiennie na wysokim poziomie utrzymuje się liczba bezrobotnych w wieku powyżej 45 roku życia, a zwłaszcza powyżej 55, co wynika między innymi z faktu, że osoby starsze są słabo przygotowane do zmieniających się warunków na rynku pracy. Ich kwalifikacje zawodowe w większości przypadków są przestarzałe, a zdobycie nowych wzbudza w nich powszechny opór.

W 2010 roku osoby powyżej 55 roku życia w liczbie 2 049 stanowiły 15,5% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych.

Tabela 39. Bezrobotni w Częstochowie wg wieku w latach 2004-2010

rok	ogółem		wiek											
			18-24 lat		25-34 lat		35-44 lat		45-54 lat		55-59 lat		60 i więcej	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
2004	18 257	100	2 827	15,48	4 672	25,59	3 978	21,79	5 661	31,01	963	5,27	156	0,85
2005	17 142	100	2 280	13,30	4 354	25,40	3 623	21,14	5 526	32,24	1 167	6,81	192	1,12
2006	15 121	100	1 793	11,90	3 864	25,50	3 049	20,20	4 864	32,20	1 308	8,60	243	1,60
2007	10920	100	1005	9,20	2770	25,40	2175	19,90	3525	32,30	1207	11,10	238	2,20
2008	8682	100	974	11,20	2339	26,90	1692	19,50	2568	29,60	960	11,10	149	1,70
2009	11383	100	1331	11,70	3107	27,30	2129	18,70	3131	27,50	1438	12,60	247	2,20
2010	13220	100	1546	11,70	3715	28,10	2524	19,10	3386	25,60	1665	12,60	384	2,90

źródło: PUP Częstochowa, dane na 31 grudzień danego roku

Na koniec 2010 r. największa koncentracja bezrobocia występowała w obrębie ulic: Krakowskiej – 300 osób, Niepodległości – 287 osób, Sportowej – 230, Warszawskiej – 222, Limanowskiego – 210, Kiedrzyńskiej – 189, Najświętszej Marii Panny – 182, Armii Krajowej – 173, Bohaterów Katynia – 173, Al. Pokoju – 158, Starzyńskiego – 157, Mireckiego – 150, Orkana – 150, Lechonia – 135, Al. Wolności – 134, Iwaszkiewicza –

129, Bienia – 124, Okulickiego – 123.

Przy wymienionych ulicach w roku 2010 mieszkało łącznie 24% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych z terenu Częstochowy.

System dodatków mieszkaniowych

Osoby najmniej zarabiające bardzo często nie są w stanie ponieść pełnych kosztów związanych z opłacaniem czynszu za zajmowany przez siebie lokal. Z tego też względu na mocy ustawy z 1994 roku o najmie lokali i dodatkach mieszkaniowych, państwo zdecydowało się na wspieranie najuboższych mieszkańców poprzez przyznawanie im dodatków mieszkaniowych.

Dodatki mieszkaniowe są dofinansowaniem do wydatków mieszkaniowych wypłacanym przez gminę jej najbiedniejszym mieszkańcom. Przyznanie tej pomocy materialnej zależy przede wszystkim od miesięcznych dochodów mieszkańca gminy oraz od powierzchni zajmowanego przez niego lokalu. Pomoc ta przyznawana jest zawsze na sześć miesięcy i wypłacana jest z budżetu gminy. Decyzję o przyznaniu dodatku mieszkaniowego wydaje wójt, burmistrz lub prezydent miasta, który ma na nią jedynie miesiąc od dnia złożenia wniosku w tej sprawie.

Aktualnie obowiązują przepisy ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. Nr 71, poz. 734 z późn. zm). Zgodnie z tymi przepisami uprawnienia do dodatków mieszkaniowych przysługują osobom spełniającym równocześnie trzy następujące kryteria:

1. Posiadają tytuł prawny do zajmowanego mieszkania lub oczekują na przysługujący im lokal zamienny lub socjalny.

Oznacza to, że o dodatek mieszkaniowy mogą starać się:

- najemcy i podnajemcy lokali mieszkalnych, stanowiących zarówno własność gmin jak i innych osób prawnych lub fizycznych,
- osoby zajmujące lokale na postawie spółdzielczego lokatorskiego lub własnościowego prawa do lokalu,
- właściciele mieszkań,
- właściciele budynków zajmujący mieszkania w tych budynkach,
- osoby oczekujące na przysługujące im lokale zamienne,
- osoby oczekujące na lokal socjalny przyznany przez sąd w wyroku nakazującym opróżnienie lokalu,
- osoby oczekujące na lokal socjalny spełniające kryteria uprawniające do otrzymania lokalu socjalnego na terenie danej gminy.

2. Średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego, nie przekracza 175% najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 125% w gospodarstwie wieloosobowym.

Dochód stanowią wszelkie przychody po odliczeniu kosztów ich uzyskania oraz po odliczeniu składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz na ubezpieczenie chorobowe, określonych w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, chyba że zostały już zaliczone do kosztów uzyskania przychodu, jest to dochód brutto czyli wraz z podatkiem.

Do dochodu nie wlicza się świadczeń pomocy materialnej dla uczniów, dodatków dla sierot zupełnych, jednorazowych zapomóg z tytułu urodzenia się dziecka, dodatku z tytułu urodzenia dziecka, pomocy w zakresie dożywiania, zasiłków pielęgnacyjnych, zasiłków okresowych z pomocy społecznej, jednorazowych świadczeń pieniężnych i świadczeń w naturze z pomocy społecznej, dodatku mieszkaniowego oraz zapomogi pieniężnej o której mowa w przepisach o zapomogach pieniężnych dla niektórych emerytów, rencistów i osób pobierających świadczenie przedemerytalne albo zasiłek przedemerytalny w 2007 r.

3. Zajmowany lokal mieszkalny nie jest za duży w stosunku do liczby osób tzn. jeżeli powierzchnia użytkowa zajmowanego lokalu nie przekracza powierzchni normatywnej o więcej niż 30% albo 50% pod warunkiem, że udział powierzchni pokoi i kuchni w powierzchni użytkowej tego lokalu nie przekracza 60%.

Normatywna powierzchni użytkowej lokalu w przeliczeniu na liczbę członków gospodarstwa domowego nie może przekraczać dla:

- 1 osoby - 35m²,
- 2 osób - 40m²,
- 3 osób - 45m²,
- 4 osób - 55m²,
- 5 osób - 65m²,
- 6 osób - 70m², a na każdą następną osobę zwiększa się o 5m².

Tabela 40. Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych w latach 2004-2009

Wg stanu prawnego lokalu mieszkalnego w latach	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
W zasobie gminnym	34 159	29 625	42 099	24 578	20 872	19 777	20 046
W zasobie spółdzielczym	55 753	42 943	45 201	28 155	22 336	19 315	18 479
W zasobie wspólnot mieszkaniowych	1 025	967	3 102	1 736	1 313	482	584
w zasobie prywatnym	8 168	10 653	10 385	5 004	4 513	4 517	4900
w zasobie towarzystwa budownictwa społecznego	bd	2 875	bd	bd	bd	89	134
W zasobie innym	3 319	0	1 517	934	806	1 559	1329
ogółem	102 424	87 063	102 304	60 407	49 840	45 739	45472

Źródło: GUS

Osoby niepełnosprawne

Istotnym zagadnieniem z zakresu spraw społecznych są problemy życiowe osób niepełnosprawnych. Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych zwraca uwagę na trudności w określeniu skali problemu niepełnosprawności, spowodowane brakiem szczegółowych danych liczbowych z wiarygodnych źródeł.

Pełniejsze rozpoznanie zasięgu problemu niepełnosprawności przyniosły wyniki Narodowego Spisu Powszechnego, wskazującego, że osoby niepełnosprawne stanowią 12,6% ogółu mieszkańców Częstochowy.

Tabela 41. Niepełnosprawni w Częstochowie wg ekonomicznych grup wieku

Grupy wieku	liczba	%	w tym					
			kobiety		niepełnosprawni prawnie *)		niepełnosprawni tylko biologicznie	
			liczba	%	liczba	%	liczba	%
OGÓŁEM	31764	100,0%	17401	54,8%	23427	73,8%	8337	26,2%
Według ekonomicznych grup wieku:								
Przedprodukcyjny	1392	4,4%	603	3,5%	839	3,6%	553	6,6%
Produkcyjny	16238	51,1%	7027	40,4%	14043	59,9%	2195	26,3%
-mobilny (18-44 lata)	4283	13,5%	1867	10,7%	3594	15,3%	689	8,3%
-niemobilny (45 lat i więcej)	11955	37,6%	5160	29,7%	10449	44,6%	1506	18,1%
Poprodukcyjny	14132	44,5%	9770	56,1%	8545	36,5%	5587	67,0%

*) osoba niepełnosprawna prawnie - osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony osoba niepełnosprawna biologicznie - osoba, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa); źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002

Tabela 42. Niepełnosprawni w Częstochowie wg aktywności ekonomicznej

Ekonomiczne grupy wieku	liczba	%	w tym					
			kobiety		niepełnosprawni prawnie		niepełnosprawni tylko biologicznie	
			liczba	%	liczba	%	liczba	%
OGÓŁEM	31764	100,0%	17401	54,8%	23427	73,8%	8337	26,2%
Według aktywności ekonomicznej:								
Aktywni zawodowo, w tym:	6135	19,3%	2489	14,3%	4796	20,5%	1339	16,1%
– pracujący	3995	12,6%	1594	9,2%	3205	13,7%	790	9,5%
– bezrobotni	2140	6,7%	895	5,1%	1591	6,8%	549	6,6%
Bierni zawodowo	25496	80,3%	14844	85,3%	18524	79,1%	6972	83,6%
Nieustalony status	133	0,4%	68	0,4%	107	0,5%	26	0,3%

źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002

Zgodnie z danymi Narodowego Spisu Powszechnego, problem blisko 31,8 tys. osób niepełnosprawnych, funkcjonujących w 18 tys. rodzin, dotyczy 1/5 mieszkańców Częstochowy, tj. 49 tys. osób, z tego:

- 38% rodzin (6914) to małżeństwa bez dzieci, w 70% tych rodzin osoba niepełnosprawna jest głową rodziny,
- 42% rodzin (7577) to małżeństwa (partnerzy) z dziećmi, w 56 % tych rodzin osoba niepełnosprawna jest głową rodziny, w 24% rodzin (1833) - niepełnosprawne jest dziecko;
- 20% rodzin (3534) to osoby samotnie wychowujące dzieci, przy czym w 76% tych rodzin głowa rodziny jest osobą niepełnosprawną, a w 39% jest niepełnosprawne dziecko.

Wychodząc naprzeciw problemom osób niepełnosprawnych opracowano Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2007-2013 „Częstochowa Niepełnosprawnym”. Głównym celem Programu jest promocja równych szans osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i gospodarczym.

Cele pośrednie przedstawiają się następująco:

- zapewnienie równych szans osobom niepełnosprawnym w zakresie dostępu do edukacji, kultury i sportu,
- tworzenie warunków pełnego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej i rehabilitacji,
- wspieranie osób niepełnosprawnych i ich rodzin poprzez system pomocy społecznej,
- integracja osób niepełnosprawnych i rozwój środowiskowych form pomocy,
- likwidacja barier architektonicznych, urbanistycznych, technicznych, transportowych oraz w komunikowaniu się,
- zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.

Ponadto w roku 2010 opracowano „Błękitną ankietę” dzięki której zdefiniowano nadal istniejące bariery utrudniające osobom z niepełnosprawnością funkcjonowanie w życiu codziennym.

Dzieci i młodzież z rodzin ubogich i zagrożonych patologią

Jako grupę wymagającą szczególnego wsparcia ze strony pomocy społecznej Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych wskazuje dzieci i młodzież pochodzące z rodzin ubogich oraz zagrożonych patologią społeczną.

Liczba skierowań wydanych do całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych w poszczególnych latach:

1. w roku 2007 – 103:
 - Dom Małych Dzieci w Częstochowie – 43,
 - Katolicka Placówka Wychowawcza „Nasz Dom” w Częstochowie – 1,
 - Pogotowie Opiekuńcze w Częstochowie – 43,
 - Rodzinny Dom Dziecka – 1,
 - placówki opiekuńczo-wychowawcze poza terenem Częstochowy - 15,
2. w roku 2008 – 131:
 - Dom Małych Dzieci w Częstochowie – 64,
 - Katolicka Placówka Wychowawcza „Nasz Dom” w Częstochowie – 3,
 - Pogotowie Opiekuńcze w Częstochowie – 43,
 - Rodzinny Dom Dziecka nr 1 w Częstochowie – 0,
 - Rodzinny Dom Dziecka Nr 2 w Częstochowie – 4,
 - Rodzinny Dom Dziecka Nr 3 w Częstochowie - 2,
 - placówki opiekuńczo-wychowawcze poza terenem Częstochowy - 15,
3. w roku 2009 - 108:
 - Dom Małych Dzieci w Częstochowie – 45,
 - Katolicka Placówka Wychowawcza „Nasz Dom” w Częstochowie – 2,
 - Rodzinny Dom Dziecka nr 1 w Częstochowie – 0,
 - Pogotowie Opiekuńcze w Częstochowie – 54,
 - Rodzinny Dom Dziecka Nr 2 w Częstochowie – 0,
 - Rodzinny Dom Dziecka Nr 3 w Częstochowie – 0,
 - Rodzinny Dom Dziecka Nr 4 w Częstochowie – 3,
 - placówki opiekuńczo-wychowawcze poza terenem Częstochowy – 4,
4. w roku 2010 - 125
 - Dom Małych Dzieci w Częstochowie – 44,
 - Katolicka Placówka Wychowawcza „Nasz Dom” w Częstochowie – 3,
 - Pogotowie Opiekuńcze w Częstochowie – 43,
 - Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Częstochowie – 15*,
 - Rodzinny Dom Dziecka Nr 2 w Częstochowie – 0,
 - Rodzinny Dom Dziecka Nr 3 w Częstochowie - 1,
 - Rodzinny Dom Dziecka Nr 4 w Częstochowie – 4,
 - Rodzinny Dom Dziecka Nr 5 w Częstochowie – 5,
 - placówki opiekuńczo-wychowawcze poza terenem Częstochowy – 10,

* Zgodnie z uchwałą Rady Miasta Częstochowy Nr 736/LXIII/2010 z dnia 25.08.2010 r. w sprawie reorganizacji Pogotowia Opiekuńczego w Częstochowie przedmiotowa placówka została z dniem 01.10.2010 r. przekształcona w Wielofunkcyjną Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą w Częstochowie.

W 2009 r. na terenie Miasta Częstochowy funkcjonowało 38, a roku 2010 funkcjonowało 36 placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego prowadzonych przez parafie i organizacje pozarządowe, z których korzysta ok. 2 400 dzieci i młodzieży. Należy przy tym podkreślić, że liczba uczestników zajęć systematycznie wzrasta. W roku 2001 opieką było objętych 953 wychowanków, w pierwszym półroczu 2002 r. z pomocy korzystało już 1187 dzieci, natomiast w 2004 r. liczba dzieci i młodzieży wynosiła 1665. Dzieci uczęszczające do ww. placówek pochodzą często z rodzin, w których występuje bezrobocie, alkoholizm i różnego rodzaju patologie.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego oferują swoim podopiecznym w szczególności pomoc pedagogiczną, wsparcie psychologiczne, przynajmniej jeden posiłek dziennie oraz prowadzą pracę z rodzinami swoich podopiecznych w celu wyjścia z sytuacji kryzysowych.

Rosnąca liczba dzieci korzystających z placówek opiekuńczo-wychowawczych świadczy o pogorszeniu się sytuacji dzieci i młodzieży z rodzin ubogich i zagrożonych patologią.

Osoby bezdomne

Zmierzając do poprawy warunków życia osób bezdomnych i ich integracji ze społeczeństwem, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz współpracujące organizacje pozarządowe znacznie zwiększyły bazę noclegową na terenie miasta. Rozbudowano i zreorganizowano istniejące już placówki, uruchomiono również Przytulisko dla Bezdomnych Rodzin. Dzięki tym działaniom możliwe jest objęcie pomocą większej liczby osób zgłaszających się o pomoc, a tym samym rozszerzenie i zwiększenie świadczonych usług socjalnych.

Tabela 43. Aktualne dane dotyczące placówek dla osób bezdomnych w Częstochowie:

Nazwa placówki i jednostka prowadząca	Adres	Liczba miejsc	Forma pomocy	Dni i godz. funkcjonowania
Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn – Caritas Archidiecezji Częstochowskiej	ul. Krakowska 80/15	90	Schronienie, wyżywienie, łazienka, punkt wydawania odzieży.	całodobowo, całorocznie
Noclegownia dla Bezdomnych Mężczyzn – Caritas Archidiecezji Częstochowskiej	ul. Krakowska 80/15	30	Nocleg, łazienka, pralnia, punkt wydawania odzieży, jeden posiłek.	18.00-9.00 całorocznie
Przytulisko dla Kobiet „OAZA” – Caritas Archidiecezji Częstochowskiej	ul. Staszica 5	42	Schronienie, wyżywienie, łazienka, pralnia, punkt wydawania odzieży.	całodobowo, całorocznie
Noclegownia dla Kobiet „OAZA” – Caritas Archidiecezji Częstochowskiej	ul. Staszica 5	10	Nocleg, łazienka, pralnia, jeden posiłek, punkt wydawania odzieży.	18.00-9.00 całorocznie
Przytulisko dla Bezdomnych Mężczyzn – Caritas Archidiecezji Częstochowskiej	ul. Krakowska 80/2	30	Schronienie, wyżywienie, łazienka, pralnia, punkt wydawania odzieży.	całodobowo, całorocznie
Przytulisko dla Bezdomnych Rodzin – Caritas Archidiecezji Częstochowskiej	ul. Krakowska 80/2	5 rodzin	Schronienie, wyżywienie, łazienka, pralnia, punkt wydawania odzieży.	całodobowo, całorocznie
Ogrzewalnia dla osób bezdomnych – Caritas Archidiecezji Częstochowskiej	ul. Krakowska 80/15	40 (kobiety i mężczyźni)	Pobyt, łazienka, punkt wydawania odzieży.	Całodobowy pobyt w zimie; od IV do X – w godz. od 18.00 do 9.00.

Jednocześnie zgodnie z umowami zawartymi przez Miasto Częstochowa, osoby bezdomne mogą korzystać z pomocy w następujących placówkach poza terenem Częstochowy:

Tabela 44. Aktualne dane dotyczące placówek dla osób bezdomnych poza Częstochową

Nazwa placówki i jednostka prowadząca	Adres	Liczba miejsc	Forma pomocy	Dni i godz. funkcjonowania
Centrum Pomocy Rodzinie i Interwencji Kryzysowej w Mariance Rędziańskiej – Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy „AGAPE”	42-242 Marianka Rędziańska ul. Srebrna 25	10 osób niepełnosprawnych	Schronienie, wyżywienie, łazienka, pralnia, opieka nad osobą niepełnosprawną.	Całodobowo, całorocznie.
Centrum Pomocy Rodzinie i Interwencji Kryzysowej w Mariance Rędziańskiej – Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy „AGAPE”	42-242 Marianka Rędziańska ul. Srebrna 25	10 osób	Schronienie, wyżywienie, łazienka, pralnia, odzież.	Całodobowo, całorocznie.

Dane liczbowe dotyczące osób bezdomnych, którym udzielono pomocy w poszczególnych latach:

- 2007 r. - 647 osób,
- 2008 r. - 360 osób,
- 2009 r. - 388 osób,
- 2010 r. - 383 osoby.

Ponadto mając na względzie trudną sytuację ekonomiczną osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, na terenie miasta działają jadalnie oraz punkty wydawania chleba.

Innym problemem bezdomnych jest trudności w znalezieniu pracy z powodu niskich kwalifikacji, złego stanu zdrowia, braku stałego zameldowania i uzależnień.

Osoby bezdomne najczęściej dotknięte są również chorobą alkoholową, co stanowi główną przyczynę ich problemu. Istnieje potrzeba wsparcia tych grup w procesie

wychodzenia z bezdomności, poprzez połączenie terapii uzależnień oraz pomocy w zdobyciu stałej pracy, warunkującej powrót tych osób do normalnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Osoby w podeszłym wieku

Ujemny wskaźnik przyrostu demograficznego utrzymujący się od kilkunastu lat sprawia, że społeczeństwo Częstochowy jako całość starzeje się. Udział osób w wieku poprodukcyjnym jest wyższy, niż w populacjach o zrównoważonym rozwoju demograficznym, czyli takich, w których liczba urodzeń, co najmniej równoważy liczbę zgonów. Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych zauważa, że starzejąca się społeczność miasta staje się ważnym problemem, tym bardziej, że ze starością wiąże się nieodłącznie niepełnosprawność, spowodowana chorobami i niedołączeniem.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie utworzył w ramach własnych struktur komórkę specjalistyczną, organizującą i świadczącą usługi opiekuńcze dla osób starszych. Istotą stworzonego przez MOPS systemu jest wsparcie osób starszych w ich naturalnym środowisku zamieszkania i zapewnienie im specyficznych form pomocy, mających na celu jak najdłuższe utrzymanie we własnym środowisku oraz ograniczenie wykluczenia z życia społecznego.

Dane liczbowe dotyczące przyznania świadczenia w formie usług opiekuńczych w poszczególnych latach:

- w roku 2007:
 - usługi opiekuńcze ogółem – przyznano dla 539 osób, przy zatrudnieniu 115 opiekunek,
 - specjalistyczne usługi opiekuńcze – przyznano dla 24 osób, przy zatrudnieniu 15 opiekunek,
- w roku 2008:
 - usługi opiekuńcze ogółem – przyznano dla 687 osób, przy zatrudnieniu 109 opiekunek,
 - specjalistyczne usługi opiekuńcze – przyznano dla 23 osób, przy zatrudnieniu 15 opiekunek,
- w roku 2009:
 - usługi opiekuńcze ogółem – przyznano dla 665 osób, przy zatrudnieniu 108 opiekunek,
 - specjalistyczne usługi opiekuńcze – przyznano dla 24 osób, przy zatrudnieniu 14 opiekunek,
- w roku 2010:
 - usługi opiekuńcze ogółem – przyznano dla 677 osób, przy zatrudnieniu 110 opiekunek,
 - specjalistyczne usługi opiekuńcze – przyznano dla 25 osób, przy zatrudnieniu 13 opiekunek.

Inną formą pomocy niekonwencjonalnej jest skupianie starszych osób odsuniętych od życia zawodowego i regularnego wykonywania obowiązków służbowych w grupy samopomocowe - kluby seniora.

Na terenie miasta pomoc osobom starszym zapewnia Dzienny Dom Pomocy Społecznej z tymczasową siedzibą w Częstochowie przy ul. Focha 71a. Jest to ośrodek wsparcia dziennego, zapewniający opiekę i usługi osobom, które ze względu na wiek i różnego rodzaju schorzenia, mają trudności w samodzielnym funkcjonowaniu w środowisku.

Ponadto w Częstochowie działa 18 klubów seniora, tj. przy:

- ul. Witosa 1B (Spółdzielnia Mieszkaniowa „Północ”),

- ul. Czecha 21 (Spółdzielnia Mieszkaniowa „Północ),
- Alei Armii Krajowej 66 m. 274 a (Częstochowska Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nasza Praca”),
- Alei Pokoju 13, ul. Mireckiego 25 Koło nr 2 Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów,
- ul. Ossowskiego 9 (Parafia św. Melchiora Grodzieckiego),
- ul. Staszica 5 (Caritas Archidiecezji Częstochowskiej),
- ul. Rapackiego 3/5 (Caritas Archidiecezji Częstochowskiej),
- ul. Michałowskiego 28A (Caritas Archidiecezji Częstochowskiej),
- ul. Krasieńskiego 11a (Polski Komitet Pomocy Społecznej) ,
- Alei Wolności 20 (Polski Związek Niewidomych),
- ul. Gajowej 2/6 (Parafia pw. Zesłania Ducha Świętego),
- ul. Nowowiejskiego 3 (Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Oddział Miejski),
- ul. Sikorskiego 85 (Parafia pw. Krzyża Świętego),
- ul. Starzyńskiego 11 (Parafia św. Maksymiliana Kolbe),
- ul. Focha 71a (Dzienny Dom Pomocy Społecznej),
- ul. Orzechowskiego 1 (Parafia pw. Narodzenia Pańskiego),
- ul. Bardowskiego 21a (Stowarzyszenie Współpracy z Osobami Niepełnosprawnymi „Tacy sami”),
- ul. Focha 71A (Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Zaburzeniami Psychicznymi i ich Rodzinom „Yava”).

Wychodząc naprzeciw problemom częstochowskich seniorów opracowano Częstochowski Program Wsparcia Seniorów w Mieście Częstochowa na lata 2010-2013.

Cel główny Programu:

Zintegrowany system wsparcia, opieki i integracji częstochowskich seniorów oparty na partnerskiej współpracy samorządu miasta Częstochowa z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami działającymi w obszarze wsparcia społecznego.

Cele strategiczne Programu:

1. wspieranie aktywności seniorów:
 - wzbogacenie oferty w zakresie organizacji czasu wolnego,
 - rozwój wolontariatu seniorów,
 - wspieranie i organizowanie działań z wykorzystaniem potencjału intelektualnego i zawodowego osób starszych,
 - rozwój Uniwersytetów Trzeciego Wieku,
 - rozszerzenie ulg dla seniorów w korzystaniu z instytucji i placówek miejskich,
2. wspieranie seniorów w realizacji ról rodzinnych:
 - wspieranie więzi rodzinnych między seniorami i wnukami,
 - pomoc dla rodzin opiekujących się osobami w wieku sędziwym lub niepełnosprawnymi,
 - edukacja o seniorach w przedszkolach i szkołach,
3. dostosowywanie warunków życia seniorów i oferty usług społecznych do zmieniających się ich potrzeb i możliwości:
 - rozwój różnorodnych świadczeń wspierająco-opiekuńczych w środowisku zamieszkania, pomoc materialna (finansowa i rzeczowa) dla osób starszych,
 - rozwój wiedzy o kondycji częstochowskich seniorów,
 - rozwój usług geriatrycznych,
 - zwiększenie dostępności dla osób starszych do usług medycznych i terapeutycznych,
 - działania zmierzające do poprawy bezpieczeństwa, jako mieszkańca konsumenta,
4. dostarczanie wsparcia seniorów w sytuacjach kryzysowych:
 - poradnictwo dla osób starszych (prawne, socjalne, medyczne, obywatelskie),
 - wsparcie psychologiczne i mediacja dla osób starszych (indywidualne i w grupach wsparcia),
 - wsparcie dla osób starszych będących ofiarami przemocy,
 - rozwój pracy socjalnej z seniorami,

5. poprawa społecznego obrazu starości:

- wspieranie działań promujących pozytywny wizerunek seniora,
- wspieranie działań na rzecz zwiększenia uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym/obywatelskim,
- wspieranie publikacji o tematyce senioralnej,
- przygotowanie średniego pokolenia do starości,
- wspieranie kształcenia ustawicznego,
- promocja zdrowia i działalność edukacyjna służby zdrowia

Osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków

Poważnym problemem społecznym jest zagrożenie alkoholizmem. W obsługującym mieszkańców Częstochowy Ośrodku Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w roku 2010 łącznie przyjęto 5951 pacjentów. Większość z nich, bo 92% stanowili mężczyźni. Liczbę pacjentów Ośrodka w latach 2001-2010 obrazuje poniższa tabela:

Tabela 45. Pacjenci Ośrodka Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w latach 2001-2010

Grupy pacjentów	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem, z tego	5981	5517	4676	4190	4632	5443	5317	4786	5517	5951
Mężczyźni (pełnoletni)	5510	5158	4381	3904	4292	5059	4889	4447	5119	5494
Kobiety (pełnoletnie)	350	264	215	235	280	345	381	339	398	457
Nieletni	121	95	80	51	32	39	47	33	27	21

źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi

Podstawowym zadaniem Ośrodka Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi (OPOPA) jest zapewnienie całodobowej opieki nad osobami w stanie nietrzeźwości oraz prowadzenie działalności profilaktyczno-wychowawczej na terenie miasta Częstochowy we współpracy z różnymi placówkami, szkołami, kościołem oraz instytucjami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi.

W roku 2010 do Ośrodka przyjęto 5 951 pacjentów, tj. o 434 więcej niż w roku 2009. Liczba pacjentów wzrosła w stosunku do roku 2008, zarówno ogółem, jak i w poszczególnych grupach, z wyjątkiem niepełnoletnich, gdzie obserwuje się spadek tej liczby. Notuje się coraz większą liczbę osób bezrobotnych w wieku 30-50 lat. Zwiększa się liczba osób bezdomnych, wiele z nich jest spoza Częstochowy. Obserwuje się zwiększone przyjmowanie kobiet z interwencji domowych. Większość pacjentów Ośrodka wymaga specjalnych zabiegów higienicznych i sanitarnych.

Tabela 46. Informacja dotycząca osób przebywających w OPOPA w latach 2005 - 2010

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem:	4 636	5443	5 317	4 786	5 517	5 951
Mężczyźni	4 321	5059	4 889	4 447	5 119	5 494
Kobiety	283	345	381	339	398	457
Chłopcy do lat 18	29	34	41	31	24	19
Dziewczeta do lat 18	3	5	6	2	3	2
Od lat 18 – 24	414	402	436	438	431	346
Od lat 25 – 29	369	354	360	319	357	362
Od lat 30 - 49	2 480	2 941	2 840	2 442	2 640	2 799
Od lat 50 i więcej	1 341	1 707	1 634	1 554	2 062	2 423
Przebywał dwa razy	692	601	355	359	317	349
Przebywał więcej niż dwa razy	2 458	2043	157	355	419	444
Pracujący	166	190	184	156	71	68

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Studenci i uczniowie	56	41	39	37	33	10
Emeryci i renciści	106	132	147	84	58	39
Bezrobotni	4 312	5080	4 947	4 509	5 355	5 834
Osoby dowieszone spoza Częstochowy	876	890	1 186	462	443	103

źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi

Osobami uzależnionymi od alkoholu zajmują się Ośrodek Terapii Uzależnień od Alkoholizmu przy ul. Ogrodowej 66 w Częstochowie, Ośrodek Terapii Uzależnień w Parzymiechach oraz Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnień przy ul. Barlickiego 2 w Częstochowie. Dane za lata 2005-2010 r. przedstawiają się następująco:

Tabela 47. Pacjenci Ośrodka Terapii Uzależnień od Alkoholizmu i Współuzależnienia w latach 2005 - 2010

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Porady ogółem	9186	8503	7230	4807	4420	15240
Liczba pacjentów leczonych (w tym detox)	1161	1782	1354	1912	1742	2075
Liczba pacjentów grupa ponadpodstawowa pogłębiona (współuzależnienia i uzależnienia, leczenie do 2 lat)	703	885	824	988	965	1133

źródło: dane Ośrodka Terapii Uzależnień od Alkoholizmu i Współuzależnienia

Tabela 48. Pacjenci Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnień w latach 2005 - 2010

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Porady ogółem	5459	8505	7289	4856	6394	6452
Liczba pacjentów leczonych (w tym detox)	319	1782	1888	370	604	508
Liczba pacjentów leczonych - kobiet	59	201	178	104	127	187
Liczba pacjentów grupa ponadpodstawowa pogłębiona (współuzależnienia i uzależnienia, leczenie do 2 lat)	72	148	98	64	123	110

źródło: dane Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnień

Z danych przekazanych przez Ośrodki wynika, że liczba pacjentów leczonych w pogłębionych programach terapii, jak również ilość udzielonych porad specjalistycznych uległa zwiększeniu 2010 roku, co było spowodowane wzrostem ilości usług zakontraktowanych z Narodowym Funduszem Zdrowia.

Od 2008 roku świadczenia zdrowotne w zakresie działalności rehabilitacyjnej osób: uzależnionych od środków zmieniających świadomość i odurzających oraz substancji psychotropowych i psychoaktywnych, współuzależnionych członków rodzin prowadzi Ośrodek Profilaktyczno Społeczny dla Uzależnionych i Ich Rodzin, ul. Wiolinowa 1, 42-200 Częstochowa prowadzony przez Częstochowskie Towarzystwo Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych- POWRÓT z U.

W ramach Ośrodka działają:

- Poradnia Terapii Uzależnienia od Środków Psychoaktywnych- działa od 01.02.2002 roku.
- Dzienny Oddział Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych – funkcjonuje od 19.06.2006 roku.
- Poradnia Antynikotynowa działa od 05.10.2010 roku - prowadzi terapię dla osób uzależnionych od nikotyny w każdym wieku.

Tabela 49. Osoby uzależnione od narkotyków zarejestrowane w Poradni Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych Częstochowskiego Towarzystwa Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych "Powrót z U" w latach 2008 - 2010

Wyszczególnienie	razem	w wieku			
		do 18 lat	19 - 29	30-64	65 i powyżej
2008	386	197	152	37	-
2009	156	45	70	41	-
2010	128	9	25	92	2

Tabela 50. Osoby uzależnione od narkotyków przebywające na Dziennym Oddziale Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych Częstochowskiego Towarzystwa Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych "Powrót z U" w latach 2008 - 2010

Wyszczególnienie	razem	w wieku			
		do 18 lat	19 - 29	30-60	60 i powyżej
2008	39	9	22	8	-
2009	39	7	31	1	-
2010	37	6	24	7	-

Wg policji, w ostatnich latach gwałtownie rozszerza się zagrożenie narkomanią, szczególnie dotyczące młodzieży. Zasięg problemu jest dotychczas słabo zbadany i wymaga dokładniejszego rozpoznania. Liczba osób używających narkotyków, które zgłosiły się do Poradni Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR w 2010 roku wyniosła 448 i zmniejszyła się w stosunku do 2007 r., w którym wyniosła 763.

Tabela 51. Osoby uzależnione od narkotyków zarejestrowane w Poradni Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR w latach 2005 – 2010

Wyszczególnienie	razem	w wieku			
		do 18 lat	19 - 29	30-60	60 i powyżej
2005	731	165	421	144	1
2006	616	54	363	198	1
2007	763	82	471	207	3
2008	422	34	262	126	0
2009	374	48	205	121	0
2010	448	68	219	161	0

źródło: dane Poradni Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR

2.5. POMOC SPOŁECZNA, OPIEKA SOCJALNA

Główną jednostką samorządową w sferze pomocy społecznej jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Zadania realizowane przez MOPS dotyczą głównie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ośrodek przyznaje świadczenia pieniężne i rzeczowe, świadczy usługi opiekuńcze, wspiera organizacje społeczne w zakresie pomocy dzieciom, rodzinom wielodzietnym oraz osobom niepełnosprawnym. Główne kierunki działań MOPS to działania skierowane na osoby dotknięte bezrobociem, w tym:

- poradnictwo zawodowe (aktywizacja bezrobotnych klientów, warsztaty dotyczące metod poszukiwania pracy, autoprezentacji podczas rozmowy kwalifikacyjnej, edukacja w zakresie pisania życiorysu);
- pomoc w uzyskaniu możliwości udziału w programach i zajęciach aktywizujących dla bezrobotnych;
- pomoc w uzyskaniu dostępu do szkoleń przekwalifikowujących;
- pomoc w adaptacji w środowisku pracy;

- praca socjalna;
- pomoc młodzieży opuszczającej rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze, w tym:
 - pomoc finansowa na zabezpieczenie podstawowych potrzeb życiowych i umożliwienie kontynuowania nauki, podnoszenia kwalifikacji, zdobywania zawodu;
 - organizowanie szkoleń i zajęć warsztatowych w zakresie poszukiwania pracy, rozmowy kwalifikacyjnej.

Tabela 52. Dane dotyczące domów pomocy społecznej funkcjonujących na terenie Częstochowy

Lp.	Nazwa i Adres Domu	ROK	Liczba miejsc	Kobiety (k) mężczyźni (m) koedukacyjny (ke)	Przeznaczenie placówki
1.	Dom Pomocy Społecznej ul. Wieluńska 1 42-217 Częstochowa	2007	135	ke	dla osób w podeszłym wieku
		2008	135		
		2009	135		
		2010	135		
2.	Dom Pomocy Społecznej ul. Kontkiewiczza 2 42-209 Częstochowa	2007	180	ke	dla osób przewlekle psychicznie chorych
		2008	180		
		2009	180		
		2010	192		
3.	Dom Pomocy Społecznej ul. Wesoła 14 42-202 Częstochowa	2007	80	k	dla osób niepełnosprawnych intelektualnie
		2008	80		
		2009	80		
		2010	80		
4.	Dom Pomocy Społecznej ul. św. Jadwigi 84/86 42-226 Częstochowa	2007	79	m	dla osób niepełnosprawnych intelektualnie
		2008	79		
		2009	79		
		2010	82		

źródło: dane Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie

Częstochowski MOPS prowadzi również Ośrodek Interwencji Kryzysowej. W 2007 roku z pomocy Ośrodka Interwencji Kryzysowej skorzystało 760 osób, natomiast w latach 2008-2010:

- 2008 r. - 891 osób,
- 2009 r. - 890 osób,
- 2010 r. – 2 780 osób.

Organizacje pozarządowe prowadzące działalność w sferze pomocy społecznej, to m.in.:

- Caritas Archidiecezji Częstochowskiej – organizacja ta prowadzi m.in. Przytulisko i Noclegownię dla Kobiet „Oaza”, Przytulisko dla Bezdomnych Rodzin, Schronisko i Noclegownię dla Bezdomnych Mężczyzn, Przytulisko św. Brata Alberta dla Bezdomnych Mężczyzn, Ogrzewalnię dla osób bezdomnych,
- Polski Czerwony Krzyż – Oddział w Częstochowie,
- Polski Komitet Pomocy Społecznej Oddział w Częstochowie,
- Chrześcijańska Fundacja „Adullam”,
- Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy „Agape”,
- Bank Żywności w Częstochowie.

W celu poprawy jakości usług i efektywności świadczenia pomocy Gmina Miasto Częstochowa prowadzi politykę przekazywania zadań z zakresu pomocy społecznej

organizacjom pozarządowym. Dzięki takiemu rozwiązaniu, organizacje mogą korzystać, oprócz środków przekazywanych im na ten cel przez gminę, z innych źródeł finansowania: funduszy unijnych i rządowych, dotacji państwowych, darczyńców.

2.6. STRUKTURA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Na terenie miasta Częstochowy działa 758 organizacji pozarządowych, w tym 346 stowarzyszenia, 115 jednostek terenowych (oddziałów) stowarzyszeń, 58 stowarzyszenia zwykłe, 150 organizacji sportowych i rekreacyjnych (stan na sierpień 2011 r.) rejestr Urzędu Miasta), 66 fundacji, 23 ochotniczych straży pożarnych. Są 43 organizacje posiadające status organizacji pożytku publicznego.

Za współpracę z organizacjami odpowiada Biuro Inicjatyw Lokalnych Konsultacji Społecznych, w ramach którego funkcjonuje Częstochowskie Centrum Organizacji Pozarządowych.

Uchwałą Nr 104/VIII/2011 Rady Miasta Częstochowy z dnia 26 maja 2011 r. Radni przyjęli Wieloletni program współpracy miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi na lata 2011 - 2015. Służy on pobudzeniu aktywności społecznej w zakresie współodpowiedzialności za zrównoważony rozwój Częstochowy jako miasta obywatelskiego. Program został stworzony z uwzględnieniem doświadczeń wynikających z dotychczasowej współpracy, został skonsultowany z organizacjami pozarządowymi, jego głównym założeniem jest wyznaczanie kierunków i ram współpracy na lata 2011 - 2015, przy uwzględnieniu konstytucyjnej zasady pomocniczości.

Ponadto, corocznie, w trybie określonym w ustawie uchwalany jest przez Radę Miasta Częstochowy Roczny Program Współpracy Miasta Częstochowy z Organizacjami Pozarządowymi na rok kolejny. Roczny Program precyzuje szczegółowo cele i zakres współpracy, priorytetowe zadania publiczne oraz wysokość środków przeznaczanych na ich realizację na dany rok budżetowy.

W Wieloletnim programie współpracy miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi na lata 2011 - 2015 (Załącznik do Uchwały Nr 104/VIII/2011 Rady Miasta Częstochowy z dnia 26 maja 2011 r.) zostały określone następujące formy współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi:

1. zlecenie organizacjom realizacji zadań publicznych, finansowanych z budżetu Miasta, na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
2. zasady i tryb powstawania partnerstw określone w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;
3. udzielanie pomocy w nawiązywaniu współpracy regionalnej, ponadregionalnej i międzynarodowej;
4. udzielanie dotacji na realizację projektów finansowanych z innych źródeł;
5. wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i realizowanych zadaniach;
6. prowadzenie konsultacji zgodnie z art. 5 ust. 2 pkt 3 i 4 ustawy;
7. prowadzenie biura wspierającego organizacje;
8. udzielanie wsparcia technicznego, organizacyjnego i merytorycznego;
9. promowanie i udzielanie pomocy w tworzeniu dobrego wizerunku organizacji;
10. pomocy w nawiązywaniu kontaktów międzynarodowych;
11. prowadzenie bazy danych organizacji działających na terenie miasta;
12. udostępnianie sal, pomieszczeń i sprzętu technicznego w celu realizacji zadań statutowych organizacji;
13. przekazywanie organizacjom środków trwałych i wyposażenia może odbywać się na podstawie odrębnych aktów obowiązującego prawa;
14. przekazywanie materiałów promocyjnych.

Rada Miasta Częstochowy przyjęła uchwałą nr 567/XL VII/2009 z dnia 26 października 2009r. roczny program współpracy samorządu miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi na rok 2010 określający sferę zadań publicznych zleczanych w 2010 roku do realizacji przez organizację pozarządowe:

Zadania z zakresu kultury fizycznej i turystyki

1. Szkolenie sportowe.
2. Imprezy sportowe rangi międzynarodowej i ogólnopolskiej.
3. Upowszechnianie kultury fizycznej.
4. Współzawodnictwo sportowe szkół i działalność Dzielnicowych Ośrodków Sportu Szkolnego.
5. Organizacja pozalekcyjnych zajęć sportowych, jako element oddziaływań profilaktycznych.
6. Upowszechnianie turystyki kwalifikowanej i krajoznawstwa.
7. Wypoczynek zimowy oraz letni dzieci i młodzieży.

Zadania z zakresu kultury i sztuki

1. Działalność w zakresie kultury i sztuki oraz upowszechniania kultury:
 - wystawy, plenery malarskie i fotograficzne oraz inne działania plastyczne,
 - koncerty, przeglądy, festiwale i inne działania muzyczne,
 - działania w zakresie teatru,
 - działania w zakresie filmu i multimediiów,
 - działania w zakresie tańca,
 - przeglądy twórczości amatorskiej we wszystkich dziedzinach sztuki,
 - prezentacja efektów działań prowadzonych w zakresie edukacji kulturalnej,
 - inicjatywy wydawnicze,
 - upowszechnianie czytelnictwa,
 - upowszechnianie dorobku nauk humanistycznych,
 - ochrona dziedzictwa narodowego ze szczególnym uwzględnieniem badań i publikacji dotyczących miasta,
 - wspieranie inicjatyw artystycznych i kulturalnych wynikających z zadań statutowych stowarzyszeń, związków i organizacji społeczno-kulturalnych oraz fundacji,
 - performance artystyczny,
2. Organizacja działalności chóru Miasta Częstochowy.

Zadania z zakresu przeciwdziałania patologiom społecznym

1. Ograniczenie zjawiska narkomanii i jej skutków w mieście Częstochowa.
2. Wspieranie działalności klubów wzajemnej pomocy i punktów konsultacyjnych dla osób z problemem alkoholowym i ich rodzin.
3. Wspieranie programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi, w tym dotyczących FAS/FAE.
4. Promowanie w środkach masowego przekazu informacji o działaniach podejmowanych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych.
5. Wspieranie działań wolontariatu w obszarze pomocy osobom i rodzinom dotkniętym patologiami społecznymi.
6. Organizacja imprez integracyjnych dla osób i rodzin dotkniętych i zagrożonych patologiami społecznymi.
7. Udzielanie pomocy rzeczowej oraz organizacja różnorodnych form wsparcia dla osób i rodzin dotkniętych i zagrożonych patologiami społecznymi.
8. Podejmowanie działań związanych z ograniczeniem zakażeń wirusem HIV, HCV, HBS i minimalizowanie skutków zachorowań.
9. Realizacja zadań z zakresu integracji społecznej.
10. Wsparcie pracy środowiskowej na rzecz dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zadania z zakresu pomocy społecznej

1. Wspieranie rodzin oraz osób ubogich i zagrożonych ubóstwem.
2. Wspieranie inicjatyw na rzecz osób niepełnosprawnych i osób starszych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.
3. Pomoc osobom bezdomnym z terenu miasta Częstochowy.

Zadania z zakresu problematyki prorodzinnej

1. Wspieranie zadań podejmowanych przez placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego.
2. Działania na rzecz rodzinnych form opieki nad dzieckiem, prowadzone przez ośrodki adopcyjno-opiekuńcze.
3. Zapewnienie specjalistycznego wsparcia dla osób cierpiących na chorobę Alzheimera i ich rodzin.
4. Wspieranie rodzin poprzez poradnictwo, pomoc psychologiczną, psychoterapeutyczną i prawną.

Zadania z zakresu realizacji programów zdrowotnych

1. Edukacja zdrowotna w zakresie profilaktyki schorzeń kardiologicznych, onkologicznych, metabolicznych i alergologicznych.
2. Wczesne diagnozowanie wad postawy u dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym oraz korygowanie nieprawidłowości.
3. Programy psychoedukacyjne z zakresu profilaktyki uzależnień od środków psychoaktywnych.
4. Profilaktyka chorób nowotworowych w kierunku raka prostaty.
5. Profilaktyka chorób nowotworowych w kierunku raka jelita grubego.
6. Programy zdrowotne dla dzieci i młodzieży (szczepienia i badania przesiewowe w tym: profilaktyczne szczepienia przeciwko grypie dla przedszkolaków oraz szczepienia zapobiegające rakowi szyjki macicy).
7. Program wspierania rozwoju rodziny-metoda in vitro.

Zadania z zakresu oświaty i edukacji

1. Kształtowanie i promowanie pozytywnych wzorców zachowań wśród dzieci i młodzieży.
2. Propagowanie wiedzy o Częstochowie i regionie.
3. Propagowanie wiedzy o naukach humanistycznych i ścisłych.
4. Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień uczniów.
5. Realizacja programów z zakresu zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych.
6. Wyrównywanie szans uczniów.
7. Realizacja programów z zakresu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.
8. Profilaktyka społeczna i zdrowotna.
9. Programy przygotowujące młodzież do działań wolontariatu i promujące wolontariat.
10. Upowszechnianie wiedzy o Unii Europejskiej, w tym prowadzenie klubów europejskich.
11. Propagowanie działań z obszaru edukacji obywatelskiej.

Zadania z zakresu ochrony środowiska

1. Edukacja ekologiczna, poprzez organizację
 - Dnia ziemi (22 kwietnia),
 - Dnia ochrony środowiska (5 czerwca),
 - Sprzątania świata (III weekend września),
 - Dnia bez samochodu (22 września),
 - happeningów ekologicznych.
2. Ochrona: powietrza, wód i ziemi, przyrody.
3. Segregacja odpadów.

Zadania z zakresu ochrony zwierząt

1. Prowadzenie schroniska dla bezdomnych zwierząt.
2. Kastracja i sterylizacja bezdomnych zwierząt.
3. Zorganizowanie azylu i opieka nad kotami.

W ramach przeprowadzanych otwartych konkursów na realizację zadań publicznych miasta Częstochowy zostają udzielane dotacje dla organizacji. W 2010 r. pozytywnie rozpatrzonych wniosków przyznając dotacje było 371 w wysokości 6 533 469,90 złote dla 193 organizacji.

Tabela 53. Liczba i kwota przyznanych dotacji dla organizacji pozarządowych w 2010 r.

lp.	nazwa zadania	ilość udzielonych dotacji	kwota udzielonych dotacji w zł
1.	Zadania z zakresu wychowania dzieci i młodzieży	20	31 200,00
2.	Zadania z zakresu kultury fizycznej i turystyki	113	2 615 222,00
3.	Zadania z zakresu kultury i sztuki	46	460 000,00
4.	Zadania z zakresu edukacji ekologicznej	5	19 360,00
5.	Zadania z zakresu przeciwdziałania patologiom społecznym	81	733 562,14
6.	Zadania z zakresu pomocy społecznej (zwiększenie oddziaływań skierowanych dla osób i rodzin zagrożonych ubóstwem; wspieranie inicjatyw na rzecz osób niepełno sprawnych i osób starszych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej)	50	127 210,00
7.	Zadania z zakresu problematyki prorodzinnej: (wspieranie zadań podejmowanych przez placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego, ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, wsparcie dla osób z chorobą Alzheimera i ich rodzin)	43	1 315 000,00
8.	Zadania z zakresu pomocy społecznej (bezdomność)	8	1 122 164,00
9.	Zadania z zakresu programów zdrowotnych	4	67 300,00
10.	Zadanie z zakresu ochrony zwierząt	1	42 451,76
SUMA		371	6 533 469,90

Źródło: Częstochowskie Centrum Organizacji Pozarządowych

2.7. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW

Do problemów społecznych o najszerzym zasięgu na obszarze Częstochowy zaliczają się:

- wysokie bezrobocie, które w połowie ma już charakter długotrwały powodując wykluczenie społeczne kilku tysięcy osób i członków ich rodzin oraz kompleks zjawisk patologicznych, których źródłem jest długotrwały brak pracy, zubożenie i sytuacje kryzysowe w rodzinie, wśród nich:
 - alkoholizm i uzależnienie od środków psychoaktywnych,
 - przedwczesne wypadanie dzieci i młodzieży z systemu szkolnego oraz nierówność szans rozwoju,
 - przestępczość i wzrastające zagrożenie bezpieczeństwa, szczególnie mienia;
- ubóstwo, ogarniające coraz szerszy krąg społeczeństwa;
- niepełnosprawność, dotycząca ok. 20% mieszkańców miasta;
- problemy osób starych.

Przestrzenne rozmieszczenie zjawisk patologicznych na obszarze miasta jest nierównomierne i pokrywa się z obszarami o najwyższej koncentracji osób nie posiadających pracy; zarazem w większości dzielnice o szczególnym nasileniu tych problemów są obszarami o starzejącej się strukturze demograficznej.

Zgodnie z przyjętą w 2007 roku Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Częstochowy na lata 2007-2013 do rejonów miasta o największym współczynniku zagrożenia przestępczością należy zaliczyć:

- Śródmieście i Stare Miasto z Aleją Najświętszej Maryi Panny, Aleją Wolności (okolice SDH Megasam, dworzec PKS, PKP), Aleją Kościuszki (przystanki

tramwajowe), ulicami: Piłsudskiego, Krakowską, Wilsona, Garibaldiiego, Wałami Dwernickiego,

- Tysiąclecie – z Aleją Armii Krajowej, z ulicami: Dekabrystów, Polskiego Czerwonego Krzyża, Okólną, Akademicką, Czartoryskiego, Worcella,
- Raków – z Aleją Pokoju, Aleją Niepodległości, ulicami: Iłakowiczówny (skwer), Limanowskiego, Tetmajera, Bohaterów Katynia, Jagiellońską (sklep Sezam).

Dzielnice Śródmieście i Stare Miasto to obszary o szczególnej koncentracji zjawisk kryzysowych i problemów społecznych. W ich obrębie wskazać można obszar o szczególnym nasileniu występowania badanych problemów, wyznaczony ulicami: Piłsudskiego, Aleją Najświętszej Maryi Panny, Krakowską oraz Ogrodową.

Większość badanych zjawisk i problemów społecznych dotyczy młodych osób o podstawowym lub co najwyżej zasadniczym zawodowym wykształceniu, często samotnych lub stanu wolnego. Szansą ograniczenia procesu marginalizacji tej grupy jest podniesienie jej poziomu wykształcenia, tak by mogła ona sobie lepiej poradzić w zmieniającej się rzeczywistości społecznej, w której wykształcenie, w tym co najmniej ogólne średnie, stanowi warunek aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-ekonomicznym miasta i regionu.

Właściwym kierunkiem działania jest realizacja zadań określonych w Powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, której naczelną zasadą jest prowadzenie pracy socjalnej z osobą, rodziną, społecznością lokalną, w celu doprowadzenia do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin oraz ich integracja ze społeczeństwem oraz maksymalne zaangażowanie w te działania organizacji pozarządowych.

Projekty społeczne powinny być realizowane w powiązaniu z działaniami wspierającymi aktywność gospodarczą w dzielnicach problemowych oraz działaniami poprawiającymi stan szeroko rozumianej infrastruktury społecznej i technicznej.

Należy również zwrócić uwagę na konieczność ukierunkowania działalności organizacji pozarządowych na obszary najbardziej wrażliwe społecznie, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w sposobie udzielania dotacji gminnych dla organizacji.

3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Struktura przestrzenna Częstochowy odznacza się regularnym, koncentrycznym kształtem obszaru zurbanizowanego, z centralnie zlokalizowaną dzielnicą śródmiejską o wysokiej intensywności zabudowy oraz promienistym układem historycznych dróg prowadzących do miasta, będących zarazem osiami widokowymi na symbol miasta - klasztor na Jasnej Górze. Śródmieście otoczone jest zabudową stopniowo obniżającą wysokość i rozluźniającą się w miarę oddalania od centrum miasta. Osiedla budownictwa wielorodzinnego skupione są w dwóch obszarach przylegających do dzielnicy śródmiejskiej od południa i północy.

Pomiędzy Jasną Górą a historycznym Starym Rynkiem czytelnie wyodrębnia się układ zwartej zabudowy historycznego centrum miasta, uformowany wokół osi Alei Najświętszej Maryi Panny - jednej z najdłuższych głównych ulic w Polsce.

3.1. STRUKTURA UŻYTKOWANIA TERENU

Tabela 54. Struktura użytkowania gruntów w Częstochowie

Rodzaj terenu (dominujące funkcje)	Pow. w ha	odsetek powierzchni ogółem
tereny zwartej zabudowy mieszkaniowo-usługowej (śródmiejskiej)	175	1,1
tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (blokowej)	492	3,1
tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	2390	15,0
tereny usług publicznych i komercyjnych	498	3,1
tereny przemysłowo-składowe	1141	7,1
tereny infrastruktury technicznej	81	0,5
tereny ulic, parkingów i garaży	770	4,8
tereny kolejowe	231	1,4
tereny sportowo-rekreacyjne, zieleń parkowa	303	1,9
ogródki działkowe	261	1,6
Cmentarze	75	0,5
tereny leśne, zadrzewienia	1312	8,2
zbiorniki wodne	91	0,6
grunty rolne w kompleksach, uprawy ogrodnicze	4882	30,6
pozostałe (rozproszone grunty rolne w terenach zurbanizowanych, nieużytki)	3 270	20,5
RAZEM :	15972	100,0

źródło: Opracowanie ekofizjograficzne dla miasta Częstochowy, Biuro Rozwoju Regionu Katowice, 2004

3.2. PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Zasady zagospodarowania terenów na obszarze Częstochowy regulują: miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalone po 1 stycznia 1995 roku, decyzje o warunkach zabudowy terenu oraz decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Do 31 grudnia 2003 r. obowiązywał w mieście miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego – zmiana planu, przyjęty uchwałą Nr 28/IV/94 Rady Miasta Częstochowy z dnia 27 października 1994 r. Plan ten utracił moc prawną na mocy art. 67 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w brzmieniu ustalonym zmianą ustawy z dnia 13 lipca 2000 r. Pomimo utraty mocy prawnej, plan ogólny stanowi nadal podstawę wydawania decyzji o warunkach zabudowy, ponieważ zgodnie z art. 61 ust. 1 pkt 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, decyzję taką można wydać (pod warunkiem spełnienia pozostałych wymagań, określonych w art. 61 ust. 1 pkt 1-3), dla terenu, który był objęty zgodą na przeznaczenie nierolnicze i nieleśne uzyskaną przy sporządzaniu tego planu. W praktyce oznacza to wszystkie tereny, które były przeznaczone na cele nierolnicze lub nieleśne. Zgodnie z art. 61 ust. 2, bez obowiązku sporządzenia miejscowego planu można też wydawać decyzje o warunkach zabudowy dla inwestycji produkcyjnych, lokalizowanych na terenach

przeznaczonych na ten cel w nieobowiązującym już planie.

Gmina posiada Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Częstochowy, (Uchwała Nr 825/LI/2005 Rady Miasta Częstochowy z dnia 21 listopada 2005 roku zmieniona uchwałą Nr 795/LXVII/2010 Rady Miasta Częstochowy z dnia 8 listopada 2010r. i uchwałą Nr 38/V/2011 Rady Miasta Częstochowy z dnia 15 lutego 2011 r.). Studium jest zapisem polityki przestrzennej umożliwiającym harmonijny rozwój przestrzeni miejskiej.

W roku 2006 przyjęto Uchwałę Nr 970/LX/2006 w sprawie aktualności studium – (Uchwała podjęta przez Radę Miasta Częstochowy w dniu 26 czerwca 2006 roku). Kolejnej oceny aktualności studium dokonano w roku 2008 (Uchwała Nr 311/XXVI/2008 Rady Miasta Częstochowy z dnia 12 maja 2008 r. w sprawie aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i planów miejscowych miasta Częstochowy). Ponowna ocena aktualności studium miała miejsce w listopadzie 2011r.(Uchwała Nr 214/XV/2011 Rady Miasta Częstochowy z dnia 22 listopada 2011r. w sprawie aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i planów miejscowych miasta Częstochowy).W wyniku dokonanych analiz Rada Miasta Częstochowy za celowe uznała przystąpienie do zmiany polityki przestrzennej zawartej w studium i podjęcie czynności w zakresie niezbędnym do dokonania tych zmian.

W roku 2006 Rada Miasta Częstochowy przyjęła również pierwszą edycję Wieloletniego Programu Sporządzania Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego (Uchwała Nr 970/LX/2006 z dnia 26 czerwca 2006). Uchwałą Nr 311/XXVI/2008 z dnia 12 maja 2008 przyjęto aktualizację programu. Kolejną, nową edycję Wieloletniego Programu Sporządzania Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego przedstawiono w 2011 roku (dokument stanowi załącznik do Uchwały Nr 214/XV/2011r. z dnia 22 listopada 2011 r. w sprawie aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i planów miejscowych miasta Częstochowy). Zgodnie z aktualnym programem na lata 2011-2014 dokonano wyboru terenów, które należałoby objąć opracowaniami planistycznymi. Przyjęto, że w sposób priorytetowy należy potraktować tereny mogące stać się przedmiotem zainteresowania potencjalnych inwestorów, a także tereny, na których planowane są inwestycje miejskie zapisane w wieloletnim planie inwestycyjnym. Zwrócono również uwagę na obszary, na których należy poprawić tkankę miejską, uatrakcyjnić przestrzeń publiczną, uzupełnić infrastrukturę itp., a także na tereny nieprzystosowane do zainwestowania, które należałoby chronić przed wydawaniem na nich decyzji o warunkach zabudowy, w celu ograniczenia presji na zbrojenie tych terenów.

Wykaz terenów objętych opracowaniami planistycznymi, bądź wskazanych do sporządzenia planów miejscowych, znajdujących się w granicach poszczególnych obszarów Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Częstochowy:

- RM-1 Śródmieście: Uchwała Nr 290/XVIII/2012 Rady Miasta Częstochowa z dnia 26 stycznia 2012 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w dzielnicy Śródmieście w rejonie Alei Wolności oraz ulic: Jana III Sobieskiego, Śląskiej i Focha.
- RM-1 Śródmieście: Uchwała Nr 280/XXIV/2008 Rady Miasta Częstochowa z dnia 17 marca 2008 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulic: Sikorskiego, Białskiej i Kujawskiej.
- RM-2 Raków, Ostatni Grosz: Rejon ulic: Limanowskiego, Łukasińskiego, Al. Pokoju w pobliżu torów kolejowych, dzielnica Raków (obszar proponowany do sporządzenia planu miejscowego w latach 2011-2014)
- RM-2 Raków, Ostatni Grosz: Uchwała Nr 230/XXI/2003 Rady Miasta Częstochowa z dnia 24 listopada 2003 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w rejonie ulic Bardowskiego i Daniłowskiego w Częstochowie.
- RP-1 Papiernia Warta: Uchwała Nr 42/VII/2007 Rady Miasta Częstochowa z dnia 5 lutego 2007 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w rejonie ulicy Krakowskiej w Częstochowie.

- RP-2 Wełnopol, Elanex: Uchwała nr 568/XLVII/2009 Rady Miasta Częstochowa z dnia 26 października 2009r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Częstochowie w dzielnicy Trzech Wieszców w rejonie Alei Bohaterów Monte Casino i Alei Niepodległości oraz ulicy 1 Maja.
- RP-3 Częstochowski Park Przemysłowy: Uchwała Nr 131/X/2011 Rady Miasta Częstochowy z dnia 30 czerwca 2011 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Częstochowie w dzielnicy Zawodzie - Dąbie w rejonie ulic Korfantego.
- RP-3 Częstochowski Park Przemysłowy: Uchwała Nr 817/LXII/02 Rady Miasta z dnia 16 maja 2002 w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Częstochowy teren Huta, w rejonie ulicy Kucelińskiej i ulicy Kucelin Łąki
- RP-3 Częstochowski Park Przemysłowy: Uchwała Nr 540/XLVI/2009 Rady Miasta z dnia 28 września 2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulic Legionów, Hallera i Złotej.
- RP-3 Częstochowski Park Przemysłowy: Projekt uchwały w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w dzielnicy Zawodzie-Dąbie w rejonie Alei Pokoju oraz ulic: Szpitalnej i Brzegowej.
- RP-4 Złota Góra: Rejon ulic: Mirowska, Srebrna, Morenowa, dzielnica Złota Góra (obszar proponowany do sporządzenia planu miejscowego w latach 2011-2014).
- RP-4 Złota Góra: Rejon ulic: Mirowska, Złota, Legionów (obszar proponowany do sporządzenia planu miejscowego w latach 2011-2014).
- RP-4 Złota Góra: Uchwała Nr 539/XLVI/2009 Rady Miasta Częstochowy z dnia 28 września 2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie ulic Legionów i Kusięckiej.

Wskaźnik pokrycia miasta Częstochowy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (stan na dzień 30 listopada 2011) wynosi 12/5%.

3.3. ZASOBY MIESZKANIOWE

Liczba mieszkań w Częstochowie systematycznie rośnie na koniec roku 2009 wynosiła wg GUS – 96631 od 2004 roku wzrosła o 2,5%. W tej liczbie mieszczą się zarówno zasoby zamieszkane, jak i niezamieszkane.

Tabela 55. Liczba mieszkań w Częstochowie w latach 2004-2009

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba mieszkań	94239	94593	94892	95290	95975	96631

źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Dane o mieszkaniach niezamieszkałych zostały zebrane w trakcie Narodowego Spisu Powszechnego. Wg tego źródła, w roku 2002 w ogólnej liczbie 93 357 mieszkań, było 4577 mieszkań niezamieszkałych (ok. 5% całego zasobu), z tego 714 opuszczonych, przeznaczonych do rozbiórki. 87% opuszczonych mieszkań było własnością prywatną, 54 mieszkania (ok. 7%) należały do gminy, pozostałe stanowiły własność innych podmiotów. Spośród wolnych mieszkań przeznaczonych do zamieszkania, których było 3854, ok. 1500 znajduje się w budynkach wybudowanych przed 1939 r.

Tabela 56. Mieszkania według stanu wykorzystania i własności

Rodzaj własności	ogółem	zamieszkane stale			przeznaczone do stałego zamieszkania	niezamieszkane		
		liczba	udział %	razem		% ogółem	przeznaczone do rozbiórki	udział %
OGÓŁEM	93357	87589	93,8%	4568	3854	4,1%	714	0,8%
z tego stanowiące własność :								
Osób fizycznych	35852	31824	36,3%	3306	2686	69,7%	620	86,8%
Spółdzielni mieszkaniowych	43035	41820	47,7%	866	843	21,9%	23	3,2%
Gminy	11798	11457	13,1%	256	202	5,2%	54	7,6%
Skarbu Państwa	454	444	0,5%	8	5	0,1%	3	0,4%
Zakładów pracy	1218	1108	1,3%	85	81	2,1%	4	0,6%
Pozostałych podmiotów	1000	936	1,1%	47	37	1,0%	10	1,4%

źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002

Tabela 57. Mieszkania według form własności w 2006

	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań
OGÓŁEM	94 892	310 949	5 659 360
Z tego stanowiące własność:			
Gminy (komunalne)	11 485	31 642	513 689
Spółdzielni mieszkaniowych	42 192	136 002	2 083 601
Zakładów pracy	1 151	3 070	49 887
Osób fizycznych	39 256	137 904	2 969 017
Towarzystwa Budownictwa Społecznego (TBS)	179	546	8 668
Pozostałych podmiotów	629	1 785	34 498

źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Według spisu powszechnego w 2002 roku, zasoby zamieszkane wynosiły 88 148 mieszkań (z tego 559 stanowiły mieszkania przeznaczone do czasowego lub sezonowego zamieszkania, a 87589 - mieszkania zamieszkane stale). Przeciętna liczba izb w jednym mieszkaniu wynosi w Częstochowie 3,28, a przeciętna powierzchnia użytkowa:

- mieszkania: 58,9 m² (woj. śląskie - 65,7 m², miasta - 60,5 m²)
- przypadająca na 1 osobę : 20,8 m² (woj. śląskie - 23,1 m², miasta - 22,1 m²).

W strukturze zasobów wg wielkości największą grupę stanowią mieszkania o powierzchni 40-49 m² oraz 50-59 m² (stanowią odpowiednio - 23% i 22% zasobów zamieszkanymi). Spółdzielnie mieszkaniowe posiadają około 48% ogólnej liczby mieszkań w Częstochowie, ponad 36% należy do osób fizycznych, a 12,6% stanowi zasoby komunalne (w całym województwie śląskim mieszkania komunalne stanowią przeciętnie 13,6%, w miastach - 16,21%).

Wg danych NSP w budynkach najstarszych, wybudowanych przed 1918 rokiem skupia się 6,5% powierzchni mieszkań w Częstochowie (są to 7083 mieszkania zamieszkane i 824 mieszkania niezamieszkane). Około 8% powierzchni mieszkań znajduje się w budynkach zbudowanych w okresie międzywojennym (1918 - 1944); mieszkań takich jest 7713, w tym 664 niezamieszkane. Najwięcej zasobów mieszkaniowych, bo około 70% mieści się w budynkach wybudowanych w okresie powojennym (1945 - 1988). Mieszkania w najnowszym budownictwie (od 1989 r.) stanowią około 15% powierzchni ogólnej mieszkań w mieście.

Tabela 58. Stan wyposażenia mieszkań zamieszkanymi w media

mieszkania wyposażone w:	liczba mieszkań	% ogółu mieszkań w mieście
wodociąg	86723	98,00%
w tym: z sieci lokalny	85880	97,00%
	843	0,96%
ustęp splukiwany	83946	95,00%
w tym: do sieci	76562	87,00%
do urzędzenia lokalnego	7384	8,40%
łazienkę	81991	93,01%

ciepłą wodę bieżącą	79051	89,68%
w tym ogrzewaną: poza mieszkaniem	9995	11,34%
w mieszkaniu	69056	78,34%
gaz	80191	90,97%
w tym: z sieci	65224	73,99%
z butli	14967	16,98%
centralne ogrzewanie	73670	83,58%
w tym: zbiorowe	54504	61,83%
indywidualne	19166	21,74%

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002

Zasoby substandardowe

Wg NSP 2002, 5300 zamieszkałych mieszkań ma powierzchnię mniejszą od 30 m² (z tego 1012 należy do gminy, 2343 do osób fizycznych, pozostałe - do spółdzielni mieszkaniowych i innych podmiotów). 3774 spośród zamieszkałych mieszkań stanowiły lokale 1-izbowe (bez wydzielonej kuchni); z tego 623 nie miały wodociągu sieciowego, a 1339 - ustępu splukiwanego.

Komunalny zasób mieszkaniowy

Zgodnie z zapisami zawartymi w Wieloletnim programie gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Częstochowa na lata 2010 – 2014 przyjętym uchwałą Nr 753/LXIV/2010 Rady Miasta Częstochowy z dnia 20 września 2010 roku, mieszkaniowy zasób Gminy Miasta Częstochowy tworzą lokale mieszkalne położone w budynkach stanowiących w całości własność Gminy, lokale mieszkalne położone w budynkach stanowiących współwłasność Gminy i innych podmiotów a także w budynkach pozostających w samoistnym posiadaniu Gminy tj. budynkach będących własnością osób fizycznych o nieuregulowanym stanie prawnym. Zasób mieszkaniowy Gminy według stanu na dzień 31.12.2010 r. tworzyło ogółem 10 277 lokali mieszkalnych usytuowanych w 201 budynkach stanowiących w całości własność gminy, 386 budynkach wspólnot mieszkaniowych (w tym: 349 zarządzanych przez ZGM „TBS” Sp. z o.o., 37 w innym zarządzie), 12 budynkach ze współwłasnością Gminy i innych podmiotów oraz w 72 budynkach w samoistnym posiadaniu Gminy o nieuregulowanym stanie prawnym.

Przeciętna wielkość mieszkania w zasobach komunalnych wynosi 45 m².

Na koniec 2010 roku Gmina posiadała 320 lokali socjalnych. W związku z koniecznością zapewnienia przez Gminę lokalu socjalnego osobom uprawnionym, zapotrzebowanie na lokale socjalne o niższych kosztach eksploatacji i obniżonym standardzie jest prawie trzykrotnie większe.

Pozyskiwanie lokali socjalnych będzie prowadzone w wyniku:

- przekształcania lokali komunalnych o obniżonym standardzie,
- adaptacji na lokale socjalne budynków i lokali niemieszkalnych,
- budowy budynków o obniżonym standardzie przy udziale środków zewnętrznych.

Przewiduje się, że w latach 2011–2015 wielkość zasobu mieszkaniowego będzie ulegać zmianom. Z jednej strony będzie postępowało zmniejszenie się zasobu w związku z kontynuacją sprzedaży lokali mieszkalnych, rozbiórek budynków a z drugiej strony zwiększeniem zasobu w wyniku min. budowy, rozbudowy i adaptacji budynków.

W latach 2005-2010 oddano do użytkowania 128 lokali mieszkalnych gminy i 414 lokali mieszkalnych zrealizowanych w ramach TBS-u. W 2012 roku zostaną oddane do użytkowania kolejne 92 lokale mieszkalne w trzech nowowyprowadzonych budynkach mieszkalnych.

Ze względu na zły stan techniczny budynków w latach 2005-2010 wyburzono 13 budynków. Do wyburzenia pozostało kolejnych 25 budynków. Zakłada się, iż w miejsce obiektów o złym stanie technicznym, przeznaczonych do rozbiórki, jak również nieruchomości zwróconych właścicielom i mieszkań sprzedanych, w celu utrzymania wielkości zasobu mieszkalnego na obecnym poziomie pozyskiwane będą nowe lokale, poprzez: budowę nowych budynków komunalnych, realizację zabudowy przestrzeni na

działkach po dokonanych wyburzeniach, adaptację obiektów hotelowych, internatów, obiektów przemysłowych na cele mieszkaniowe, zakup budynków.

Potrzeby remontowe w zasobach mieszkaniowych są bardzo duże, co wynika z ich wieku – tylko 6% budynków powstało po roku 1970, 36% przed rokiem 1950, a 43% w latach 1950 - 1960.

Większość budynków wymaga wykonania remontów kapitalnych, dociepleń, kompleksowej wymiany instalacji i stolarki otworowej. W związku ze znacznym zużyciem technicznym zasobu mieszkaniowego Gminy, konieczne jest przeprowadzenie w pierwszej kolejności remontów w 44 wytypowanych budynkach mieszkalnych.

Nieruchomościami stanowiącymi własność i współwłasność Gminy oraz nieruchomościami niezabudowanymi niezbędnymi do ich obsługi na podstawie zawartej z Gminą umowy nieodpłatnego użytkowania, zarządza Zakład Gospodarki Mieszkaniowej Towarzystwo Budownictwa Społecznego w Częstochowie Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Spółka będąca użytkownikiem zasobu została zobowiązana min. do utrzymania zasobu w stanie nie pogorszonym oraz do uzasadnionego inwestowania w nieruchomości, zgodnie z planem finansowym i gospodarczym zatwierdzonym przez właściwe organy Spółki, przeznaczania pobranych z nieruchomości pożytków w całości na koszty utrzymania przekazanego zasobu.

Obecnie Spółka zarządza nieruchomościami stanowiącymi:

- własność gminy,
- własność Skarbu Państwa – administrowanie 68 lokalami mieszkalnymi o łącznej powierzchni 3.395,5 m² powierzone w drodze przetargu,
- własność osób fizycznych o nieuregulowanym stanie prawnym,
- współwłasność osób fizycznych i gminy (Wspólnoty Mieszkaniowe i współwłasność z osobami fizycznymi) oraz budynkami pozostającymi w administracji zleconej przez osoby prawne lub fizyczne

Tabela 59. Budynki mieszkalne administrowane przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.

Budynki ogółem w tym:	Ilość	%	Powierzchnia użytkowa	
			m ²	%
mieszkalne Skarbu Państwa*	8	1,16	11 634	1,41
komunalne mieszkalne	560	81,28	682 948	82,98
komunalne użytkowe	16	2,32	61 993	7,53
prywatne mieszkalne	72	10,45	31 204	3,79
prywatne użytkowe	1	0,15	1 281	0,16
administracja zlecona	8	1,16	9 492	1,15
użytkowe TBS	14	2,03	4 647	0,56
mieszkalne TBS	10	1,45	19 877	2,42
ogółem	689	100	823 076	100

dane ZGM-TBS Sp. z o.o. stan na dzień 31.12.2010 r.

Tabela 60. Lokale mieszkalne i użytkowe administrowane przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.

Wyszczególnienie	Ilość	%	Powierzchnia użytkowa	
			m ²	%
Lokale mieszkalne administrowane przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.				
wykupione od Skarbu Państwa*	155	0,89	8 113	1,05
komunalne	8 987	51,38	397 144	51,23
własność Miasta - inny zarząd	438	2,50	19 192	2,48
lokale sprzedane	6 476	37,03	290 088	37,43
prywatne	823	4,71	31 204	4,03
administracja zlecona	203	1,16	9 492	1,22
TBS	408	2,33	19 877	2,56
ogółem	17490	100,00	775110	100,00
Lokale użytkowe				
lokale wykupione - w zarządzie ZGM	1	0,17	529	0,73
prywatne	43	7,10	3 433	4,75
własność ZGM	35	5,77	4 647	6,43
własność Miasta	505	83,33	61 993	85,84
użytkowe Skarbu Państwa	2	0,33	32	0,05
własność Miasta - inny zarząd	20	3,30	1 587	2,20

ogółem	606	100,00	72 221	100,00
Garaże				
własność Miasta	101	65,58	1 750	55,59
prywatne	9	5,84	154	4,89
własność TBS	44	28,58	1 244	39,52
ogółem	154	100,00	3 148	100,00

dane ZGM -TBS Sp. z o.o. stan na dzień 31.12.2010 r.

Tabela 61. Wiek budynków mieszkalnych administrowanych przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.

Wyszczególnienie	Ilość	Pow. (m ²)
Budynki komunalne mieszkalne, w tym:	560	682 948
budynki do roku 1950	201	120 778
budynki z lat 1950 - 1960	239	356 002
budynki z lat 1960 - 1970	86	112 883
budynki z lat 1970 - 1980	22	75 887
budynki z lat 1980 - 1990	6	4 727
budynki po roku 1990	6	12 671

dane ZGM-TBS Sp. z o.o. stan na dzień 31.12.2010 r.

Tabela 62. Stan techniczny budynków mieszkalnych administrowanych przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.

L.p.	Budynki ogółem w tym:	Ilość	Stan dobry	Wartość %	Stan przeciętny	Wartość %	Stan zły	Wartość %
1.	komunalne - mieszkalne	560	7	1,02	480	69,67	73	10,60
2.	komunalne - użytkowe	16	3	0,43	13	1,89	0	0,00
3.	prywatne mieszkalne	72	1	0,15	48	6,97	23	3,33
4.	prywatne użytkowe	1	0	0,00	1	0,14	0	0,00
5.	administracja zlecona	8	3	0,44	5	0,72	0	0,00
6.	TBS mieszkalne	10	10	1,45	0	0,00	0	0,00
7.	TBS użytkowe	14	12	1,74	2	0,29	0	0,00
8.	Skarb Państwa	8	8	1,16	0	0,00	0	0,00
	Ogółem	689	44	6,39	549	79,68	96	13,93

dane ZGM-TBS Sp. z o.o. stan na dzień 31.12.2010 r.

Zarządzanie miejskim zasobem powierzono Zakładowi Gospodarki Mieszkaniowej TBS Sp. z o.o., której 100% udziałów posiada Gmina Częstochowa. Zakresem działania ZGM TBS Sp. z o.o. jest sprawowanie zwykłego zarządu budynkami i lokalami stanowiącymi mienie komunalne gminy. Obecnie Spółka sprawuje zarząd budynkami stanowiącymi:

- mienie komunalne gminy
- własność Skarbu Państwa – administrowanie powierzone w drodze przetargu
- własność osób fizycznych nieznanymi z miejsca pobytu
- współwłasność osób fizycznych i gminy (Wspólnoty Mieszkaniowe - 365 budynków) oraz budynkami pozostającymi w administracji zleconej przez osoby prawne lub fizyczne.

Decyzje w sprawach wykraczających poza zakres czynności zwykłego zarządu, dotyczące między innymi własności, inwestycji, dysponowania zasobem mieszkaniowym pozostają w kompetencji gminy.

3.4. UKŁAD KOMUNIKACYJNY

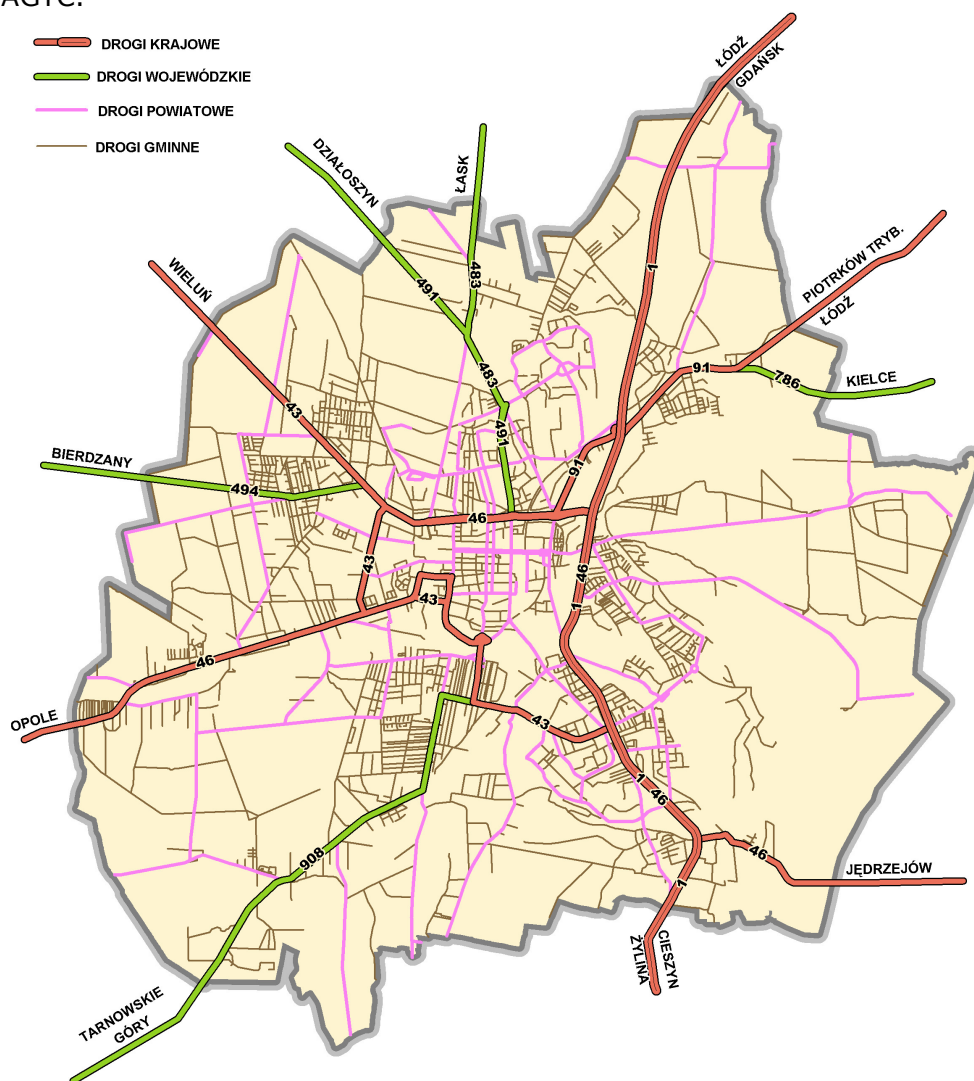
Częstochowa jest ważnym węzłem komunikacji drogowej. Miasto leży na trasie jedenastu dróg rangi regionalnej i krajowej, w tym drogi krajowej nr 1 (DK-1) łączącej Gdańsk, Warszawę, Łódź ze Śląskiem. Przez Częstochowę przebiegać będzie projektowana autostrada A1 łącząca Skandynawię z krajami południowej Europy. Istniejący układ transportowy zapewnia bezpośrednio lub pośrednio połączenie Częstochowy ze wszystkimi ważniejszymi regionami i miastami w kraju oraz z przejściami granicznymi. W pobliżu miasta znajduje się prywatne lotnisko Rudniki, częściowo służące celom

Aeroklubu Częstochowskiego. Najbliższe regionalne porty lotnicze to: Katowice-Pyrzowice (ok. 60 km od Częstochowy) i Kraków-Balice (ok. 115 km).

Łączna długość sieci dróg publicznych w Częstochowie to 644,14 km w tym: 46,4 km dróg krajowych, 20,5 km dróg wojewódzkich, 127,2 km dróg powiatowych oraz 450,04 km dróg gminnych (stan na dzień 31.12.2010 r.)

Cały obszar Częstochowy oraz okolicznych gmin obsługiwany jest przez komunikację publiczną autobusową i tramwajową. Komunikacja tramwajowa od 2010 roku jest w trakcie rozbudowy o nowy odcinek o długości ok. 4,5 km. Organizacją komunikacji od 1.04.2010 roku zajmuje się Miejski Zarząd Dróg i Transportu w Częstochowie. Miejskim przewoźnikiem (operatorem) jest spółka gminna - Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o. w Częstochowie. W Częstochowie działa również zewnętrzna komunikacja autobusowa obsługująca linie autobusowe lokalne i regionalne. Większość połączeń jest realizowanych przez PKS Częstochowa oraz w mniejszym stopniu przez GZK Rędziny.

Częstochowa jest ważnym węzłem kolejowym. Zbiega się tutaj 5 linii kolejowych z kierunków: Warszawa (Koluszki), Katowic, Opola, Kielc, Siemkovic (odgałęzienie magistrali węglowej Śląsk – Porty). Linie te są zelektryfikowane. W Częstochowie są dwie stacje kolejowe i dwa dworce: Częstochowa Osobowa, Częstochowa Stradom oraz 5 przystanków: Aniołów, Gnaszyn, Raków, Mirów i Rząsawa. Linia kolejowa relacji Warszawa – Katowice, przebiegająca przez Częstochowę, objęta jest międzynarodową umową AGTC.

Rysunek 4. Kategorie dróg publicznych w Częstochowie

3.5. DZIEDZICTWO KULTUROWE I OCHRONA ZABYTEKÓW

Obecnie na terenie Częstochowy obowiązują następujące formy ochrony zabytków:

- pomnik historii,
- zabytki wpisane do rejestru, wśród których znajdują się układy urbanistyczne oraz pojedyncze obiekty.

Pomnik historii

W Częstochowie zabytkiem objętym szczególną ochroną jest Zespół Klasztoru o. o. Paulinów na Jasnej Górze wraz z parkami 3 Maja oraz S. Staszica, który został uznany zarządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 września 1994 r. (M.P. nr 50, poz.413 z dnia 16 września 1994 r.) za pomnik historii, w celu zachowania, ze względu na historyczne, artystyczne i autentyczne wartości zespołu, a także jego wartości społeczne, kulturowe i narodowe - Jasnej Góry jako duchowej stolicy Narodu oraz polskiego i światowego centrum pielgrzymkowego, funkcjonującego nieprzerwanie od sześciu stuleci. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego Zespół Klasztoru o.o. Paulinów na Jasnej Górze proponowany jest do wpisu na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO.

Zabytki wpisane do rejestru zabytków

Na terenie miasta ochronie prawnej poprzez wpis do rejestru zabytków, zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami podlegają (zespół klasztorny o.o. Paulinów na Jasnej Górze, układ urbanistyczny obejmujący Stare Miasto, Rynek Wieluński, ul. Św. Barbary, Aleja Najświętszej Maryi Panny, 3 historyczne cmentarze: Św. Rocha, Kule i żydowski).

Do rejestru zabytków wpisanych jest **150** obiektów lub zespołów budowlanych lub układów urbanistycznych, w zdecydowanej większości położonych na obszarze Śródmieścia, Starego Miasta oraz dzielnic Częstochówka-Parkitka i Podjasnogórska. Łączna powierzchnia nieruchomości, na których zlokalizowane są te obiekty wynosi ok. 28 ha.

Ewidencja zabytków

W związku z przepisami dotyczącymi utworzenia gminnej ewidencji zabytków wynikającymi z art. 22 ust. 4 i art. 143 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003r. (Dz. U. Nr 162 poz. 1568 z 2003r.) w listopadzie 2006 roku utworzono **Gminną Ewidencję Zabytków** Miasta Częstochowy, która jest na bieżąco aktualizowana.

Ewidencja została opracowana w trzech częściach i obejmuje:

- część I** – obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa śląskiego;
- część II A** – obiekty zabytkowe nie wpisane do rejestru zabytków województwa śląskiego, objęte spisem obiektów zabytkowych - posiadające karty ewidencyjne;
- część III** – ewidencja stanowisk archeologicznych i archeologicznych śladów dawnego osadnictwa.

Inne zabytki nieruchome

Oprócz obiektów i terenów wpisanych do rejestru zabytków na terenie Częstochowy istnieją inne zabytki nieruchome posiadające wartości historyczne i kulturowe. Jest to grupa 102 obiektów i zespołów budowlanych, posiadających walory architektoniczne

i historyczne. Należą do nich między innymi zabytki architektury przemysłowej.

Na terenie Częstochowy występują również ruchome zabytki przemysłowe – maszyny, urządzenia, budowle. Wartości te są narażone na najszybsze niszczenie, ponieważ nie zostały zinwentaryzowane.

3.6. UWARUNKOWANIA OCHRONY ŚRODOWISKA

Częstochowa leży pomiędzy dwoma istotnymi przyrodniczo obszarami: Jurą Krakowsko-Częstochowską (obszar węzłowy sieci ECONET o znaczeniu międzynarodowym) oraz kompleksem lasów położonych na zachód od miasta (obszar węzłowy sieci ECONET o znaczeniu krajowym). W granicach miasta występują obszary i obiekty przyrodnicze objęte ochroną. Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego - granice miasta obejmują tylko niewielki skrawek (około 8.3 ha) wchodzący w skład Parku Orlich Gniazd. Większą powierzchnię obejmuje otulina Zespołu Parków Krajobrazowych.

Obecnie na terenie Częstochowy znajduje się 19 pomników przyrody ożywionej w tym 16 pojedynczych drzew – indywidualnych pomników przyrody zlokalizowanych przede wszystkim w parkach podjasnogórskich, parku przy ul. Zbyszka, w Parku Narutowicza oraz jednogatunkowa aleja „Aleja Brzozowa”, utworzona z 385 drzew brzozy brodawkowatej rosnących wzdłuż ul. Bialskiej.

Na terenie Częstochowy nie występują tereny zdegradowane na skutek klęsk żywiołowych oraz ruchów masowych; nie stwierdzono również występowania naturalnych zagrożeń geologicznych. W granicach Częstochowy nie ma ustanowionych obszarów ograniczonego użytkowania ze względu na występowanie uciążliwości dla środowiska, o których mowa w art. 135 ustawy Prawo ochrony środowiska. W granicach miasta występują następujące rodzaje terenów zdegradowanych w wyniku działalności człowieka:

- tereny historycznej eksploatacji rud,
- wyrobiska poeksploatacyjne,
- hałdy.

Źródłem zagrożeń środowiska naturalnego w Częstochowie są głównie działające tutaj zakłady przemysłowe. Główne substancje zanieczyszczające powietrze to pył, tlenek węgla, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki oraz węglowodory. Źródłami zanieczyszczenia są zakłady przemysłowe, osiedlowe kotłownie, transport, zanieczyszczenia napływające z rejonów Śląska i Opola.

Źródłami wody pitnej dla mieszkańców miasta są zbiorniki wód podziemnych. Ze względu na brak naturalnej izolacji geologicznej, zanieczyszczenia z powierzchni ziemi mogą łatwo przenikać do wód podziemnych. Źródłami zanieczyszczeń wód podziemnych są hałdy poprodukcyjne, wody Warty, nawozy i środki ochrony roślin, opady atmosferyczne, dzikie wysypiska odpadów. Wody powierzchniowe na terenie miasta są pozaklasowe z uwagi na wysoką zawartość związków azotu i bakterii Coli.

Dużym problemem miasta jest hałas, który jest wynikiem przede wszystkim wzmożonego ruchu drogowego. W niektórych obszarach miasta, głównie przyległych do najbardziej ruchliwych arterii komunikacyjnych, przekracza wartości dopuszczalne.

Gleby na terenie miasta generalnie spełniają wymogi normowe, zdarzają się jednak obszary o podwyższonej zawartości zanieczyszczeń. Wyraźnie wyższe poziomy zanieczyszczeń metalami ciężkimi stwierdzono w sąsiedztwie Huty Częstochowa. Potencjalnym źródłem zagrożenia dla środowiska może być transport drogowy i kolejowy materiałów niebezpiecznych.

Zmieszane odpady komunalne z terenu miasta Częstochowy są składowane na składowisku zlokalizowanym w miejscowości Sobuczyna, gmina Poczesna. Właścicielem składowiska jest Gmina Miasto Częstochowa. Składowiskiem tym zarządza Częstochowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. Od maja 2009r. funkcjonuje Zakład Zagospodarowania Odpadów, w skład którego wchodzi: sortownia,

kompostownia, stacja rozbiórki odpadów wielkogabarytowych, stacja rozbiórki odpadów remontowo – budowlanych.

Na terenie miasta Częstochowy obowiązuje przyjęty Uchwałą Nr 956/LIX/2006 z dnia 22 maja 2006r. (ze zmianami wprowadzonymi Uchwałą z dnia 19 stycznia 2009r. Nr 429/XXXVIII/2009) przez Radę Miasta Częstochowy regulamin utrzymania czystości i porządku dla miasta Częstochowy, w którym to wprowadzono selektywną zbiórkę odpadów komunalnych u źródła.

Ponadto na terenie Częstochowy działa mobilny punkt zbiórki odpadów niebezpiecznych (MPZON), który odbiera od mieszkańców odpady niebezpieczne ze strumienia odpadów komunalnych. Zbiórka odpadów jest prowadzona na terenach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej. Odbywa się ona w 72 punktach zgodnie z ustalonym wcześniej harmonogramem z administracją osiedli mieszkaniowych.

3.7. WŁASNOŚĆ GRUNTÓW I BUDYNKÓW

Strukturę własności gruntów miasta Częstochowa charakteryzuje niewielki udział mienia komunalnego, którego grunty są w przeważającej części mało atrakcyjne z punktu widzenia potencjalnych inwestorów - są rozproszone, a znaczną ich część stanowią tereny zajęte przez urządzenia infrastruktury technicznej oraz tereny zieleni.

Tabela 63. Liczba działek i powierzchnia gruntów należących do miasta i do Skarbu Państwa

Forma władania	2003		2006		2007		2011	
	Liczba działek	Pow. [ha]	Liczba działek	Pow. [ha]	Liczba działek	Pow [ha]	Liczba działek	Pow [ha]
Grunty gminne	10 493	2239,0	11 994	2598,0	12 763	2612	13 642	2749,4
Grunty Skarbu Państwa	7 807	3369,0	6 859	2856,5	6 127	3492	6 221	3427,6
Udział powierzchni gruntów gminy w stosunku do ogólnej powierzchni miasta [%]	14,02%		16,27%		16,36%		17,18%	

Źródło: dane Zintegrowanego Systemu Informacji Przestrzennej

3.8. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Zaopatrzenie w wodę

Komunalnymi sieciami i urządzeniami wodociągowymi na terenie miasta zarządza Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Okręgu Częstochowskiego S.A. Zasilanie miasta w wodę pitną i przeznaczoną do celów produkcyjnych następuje z ujęć lokalnych oraz wodociągów magistralnych.

Wodę do celów przemysłowych z wód powierzchniowych rzeki Warty pobierają Zakład Elektroenergetyczny H.Cz. ELSSEN S.A. Około 0,7 m³/s oraz Polontex około 0,09 m³/s.

Działalność gminy w zakresie eksploatacji ujęć wody na obszarze miasta Częstochowy oraz gmin wchodzących w skład Związku Komunalnego Gmin ds. Wodociągów i Kanalizacji w Częstochowie prowadzona przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Okręgu Częstochowskiego S.A. obejmuje eksploatację:

- ujęć głębinowych wody o wydajności 111 tys. m³/dobę wraz ze stacjami uzdatniania wody, w tym dwa ujęcia znajdują się na terenie Częstochowy "Mirów" o zdolności produkcyjnej 38 400 m³/dobę, „Wielki Bór" o zdolności produkcyjnej 3 600 m³/dobę,
- sieci wodociągowej o łącznej długości 2 268,30 km, w tym 1 042,52 km na terenie miasta Częstochowy,

- sieci kanalizacyjnej (wraz z przyłączami) o łącznej długości 983,62 km, w tym 685,08 km na terenie Częstochowy,
- siedmiu gminnych oczyszczalni ścieków (Olsztyn, Kłobuck, Blachownia, Rybna, Huta Stara, Kolonia Poczesna, Miedźno).

Odprowadzenie ścieków

Komunalnymi sieciami i urządzeniami kanalizacyjnymi na terenie miasta zarządza Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Okręgu Częstochowskiego S.A. System kanalizacyjny obejmuje 91,55% terenów zainwestowanych miasta, z pozostałych ścieki są po części odprowadzane do osadników bezodpływowych i wywożone. Miasto realizowało program ISPA, dzięki któremu powstało na terenie miasta nowych 82,8 km kanalizacji sanitarnej, 1 km głównego kolektora deszczowego i 21 przepompowni ścieków. 100% istniejącej kanalizacji posiada charakter rozdzielczy w większości grawitacyjny i zbiera ścieki w ramach czterech zlewni: Centralnej Oczyszczalni Ścieków Warta, Oczyszczalni Dźbów, Oczyszczalni Blachownia i Oczyszczalni przemysłowej na terenie ISD Huta Częstochowa S.A. (eksploatowanej przez Zakład Elektroenergetyczny H.Cz. ELSEN S.A.). Na części obszaru uwarunkowania fizjograficzne wymuszają realizację pompowni i odcinków kolektorów tłocznych.

Ścieki z terenu miasta Częstochowy oczyszcza Oczyszczalnia Ścieków „WARTA” S.A. w Częstochowie w dwóch oczyszczalniach: Centralnej Oczyszczalni Ścieków przy ul. Srebrnej i Oczyszczalni Dźbów.

Centralna Oczyszczalnia Ścieków w Częstochowie przy ul. Srebrnej jest oczyszczalnią komunalną działającą na zasadzie komór osadu czynnego. Dociera do niej ok. 90% ścieków bytowo-gospodarczych i ok. 10% ścieków przemysłowych. Zlewnia oczyszczania obejmuje zasadniczą część miasta Częstochowy. Druga oczyszczalnia jest zlokalizowana przy ul. Anyżkowej w dzielnicy Dźbów. Jest to oczyszczalnia zblokowana działająca na zasadzie komór osadu czynnego. Oczyszczalnia ta ma charakter lokalny i obejmuje ścieki bytowo-gospodarcze z dzielnicy oraz terenów przyległych.

Odprowadzenie wód opadowych i roztopowych

Sieciami i urządzeniami do odprowadzania i podczyszczania wód opadowych i roztopowych na terenie miasta zarządza Miejski Zarząd Dróg i Transportu. Najpełniejszym systemem odprowadzania wód opadowych i roztopowych charakteryzuje się zlewnia rzeki Warty obejmująca Kucelin, Dąbie, Zawodzie, Stare Miasto, Osiedle Północ i Wyczerpy Dolne.

Nieco gorszy poziom panuje w obrębie zlewni rzeki Stradomki obsługującej Zacisze, Stradom i południową część Śródmieścia, oraz za pośrednictwem dopływów Lisiniec i Liszkę Górną do wododziału biegnącego w rejonie ulicy Legnickiej, a także zlewni rzeki Konopka obejmującej w części Kuźnicę Pierwszą, Sabinów, Wrzosowiak, Błeszno i Raków. System odprowadzający ścieki deszczowe do odbiorników o łącznej długości 420,6 km jest wyposażony na wylotach w 29 urządzeń podczyszczających (separatory, osadniki i piaskowniki).

Energetyka ciepła

Na terenie Częstochowy, według stanu na koniec roku 2010, potrzeby cieplne odbiorców pokrywane są z:

trzech źródeł ciepła pracujących na potrzeby centralnego systemu ciepłowniczego miasta eksploatowanych przez Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.;

dwóch wyspowych systemów ciepłowniczych eksploatowanych przez Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o. oraz Wachelka INERGIS Sp.J.;

czterech lokalnych kotłowni eksploatowanych przez Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o. (zasilających nie więcej niż dwa budynki);

75 zainwentaryzowanych kotłowni lokalnych o mocy zainstalowanej od 100 kW wzwyż;

szeregu kotłowni lokalnych i indywidualnych o mocy poniżej 100 kW;

indywidualnych ogrzewań piecowych.

Głównym dystrybutorem ciepła jest Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o., będące właścicielem centralnego systemu ciepłowniczego miasta. Układ sieci magistralnych łączących poszczególne źródła ciepła pozwala w sytuacjach awaryjnych na częściowe zasilanie pewnych rejonów miasta z różnych źródeł.

Zakład Elektroenergetyczny ELSSEN S.A. eksploatuje własne źródła ciepła oraz sieć parową i sieć gorącej wody, które służą zaopatrzeniu w ciepło odbiorców zlokalizowanych na terenach po dawnej Hucie Częstochowa.

Systemy ciepłownicze pokrywają ok. 56% całkowitego zapotrzebowania mocy cieplnej odbiorców. Centralny system ciepłowniczy miasta zapewnia, przy normalnej pracy, bezpieczeństwo pokrycia potrzeb cieplnych przyłączonych do niego odbiorców.

W wyniku uruchomienia w miesiącu wrześniu 2010 roku przez Fortum nowoczesnej elektrociepłowni, powstało duże lokalne źródło ciepła i energii elektrycznej, co w znaczący sposób poprawiło bezpieczeństwo zaopatrzenia miasta w ciepło i energię elektryczną. Elektrociepłownia wpisuje się scenariusz wspierania wysokosprawnej kogeneracji, wykorzystującej jednocześnie współspalanie biomasy w ilości 25%, zgodnie z Załoženiami do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta Częstochowy”, uchwalonymi w roku 2004 i zaktualizowanymi w roku 2007 i 2010. Moc cieplna elektrociepłowni wynosi 120 MW, natomiast moc elektryczna 64 MW.

Zaopatrzenie w gaz

Częstochowa, według stanu na koniec roku 2010, korzysta z gazu ziemnego wysokometanowego grupy E, dostarczanego do systemu gazowniczego miasta (oraz bezpośrednio do odbiorców gazu z poziomu wysokiego ciśnienia) przez Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. Oddział w Świerklanach. Dystrybucją gazu na terenie miasta zajmuje się Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. . Częstochowa posiada tzw. stary system gazowy, zasilany pierwotnie gazem miejskim z koksowni zlokalizowanej na terenie huty.

System gazowniczy Częstochowy posiada następujące cechy:

sieci gazowe są dostępne w znacznej części na zamieszkałym obszarze miasta, silnie rozbudowany jest system sieci niskiego ciśnienia z występowaniem sieci o dużych średnicach (do DN 500 włącznie), co jest charakterystyczne dla miejskich systemów gazownicznych zasilanych w przeszłości gazem miejskim z lokalnych źródeł, brak występowania starych odcinków gazociągów żeliwnych, technologii rur kielichowych, możliwość sekcjonowania spójnej sieci na autonomiczne.

Na terenie miasta występuje jeden węzeł Częstochowa ul. Legionów o przepustowości 120 tys. m³/h oraz 5 stacji redukcyjno - pomiarowych I stopnia (os. Błeszno ul. Warzywna, ul. Rolnicza, os. Północ ul. Kukuczki, ul. Zarankiewicza, ul. Rozdolna) o przepustowościach od 1,6 do 15 tys. m³/h.

W miesiącu wrześniu 2010 roku został oddany do eksploatacji gazociąg przesyłowy Lubliniec – Częstochowa DN 500 o ciśnieniu nominalnym 8,4 MPa. Gazociąg ten w istotne wpłynął na zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego Częstochowy w zakresie zaopatrzenia w gaz. Będzie służył również wzmocnieniu całego krajowego systemu gazowniczego, a także pozwoli na zasilenie w gaz gmin, przez które przebiega, w szczególności gmin Boronów, Herby i Blachownia.

4. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW

Obszar RM 1 - Śródmieście:

- Niska atrakcyjność i zły stan techniczny fragmentów przestrzeni publicznych miasta, brak infrastruktury do obsługi imprez społeczno-kulturalnych.
- Pogłębiająca się dekapitalizacja zabudowy mieszkaniowej.
- Wysoki udział zasobów mieszkaniowych w strefach objętych rygorami konserwatorskimi, podnoszącymi koszty remontów, przy postępującej degradacji społecznej i technicznej tych obszarów.
- Rosnące zagrożenie przestępczością i narastające zjawiska patologii społecznej, obniżające atrakcyjność obszaru dla inwestorów (zwłaszcza rejon Starego Miasta).
- Osłabienie rozwoju gospodarczego.
- Obiekty dysharmonijne, szpecące w historycznych układach urbanistycznych.
- Niski udział własności komunalnej, praktycznie uniemożliwiający podejmowanie systemowej rehabilitacji zabudowy.
- Zły stan techniczny dróg i niedostosowanie do intensywnego ruchu pielgrzymkowego.
- Brak zróżnicowanej pod względem standardu bazy turystycznej, w tym atrakcyjnych, unikalnych obiektów - magnesów, spełniających potrzeby wymagających turystów.
- Zespoły zabudowy o ograniczonej dostępności komunikacyjnej, blokującej możliwość bardziej intensywnego użytkowania.
- Niedostateczna dostępność komunikacyjna.
- Ogrzewanie piecowe lub z lokalnych kotłowni opalanych paliwem stałym, powodujące znaczne zanieczyszczenie powietrza.
- Brak planów miejscowych na obszarach śródmiejskich, potencjalnie umożliwiających uporządkowanie przestrzeni publicznych.
- Niedostateczna ilość publicznie dostępnych urządzonych terenów zieleni służących wypoczynkowi i rekreacji.

Obszar RM 2 - Raków - Ostatni Grosz:

- Nagromadzenie patologii społecznych i rosnąca przestępczość, obniżające atrakcyjność obszaru jako miejsca zamieszkania i podejmowania działalności gospodarczej.
- Dekapitalizacja infrastruktury społecznej i technicznej.
- Zaniedbane lokalne przestrzenie publiczne; brak prawidłowo ukształtowanych centrów lokalnych mogących służyć integracji lokalnej społeczności.
- Niewystarczająca infrastruktura sportowo-rekreacyjna i kulturalna - brak możliwości spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży.
- Niski status ekonomiczny mieszkańców, powodujący spadek opłacalności i likwidację działalności handlowych i usługowych.
- Zły stan techniczny zasobów mieszkaniowych.
- Niedostateczna ilość publicznie dostępnych urządzonych terenów zieleni służących wypoczynkowi i rekreacji.

Obszar RP 1 - Papiernia - Warta:

- Brak planów dotyczących uporządkowania terenu bezpośrednio sąsiadującego z Galerią Jurajską
- Prywatna własność terenu, ograniczająca możliwości oddziaływania Gminy na kierunki zagospodarowania.
- Brak właściwej ochrony przeciwpowodziowej na lewym brzegu rzeki Warty: od ujścia rzeki Stradomki do nieczynnego mostu kolejowego w rejonie Hurtowni WAFELEK.

Obszar RP 2 - Wełnopol - Elanex:

- Rozległe, nieefektywnie wykorzystane tereny zdegradowanej zabudowy przemysłowej wraz z towarzyszącą zabudową mieszkaniową.

- Obiekty architektury przemysłowej posiadające wartość zabytkową, nie posiadające skutecznej ochrony prawnej.
- Złożony stan prawny (obciążenie nieruchomości wierzytelnościami), uniemożliwiające Gminie skuteczny wpływ na przekształcenia zagospodarowania.
- Zagrożenie chaotycznymi przekształceniami struktury przestrzennej w wyniku podziałów geodezyjnych dokonywanych w związku ze sprzedażą majątku przez likwidatora.
- Brak planu miejscowego, potencjalnie umożliwiający zagospodarowanie obszaru o konfliktowym, uciążliwym, niefunkcjonalnym charakterze i nieestetycznym wyglądzie.

Obszar RP 3 - rejon Częstochowskiej Strefy Aktywności Gospodarczej:

- Niewystarczająca infrastruktura drogowa i techniczna.
- Właściciel terenów – Operator ARP Sp. z o.o. – prowadzi politykę gospodarowania nieruchomościami (a ściślej politykę sprzedaży majątku trwałego przejętego w ramach restrukturyzacji Huty „Częstochowa” S.A.) zgodnie ze swoimi celami.

Obszar RP 4 - Złota Góra:

- Złożona struktura własnościowa.
- Rozległość obszaru, wymagająca wysokich nakładów inwestycyjnych na zagospodarowanie.
- Brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, niezbędnego do zmiany dotychczasowego przeznaczenia przemysłowego na cele rekreacji i sportu.

Obszar RP 5 - rejon stawów "Bałtyk" - "Adriatyk":

- Teren spontanicznie wykorzystywany jako dzikie kąpielisko, stanowi zagrożenie bezpieczeństwa (liczne wypadki).
- Nieefektywnie wykorzystany grunt komunalny, nie spełniający swojej potencjalnej funkcji społecznej (rekreacja i wypoczynek) i nie kreujący dochodów.
- Teren byłej cegielni "Anna" ma możliwość rekreacyjnego wykorzystania, ale wymaga rekultywacji.
- Niewystarczająca infrastruktura komunalna.
- Wieloletnie próby pozyskania inwestora dla rekreacyjno wypoczynkowego zagospodarowania tego terenu ograniczały do minimum inne działania w tym kierunku. (propozycja do preredagowania)

Obszar RP6 - rejon Centralnej Szkoły Państwowej Straży Pożarnej

- Teren powojkowy wymagający zmiany funkcji dostosowanej do potrzeb szkoły pożarniczej,
- Zdekapitalizowana infrastruktura wymagająca nowych inwestycji.

5. PODSUMOWANIE

5.1. DIAGNOZA I ANALIZA AKTUALNEJ SYTUACJI W MIEŚCIE W ASPEKcie ZAGADNIENI: GOSPODARCZYCH, SPOŁECZNYCH ORAZ UWARUNKOWAŃ PRZESTRZENNYCH (ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I MIEJSKIEGO ŚRODOWISKA ZABUDOWANEGO)

Analiza SWOT miasta Częstochowy

(na podstawie danych zawartych w treści MPR/ załącznik do uchwały Nr 667/XLV/ 2005 Rady Miasta Częstochowy z dnia 23 maja 2005 r., aktualizacji MPR/załącznik do uchwały nr 103/XI/2007 z dnia 14 maja 2007 roku, aktualizacji MPR/załącznik do uchwały nr 393/XXXIV/2008 z dnia 6 listopada 2008 roku oraz dostępnych dokumentów).

Analiza SWOT jest narzędziem porządkowania informacji koniecznych do oceny stanu danej sytuacji społeczno - ekonomicznej bądź kondycji i potencjału badanego obszaru. Jest jedną z kilku możliwych technik analitycznych, bada czynniki wewnętrzne związane z aktualną sytuacją oraz czynniki zewnętrzne stanowiące szerszy kontekst zarówno w sensie możliwości / okazji jak i zagrożeń.

Potencjał wewnętrzny miasta Częstochowy

<i>Aspekt/ zagadnienie</i>	<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
Przestrzeń i środowisko zabudowane	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jasna Góra - stolica Polskiego Pielgrzymowania, generująca wzmożony ruch pątniczy, zabytkowy zespół klasztorny Ojców Paulinów ▪ wykształcona struktura przestrzenna miasta ▪ obszary i obiekty o wartościach zabytkowych (wpisane do rejestru zabytków) ▪ bliskość atrakcyjnych terenów rekreacyjnych ▪ liczne tereny o wysokiej wartości przyrodniczej: <ul style="list-style-type: none"> - Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego (Jura) - zachodni kompleks leśny - atrakcyjne dla zagospodarowania tereny zielone wewnątrz granic miasta (np. Lisiniec) ▪ dobra dostępność komunikacyjna miasta (poprzez układ drogowy) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ intensywny ruch pielgrzymkowy powiązany ze wzmożonym ruchem kołowym autobusów (w szczególności powoduje okresowe utrudnienia w organizacji ruchu oraz zanieczyszczenie powietrza, hałas i odpady ▪ zbyt mała ilość miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ▪ niedostateczna ilość komunalnych zasobów mieszkaniowych ▪ duża ilość zasobów mieszkaniowych wymagających kapitalnego remontu ▪ znaczny udział ogrzewania węglowego ▪ brak naturalnej izolacji geologicznej zbiorników wód podziemnych – źródła wody pitnej ▪ nierównomierny rozkład atrakcyjnych terenów zieleni urządzonej zwłaszcza o dużej powierzchni (koncentracja w północnej części miasta) ▪ zbyt mało terenów cennych przyrodniczo objętych obszarowymi formami przyrody ▪ niedostatek miejsc do parkowania ▪ zły stan techniczny dróg ▪ niewystarczająco rozwinięta baza usług kulturalno-rekreacyjnych ▪ słabo rozwinięta baza turystyczna

Społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ szeroki dostęp do usług edukacyjnych dla młodzieży akademickiej (osiem wyższych uczelni) ▪ znaczna ilość organizacji pozarządowych ▪ znaczna liczba inicjatyw i programów o charakterze społecznym 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pogarszająca się sytuacja materialna i społeczna części społeczeństwa ▪ malejąca liczba studentów ▪ wysoki poziom bezrobocia nie rejestrowanego oraz duża liczba osób długotrwale bezrobotnych ▪ niedostosowanie kwalifikacji w stosunku do zapotrzebowania pracodawców ▪ znaczne zróżnicowanie dzielnic miasta pod względem nasilenia zjawisk patologicznych ▪ brak dodatkowych atrakcji, które skłoniłyby turystów do dłuższego pozostania w mieście ▪ niska aktywność organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu funduszy
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost liczby spółek prawa handlowego i spółek z udziałem kapitału zagranicznego ▪ nieznaczny wzrost zatrudnienia w sektorze usług (co związane jest ze spadkiem zatrudnienia w przemyśle) ▪ położenie na szlaku komunikacyjnym ▪ duży napływ pielgrzymów i turystów ▪ lokalizacja terenów Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A. ▪ lokalizacja nowych zakładów produkcyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ spadek liczby pracujących w głównych sektorach gospodarki ▪ osłabienie bazy ekonomicznej miasta - słaby przyrost nowych miejsc pracy ▪ zahamowanie rozwoju małych przedsiębiorstw ▪ utrzymujące się bezrobocie ▪ likwidacja dużych zakładów produkcyjnych ▪ utrudnienia w przygotowaniu inwestycji wynikające ze stanów własnościowych ▪ niewykorzystanie potencjału pielgrzymkowego

Czynniki zewnętrzne (uwarunkowania)

<i>Aspekt / zagadnienie</i>	<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
Przestrzeń i środowisko zabudowane	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wolne tereny potencjalnie inwestycyjne ▪ możliwość aktywizacji obszarów do nowych funkcji w ramach procesu rewitalizacji ▪ spodziewany wzrost wartości nieruchomości w efekcie procesu rewitalizacji ▪ godzenie obecności różnych funkcji w obszarach rewitalizowanych ▪ rozwój przestrzeni publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ możliwe ograniczenie dostępności centrum miasta (w trakcie prac rewitalizacyjnych) ▪ postępująca degradacja niektórych obszarów miasta, które, zamiast przyciągać – odstraszy turystów ▪ brak systemowej ochrony prawnej historycznych obiektów post-industrialnych ▪ skomplikowane stany prawne obszarów i nieruchomości przemysłowych ▪ ograniczenie połączeń kolejowych.

Społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zaangażowanie organizacji pozarządowych w prace socjalne ▪ podniesienie poziomu wykształcenia młodzieży pochodzącej z rodzin patologicznych ▪ stworzenie atrakcyjnej wizji rozwoju przestrzennego miasta ▪ integracja mieszkańców wokół przestrzeni wspólnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tendencja do „kurczenia się” miasta w związku z ujemnym przyrostem naturalnym oraz ujemnym saldem migracji ▪ wzrost zagrożenia bezpieczeństwa publicznego w dzielnicach kryzysowych ▪ nasilanie się zjawisk patologicznych ▪ pogorszenie sytuacji społeczno-gospodarczej gmin powiatu częstochowskiego w związku z spadkiem zatrudnienia na terenie Częstochowy ▪ rozwój patologii wśród młodzieży ▪ pauperyzacja oraz postępujące rozwarstwienie społeczne
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odzyskanie zdolności generowania dochodu przez nieruchomości po rewitalizacji, ▪ aktywizacja prywatnych inwestorów, ▪ zagospodarowanie zdegradowanych terenów przemysłowych do nowych funkcji, ▪ dostęp do korzystnego kredytu z Europejskiego Banku Inwestycyjnego przeznaczonego na inwestycje miejskie ▪ szansa rozwoju rynku usług dla osób w podeszłym wieku w związku ze zjawiskiem starzenia się ludności 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpływ z miasta w poszukiwaniu pracy młodych, wykształconych pracowników ▪ dalszy spadek wartości nieruchomości i stawek czynszów ▪ niestabilność obowiązujących rozwiązań prawno – finansowych ▪ wysokie koszty dostosowania przedsiębiorstw do standardów unijnych ▪ wybiórcze jednostkowe rozwiązania ▪ brak spójności i koordynacji działań

5.2. WNIOSKI Z ANALIZY SWOT

Przeprowadzona analiza potencjałów oraz szans i zagrożeń wskazuje na wartość zasobów kulturowych i przyrodniczych miasta Częstochowy, które mogą zostać wzmocnione w wyniku procesów rewitalizacyjnych. Nie bez znaczenia dla możliwości rozwojowych miasta oraz realizowanych i planowanych działań rewitalizacyjnych jest jego dogodnie położenie komunikacyjne. Ważne są również uwarunkowania społeczne, wśród których obecność dużej grupy młodzieży studenckiej stanowi mocną stronę miasta, a trudna sytuacja materialna społeczeństwa, a co za tym idzie wzrost zjawisk o charakterze patologicznym, stanowi o jego słabości. Uzupełniające informacje określające kondycję miasta pochodzą z przeprowadzonej ankiety społecznej przeprowadzonej w 2006 r. (MPR edycja 2007), w której ankietowani mieszkańcy Częstochowy wskazali jako największy potencjał rozwojowy miasta Częstochowy jej znaczenie kulturowe jako duchowej stolicy kraju (36% ankietowanych) oraz położenie miasta na szlaku komunikacyjnym (21% wskazań). Pozytywne oddziaływanie tego ostatniego czynnika może być osłabione poprzez zagrożenie związane z ograniczeniem połączeń kolejowych (regionalnych i krajowych).

Ocena słabych stron miasta przez mieszkańców pokrywa się również w dużej części z analizą potencjałów i wskazuje na słabo rozwiniętą bazę turystyczną oraz ograniczenie możliwości korzystania ze środowiska przyrodniczego, ograniczenia możliwości wypoczynku i turystyki (35% ankietowanych). Ankieta pozwoliła również na ocenę obszarów miasta ze względu na ich poziom degradacji społecznej i przestrzennej. Do takich obszarów o cechach kryzysowych należą rejon ulicy Krakowskiej, Stare Miasto- okolice Starego Rynku, Raków, rejon ulicy Warszawskiej, Ostatni Grosz, rejon ulicy Bór. Obszary te zostały wpisane do MPR jako kwalifikujące się

do rewitalizacji. Ankietowani wskazali zagrożenie poczucia bezpieczeństwa jako jeden z przejawów pogarszania się jakości życia w mieście (29% odpowiedzi). Zagrożenie to rejestrowane jest przez policję, głównie w obszarze śródmiejskim w okolicach dworców kolejowego i autobusowego, co pokrywa się z odbiorem społecznym wykazanym w wynikach ankiet.

Analizując szanse rozwojowe miasta oraz możliwe zagrożenia wpływające na dynamikę rozwoju miasta podkreślono, jak ważnym czynnikiem jest możliwość aktywizacji ekonomicznej i społecznej poprzez wprowadzenie nowych funkcji w obszarach rewitalizowanych oraz podniesienie jakości przestrzeni publicznych, a także spodziewany wzrost wartości nieruchomości i odzyskanie możliwości generowania dochodu w wyniku procesów rewitalizacyjnych. Nie bez znaczenia w tych działaniach jest zaangażowanie organizacji społecznych, które prowadzą działalność ukierunkowaną nie tylko na ochronę i wsparcie wrażliwych grup społecznych takich jak bezdomni, uzależnieni itp., ale również na integrację mieszkańców poszczególnych dzielnic wokół przestrzeni wspólnych. Niepokoić może natomiast nie odpowiadająca temu zaangażowaniu zdolność kreowania własnych projektów i pozyskiwania środków zewnętrznych na ich realizację.

Wśród zagrożeń na uwagę zasługuje degradacja niektórych obszarów miasta, które rzutują na wizerunek miasta oraz zagrożenie odpływem młodych wykształconych ludzi z miasta. Odpływ ten wiąże się z widoczną w ostatnich latach w całym kraju falą emigracji zarobkowej, która stanowi rezultat otwarcia się zewnętrznych rynków pracy na skutek poszerzenia Unii Europejskiej. Zjawisko to również nie pozostaje bez wpływu na poziom bezrobocia i kształtowanie się lokalnego rynku pracy. Mieszkańcy miasta, mimo tych zagrożeń, widzą swoją przyszłość w Częstochowie, na co wskazuje gotowość popierania działań władz miejskich, ukierunkowanych na rozwój miasta (37 % ankietowanych deklaroowało takie poparcie). Z tego względu ważne jest również wyróżnianie przez ankietowanych, cennych ze względów przyszłego rozwoju, funkcji mieszkaniowych obszarów miasta. Należą do nich uznawane za najbardziej przyjazne zdaniem ankietowanych obszary zlokalizowane w Wyczerpach, Parkitce, Grabówce, Lisińcu i okolicach osiedla Północ.

Zarówno analiza potencjałów miasta jak i ocena możliwych szans i zagrożeń, a także badania ankietowe nie decydują o rzeczywistych procesach rozwojowych, gdyż są tylko narzędziami pozwalającymi kierunkować działania i projekty, które w przyszłości mogą przynieść zamierzone rezultaty.

W ramach obecnej aktualizacji programu przeprowadzono wśród mieszkańców ankietyzację w obszarach rewitalizacji, której wyniki są zamieszczone w załączniku nr 3.

5.3. TERENY WYMAGAJĄCE REWITALIZACJI

Na terenie Częstochowy od kilkunastu lat utrzymuje się spadkowa tendencja zatrudnienia w przemyśle. Ograniczenie liczby miejsc pracy w tym sektorze jest w pewnym stopniu łagodzone wzrostem zatrudnienia w usługach publicznych i rynkowych, ale nie wystarcza do zaspokojenia potrzeb rynku pracy. W konsekwencji utrzymuje się wysoki poziom bezrobocia, które nabiera trwałego charakteru w odniesieniu do określonych grup społecznych, przede wszystkim ludzi młodych, o niskich kwalifikacjach zawodowych oraz osób wcześniej zatrudnionych w przemyśle i budownictwie, w znacznej części będących już w tzw. wieku produkcyjnym niemobilnym, czyli powyżej 45 roku życia.

Wysokie bezrobocie skutkuje ubożeniem szerokich grup społecznych i narastaniem zjawisk kryzysowych i patologicznych. Do najbardziej rozpowszechnionych należą: alkoholizm i różne formy dysfunkcji społecznych mających źródło w tej chorobie, przede wszystkim przemoc w rodzinie oraz brak należytej opieki nad dziećmi i młodzieżą. Według opinii Policji, ostatnie lata to także okres gwałtownego narastania problemu narkomanii wśród młodzieży.

Obszarami o szczególnym nasileniu tych zjawisk są :

- obszar Śródmieścia i Starego Miasta,
- obszar dzielnic Raków i Ostatni Grosz.

W wymienionych rejonach miasta występuje podwyższone natężenie zdarzeń kryminalnych. Są to przede wszystkim kradzieże, włamania, rozboje. Obszary dotknięte zjawiskami kryzysowymi to zarazem dzielnice z wysokim udziałem osób w starszym wieku, których w szczególny sposób dotyczą problemy ubóstwa, chorób, niepełnosprawności. Trudna sytuacja ekonomiczna i życiowa znacznej części społeczeństwa oraz wysokie natężenie zjawisk patologicznych znajdują odzwierciedlenie w degradacji substancji mieszkaniowej oraz lokalnej infrastruktury społecznej i technicznej. To z kolei podnosi koszty utrzymania zasobów przez wszystkich zarządców oraz obniża atrakcyjność miasta dla potencjalnych inwestorów oraz turystów.

W wyniku przeprowadzonych analiz wyznaczono obszary wymagające interwencji w celu pokonania kryzysowych sytuacji społecznych oraz pobudzenia rozwoju gospodarczego, poprzez realizację programu rewitalizacji. Analiza problemów związanych z szeroko pojętymi zagadnieniami degradacji przestrzeni miejskiej zdiagnozowanymi w MPR została uzupełniona o wyniki ankiet i sondażu przeprowadzonego w trakcie pracy warsztatowej. Ankiety przeprowadzono wśród mieszkańców miasta w 2006 i 2008 roku. W oparciu o ww. informacje rewitalizacja zdegradowanych obszarów miasta Częstochowy powinna zmierzać jednocześnie w następujących kierunkach:

- Aktywizacja obszarów, które mają potencjał zwiększenia liczby miejsc pracy w usługach. Za taki obszar uznano Śródmieście, rejon Starego Miasta oraz rejon otoczenia Klasztoru na Jasnej Górze, ze względu na żywą funkcję pielgrzymkową miasta.
- Powstrzymanie degradacji społecznej obszarów dotkniętych skutkami restrukturyzacji przemysłu, interwencji takiej wymaga szczególnie obszar dzielnic Raków i Ostatni Grosz, a także rejon Starego Miasta,
- Ponowne zagospodarowanie zdegradowanych i nieefektywnie wykorzystanych terenów przemysłowych:
 - w rejonie Huty Częstochowa - w odniesieniu do terenów zwolnionych w wyniku restrukturyzacji huty,
 - w rejonie Złotej Góry (dawne kamieniołomy) oraz stawów "Bałtyk" - "Adriatyk" (dawne wyrobiska surowców ceramicznych),
 - dawnych fabryk włókienniczych: Wełnopol i Elanex.

II. POWIĄZANIE ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI DOTYCZĄCYMI MIASTA I REGIONU

1. STRATEGICZNE DOKUMENTY DOTYCZĄCE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO, SPOŁECZNEGO I GOSPODARCZEGO MIASTA

Poniżej przedstawione zostały najważniejsze dokumenty o charakterze strategicznym wraz ze wskazaniem zapisów w tych dokumentach wiążących się rewitalizacją obszarów miasta Częstochowa. Przywołanie wybranych zapisów jednocześnie wskazuje na powiązanie i zgodność tych dokumentów z celami Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Częstochowy.

„CZĘSTOCHOWA 2025 - Strategia Rozwoju Miasta”³

Miejski Program Rewitalizacji wpisuje się w ustalenia Strategii w zakresie **Priorytetu 3. Kształtowanie ładu przestrzennego i funkcjonalnego miasta**, Cel ogólny 3.2. Kompleksowa rewitalizacja centrum miasta i innych obszarów wymagających ożywienia. Zakładane kierunki działań to:

- Wprowadzenie nowych form zarządzania centrum miasta i obszarami realizującymi projekty rewitalizacyjne tak by umożliwić koordynację różnorodnych działań, w tym realizowanych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego i publiczno-społecznego
- Rewitalizacja dzielnic mieszkaniowych w tym poprawa stanu ogólnodostępnej infrastruktury usług użyteczności publicznej i rekreacji
- Wdrażanie przyjętego „Miejskiego programu rewitalizacji dla miasta Częstochowy”, w tym przygotowanie i wdrożenie pilotażowego projektu rewitalizacji

Miejski Program Rewitalizacji, mając charakter zintegrowany wpisuje się również w inne kierunki działań, które realizują cele MPR określone w dokumencie „CZĘSTOCHOWA 2025 - Strategia Rozwoju Miasta”

Wieloletnia Prognoza Finansowa Miasta Częstochowy na lata 2012-2044⁴

Wieloletnia Prognoza Finansowa Miasta Częstochowy na lata 2012-2044 zawiera ustalenia dotyczące budżetów Miasta Częstochowy na lata 2012-2044 oraz prognozę kwoty długu Miasta Częstochowy na lata 2012-2044.

Wieloletnia Prognoza Miasta Częstochowy obejmuje następujące rodzaje przedsięwzięć:

1. Wykaz wieloletnich zadań realizowanych z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 nufp. W tej kategorii zadań mieszczą się zadania dofinansowywane ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej oraz innych środków pochodzących ze źródeł zagranicznych niepodlegających zwrotowi. W załączniku zawarto zadania z zakresu drogownictwa, infrastruktury komunalnej, edukacji i sportu oraz informatyzacji jednostek organizacyjnych miasta w latach 2012 – 2015.
2. Wykaz pozostałych wieloletnich zadań inwestycyjnych (inne niż wymienione w pkt. 1), których źródłem finansowania są środki własne budżetu, kredyt EBI i wolne środki, których realizacja będzie miała miejsce w latach 2012 – 2016 z zakresu drogownictwa, budownictwa komunalnego, transportu, kanalizacji deszczowej, sportu oraz informatyzacji.
3. Wykaz umów, których realizacja w roku budżetowym i w latach następnych jest niezbędna do zapewnienia ciągłości działania jednostki i z których wynikające płatności wykraczają poza rok budżetowy.
4. Wykaz poręczeń udzielonych przez miasto.

³ uchwała Nr 520/XLV/2009 Rady Miasta Częstochowy z dnia 24 sierpnia 2009 (poprzedni dokument - Strategia rozwoju miasta - uchwała Nr. 193/XVIII/2003 Rady Miasta Częstochowy z dnia 22 września 2003 r.)

⁴ uchwała Nr 276/XVII/2011 Rady Miasta Częstochowy z dnia 29 grudnia 2011 r.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Częstochowy⁵

Studium jest zapisem polityki przestrzennej umożliwiającym harmonijny rozwój przestrzeni miejskiej.

„1. W celu osiągnięcia trwałego, zrównoważonego rozwoju miasta, a także realizacji celów i priorytetowych kierunków rozwoju zawartych w strategii rozwoju Częstochowy, przyjmuje się niżej określone kierunki zmian w strukturze przestrzennej miasta:

1.1. Tworzenie możliwości wzajemnie nie konfliktowego rozwoju wszystkich podstawowych form wykorzystania przestrzeni, poprawy ładu przestrzennego oraz podniesienia atrakcyjności środowiska miejskiego.

1.2. Tworzenie warunków zaspokojenia potrzeb mieszkańców, lokalnych podmiotów gospodarczych oraz przyjezdnych:

1.3. Rewitalizacja starych dzielnic miejskich i terenów przemysłowych – szczególnie tych, w których istnieje zabytkowa zabudowa o wysokich walorach architektonicznych - oraz ich integracja funkcjonalna i społeczna z organizmem miejskim, poprzez nadanie tym obszarom nowych, trwałych funkcji.

1.4. Zapewnienie trwałości istnienia ekologicznych funkcji środowiska miasta i wzbogacenie struktury przyrodniczej.

2. Zmiany w strukturze terenów o funkcji gospodarczej (produkcyjnej i usługowej) powinny następować w niżej określonych kierunkach:

2.1. Racjonalizacja wykorzystania istniejących terenów przemysłowych w rejonie Huty Częstochowa (Strefa Aktywności Gospodarczej) oraz umiarkowany rozwój strefy poprzez zagospodarowanie nowych terenów.

2.2. Rewitalizacja terenów przemysłowych w dzielnicach: Stare Miasto, Trzech Wieszczów, Ostatni Grosz – z nadaniem tym terenom nowych, trwałych funkcji gospodarczych. Preferowane będą usługi oraz działalność produkcyjna nie stwarzająca uciążliwości dla mieszkańców, których lokalizacja przyczyni się do podniesienia standardu funkcjonalnego i estetyki zabudowy w tych obszarach.

2.3. Zagospodarowanie na cele produkcji i usług nowych terenów zlokalizowanych w sąsiedztwie węzłów autostrady A-1 i drogi krajowej nr 1, które powinno służyć odbudowie bazy ekonomicznej miasta oraz wzmocnieniu pozycji Częstochowy jako regionalnego ośrodka pracy, między innymi poprzez stworzenie oferty lokalizacyjnej dla inwestorów strategicznych.

2.4. Zagospodarowanie na cele usług o ponadmiejskim zasięgu oddziaływania – ze szczególnym uwzględnieniem usług rekreacji i wypoczynku, terenów w rejonie Żółtej Góry oraz w dzielnicy Mirów.

3. W strukturze terenów o funkcji mieszkaniowej należy realizować następujące kierunki zmian:

3.1. Restrukturyzacja starych dzielnic mieszkaniowych położonych w części śródmiejskiej, polegająca na rewitalizacji zasobów posiadających wysokie walory historyczne architektoniczne oraz ekonomicznie uzasadnione możliwości podniesienia standardu (w tym zmiany ogrzewania piecowego na inne nośniki – zgodnie z polityką energetyczną miasta), lub na stopniowym zastępowaniu zdekapitalizowanych i pozbawionych wartości historycznej zasobów nową zabudową.

3.2. Realizacja nowych zespołów zabudowy w terenach pozwalających na optymalne wykorzystanie istniejącej lub znajdującej się w rozbudowie infrastruktury technicznej, czemu służyć będzie opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

3.3. Ukształtowanie w ośrodkach lokalnych (dzielnicowych lub osiedlowych)

⁵ uchwała Nr 825/LI/2005 Rady Miasta Częstochowy z dnia 21 listopada 2005 roku, aktualność Studium przyjęto Uchwałą w sprawie aktualności studium Nr 970/LX/2006 podjętą w dniu 26 czerwca 2006 roku oraz Uchwałą Nr 311/XXVI/2008 z dnia 12 maja 2008 r,

wielofunkcyjnych zespołów handlowo-usługowych wraz z przestrzeniami publicznymi.
3.4. Stopniowa regulacja układów lokalnych ulic w celu doprowadzenia do zgodności z warunkami technicznymi.

(...)

5. Zmiany w strukturze przestrzennej terenów zieleni powinny zmierzać do wzmocnienia funkcji istniejących terenów zieleni miejskiej oraz zagospodarowania nowych terenów oferujących mieszkańcom zróżnicowane możliwości rekreacji, przede wszystkim wypoczynku aktywnego. Nowe tereny rekreacyjne w pierwszej kolejności powinny zostać urządzone nad Wartą i Stradomką (bulwary), w rejonie Żłotej Góry, w dzielnicy Lisiniec – w rejonie stawów „Bałtyk” i Adriatyk”, a także w dolinie Warty w dzielnicy Wyczerpy.”

Wieloletni Program Sporządzania Miejsowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego – załącznik do Uchwały Nr 311/XXVI/2008 Rady Miasta Częstochowy z dnia 12 maja 2008 r.

Program dotyczy planów zagospodarowania przestrzennego dla wyszczególnionych obszarów. Jest rozpisany na lata 2008-2010 i zawiera zapis celów sporządzenia nowych planów. Program powinien dotyczyć większej ilości obszarów objętych programem rewitalizacji, co zwiększyłoby spójność działań planistycznych w Gminie z działaniami w zakresie rewitalizacji. Zapisane cele sporządzenia nowych planów odzwierciedlają działania przewidywane do realizacji w tych obszarach w ramach MPR.

Miejski Program Rewitalizacji jest zgodny z następującymi dokumentami strategicznymi dotyczącymi systemu transportowego miasta:

Polityka transportowa dla miasta Częstochowy⁶

Polityka ma na celu poprawę sprawności i bezpieczeństwa przemieszczania osób oraz rzeczy, przy równoczesnym ograniczaniu uciążliwości transportu dla środowiska, a także wskazanie rozwiązań, które zapewnią w przyszłości prawidłowe funkcjonowanie miasta. Zintegrowany plan rozwoju transportu publicznego dla Miasta Częstochowy na lata 2005-2008 a następnie **Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego dla Miasta Częstochowy na lata 2009–2015⁷** na celu wyznaczenie priorytetów oraz ustalenie zasad realizacji założeń Polityki Transportowej, dla stworzenia sprawnego systemu transportowego miasta. Zarówno Polityka transportowa dla miasta Częstochowy jak i Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego dla miasta Częstochowy na lata 2005-2008 wykazują związek z Miejskim Programem Rewitalizacji w obrębie uwolnienia centralnych obszarów miasta od ruchu, którego bezpośrednim celem nie jest Śródmieście, oraz w zakresie usprawnienia ruchu na obrzeżu Śródmieścia i w sąsiedztwie strefy związanej z Klasztorem Jasnogórskim.

Program pomocy publicznej dla przedsiębiorców⁸

w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości w ramach pomocy regionalnej na wspieranie nowych inwestycji lub tworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją.

Głównym celem programu jest zwiększenie liczby zatrudnionych mieszkańców Częstochowy. Program adresowany jest do przedsiębiorców, którzy zamierzają stworzyć nowe miejsca pracy na terenie miasta. Program przewiduje udzielanie zwolnień w podatku od nieruchomości przedsiębiorcom, którzy prowadzą w granicach administracyjnych Częstochowy nowe inwestycje, skutkujące tworzeniem nowych stanowisk pracy.

Szczegóły zwolnień z podatku od nieruchomości określa ww uchwałą.

⁶ uchwałą Nr 449/XXXIII/2004 Rady Miasta Częstochowy z dn. 5 lipca 2004 r.

⁷ uchwałą Rady Miasta Częstochowy z dn. 28 lutego 2005 r. Nr. 568/XLI/2005 została zastąpiona uchwałą Nr 496 / XLIV/ 2009 Rady Miasta Częstochowy z dnia 29 czerwca 2009

⁸ uchwałą Nr 157/XIV/2007 Rady Miasta Częstochowy z dnia 27 sierpnia 2007 r.

Program ten jest programem komplementarnym do Miejskiego Programu Rewitalizacji, ponieważ działania na rzecz rozwoju gospodarczego na terenach rewitalizowanych służą utrwalaniu efektów rewitalizacji.

Wieloletni Program Współpracy Miasta Częstochowy z Organizacjami Pozarządowymi na lata 2011-2015⁹ zakłada coroczne przyjmowanie rocznych programów współpracy samorządu miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi¹⁰.

Uchwała Nr 216/XV/2011 Rady Miasta Częstochowy z dnia 22 listopada 2011 r. w sprawie przyjęcia Roczno programu współpracy Miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na 2012 rok

Miejski Program Rewitalizacji wykazuje zbieżność z Programem Współpracy na poziomie celów oraz kierunków działań oraz form współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Program Współpracy za swój cel generalny zakłada:

- skuteczne działania na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców poprzez rozwijanie współpracy samorządu miasta z organizacjami pozarządowymi.

Kierunki podejmowanej współpracy:

1. Umocnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za wspólnotę lokalną, jej tożsamość i tradycje.
2. Stwarzanie warunków do zwiększania aktywności społecznej mieszkańców Częstochowy.
3. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez rozwój lokalnych społeczności i ich liderów.
4. Sprawniejsze rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.
5. Efektywniejsze wydatkowanie środków publicznych.
6. Poszerzenie możliwości komunikacji organów miasta z mieszkańcami.
7. Promowanie pozytywnych postaw oraz inicjatyw cennych społecznie.
8. Realizacja zapisów Strategii Rozwoju Miasta.

Program Współpracy określa sferę zadań publicznych realizowanych przez miasto Częstochowa i zleczonych do realizacji organizacjom pozarządowym w drodze otwartych konkursów ofert oraz poza finansowe formy wsparcia organizacji pozarządowych realizowane poprzez prowadzenie **Częstochowskiego Centrum Organizacji Pozarządowych**. Efekty realizacji tych zadań są komplementarne z oczekiwanymi rezultatami rewitalizacji.

Realizowane formy współpracy samorządu miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi oraz doroczna ocena współpracy przez organizacje pozwalają na osiągnięcie trwałych rezultatów w sferze społecznej.

Strategia i polityka mieszkaniowa Gminy Miasto Częstochowa¹¹

Strategia i polityka mieszkaniowa Gminy Miasto Częstochowa opiera się na polityce mieszkaniowej państwa i jest dostosowana do potrzeb i uwarunkowań lokalnych.

⁹ uchwała Nr 104/VIII/2011 Rady Miasta Częstochowy z dn. 26 maja 2011 r.

¹⁰ ostatnio została przyjęta Uchwała Nr 216/XV/2011 Rady Miasta Częstochowy z dnia 22 listopada 2011 r. w sprawie przyjęcia Roczno programu współpracy Miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na 2012 rok.

¹¹ uchwała Nr 508/XXXVII/2004 Rady Miasta Częstochowy z dn. 26 listopada 2004 r. , zmieniona uchwałą Nr 147/XII/2007 Rady Miasta Częstochowy z dn. 28 czerwca 2007 r.

Strategia ta uwzględnia proces transformacji mieszkalnictwa w warunkach gospodarki rynkowej. Zadania zawarte w strategii dotyczą całokształtu problematyki mieszkaniowej miasta, a w szczególności koncentrują się na zasobie mieszkań komunalnych.

Jedną z misji Strategii i polityki mieszkaniowej Gminy Miasto Częstochowa jest rewitalizacja zdegradowanych obszarów miasta Częstochowy. Realizacja tego programu przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, przywrócenia ładu przestrzennego oraz do ożywienia gospodarczego i odbudowy więzi społecznych.

Obejmuje ona kompleksowe działania techniczne, społeczne i ekonomiczne mające na celu przywrócenie dawnej świetności oraz zapewnienie rozwoju określonego obszaru: dawnych dzielnic miejskich, terenów przemysłowych i powojkowych oraz tzw. "blokowisk".

Programy rewitalizacji traktowane będą jako jedna z dróg rozwiązania problemu niskiego standardu mieszkaniowego w istniejących zasobach mieszkaniowych oraz wyprowadzenia dzielnic mieszkaniowych ze stanu degradacji, doprowadzając do trwałego zrównoważenia rozwoju i podniesienia jakości życia mieszkańców. Celowi temu może służyć również możliwość wydzierżawiania wspólnotom mieszkaniowym (na czas nieoznaczony i bez konieczności przeprowadzenia przetargu) nieruchomości gruntowych stanowiących własność Gminy Miasta Częstochowy przylegających do nieruchomości tych wspólnot.¹²

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Częstochowa na lata 2011 – 2015¹³

Program zawiera analizę potrzeb mieszkaniowych oraz prognozę dotyczącą wielkości oraz stanu technicznego mieszkaniowego zasobu gminy określoną na podstawie istniejącego zasobu mieszkaniowego gminy.

Wskazuje na działania, jakie należy podjąć, aby dostosować komunalne lokale do określonych standardów.

Zgodnie przyjętym programem podstawowym celem remontów jest zapewnienie bezpieczeństwa użytkownikom lokali i budynków oraz osób trzecich. W pierwszej kolejności realizowane będą prace remontowe eliminujące zagrożenie bezpieczeństwa, następnie o charakterze zapobiegawczym, a w dalszej kolejności remonty o charakterze zachowawczym.

Ponadto program określa m.in.:

- ograniczenia w sprzedaży lokali mieszkalnych, zasady ustalania stawki czynszowej,
- zasady zarządzania mieszkaniowym zasobem gminy
- Źródła finansowania gospodarki mieszkaniowej w kolejnych latach
- działania mające na celu poprawę wykorzystania i racjonalizację gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy

Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Częstochowy¹⁴

Dokument ten określa zasady kształtowania polityki energetycznej Gminy, a także zasady, warunki zaopatrzenia oraz użytkowania paliw i energii.

W zakresie zaopatrzenia w ciepło, jako jedno z ważniejszych zadań wskazano działania

¹² uchwała Nr 670/LIX/2010 Rady Miasta Częstochowa z dnia 26.04.2010 r.

¹³ uchwała Nr 753/LXIV/2010, Rady Miasta Częstochowy z dnia 20 września 2010

¹⁴ uchwała Nr 222/XIX/2007 Rady Miasta Częstochowy z dnia 3 grudnia 2007 r., zaktualizowana uchwałą Nr 22/IV/2011 Rady Miasta Częstochowy z dnia 18 stycznia 2011 r

związane z likwidacją tzw. "niskiej emisji". Realizowane to będzie poprzez wspieranie działań modernizacyjnych przestarzałych ogrzewań węglowych znajdujących się głównie w gospodarstwach domowych.

Proponowane są również działania związane z termomodernizacją i wspomaganie termomodernizacji zasobów budowlanych. Działania te mogą być realizowane w ramach programu rewitalizacji, w zakresie przebudowy, wymiany lub remontu infrastruktury grzewczej w obiektach publicznych, usługowych oraz przeznaczonych na cele gospodarcze.

Program ochrony środowiska dla Miasta Częstochowy na lata 2004 - 2015¹⁵

Celem strategicznym z zakresu ochrony środowiska związanym z rozwojem miasta zawartym w Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Częstochowy na lata 2004-2015, którego częścią jest Plan Gospodarki Odpadami, jest „Ład ekologiczny”. Jednym z kierunków działań pozwalającym na osiągnięcie tego celu jest rewitalizacja zdegradowanych obszarów miasta (ze szczególnym uwzględnieniem terenów przemysłowych) poprzez adaptację do nowych potrzeb. W związku z tym Program Ochrony Środowiska przewiduje między innymi realizację następujących zadań:

- Inwentaryzacja terenów przemysłowych podlegających rekultywacji i rewitalizacji.
- Analiza możliwości adaptacji terenów i obiektów przemysłowych do nowych funkcji.
- Opracowywanie projektów rewitalizacji terenów przemysłowych dla których nie określono możliwości adaptacji oraz prowadzenie rewitalizacji zgodnie z opracowanymi projektami.
- Prowadzenie rejestru terenów i obiektów przeznaczonych do rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów, na których obowiązek rekultywacji spoczywa na Prezydencie Miasta.

Inne powiązania Programu Ochrony Środowiska z Miejskim Programem Rewitalizacji, to podejmowanie działań w zakresie:

1. Zagospodarowania rekreacyjno-turystycznego terenów cennych przyrodniczo.
2. Modernizacji układu drogowego i transportowego.
3. Budowy ścieżek rowerowych.
4. Ograniczenia niskiej emisji poprzez modernizację kotłowni węglowych i palenisk domowych.
5. Termomodernizacji obiektów.
6. Promowania alternatywnych źródeł energii.
7. Rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej.
8. Usuwania wyrobów zawierających azbest.

¹⁵ uchwała Nr 375/XXXI/2004 Rady Miasta Częstochowy z dn. 31 maja 2004 r.

Program Ochrony Powietrza dla Strefy Miasta Częstochowy

Celem Programu Ochrony Powietrza jest osiągnięcie poziomów dopuszczalnych i docelowych substancji w powietrzu na obszarach stref, gdzie stwierdzono przekroczenia norm. Wskazanie działań właściwych do osiągnięcia dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń w powietrzu wymaga zidentyfikowania przyczyn ponadnormatywnych stężeń oraz rozważenia możliwych sposobów ich likwidacji. Zgodnie z zapisami rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza, składa się z trzech zasadniczych części:

- Część opisowa – zawiera główne założenia Programu, przyczynę jego stworzenia wraz z podaniem jakich substancji dotyczy oraz krótką analizą wyników pomiarów dla obszarów objętych Programem. Najważniejszym elementem jest wykaz działań naprawczych, niezbędnych do poprawy jakości powietrza. Działania naprawcze określa harmonogram rzeczowo-finansowy ze wskazaniem organów, do których kierowane są zadania, kosztów oraz źródeł finansowania
- Część określającej zadania i ograniczenia – zawiera wykaz organów i jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za realizację Programu wraz ze wskazaniem zakresu ich kompetencji i obowiązków. Ponadto w tej części zamieszczony jest opis metod monitorowania postępów realizacji prac i związanych z nimi ograniczeń.
- Część uzasadniająca- określa wybrany sposób realizacji Programu. W jej skład wchodzi dowody występowania zaistniałego problemu poparte wynikami modelowania rozkładu stężeń na terenie strefy, wyniki pomiarów ze stacji pomiarowych, na których zanotowano ponadnormatywne poziomy stężeń oraz niezbędne działania naprawcze w celu poprawy jakości powietrza. Dodatkowo podana jest szczegółowa charakterystyka stref z wyszczególnieniem instalacji i urządzeń występujących na analizowanym terenie, mających znaczący udział w poziomach substancji w powietrzu. Załącznikami tej części są mapy ilustrujące rozkłady stężeń substancji z dokładnym wskazaniem obszarów wymagających zastosowania działań naprawczych.

Program Ochrony Powietrza przewiduje między innymi podejmowanie takich działań jak:

1. Modernizacji układu drogowego i transportowego.
2. Budowy ścieżek rowerowych.
3. Ograniczenia niskiej emisji poprzez modernizację kotłowni węglowych i palenisk domowych.
4. Termomodernizacji obiektów.
5. Promowania alternatywnych źródeł energii.

W ramach wykonywania zadań wynikających z Programu Ochrony Powietrza dla stref województwa śląskiego, w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy substancji w powietrzu - strefa miasto Częstochowa (załącznik do Uchwały Nr III/52/15/2010 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 16 czerwca 2010 r.), realizowany jest Program ograniczenia niskiej emisji poprzez udzielanie dofinansowań na modernizację systemów grzewczych i montaż urządzeń solarnych.

„Program Promocji i Profilaktyki Zdrowotnej dla Miasta Częstochowy na lata 2009-2013”

„Program Promocji i Profilaktyki Zdrowotnej dla Miasta Częstochowy na lata 2009-2013” jest dokumentem pogładowym opracowanym na podstawie danych statystycznych Ośrodka Analiz i Statystyki Medycznej Śląskiego Centrum Zdrowia Publicznego w Katowicach. Niniejszy dokument określa najbardziej istotne elementy polityki zdrowotnej Gminy Miasta Częstochowa i wyznacza kierunki działania w zakresie poprawy stanu zdrowia mieszkańców oraz zaspokojenia ich potrzeb zdrowotnych.

Podstawą do rozpoczęcia pracy nad stworzeniem kompleksowego Programu była szczegółowa analiza potrzeb mieszkańców miasta, a także określenie rzeczywistego stanu opieki zdrowotnej na terenie naszego miasta. Program jest opracowaniem prezentującym zestaw najistotniejszych danych i informacji w ujęciu tabelarycznym i graficznym, obrazujących stan zdrowia mieszkańców miasta na przestrzeni ostatnich lat.

Na podstawie analizy sytuacji zdrowotnej mieszkańców Częstochowy ustalone zostały nadrzędne priorytety i najważniejsze krótkoterminowe i długoterminowe cele zdrowotne,

oraz proponowane sposoby ich osiągnięcia. Przedstawione rozwiązania są propozycją wynikającą z analizy wskaźników demograficznych i epidemiologicznych.

Program jest ściśle powiązany z założeniami i celami oraz zadaniami Narodowego Programu Zdrowia na lata 2007-2015, w ramach którego za priorytetowe zadanie uznano m.in. nasilenie działań w zakresie zdrowia publicznego oraz kampanii profilaktycznych.

„Miejski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Częstochowy na lata 2011 – 2015”¹⁶ jest dokumentem wieloletnim, obejmującym swym zasięgiem miasto Częstochowa. Zawiera omówienie podstaw prawnych odnoszących się do problematyki zdrowia psychicznego, przedstawia sytuację epidemiologiczną w mieście oraz stan zasobów psychiatrycznej opieki stacjonarnej i ambulatoryjnej miasta, definiuje cele programowe, okres ich realizacji przypadający na lata 2011–2015, a także określa docelowy nowoczesny model opieki psychiatrycznej. W Programie położono nacisk na budowanie partnerstwa pomiędzy wszystkimi podmiotami współuczestniczącymi w realizacji proponowanych zadań oraz na zbudowaniu modelu środowiskowej opieki psychiatrycznej. **(projekt uchwały Rady Miasta Częstochowy w sprawie przyjęcia ww. dokumentu został skierowany pod obrady Rady Miasta Częstochowy).**

Programy i strategie związane z polityką społeczną

Rewitalizacja, rozumiana jako proces przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych w zdegradowanych częściach miast, przyczyniający się do poprawy jakości życia mieszkańców, przywrócenia ładu przestrzennego, do ożywienia gospodarczego i odbudowy więzi społecznych, jest ważnym wyzwaniem współczesności. Miejski Program Rewitalizacji dla miasta Częstochowy realizuje cele strategiczne określone w dokumentach związanych z polityką społeczną, tj.:

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Częstochowy na lata 2007 – 2013 przyjęta 13 grudnia 2007 uchwałą Rady Miasta Nr 232/XX/2007.
- „Program Przeciwdziałania Narkomanii i Profilaktyki HIV/AIDS w Mieście Częstochowa na lata 2008-2013”, przyjęty dnia 28 grudnia 2007 roku uchwałą Rady Miasta Częstochowy Nr 238/XXI/2007.
- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2011” przyjęty dnia 28 grudnia 2010 roku uchwałą Rady Miasta Częstochowy Nr 15/III/2010.
- „Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Mieście Częstochowa na lata 2006-2013”, przyjęty dnia 28 sierpnia 2006 r. uchwałą Nr 1020/LXII/2006 Rady Miasta Częstochowy.
- „Program opieki nad dzieckiem i rodziną na lata 2006-2013 dla Miasta Częstochowy”, przyjęty dnia 28 sierpnia 2006 r. uchwałą Nr 1021/LXII/2006 Rady Miasta Częstochowy.
- Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2007-2013 „Częstochowa – Niepełnosprawnym”, przyjęty dnia 23 października 2006 r. uchwałą Nr 1053/LXIV/2006 Rady Miasta Częstochowy.
- „Program osłonowy na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością na terenie Miasta Częstochowy na lata 2007-2013”, przyjęty dnia 23 października 2006 r. uchwałą Nr 1055/LXIV/2006 Rady Miasta Częstochowy.
- Program pn. „Wychowanie prorodzinne najskuteczniejszym programem profilaktycznym” opracowany na lata 2007-2013, przyjęty dnia 23 października 2006 r. uchwałą Nr 1052/LXIV/2006 Rady miasta Częstochowy.
- Częstochowski Program Wsparcia Seniorów na lata 2010-2013 przyjęty dnia 19 listopada 2010 roku zarządzeniem nr 2932/10 Prezydenta Miasta Częstochowy.

¹⁶ Uchwała Nr 270/XVII/2011 Rady Miasta Częstochowy z dnia 29 grudnia 2011 r.

Kierunek polityki społecznej realizowany przez Gminę Częstochowa mający na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu, dąży do tego by udzielana pomoc charakteryzowała się systemowym podejściem do rodzin, rozszerzeniem i pogłębianiem pracy socjalnej, aktywizowaniem lokalnego środowiska. Ważną pozycję w działaniach samorządu lokalnego zajmuje wzmocnienie i podtrzymanie przez jednostkę umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności. Miejski Program Rewitalizacji będzie realizowany i aktualizowany we współpracy z partnerami w sektorze publicznym, prywatnym i społecznym, których cele działania są zbieżne z celami programu.

Zaplanowane do realizacji projekty obejmować będą działania na rzecz pomocy osobom niepełnosprawnym, zagrożonym bezrobociem oraz walki z patologiami społecznymi. Ich koncentracja na obszarach problemowych pozwoli na przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego pewnych grup, które w wyniku trudnej sytuacji na rynku pracy znalazły się na marginesie życia społecznego

„Bezpieczna Częstochowa” miejski program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na lata 2011 – 2014¹⁷.

Głównym celem programu „Bezpieczna Częstochowa” jest utrzymanie i poprawa stanu i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Miasta Częstochowy. Głównymi zadaniami Programu są:

- a) podejmowanie skutecznych działań restrykcyjno-represyjnych zmierzających do ograniczenia lub eliminacji najbardziej uciążliwych zagrożeń,
- b) realizacja i aktualizacja działań prewencyjnych i edukacyjnych dla zapobiegania zagrożeniom;

Cele te będą realizowane poprzez następujące segmenty działań :

- restrykcyjno-represyjne: mające na celu zmniejszenie liczby kradzieży i włamań, poprawę poczucia bezpieczeństwa obywateli, ograniczenie spożywania i handlu środkami uzależniającymi,
- prewencyjno-wychowawczy: rozszerzające i poprawiające ofertę zajęć rekreacyjno – sportowych, rozwój sieci placówek pracujących z młodzieżą, ponadto działania identyfikujące dzielnice i miejsca o największym zagrożeniu zjawiskami patologicznymi, diagnozujące i przeciwdziałające przemocy w rodzinie, zapobiegające powstawaniu trudnych sytuacji losowych mieszkańców spowodowanych bezrobociem,
- porządkowy : skupiające się na ograniczeniu liczby miejsc publicznych gdzie stale spożywany jest alkohol, kontroli punktów sprzedaży i podawania alkoholu pod kątem przestrzegania zasad sprzedaży i podawania oraz utrzymania porządku publicznego, eliminacji grup osób zakłócających porządek publiczny, akcjach edukacyjnych w zakresie zagrożeń związanych z nadużywaniem środków odurzających, poprawy estetyki ulic i osiedli, poprawy sprawności urzędów na placach zabaw dla dzieci, likwidacji dzikich wysypisk śmieci, egzekwowaniu przestrzegania zwykłych i nakazanych środków ostrożności przy trzymaniu zwierząt (psów).
- komunikacyjny : których celem jest zmniejszenie liczby kolizji i wypadków drogowych oraz zmniejszenie udziału w tych wypadkach pieszych oraz eliminowanie z ruchu nietrzeźwych kierowców,
- zagrożenia kryzysowe: polegających na działaniach prewencyjnych i szkoleniowych w zakresie postępowania w sytuacji zagrożenia
- promocyjno - informacyjnych: skupiających się na przygotowaniu i realizacji wspólnej, dla wszystkich wykonawców programu, strategii działania oraz uruchomienia systemu sprawnej wzajemnej informacji w zakresie realizacji programu.

Szczególny wpływ na poprawę bezpieczeństwa w mieście będzie miał system monitoringu

¹⁷ uchwała nr. 808/LXVII/2010 Rady Miasta Częstochowy z dnia 8 listopada 2010

tj. umieszczenia zdalnie sterowanych kamer w miejscach najbardziej zagrożonych przestępczością pospolitą. System ten będzie obsługiwany przez Straż Miejską. Planuje się również zbudowanie stanowiska obserwacji obrazu z kamer w Policji i Centrum Zarządzania Kryzysowego.

Pozostałe dokumenty:

„Badania i analiza ruchu pielgrzymkowego i turystycznego dla miasta Częstochowy”

W raporcie nakreślone zostały następujące, potencjalne cele strategiczne i operacyjne rozwoju ruchu pielgrzymkowego i turystycznego w Częstochowie:

Cel strategiczny: Rozwój walorów i atrakcji kulturalnych w Częstochowie

Cele operacyjne:

1. podnoszenie atrakcyjności recepcyjnej miasta przez wyeksponowanie obiektów zabytkowych i lepszą organizację turystycznych atrakcji kulturowych
2. kreowanie nowych atrakcji kulturalnych

Cel strategiczny: Rozwój produktów turystycznych

Cele operacyjne:

3. zwiększenie konkurencyjności produktów turystycznych miasta
4. budowa marki turystycznej jako integralnego elementu wizerunku turystycznego Częstochowy
5. wspieranie tworzenia i funkcjonowanie zintegrowanych produktów markowych.

Cel strategiczny: Podniesienie jakości i konkurencyjności turystycznej bazy recepcyjnej i usługowej.

Cele operacyjne:

6. podnoszenie standardu bazy hotelarskiej i żywieniowej oraz ich dostosowanie do obsługi wiodących segmentów ruchu turystycznego,
7. rozbudowa nowoczesnej bazy recepcyjnej i usługowej.

Cel strategiczny: Zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni turystycznej Częstochowy

Cele operacyjne:

8. poprawa stanu komunikacji miejskiej pod kątem obsługi ruchu turystycznego
9. zwiększenie dbałości i kontroli w zakresie czystości, porządku i bezpieczeństwa w rejonach i miejscach odwiedzanych przez turystów.

Cel strategiczny: Doskonalenie struktur organizacyjnych w gospodarce turystycznej miasta.

Cele operacyjne:

10. wspomaganie działalności instytucji i organizacji działających w sferze turystyki
11. wspieranie przedsiębiorczości w gospodarce turystycznej miasta
12. wspieranie działań organizacyjnych w celu wprowadzania nowych elementów obsługi ruchu turystycznego i pielgrzymkowego.

Cel strategiczny: Promocja produktów turystycznych Częstochowy.

Cele operacyjne:

13. wykreowanie wizerunku Częstochowy jako miasta turystyki kulturowej kwalifikowanej i biznesowej
14. wspólna promocja europejskich ośrodków pielgrzymkowych w ramach sieci COESIMA.

Cel strategiczny: Usprawnienie systemu informacji turystycznej.

Cele operacyjne:

15. wdrożenie zintegrowanego systemu informacji turystycznej i jego włączenie w system krajowy i unijny
16. utworzenie turystycznego banku danych.

„Założenia do strategii promocji turystycznej miasta Częstochowy”

W „Założeniach...”, będących podsumowaniem dotychczasowych działań marketingowych Częstochowy i analizą miejscowego ruchu turystyczno – pielgrzymkowego, zostały zaproponowane kierunki i zakres promocji miasta, na których będzie się opierać właściwa strategia promocji turystycznej Częstochowy. Dokument określa następujące cele strategiczne promocji w obszarach:

Turystyka - pobudzanie turystyki, stymulacja innych kierunków turystyki i powstawania produktów turystycznych, odpowiedź na różne potrzeby turystów;

Cel operacyjny: Cykliczne badania marketingowe turystyki częstochowskiej

Cel operacyjny: Podnoszenie jakości turystyki w Częstochowie oraz wspieranie promocyjne rozbudowy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

Cel operacyjny: Weryfikacja i podnoszenie jakości materiałów promocyjnych

Cel operacyjny: Wzmocnienie pozycji Częstochowy na krajowym i europejskim rynku turystycznym.

Mieszkańcy miasta - budowanie poczucia wspólnoty i identyfikacji z miastem, poczucia dobrobytu i zadowolenia;

Cel operacyjny: Promowanie i inicjowanie działań polepszających jakość życia mieszkańców

Cel operacyjny: Aktywizacja mieszkańców w działaniach na rzecz miasta, wzmocnienie poczucia odpowiedzialności

Cel operacyjny: Wzmocnianie wizerunku Częstochowy jako dobrego miasta do życia, nauki i pracy.

Gospodarka - rozwój środowiska gospodarczego miasta, wspieranie inwestycji w branży turystycznej;

Cel operacyjny: Wsparcie inwestycji i działań branży turystycznej na terenie miasta

Cel operacyjny: Promocja rozwoju gospodarki w mieście, włączenie zasobów inwestorów do promocji turystycznej Częstochowy

Marka miejska - charakterystyka Marki Miasta Częstochowa, która zespolałaby wszystkie obszary promocji miasta;

Cel operacyjny: Zarządzanie wizerunkiem miasta w zakresie turystyki.

„Strategia promocji turystycznej Miasta Częstochowy na lata 2010-2015”

„Strategia...” to opracowanie wskazujące kierunki promocji turystycznej w dążeniu do wykreowania pozytywnego wizerunku miasta jako atrakcyjnego celu podróży i spędzania wolnego czasu, poprzez budowanie mocnej marki turystycznej Miasta Częstochowy.

Część pierwsza opracowania to audyt turystyczny, którego głównym celem było wskazanie aktualnych i potencjalnych walorów turystycznych miasta. W ramach audytu przeprowadzono także ankietowe badania ilościowe na temat wizerunku miasta Częstochowy i jakości jego oferty w oczach przyjezdnych.

Etap drugi dotyczył ustaleń strategicznych dla miasta wraz z przygotowaniem propozycji haseł promocyjnych, katalogu identyfikacji wizualnej marki, pozycjonowaniem miasta, określeniem komunikatów marki i konsultacjami społecznymi. Trzeci etap prac nakierowany był na ustalenia operacyjne i obejmował opracowanie planu wdrożenia „Strategii...”, na który składa się m.in. potencjalny plan promocji, harmonogram kosztów i sposobów finansowania działań i innych elementów marketingowych.

Według „Strategii...” **grupa docelowa** dla strategii promocji turystycznej miasta

powinna zbliżyć się do następującej struktury:

Rdzeń – tradycyjnie turyści pielgrzymkowi – zorganizowani w grupy oraz indywidualni;
 Segment wokół rdzenia – nowa generacja turystów pielgrzymkowych (młodzież + młodzi /30-/), raczej z ośrodków wielkomiejskich, wykształcenie i dochody wyraźnie powyżej średniej krajowej, wysokie aspiracje społeczne i kulturalne;
 Segmenty poboczne, ale rosnącego znaczenia – osoby identyfikujące się z nowoczesnym katolicyzmem, turyści laicy oraz turyści zorientowani na aktywny wypoczynek.

Według ankietowanych osób, **najsilniejsze strony miasta** są związane z pielgrzymkowym charakterem Częstochowy, natomiast drugą pozycję zajmuje geograficzne położenie miasta na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej i związane z nią atrakcje.

Mając na uwadze wyniki przeprowadzonego audytu turystycznego, a także wychodząc od propozycji sformułowanych w opracowaniu „Założenia do strategii...” możliwe zostało sformułowanie **listy mierzalnych celów strategii promocji**:

- utrzymanie obecnych wielkości ruchu pielgrzymkowego (+- 4,5 mln. turystów – pielgrzymów rocznie);
- zwiększenie – wśród turystów odwiedzających Częstochowę – frakcji „turystów laickich”, przyjeżdżających do miasta z powodów pozareligijnych;
- przedłużenie pobytu turystów w mieście – co najmniej – o dobę;
- wzrost liczby turystów identyfikujących Częstochowę jako duchową stolicę Polski i jako miasto – sanktuarium, którzy przyjeżdżają do miasta w szeroko rozumianych celach kulturalnych;
- wzrost liczby „turystów powracających”, w tym zwłaszcza turystów, którzy pierwszy raz;
- odwiedzili Częstochowę jako pielgrzymi, by następnie powrócić do niej z uwagi na określone atrakcje pozareligijne.

Celami strategicznymi promocji turystycznej miasta są: zwiększenie liczby turystów odwiedzających Częstochowę oraz wzrost przychodów miasta i mieszkańców z turystyki. Cele te mogą zostać osiągnięte pod warunkiem zrepozycjonowania wizerunku miasta, czyli – przy dalszym postrzeganiu Częstochowy jako niekwestionowanej duchowej stolicy Polski, by jednocześnie zaczęto postrzegać ją jako miasto, które jest warte odwiedzin z wielu pozareligijnych powodów, które rozwija się i żyje „swoim życiem” i które nie musi być w potocznym odbiorze kojarzone jedynie z jasnogórskim sanktuarium.

Według **koncepcji rozwoju turystycznego** miasta Częstochowy, Częstochowa to miasto, które harmonijnie łączy zobowiązania wobec polskiej tradycji kulturowej ze zobowiązującymi i inspirującymi wyzwaniem teraźniejszości i przyszłości.

Zgodnie z opracowaniem **docelowy wizerunek Częstochowy** i jej marki turystycznej można przedstawić w następujących polach semantycznych:

- duchowa stolica Polski;
- miasto o wielokulturowej przeszłości, której ślady są niezatarte;
- miasto w „ludzkim” formacie
- miasto pozbawione wad metropolii, ale o cechach wielkomiejskich;
- miasto tradycyjnych i gościnnych mieszkańców;
- miasto aspirujące, miasto ludzi z aspiracjami;
- miasto na ścieżce rozwoju.

2. STRATEGICZNE DOKUMENTY DOTYCZĄCE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO, SPOŁECZNEGO I GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego -Śląskie 2020¹⁸

Miejski Program Rewitalizacji Częstochowy wpisuje się w priorytety i cele strategiczne określone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego **Śląskie 2020**. Priorytety i cele strategiczne, z którymi jest zgodny Miejski Program Rewitalizacji Częstochowy są następujące:

Priorytet A: Województwo śląskie regionem nowej gospodarki kreującym i skutecznie absorbującym technologie dla którego wyznaczono trzy cele strategiczne:

- wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców
- rozwinięta infrastruktura nowej gospodarki
- innowacyjna i konkurencyjna gospodarka

Podstawą rozwoju regionu są jego mieszkańcy z ich wiedzą, kompetencjami i umiejętnościami. Konieczne jest zatem promowanie stałego dokształcania, zwiększania kwalifikacji zawodowych i poziomu wykształcenia mieszkańców oraz mobilności na rynku pracy. Podjęte działania będą wpływały na podniesienie aktywności ekonomicznej ludności, a co za tym idzie, przyczynią się do poprawy zatrudnialności. Wspieranie różnicowania kierunków kształcenia, poprawa jakości i rozwój systemu edukacji na wszystkich poziomach zdecydują o pozycji konkurencyjnej regionu. Istotne jest zatem zarówno zapewnienie rozwoju odpowiedniej jakości bazy edukacyjnej, jak i wykwalifikowanej kadry, otwartej na realizację nowatorskich programów nauczania i wykorzystanie nowoczesnych metod i technik przekazywania wiedzy. W regionie, w którym w dalszym ciągu trwają procesy restrukturyzacyjne, ważną kwestią jest podnoszenie aktywności zawodowej oraz rozwój zdolności przystosowania się i przedsiębiorczości. Duże znaczenie ma stworzenie efektywnego systemu przekwalifikowań i reorientacji zawodowej. Wspierana powinna także być forma przedsiębiorczości przez samozatrudnienie.

Priorytet B: Województwo śląskie regionem o powszechnej dostępności do regionalnych usług publicznych o wysokim standardzie dla którego wyznaczono trzy cele strategiczne:

- zdrowy i bezpieczny mieszkaniowiec województwa
- wysoka jakość środowiska naturalnego
- atrakcyjne warunki zamieszkania i wysoka jakość przestrzeni

Istotnym wyzwaniem, stojącym przed władzami publicznymi w województwie śląskim, jest niwelacja różnic w zakresie ochrony zdrowia, opieki społecznej oraz bezpieczeństwa publicznego. Z tego też względu należy dążyć w województwie śląskim do osiągnięcia wewnątrzregionalnej spójności społecznej poprzez zapewnienie równomiernego dostępu do usług, a także zbliżonego standardu usług w zakresie wyrównywania szans życiowych mieszkańców. Dlatego należy podjąć działania, które zapewnią odpowiedni poziom ochrony socjalnej, będą przeciwdziałać marginalizacji społecznej i dyskryminacji, zapewnią ochronę najsłabszym grupom społeczeństwa, a także zapewnią rozwój regionalnego systemu ochrony zdrowia osiąganą wraz z poprawą jakości i dostępności usług medycznych. Konieczna jest również poprawa stanu i poczucia bezpieczeństwa publicznego mieszkańców i osób przebywających na terenie województwa oraz koordynacja współpracy służb i administracji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w regionie. Usługi publiczne są elementem

¹⁸

uchwałą Nr III/47/1/2010 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia. 17 luty 2010 r.

kluczowym dla społecznej, ekonomicznej i regionalnej spójności w Europie. Usługi te muszą być wysokiej jakości oraz dostępne dla każdego – oczywiście w ramach stanowionych prawem zasad. Dostarczanie ich powinno być oparte na rachunku ekonomicznym, uwzględniającym korzyści społeczne związane z inwestowaniem w kapitał ludzki i wysoką jakość życia.

Priorytet C: Województwo śląskie znaczącym partnerem kreacji kultury, nauki i przestrzeni europejskiej dla którego wyznaczono trzy cele strategiczne:

- Duże znaczenie metropolii, miast i regionu w przestrzeni europejskiej,
- Wysoka pozycja regionu w procesie kreowania rozwoju Europy,
- Silny ośrodek nauki i kultury.

Metropolie oraz duże miasta organizują życie polityczne, społeczne i gospodarcze regionów i całych krajów. Obszary metropolitalne powinny stać się stykiem polskiej gospodarki z gospodarką światową. W województwie śląskim szczególnego znaczenia nabierają zagadnienia rozwoju i integracji aglomeracji miejskich, które oddziałując poprzez dyfuzję na otoczenie stają się centrami obszarów metropolitalnych i funkcjonalnych obszarów miejskich. Z tego też względu rozwijanie funkcji metropolitalnych aglomeracji miejskich oraz dużych miast ma kapitalne znaczenie dla rozwoju całego województwa śląskiego. Rozwój tych funkcji promuje rozwój infrastruktury społecznej, kultury, edukacji i wiedzy, co w rezultacie powinno ułatwić zachodzące procesy transformacji tradycyjnej struktury gospodarki. Jednym z elementów funkcjonowania metropolii i dużych miast jest rozwinięta sfera nauki.

W szczególności koresponduje z Miejskim Programem Rewitalizacji priorytet B, w którym **osiągnięcie celów jest uwarunkowane podjęciem działań w zdefiniowanych kierunkach takich jak: B.1.4 Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego, B.1.5 Wzmacnianie aktywności społecznej, B.2.5 Rewitalizacja terenów zdegradowanych, B.3.1 Zagospodarowanie centrów miast oraz zdegradowanych dzielnic, B.3.6 Zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu.**

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim na lata 2004-2013¹⁹

Dokument ten określa cele strategiczne, oraz cele kierunkowe rozwoju turystyki w województwie śląskim. W Strategii przyjęto ogólny podział na rejony turystyczne województwa. Częstochowa została objęta odrębnym rejonem, będącym częścią Obszaru północnego polityki rozwoju województwa śląskiego. Jak mówi Strategia: „Rejon Częstochowy to typowy obszar obsługi turystów religijnych i pielgrzymek, oferujący dodatkowo również inne atrakcje turystyczne związane z miastem - jego kulturą, historią i zabytkami. Jest także obszarem o sporym potencjale rozwoju turystyki biznesowej”.

Cele Strategii Rozwoju Turystyki w województwie śląskim, w które wpisuje się Miejski Program Rewitalizacji, to w szczególności:

1. Cel strategiczny: Rozwój produktu markowego – turystyka biznesowa.
 - 1.1. Cel: Wzrost liczby turystów podróżujących w interesach.
 - 1.2. Cel: Wzrost znaczenia turystyki kongresowej i konferencyjnej.
 - 1.3. Cel: Wspieranie turystyki związanej z uczestnictwem w targach, wystawach, giełdach.
2. Cel strategiczny: Rozwój produktu markowego – turystyka miejska i kulturowa.
 - 2.1. Cel: Zwiększenie dostępności obiektów archeologicznych dla celów turystycznych
 - 2.2. Cel: Restauracja, promocja i udostępnianie turystom zabytkowych układów urbanistycznych oraz obiektów architektury militarnej.
 - 2.3. Cel: rozwój turystyki przemysłowej (industrialnej).
 - 2.4. Cel: Poszerzenie oferty kulturalnej, rozrywkowej i widowiskowo-sportowej.
 - 2.6. Cel: Poszerzenie oferty turystyki pielgrzymkowej.
6. Cel strategiczny: Podnoszenie dostępności i jakości świadczonych usług turystycznych oraz budowa systemu wsparcia rozwoju markowych produktów

¹⁹ uchwała Nr II/29/10/2004 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 20 grudnia 2004 r.

turystycznych.

6.3. Cel: Wspieranie rozwoju atrakcyjnej bazy noclegowej i gastronomicznej.

6.4. Cel: Rozbudowa technicznej infrastruktury podnoszącej dostępność miejsc i atrakcji turystycznych regionu.

W Strategii wskazano również działania, których podjęcie jest niezbędne do osiągnięcia wymienionych celów. Działania te wpisują się bezpośrednio w proces rewitalizacji, bądź stanowią działania komplementarne. Są to m.in.:

- Rewitalizacja centrów i dzielnic miejscowości oraz obiektów o znaczeniu historycznym i kulturowym, w tym obiektów architektury militarnej.
- Stworzenie warunków do tworzenia w centrach miast dobrych restauracji, kawiarni, hoteli, centrów informacji turystycznej, sklepów z pamiątkami, galerii, warsztatów rzemieślniczych.
- Wspieranie rozwoju atrakcyjnej turystycznie bazy noclegowej i gastronomicznej wykorzystującej obiekty zabytkowe, m.in. w obiektach podkreślających specyfikę regionu oraz obiektach niezagospodarowanych i niszczących.
- Zwiększenie dostępności centrów miast poprzez rozwój systemów komunikacji oraz zwiększenie oferty komunikacji publicznej, w tym uruchomienie regularnych linii komunikacyjnych, łączących najbardziej znaczące obiekty hotelowe z największymi atrakcjami turystycznymi regionu i okolicy.
- Inwestycje samorządów w infrastrukturę informacyjną (np. poprzez tworzenie punktów informacji turystycznej w najbardziej uczęszczanych przez przyjezdnych miejscach – hotelach, centrach miast).
- Modernizacja obiektów uzdrowiskowych, obiektów o walorach historycznych oraz innych obiektów służących do organizacji konferencji i imprez konferencyjnych.
- Kapitałowe (m.in. z funduszy pomocowych UE czy w postaci ulg dla inwestorów) i organizacyjne wsparcie inwestycji w obiekty służące organizowaniu spotkań (modernizacja już istniejących hal, auli) i inwestycje w nowe obiekty.
- Rozbudowa i dokonywanie remontów istniejących obiektów wystawienniczych.
- Zapewnienie przez władze samorządowe poczucia bezpieczeństwa zwiedzającym miasta.
- Oznakowanie tablicami informacyjnymi dróg dojazdowych i dobre oświetlenie obiektów zabytkowych.
- Aktywizacja życia kulturalnego w zabytkowych miastach i dzielnicach.
- Adaptacja zabytków i obiektów przemysłowych np. na galerie, domy kultury, pracownie artystyczne.
- Modernizacja i budowa obiektów kultury oraz obiektów widowiskowych i widowiskowo- sportowych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, w tym np. muzea, filharmonie, stadiony.
- Tworzenie tzw. sztucznych atrakcji w tym np. parków tematycznych, parków rozrywki, parków rekreacyjnych.
- Promowanie działań zmierzających do zachowania, upowszechniania i turystycznego wykorzystania zabytków techniki.
- Przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji obszarów pogórnich i przemysłowych oraz opracowanie projektów technicznych i studiów wykonalności dla wytypowanych obiektów i obszarów.
- Wsparcie i promocja podziemnych tras turystycznych jako specyfiki śląskiej turystyki industrialnej.
- Przeznaczenie rozległych terenów kopalnianych i przemysłowych oraz nie zagospodarowanych obszarów na cele rekreacyjne.
- Opracowanie i realizacja programów zwiększających dostępność obiektów archeologicznych.
- Łączenie atrakcji archeologicznych z inną ofertą turystyczną oraz podnoszenie atrakcyjności zwiedzania poprzez wykorzystanie profesjonalnych systemów prezentacji w tym audiowizualnej.
- Rozbudowa infrastruktury sprzyjającej spędzaniu wolnego czasu, w tym

- kapitałowe i organizacyjne wsparcie inwestycji.
- Zwiększenie powierzchni parkingowych w pobliżu miejsc pielgrzymkowych.
- Poprawa stanu technicznego dróg oraz szlaków kolejowych w szczególności prowadzących do miejscowości i miejsc atrakcyjnie turystycznych oraz do przejść granicznych, w tym remonty dróg i nawierzchni dróg oraz wyposażenie obiektów inżynierskich w: zjazdy, zatoki autobusowe i inne niezbędne urządzenia drogowe oraz przebudowa, modernizacja i remonty urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego w tym np. sygnalizacji świetlnej.
- Poprawa stanu technicznego bezpośrednich dojazdów do miejsc atrakcyjnych turystycznie.

Strategia Rozwoju Kultury w Województwie Śląskim na lata 2006 – 2020²⁰

W strategii dąży się do tego, aby przy planowaniu rewitalizacji obiektów i obszarów przemysłowych przynajmniej część z nich przeznaczać na potrzeby kulturalne. Przyczyni się to do zwiększenia dochodów z turystyki, rozwoju usług i przemysłów okołoturystycznych.

Miejski Program Rewitalizacji Częstochowy wpisuje się w priorytety i cele strategiczne określone w Strategii Rozwoju Kultury w Województwie Śląskim na lata 2006 – 2020. Priorytety i cele strategiczne, z którymi jest zgodny Miejski Program Rewitalizacji Częstochowy są następujące:

Cel strategiczny 2: Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze

Kierunek działań:

2.2.: Budowa nowych obiektów kulturalnych i poprawa stanu istniejących obiektów kultury.

Cel strategiczny 3: Upowszechnienie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu oraz jego lepsze wykorzystywanie do celów turystycznych

Kierunki działań:

3.4.: Rewitalizacja i renowacja obiektów zabytkowych

3.5.: Rewitalizacja obiektów i terenów przemysłowych i znajdowanie dla nich nowych funkcji

3.6.: Wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego regionu na potrzeby turystyki (np. szlaki tematyczne, pamiątki regionalne).

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2010–2013²¹

W Programie sformułowana została następująca wizja: Dobrze zachowane, zadbane zabytki stanowiące o tożsamości regionu elementem rozwoju gospodarczego województwa. Aby wizja ta została zrealizowana, konieczne jest podjęcie działań związanych z materiały zabytków i ze świadomością społeczną. Temu służą wyróżnione dwa cele strategiczne Programu:

- Cel strategiczny I – Kształtowanie kulturowego obrazu województwa
- Cel strategiczny II – Kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu.

Dla I celu strategicznego sformułowano trzy cele operacyjne:

- Cel operacyjny I.1 – Ustalenie potencjału zasobów zabytkowych województwa
- Cel operacyjny I.2 – Budowa systemu zarządzania zabytkami województwa
- Cel operacyjny I.3 – Włączenie zabytków w procesy gospodarcze.

Dla II celu strategicznego sformułowano dwa cele operacyjne:

²⁰ Uchwała Nr II/51/1/2006 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 28 sierpnia 2006 r.

²¹ Uchwała Nr III/48/2/2010 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 17 marca 2010 r.

- Cel operacyjny II.1 – Propagowanie wiedzy o zabytkach oraz sposobach opieki nad zabytkami
- Cel operacyjny II.2 – Aktywizacja społeczności lokalnych na rzecz opieki nad zabytkami.

Zarówno wizja jak i cele Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim wspierają te działania w procesach rewitalizacji, które będą służyć utrzymaniu we właściwym stanie obiektów zabytkowych kultury przemysłowej w mieście. Jednocześnie w programie tym ujęto szlak zabytków techniki województwa śląskiego, w którym z kolei zostały uwzględnione 3 obiekty :

- MUZEUM PRODUKCJI ZAPAŁEK w Częstochowie, ul. Ogrodowa 68
- MUZEUM HISTORII KOLEI w Częstochowie, Dworzec PKP Stradom, ul. Pułaskiego 100/120
- MUZEUM GÓRNICTWA RUD ŻELAZA w Częstochowie, Park im. Stanisława Staszica

3. REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2007-2013 (RPO)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 przyjęty dnia 28 sierpnia 2007 roku przez Zarząd Województwa Śląskiego po uzgodnieniach wynikających ze spotkań negocjacyjnych z KE. Dnia 2 grudnia 2011 r. Komisja Europejska przyjęła nową wersję Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 – decyzja K(2011)9027 zmieniająca decyzję K(2007)4208.

Gospodarowanie funduszami unijnymi odbywa się na podstawie dokumentów opracowywanych na poszczególnych poziomach: europejskim, krajowym i regionalnym. Okres programowania 2007-2013 na poziomie **europejskim** przynosi w kwestiach rozwoju miast znaczące zmiany. Komisja Europejska zdecydowała o wzmocnieniu znaczenia roli miast w polityce spójności, w tym w zakresie rewitalizacji obszarów miejskich, poprzez włączenie ich bezpośrednio w główny nurt programów. Z analizy zapisów nowych rozporządzeń dotyczących funduszy strukturalnych wynikają następujące przesłanki i wytyczne w odniesieniu do zagadnień odnowy miejskiej: Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące EFRR, EFS oraz Funduszu Spójności, (motyw 13 preambuły *„Zrównoważony rozwój obszarów miejskich oraz wkład miast jest ważny dla rozwoju regionalnego, stąd należy w większym stopniu uwzględnić je w programach operacyjnych finansowanych z EFRR, poprzez zwiększenie ich roli w programowaniu działań popierających regenerację obszarów miejskich”*); czy Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2005 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, (art. 8 - rozszerzenie zakresu kwalifikowalności działań związanych z rewitalizacją miejską).

Wśród nowych instrumentów finansowania miast należy wskazać na program JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas), który zakłada współpracę między Komisją Europejską, EBI oraz Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju i ma na celu wspieranie inwestycji w zakresie zrównoważonego rozwoju na obszarach miejskich.

Jednym z kluczowych dokumentów europejskich, istotnych z punktu widzenia roli miast w rozwoju jest Komunikat Komisji Europejskiej: „Polityka spójności a miasta: wkład miast we wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy w regionach”, który ma na celu pomóc władzom krajowym, regionalnym i miejskim w przygotowaniu nowej edycji programów w ramach polityki spójności. Jego głównym celem jest rozszerzenie i uzupełnienie strategicznych wytycznych Wspólnoty poprzez pełniejsze opracowanie i wzmocnienie wymiaru miejskiego. Komisja stwierdza, iż nie istnieje jedna słuszna droga prowadząca do zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. Podejmowane działania mogą przybrać różnorodne formy w zależności od specyficznych cech i potrzeb poszczególnych obszarów miejskich. Wśród sugerowanych działań znalazły się między innymi: podnoszenie atrakcyjności miast, wspieranie łączenia miast w sieci, wzmocnienie roli miast jako tzw. biegunów wzrostu, promowanie przedsiębiorczości, innowacji i gospodarki opartej na wiedzy, wspieranie MŚP, zmniejszanie nierówności między obszarami miast i grupami społecznymi, a także zwalczanie przestępczości i zwiększenie poczucia bezpieczeństwa u obywateli.

Na poziomie **krajowym**, Rząd Polski przygotował Narodową Strategię Spójności 2007 – 2013 (*Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013* wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie), która łączy polityki wspólnotowe z polityką rozwoju kraju, określając strategię społeczno-gospodarczą państwa na lata 2007-2013.

Na poziomie **regionalnym**, uwzględniając zapisy w/w dokumentów, Województwo Śląskie przygotowało dokument „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013”. Podstawą przygotowania dokumentu jest „Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2020”. W ramach prac nad RPO WSL przygotowany został również Podręcznik procedur wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego. Program będzie zarządzany na szczeblu regionalnym, a Instytucją Zarządzającą programem będzie Samorząd Województwa Śląskiego.

Problematyka rewitalizacji została zawarta w celu szczegółowym RPO WSL: Wzrost konkurencyjności przestrzeni miejskiej województwa, z priorytetem VI. Zrównoważony rozwój miast.

Cele szczegółowe priorytetu VI

Celem priorytetu VI jest *Wzrost konkurencyjności przestrzeni miejskiej województwa*. Będzie on realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

1. wzrost konkurencyjności ośrodków metropolitalnych,
2. wielofunkcyjne wykorzystanie obszarów zdegradowanych.

W ramach priorytetu wspierane będą działania w zakresie wzmocnienia regionalnych ośrodków wzrostu i rewitalizacji terenów zdegradowanych.

Wsparcie będzie dotyczyło budowy i przebudowy obiektów użyteczności publicznej (kulturalnych, turystycznych, sportu i rekreacji, kongresowych) związanych z organizacją międzynarodowych imprez kształtujących metropolitalny wizerunek regionu. Realizowane będą projekty przekształcania reprezentacyjnych przestrzeni publicznych o wysokiej jakości rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych. Dofinansowanie uzyskają działania z zakresu budowy i rozbudowy obiektów infrastruktury okołookademicznej oraz strategicznych obiektów systemu transportu publicznego decydujących o międzynarodowych połączeniach regionu. Wspierane będą również kompleksowe projekty służące tworzeniu i rozwojowi stref aktywności gospodarczej w szczególności na terenach poprzemysłowych.

Rewitalizacja zdegradowanych terenów poprzemysłowych, powojennych i miejskich prowadzona w miastach powyżej 50 tysięcy mieszkańców, kładzie główny nacisk na przywracanie ładu przestrzeni publicznej i podnoszenie wartości substancji miejskiej, nadawanie i przywracanie jej funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych. Uzupełnieniem powyższych działań zmierzających do kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych, będą również inwestycje w zakresie tkanki mieszkaniowej.

Tabela 64. Wskaźniki realizacji celów priorytetu VI

Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa wskaźnika	Zakładana wartość wskaźnika w roku docelowym		Częstotliwość pomiaru wskaźnika	Źródło danych
			2013	2015		
Wskaźniki produktu						
Liczba projektów zapewniających zrównoważony rozwój oraz poprawiających atrakcyjność miast	szt.	0	100	140	rocznie	IZ
Liczba projektów dot. Infrastruktury społeczeństwa informacyjnego	szt.	0	8	10	rocznie	IZ
Liczba projektów promujących biznes, przedsiębiorczość	szt.	0	20	30	rocznie	IZ
Wskaźniki rezultatu						
Liczba imprez organizowanych z wykorzystaniem infrastruktury objętej wsparciem w ramach priorytetu	szt.	0	100	120	rocznie	IZ

			Zakładana wartość wskaźnika w roku docelowym			
Liczba osób korzystających z infrastruktury objętej wsparciem	tys. osób	0	1000	1200	rocznie	IZ
Powierzchnia terenów zrewitalizowanych w wyniku realizacji projektów	ha	0	170	230	rocznie	IZ
Liczba utworzonych przedsiębiorstw	szt	0	39	50	rocznie	IZ
Liczba bezpośrednio utworzonych nowych miejsc pracy (EPC) w tym:	szt	0	360	468	rocznie	IZ
Kobiety	szt.	0	180	234	rocznie	IZ
Mężczyźni	szt.	0	180	234	rocznie	IZ

Zródło: RPO WSL

W ramach RPO WSL zostały ustalone do realizacji projekty kluczowe oraz projekty subregionalne. Selekcja projektów kluczowych dokonana została przez Zarząd Województwa w oparciu o kryteria strategicznego wyboru, natomiast selekcja projektów subregionalnych została przeprowadzona przez poszczególne subregiony województwa śląskiego. Zarówno projekty kluczowe jak i subregionalne zostały wybrane z pominięciem procedury konkursowej. Projekty kluczowe Województwa Śląskiego i projekty Programu Rozwoju Subregionu Północnego (częstochockiego) przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 65. Projekty kluczowe realizowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013

Wykaz dużych projektów

Lp	Nazwa projektu	Orientacyjny koszt całkowity projektu (w tym maksymalny poziom dofinansowania z RPO WSL) (mln PLN)	Przewidywany okres realizacji projektu (od roku – do roku)	Instytucja odpowiedzialna za realizację projektu
1	Kontynuacja budowy Drogowej Trasy Średnicowej „Zachód” – odcinek Zabrze – Gliwice	1 371,57 (264,15)	2007 - 2012	Województwo Śląskie
2	Budowa nowoczesnej hali widowiskowo-sportowej Podium	365,02 (141,57)	2008 - 2012	Miasto Gliwice
3	Budowa nowej siedziby Muzeum Śląskiego w Katowicach	324,27 (225,45)	2007 - 2011	Muzeum Śląskie w Katowicach
4	Międzynarodowe Centrum Kongresowe w Katowicach	304,65 (152,90)	2009 - 2011	Miasto Katowice

Wykaz projektów mniejszych

Lista podstawowa

Lp	Nazwa projektu	Orientacyjny koszt całkowity projektu (w tym maksymalny poziom dofinansowania z RPO WSL) (mln PLN)	Przewidywany okres realizacji projektu (od roku – do roku)	Instytucja odpowiedzialna za realizację projektu
1	Rozwój infrastruktury turystycznej Subregionu Południowego	219,85 (147,75)	2007 - 2012	Miasto Bielsko-Biała
2	Gospodarcza Brama Śląska – etap I: Uruchomienie Zagłębiowskiej Strefy Gospodarczej	189,74 (141,67)	2008 - 2012	Miasto Jaworzno

3	Budowa Drogi Głównej Południowej na odcinku od DW933 – ul. Pszczyńskiej w Jastrzębiu Zdroju do węzła autostrady A1 w Mszanie	223,53 (146,83)	2009 – 2012	Miasto Jastrzębie Zdrój
4	Dostawa Elektrycznych Zespołów Trakcyjnych do wykonywania pasażerskich przewozów regionalnych	188,93 (108,8)	2008 - 2011	Województwo Śląskie
5	Przebudowa odcinka drogi krajowej nr 52 (ul. Wyzwolenia / Niepodległości) w Bielsku – Białej	122,03 (67,26)	2008 – 2010	Miasto Bielsko-Białej
6	Budowa bytomskiego odcinka Obwodnicy Północnej Aglomeracji Górnośląskiej – etap III	85,15 (65,68)	2008 – 2011	Miasto Bytom
7	Usprawnienie ruchu tranzytowego w Subregionie Zachodnim – budowa obwodnic w Rybniku i Żorach wraz z modernizacją DW 935	118,23 (74,50)	2008 – 2011	Miasto Rybnik
8	Infrastruktura okołolotniskowa Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice	110,90 (93,77)	2009 – 2013	Gmina Ożarowice
9	Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka	82,35 (52,83)	2008 – 2011	Uniwersytet Śląski
10	Kompleksowa restauracja zabudowań klasztoru Ojców Paulinów na Jasnej Górze	42,60 (35,22)	2007 – 2012	Klasztor Ojców Paulinów Jasna Góra
11	Wydział Nauk Społecznych – rozbudowa bazy naukowo-dydaktycznej Akademii im. Jana Długosza w perspektywie powołania Uniwersytetu w Częstochowie	46,80 (39,35)	2008 – 2012	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
12	Wzmocnienie znaczenia Centrum Pielgrzymkowego poprzez modernizację Alei Najświętszej Maryi Panny w Częstochowie	59,96 (33,96)	2008 – 2013	Miasto Częstochowa
13	Szybka Kolej Regionalna Tychy – Dąbrowa Górnicza – etap I Tychy Miasto – Katowice.	48,40 (33,70)	2009 - 2010	Miasto Tychy

Wykaz projektów mniejszych

Lista projektów realizowanych w celu odbudowy infrastruktury zniszczonej na skutek powodzi

Lp.	Nazwa projektu	Orientacyjny koszt całkowity projektu (w tym maksymalny poziom dofinansowania z RPO WSL) (mln PLN)	Przewidywany okres realizacji projektu (od roku – do roku)	Instytucja odpowiedzialna za realizację projektu
1	Przebudowa ul. Bielskiej i Bronowskiej w Ligocie (4426S)	6,70	2011 - 2013	Powiat Bielski
2	Przebudowa ul. Waryńskiego (4425S)	5,00	2011 - 2013	Powiat Bielski
3	Przebudowa ul. Czechowickiej i ul. Ligockiej (4428S)	5,00	2011 - 2013	Powiat Bielski

4	Most nad rzeką Iłownica w ciągu ul. Waryńskiego (4425S)	4,00	2011 - 2013	Powiat Bielski
5	Modernizacja ciągu dróg powiatowych ul. Patriotów, Bohaterów Westerplatte i Mielęckiego w Bieruniu	7,50	2011 - 2013	Powiat Bieruńsko-Lędziński
6	Modernizacja ul. Świerczyńskiej wraz z ul. Lokalną w Bieruniu	4,75	2011 - 2013	Powiat Bieruńsko-Lędziński
7	Odbudowa mostu na rzeką Gostynią w ciągu ul. Świerczyńskiej w Bieruniu	1,50	2011 - 2013	Powiat Bieruńsko-Lędziński
8	Odbudowa mostu na rzece Gostyni w ciągu ul. Krupniczej w Bieruniu	1,90	2011 - 2013	Powiat Bieruńsko-Lędziński

Wykaz projektów mniejszych Lista rezerwowa

Lp.	Nazwa projektu	Orientacyjny koszt całkowity projektu (w tym maksymalny poziom dofinansowania z RPO WSL) (mln PLN)	Przewidywany okres realizacji projektu (od roku – do roku)	Instytucja odpowiedzialna za realizację projektu
1	Stworzenie połączenia DTŚ z Dąbrową Górniczą - etap I połączenie DTŚ w Katowicach z Obrzeżną Zachodnią w Mysłowicach wraz z przebudową obiektów inżynierskich	162,64 (88,05)	2010 - 2013	Województwo Śląskie

Wykaz projektów mniejszych Lista rezerwowa projektów realizowanych w celu odbudowy infrastruktury zniszczonej na skutek powodzi

Lp.	Nazwa projektu	Orientacyjny koszt całkowity projektu (w tym maksymalny poziom dofinansowania z RPO WSL) (mln PLN)	Przewidywany okres realizacji projektu (od roku – do roku)	Instytucja odpowiedzialna za realizację projektu
1	Przebudowa ul. Kopernika 4450S w Czechowicach – Dziejach	2,00	2011 - 2013	Powiat Bielski
2	Przebudowa skrzyżowania drogi powiatowej (4426 S) ul. Bielskiej z ulicami Zabrzeżką, Bronowską i Wapienicką w Ligocie	3,50	2011 - 2013	Powiat Bielski
3	Przebudowa drogi powiatowej 5908S, ul. Lędzińskiej w Bieruniu z zastosowaniem „cichych asfaltów”	1,80	2011 - 2013	Powiat Bieruńsko-Lędziński
4	Przebudowa drogi powiatowej 5905S, ul. Bojszowskiej w Bieruniu z zastosowaniem „cichych asfaltów”	8,50	2011 - 2013	Powiat Bieruńsko-Lędziński

Źródło: RPO WSL

Tabela 66. Projekty Programu Rozwoju Subregionu Północnego - lista podstawowa*)

L.p. PRS	Działanie/Poddziałanie (nr i nazwa)	Tytuł projektu	Beneficjent (lider + partnerzy)	Termin realizacji projektu	Koszt całkowity realizacji projektu (PLN)	% dofinansowania	Wnioskowana kwota dofinansowania (PLN)
1	Działanie 2.1.	Budowa infrastruktury informatycznej dla Subregionu Północnego - „E – region Częstochowski”	Gmina Miasto Częstochowa (lider projektu), JST Subregionu	01/2010 – 05/2012	27 029 585,80	84,50%	22 840 000,00
2	Działanie 2.2.	E – usługi dla mieszkańców Częstochowy	Gmina Miasto Częstochowa	07/2009 – 11/2011	7437453,73	85,00%	6318211,04
19	Działanie 4.1.	Remont i przebudowa historycznego obiektu Willa Generała wraz z otoczeniem na cele kulturalne w Częstochowie	Gmina Miasto Częstochowa	05/2009 – 12/2010	1398536,58	52,75%	632214,02
20	Działanie 5.2.	System selektywnej zbiórki odpadów w Subregionie Północnym – Miasto Częstochowa	Częstochowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	06/2009 – 10/2010	5 287 623,96	84,99%	3 683 566,88
34	Działanie 6.1	Hala sportowa wielofunkcyjna przy ul. Żużlowej w Częstochowie	Gmina Miasto Częstochowa	05/2008 – 05/2012	69 165 885,67	42,90%	29 519 547,34
35	Poddziałanie 6.2.1.	Przebudowa i remont obiektów Młodzieżowego Domu Kultury w Częstochowie - Sala Widowiskowa, Domek Orkiestry	Gmina Miasto Częstochowa	04/2008 – 09/2009	5 825 756,15	85,00%	3 798 430,26
36	Poddziałanie 6.2.1.	Remont i adaptacja budynku po Obserwatorium Astronomicznym na cele kulturalne i edukacyjne w Częstochowie	Gmina Miasto Częstochowa	04/2008 – 09/2009	3 207 296,28	65,00%	1 718 413,98
43	Poddziałanie 7.1.1	Poprawa stanu dróg kluczem do poprawy stanu gospodarki Subregionu Północnego	Powiat Myszkowski (lider projektu), Powiat Częstochowski, Gmina Miasto Częstochowa	07/2008 – 02/2011	67 045 340,01	43,91%	23 196 000,00

*)Projekty z terenu Miasta Częstochowy zgodnie z Załącznikiem nr 2 do Umowy o współpracy w sprawie realizacji Programu Rozwoju Subregionu Północnego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013 z dnia 28.02.2008 r.

Wyjaśnienia skrótów:

Działanie 2.1. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego

Działanie 2.2. Rozwój elektronicznych usług publicznych

Działanie 4.1. Infrastruktura kultury

Działanie 4.1. Infrastruktura kultury

Działanie 5.2. Gospodarka odpadami

Działanie 6.1 Wzmacnianie regionalnych ośrodków wzrostu

Poddziałanie 6.2.1. Rewitalizacja - "duże miasta"

Poddziałanie 7.1.1.1 Modernizacja i rozbudowa kluczowych elementów sieci drogowej

Tabela 67. Projekty Programu Rozwoju Subregionu Północnego - lista rezerwowa*)

L.p. PRS	Działanie/Poddziałanie (nr i nazwa)	Tytuł projektu	Beneficjent (lider + partnerzy)	Termin realizacji projektu	Koszt całkowity realizacji projektu (PLN)	% dofinansowania	Wnioskowana kwota dofinansowania (PLN)
4	Poddziałanie 3.2.2.	Rozwój turystyki rowerowej na obszarze Jury Krakowskiej – Częstochowskiej poprzez budowę ścieżki rowerowej łączącej Gminę Miasto Częstochowa z Gminą Olsztyn	Miasto Częstochowa	12/2008 – 12/2009	3 147 261,36	85,00%	2 675 172,16
6	Działanie 6.1	Stadion Miejski przy ulicy Olsztyńskiej w Częstochowie – modernizacja obiektu – II etap	Miasto Częstochowa	05/2009 – 10/2011	38 943 510,49	76,24%	29 520 000,00
7	Działanie 6.1.	Centrum Kongresowo – Wystawiennicze Gaude Mater w Częstochowie	Miasto Częstochowa	09/2009 – 06/2011	61 786 509,20	48,31%	29 520 000,00
8	Działanie 6.1	Przebudowa, rozbudowa i budowa nowych obiektów Miejskiego Stadionu Piłkarskiego „Raków” etap II	Miasto Częstochowa	06/2009 – 12/2012	51 638 452,00	57,47%	29 520 000,00

L.p. PRS	Działanie/ Poddziałanie (nr i nazwa)	Tytuł projektu	Beneficjent (lider + partnerzy)	Termin realizacji projektu	Koszt całkowity realizacji projektu (PLN)	% dofinan sowania	Wnioskowana kwota dofinansowania (PLN)
9	Poddziałanie 6.2.1.	Budowa monitoringu wizyjnego dla Miasta Częstochowy „Bezpieczny Region”	Miasto Częstochowa	07/2010 – 10/2012	3 857 335,00	85,00%	3 278 734,75
10	Poddziałanie 7.1.1.	Usprawnienie połączenia z autostradą A-1 obszarów Subregionu Północnego poprzez rozbudowę i modernizację sieci dróg w południowej części Miasta Częstochowy	Miasto Częstochowa	04/2009 – 12/2013	26 216 700,04	85,00%	22 284 195,03

*) Projekty z terenu Miasta Częstochowy zgodnie z Załącznikiem nr 2 do Umowy o współpracy w sprawie realizacji Programu Rozwoju Subregionu Północnego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013 z dnia 28.02.2008 r.

Wyjaśnienia skrótów:

Poddziałanie 3.2.2. Infrastruktura okołoturystyczna/podmioty publiczne

Działanie 5.3. Czyste powietrze i odnawialne źródła energii

Działanie 6.1 Wzmacnianie regionalnych ośrodków wzrostu

Działanie 6.1 Wzmacnianie regionalnych ośrodków wzrostu

Działanie 6.1 Wzmacnianie regionalnych ośrodków wzrostu

Poddziałanie 6.2.1. Rewitalizacja - "duże miasta"

Poddziałanie 7.1.1. Modernizacja i rozbudowa kluczowych elementów sieci drogowej

Poddziałanie 7.1.2 Modernizacja i rozbudowa infrastruktury uzupełniającej kluczową sieć drogową

Kolejnym dokumentem precyzującym zapisy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013 jest Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013, stanowiący załącznik nr 1 do Uchwały Nr 3423/105/IV/2011 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 13.12.2011 r. Dokument ten przedstawia opis działań, realizowanych w ramach priorytetów RPO oraz system wyboru i oceny projektów.

Działania z zakresu rewitalizacji przewidziane są w **Priorytecie VI. Zrównoważony rozwój miast.**

Celem priorytetu jest wzrost konkurencyjności przestrzeni miejskiej województwa śląskiego. Będzie on realizowany poprzez następujące cele szczegółowe priorytetu:

- wzrost konkurencyjności ośrodków metropolitalnych,
- wielofunkcyjne wykorzystanie obszarów zdegradowanych.

W ramach priorytetu wspierane będą działania w zakresie wzmacniania regionalnych ośrodków wzrostu i rewitalizacji terenów zdegradowanych.

Wsparcie otrzymają projekty związane z rozwojem funkcji metropolitalnych, m.in. projekty dotyczące charakterystycznych obiektów, reprezentacyjnych przestrzeni zlokalizowanych w dużych miastach aglomeracji śląskiej. W ramach wzmacniania regionalnych ośrodków wzrostu wsparciem będą objęte projekty o wartości powyżej 20 mln PLN realizowane na terenie miast na prawach powiatu – powiatów grodzkich, wchodzących w skład aglomeracji miejskich zidentyfikowanych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego (19 miast na prawach powiatu, tworzących 4 aglomeracje miejskie²²).

Rewitalizacja zdegradowanych terenów przemysłowych, powojennych i popegeerowskich kładzie główny nacisk na przywracanie ładu przestrzeni publicznej. Projekty w ramach rewitalizacji obejmować będą zagospodarowanie przestrzeni miejskich, uzupełnienie istniejącej zabudowy, przygotowanie terenów inwestycyjnych z dostępem do krajowej lub międzynarodowej sieci drogowej, jako element kompleksowego projektu rewitalizacyjnego. Uzupełnieniem tych działań zmierzających do kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych będą również inwestycje w zakresie tkanki mieszkaniowej związane tylko z usuwaniem azbestu. Wszystkie projekty realizowane w ramach rewitalizacji obszarów zdegradowanych muszą wynikać z Lokalnych Programów Rewitalizacji²³. Priorytetowo będą traktowane projekty mające

²² Zapis ten nie dotyczy projektów złożonych w ramach Programów Rozwoju Subregionów

²³ Projekty z zakresu mieszkalnictwa muszą być realizowane na obszarach spełniających 3 dowolnie wybrane kryteria opisane przy pomocy wskaźników, określonych w Wytycznych Ministra

wpływ na ożywienie gospodarcze, rozwój nowych form aktywności gospodarczej oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

Rewitalizacja obszarów zdegradowanych w miastach powyżej 50 tys. mieszkańców jest realizowana poprzez **Poddziałanie 6.2.1-„duże miasta”**

Celem działania jest wielofunkcyjne wykorzystanie obszarów zdegradowanych. Cel jest realizowany poprzez wsparcie dla obszarów zdegradowanych, przede wszystkim: powstałych w wyniku przemian rynkowych terenów przemysłowych, powojkowych, popegeerowskich oraz niszczących i tracących atrakcyjność centrów i dzielnic miast podlegających procesowi suburbanizacji na terenie miast liczących powyżej 50 tys. mieszkańców.

Uzasadnieniem podjętych działań jest przywracanie ładu przestrzeni publicznej, w tym podnoszenie wartości substancji miejskiej. Rewitalizacja przyczynić się ma do nadania m. in. nowych funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych obiektom i terenom zdegradowanym, w tym przemysłowym, powojkowym i popegeerowskim. Uzupełnieniem tych działań zmierzających do kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych, będą również inwestycje w zakresie tkanki mieszkaniowej polegające na usuwaniu azbestu wraz z jego utylizacją. Projekty realizowane w ramach podziałania 6.2.1. muszą wynikać z Lokalnych Programów Rewitalizacji.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Przebudowa i remont obiektów przemysłowych/ powojkowych/popegeerowskich, łącznie z adaptacją na cele: gospodarcze, edukacyjne, turystyczne, rekreacyjne, społeczne i kulturalne, wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym (za wyjątkiem budynków o charakterze mieszkalnym).
2. Zagospodarowywanie przestrzeni miejskich, w tym budowa, przebudowa i remont obiektów na cele gospodarcze, edukacyjne, turystyczne, rekreacyjne, społeczne i kulturalne wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym (za wyjątkiem budynków o charakterze mieszkalnym).
3. Uzupełnienie i remont istniejącej zabudowy, w tym zabudowa plomb, remont użytkowanych oraz niezagospodarowanych budynków na cele: gospodarcze, edukacyjne, turystyczne, rekreacyjne, społeczne i kulturalne, wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym (za wyjątkiem budynków o charakterze mieszkalnym).
4. Kompleksowe przygotowanie terenu przeznaczonego pod działalność gospodarczą, z wyłączeniem infrastruktury służącej mieszkańcom.
5. Tworzenie i rozbudowa systemów monitoringu w celu podniesienia bezpieczeństwa w przestrzeniach publicznych.
6. Zastępowanie azbestowych elementów budynków wielorodzinnych mieszkalnych materiałami mniej szkodliwymi dla zdrowia człowieka, tylko wraz z utylizacją azbestu.

B. Projekty realizowane w ramach Programów Rozwoju Subregionów.

Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa, opartych na art. 47 rozporządzenia Komisji WE nr 1828/2006.

Typy beneficjentów

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia.
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia.
- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych.
- Szkoły wyższe.
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.
- Organizacje pozarządowe.
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej).
- Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe,
- Porozumienia podmiotów wymienionych w pkt 1-8 reprezentowane przez lidera.
- Podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodne z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym.

Szczegółowe Wytyczne do opracowania Lokalnych Programów Rewitalizacji zawiera załącznik nr 4 do uszczegółowienia RPOWSL.

Wytyczne w zakresie mieszkalnictwa określają ramy inwestycji w substancję mieszkaniową i które mogą być realizowane wyłącznie w ramach Lokalnych Programów Rewitalizacji miejskiej, na obszarach, spełniających, co najmniej trzy z kryteriów określonych w Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa (nr MRR/H/18(2)/08/08, wydane na podstawie art. 35 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju zostały opublikowane w Monitorze Polskim z 2008 r. Nr 66 poz. 588), opartych na art. 47²⁴ rozporządzenia Komisji WE nr 1828/2006.

Zgodnie z wymogiem art. 47 ust. 1 Rozporządzenia 1828/2006 każde z wymienionych kryteriów zostało opisane za pomocą wskaźników. Lista wskaźników w ujęciu regionalnym (województwa) oraz ich wartości referencyjne zostały uzgodnione z Komisją Europejską.

Tabela 68. Lista wskaźników dla woj. Śląskiego

L.P.	Kryterium	Wskaźnik	Wartość referencyjna*)
1.	Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	52
2.	Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Udział długotrwanie bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	3,7
3.	Wysoki poziom przestępczości i wykroczeń	Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	39,3
		Czyny karalne osób nieletnich na 1 tys. nieletnich	41,5

24

- a. wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia;
- b. wysoka stopa długotrwałego bezrobocia;
- c. niekorzystne trendy demograficzne;
- d. niski poziom wykształcenia, wyraźny deficyt kwalifikacji i wysoki wskaźnik przerywania skolaryzacji;
- e. wysoki poziom przestępczości i wykroczeń;
- f. szczególnie wysoki stopień degradacji środowiska;
- g. niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej;
- h. wysoka liczba imigrantów, grup etnicznych i mniejszościowych lub uchodźców;
- i. porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego;
- j. niski poziom wydajności energetycznej budynków.

4.	Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	9,1
5.	Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego	Liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989 do ogólnej liczby budynków (w %)	88
		Udział budynków bez wodociągu/do ogólnej liczby budynków (w %)	2,5

*) Pozyskiwanie danych statystycznych dla obszarów wsparcia może odbywać się w oparciu o dowolne dane źródłowe, rekomendowanymi źródłami są RSW, NSP.

Rewitalizacja obszarów zdegradowanych – Poddziałanie 6.2.3. Rewitalizacja – JESSICA

Celem działania jest wielofunkcyjne wykorzystanie obszarów zdegradowanych.

Cel działania jest realizowany poprzez Poddziałanie 6.2.3., którego celem jest rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich poprzez zwiększenie ich atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej oraz poprawę warunków życia mieszkańców.

Uzasadnieniem podjętych działań jest likwidacja istotnych problemów społeczno-gospodarczych na obszarach zdegradowanych poprzez m.in.: wzmocnienie prorozwojowych funkcji terenów powojkowych i przemysłowych, rewitalizację zdewastowanych centrów miast oraz odnowę zdekapitalizowanej infrastruktury miejskiej. Poddziałanie realizowane jest w ramach inicjatywy JESSICA („Joint European Support for Sustainable Investment In City Areas”) stanowiącej wspólne przedsięwzięcie Komisji Europejskiej i Europejskiego Banku Inwestycyjnego we współpracy z Bankiem Rozwoju Rady Europy.

Przykładowe rodzaje projektów

W ramach Poddziałania 6.2.3. Rewitalizacja – JESSICA zakłada się, iż możliwe jest wspieranie przez FROM/y w ramach inicjatywy JESSICA inwestycji obejmujących przekształcanie zdegradowanych i nieużytkowanych obiektów przemysłowych, w których będą mogły mieścić się: galerie, teatry, sale koncertowe, kina, centra konferencyjne, kawiarnie, księgarnie, biblioteki multimedialne i inne obiekty tego rodzaju.

Dla zwiększenia rentowności inwestycji dopuszcza się możliwość stworzenia w odnowionych obiektach przestrzeni dla działalności komercyjnej, takiej jak np.: powierzchnie biurowe, punkty handlowo-usługowe.

Innym rodzajem inwestycji, które są możliwe do wsparcia przez FROM/y w ramach Poddziałania 6.2.3. jest odnowa powojkowych i przemysłowych obszarów, w celu wykreowania tam nowych funkcji: edukacyjnych, rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych czy gospodarczych (włącznie z kompleksowym przygotowaniem terenów pod działalność gospodarczą).

Ponadto dopuszcza się możliwość realizacji przez FROM/y inwestycji z zakresu odnowy miast – tego typu inwestycje będą obejmowały rewitalizację starych i zdegradowanych obszarów, charakteryzujących się brakiem dostępu do: wysokiej jakości usług, powierzchni biurowej dla MŚP, czy infrastruktury rekreacyjno-sportowej. Do tej grupy inwestycji zaliczyć można również inwestycje w rewitalizację obszarów miejskich, z włączeniem: zdegradowanych centrów małych miast, zdewastowanych dzielnic większych miast oraz zdegradowanej lub zdekapitalizowanej infrastruktury miejskiej, w szczególności w odniesieniu do budynków o wartości historycznej, bądź architektonicznej; a także inwestycje ukierunkowane na: polepszenie bezpieczeństwa publicznego, inwestycje w podstawową infrastrukturę techniczną i społeczną (z wykorzystaniem PPP).

Typy beneficjentów

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych,
- Szkoły wyższe,
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- Organizacje pozarządowe,
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej),
- Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe,
- Przedsiębiorcy,
- TBS,
- Administracja rządowa,
- Porozumienia w/w podmiotów,
- Podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-privatnym.

W ramach Poddziałania został powołany Fundusz Powierniczy na podstawie art. 44 Rozporządzenia Rady (WE) 1083/2006 z późn. zm., z którym zostanie podpisana Umowa o finansowaniu.

Menadżer Funduszu - Bank Ochrony Środowiska będzie zobowiązany do wyboru na podstawie przygotowanej procedury Funduszu Rozwoju Obszarów Miejskich. Projekty Miejskie realizowane przez Grupy docelowe otrzymają wsparcie w formie zwrotnej za pośrednictwem Funduszu Rozwoju Obszarów Miejskich po spełnieniu warunków odpowiednich dla poszczególnych instrumentów.

Zadaniem Funduszu Rozwoju Obszarów Miejskich będzie inwestowanie w partnerstwa publiczno - prywatne oraz inne projekty miejskie objęte Zintegrowanymi Planami Rozwoju Obszarów Miejskich (Lokalnymi Programami Rewitalizacji).

Zwrócone do Funduszu Powierniczego/ Zarządu Województwa środki będą udostępnione do powtórnego inwestowania, wspierając działania z zakresu rewitalizacji oraz rozwoju obszarów miejskich.

III. ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI

Miejski Program Rewitalizacji dla Częstochowy jest programem zintegrowanym, obejmującym:

- projekty inwestycyjne dotyczące infrastruktury technicznej, turystycznej, kulturalnej i społecznej, a także służącej rozwojowi działalności gospodarczej w obrębie zdegradowanych obszarów miejskich i przemysłowych,
- programy mające na celu aktywizację społeczną i gospodarczą obszarów zagrożonych marginalizacją i włączenie ich w procesy rozwojowe kraju i Europy.

Program obejmuje 2 zdegradowane obszary miejskie i 6 obszarów przemysłowych w tym 1 teren powojсковy.

1. CELE PROGRAMU

Celem Miejskiego Programu Rewitalizacji jest zachęcanie do rozwijania nowych form aktywności gospodarczej generujących miejsca pracy poprzez oferowanie infrastruktury do prowadzenia działalności dostosowanej do potrzeb nowych przedsiębiorstw, przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego warunkującego zrównoważony rozwój gospodarczo-społeczny.

Zasadniczym celem działania jest ożywienie gospodarcze i społeczne, a także zwiększenie potencjału turystycznego i kulturalnego, w tym nadanie obiektom i terenom zdegradowanym nowych funkcji społeczno-gospodarczych poprzez:

- rewitalizację i odnowę zdegradowanych obszarów miasta i dzielnic mieszkaniowych;
- rewitalizację obiektów i terenów po-przemysłowych, przez zmianę dotychczasowych funkcji na gospodarcze, społeczne, edukacyjne, zdrowotne, rekreacyjne i turystyczne.

Program zakłada, że rezultaty te zostaną osiągnięte dzięki skoordynowanym działaniom.

- w sferze przestrzennej - poprzez przedsięwzięcia inwestycyjne,
- w sferze gospodarczej - poprzez programy wspierające działalność przedsiębiorstw na obszarach rewitalizowanych, zgodną z celami strategicznymi rozwoju miasta,
- w sferze społecznej - poprzez programy wspierające aktywność społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych.

Miejski Program Rewitalizacji będzie realizowany i aktualizowany we współpracy z partnerami w sektorze publicznym, prywatnym i społecznym, których cele działania są zbieżne z celami programu. Projekty inwestycyjne podejmowane przez Gminę w obszarach rewitalizacji będą polegać przede wszystkim na poprawie stanu infrastruktury społecznej, komunalnej i technicznej, podnosząc atrakcyjność obszarów rewitalizowanych dla inwestorów prywatnych.

2. OBSZARY WSKAZANE DO REWITALIZACJI

W wyniku diagnozy sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzennej oraz po przeanalizowaniu wskaźników wymienionych w Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa²⁵,

²⁵ Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa z dnia 16 stycznia 2008 roku (NR MRR/H/18(01)/08)

wyodrębniono dwa wymagające rewitalizacji obszary miejskie oraz pięć obszarów przemysłowych. Są to:

- RM 1 - Śródmieście,**
- RM 2 - Raków – Ostatni Grosz,**
- RP 1 - Papiernia Warta,**
- RP 2 - Wełnopol - Elanex,**
- RP 3 - rejon Częstochowskiej Strefy Aktywności Gospodarczej,**
- RP 4 - Złota Góra,**
- RP 5 - rejon stawów Bałtyk" - "Adriatyk.**
- RP 6 - obszar Centralnej Szkoły Państwowej Straży Pożarnej**

Granice wyznaczonych obszarów przedstawia mapa.

OBSZARY MIEJSKIE

RM 1 - Śródmieście:

Powierzchnia obszaru – 433,35 ha

Liczba mieszkańców - 26445 osób (dane za 2011 rok)

Tabela 69. Wybrane wskaźniki dla obszaru RM 1

Lp.	Kryterium	Wskaźnik	2006	2007
1.	wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	102,5	70,3
2.	wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Udział długotrwanie bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	6,7	4,9
3.	wysoki poziom przestępczości i wykroczeń	Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	94,3	139,4
4.	niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	10,9	11,9

Obszar Śródmieścia obejmuje historyczny układ urbanistyczny, ukształtowany wzdłuż osi Alei Najświętszej Maryi Panny, łączącej Jasną Górę z Zespołem Klasztornym o o. Paulinów i Stary Rynek. Oprócz Sanktuarium Jasnogórskiego, będącego Pomnikiem Historii, skupionych jest tu wiele obiektów o wysokich walorach architektonicznych i wartości historycznej, z których część stanowi zabytki (135 budynków i zespołów budowlanych oraz 1 układ urbanistyczny wpisany do rejestru). Aleja Najświętszej Maryi Panny - arteria komunikacyjna i zarazem najważniejsza przestrzeń publiczna miasta ma długość 1,5 km, co wyznacza wielkoprzestrzenną skalę założenia śródmieścia Częstochowy.

W ponad 850 budynkach, z których 600 pochodzi sprzed wojny, w tym ok. 350 – sprzed 1918 roku, znajduje się 14 tys. mieszkań. Znaczna część z nich stanowi zasoby substandardowe - np. mieszkania 1-izbowe (bez kuchni) - ok. 2,1 tys., pozbawione instalacji sanitarnych. Niski standard mieszkań sprawia, że są one zasiedlane przez osoby najuboższe, o niskich dochodach lub nie posiadające zarobkowych źródeł utrzymania, często ze środowisk patologicznych. W ślad za tym następuje wzrost zagrożenia bezpieczeństwa - Śródmieście stanowi obszar o największym natężeniu przestępczości oraz narastających zjawisk patologicznych wśród mieszkańców i wkrótce może przekształcić się w obszar kryzysowy.

Zarazem Śródmieście, ze względu na obecność Sanktuarium Jasnogórskiego i funkcję głównego centrum handlowo - usługowego, jest obszarem o największym potencjale dla rozwoju gospodarczego Częstochowy, w oparciu o obsługę ruchu

pielgrzymkowego i turystycznego. Z uwagi na nagromadzenie problemów społecznych i infrastrukturalnych oraz radykalną potrzebę odnowy substancji zabytkowej, podjęcie rewitalizacji tego obszaru ma znaczenie priorytetowe dla perspektyw rozwoju Częstochowy.

Opis granic obszaru

Granica obszaru przebiega ulicą Św. Jadwigi od skrzyżowania z ul. Henryki (obejmując również nieruchomości przyległe od strony zachodniej), dalej ulicą Sikorskiego, obejmując również nieruchomości przyległe do tej ulicy na odcinku pomiędzy numerem 56 a 106, następnie ulicą Św. Jana, 3 Maja (wraz z obustronną zabudową), ul. Jasnogórską, Dąbrowskiego, Aleją Jana Pawła II, odcinkiem ulicy Drogowców do rzeki Warty, wzdłuż rzeki do ul. Mirowskiej, ul. Mirowską, Mierną, Kopcową, Faradaya, Legionów, Aleją Wojska Polskiego, Mirowską, wzdłuż rzeki Warty do ulicy Katedralnej, następnie ulicą Katedralną (wraz z budynkiem Policji) i Krakowską (obejmując również nieruchomości położone po stronie wschodniej ulicy aż do numeru 73a, a po stronie zachodniej do budynku Straży Miejskiej włącznie), dalej północną granicą dawnego przedsiębiorstwa Elanex do ul. Ogrodowej, następnie ulicą Ogrodową oraz wzdłuż północnej granicy działki 14/8 obręb 184 do torów kolejowych, wzdłuż torów kolejowych do nieruchomości przy Alei Niepodległości 5, dalej Aleją Niepodległości, ulicą 1 Maja, Aleją Bohaterów Monte Cassino, ul. Korczaka, Nowowiejskiego, Waszyngtona, Pułaskiego, Zgody, następnie południową granicą nieruchomości położonych przy ul. 7 Kamienic oraz zachodnią i południową granicą nieruchomości położonych przy ul. Św. Barbary aż do skrzyżowania z ul. Zaciszańską, ul. św. Kingi i ul. Henryki do skrzyżowania z ul. św. Jadwigi.

RM 2 - Raków - Ostatni Grosz

Powierzchnia obszaru – 259,22 ha

Liczba mieszkańców – 28204 osób (dane za 2011 rok)

Tabela 70. Wybrane wskaźniki dla obszaru RM 2

Lp.	Kryterium	Wskaźnik	2006	2007
1.	wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	56,8	37,9
2.	Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Udział długotrwanie bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	5,2	3,7
3.	wysoki poziom przestępczości i wykroczeń	Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	53,2	74,0
4.	niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	7,9	8,4

Jest to obszar rozległej dzielnicy mieszkaniowej zamieszkaney w dominującej mierze przez pracowników Huty Częstochowa, z których wielu utraciło zatrudnienie w wyniku restrukturyzacji Huty i wydzielonych z niej spółek.

Obszar RM2 w całości ze względu na swój charakter został również zdefiniowany jako **obszar mieszkalnictwa**, ponieważ spełnia kryteria określone w załączniku nr 4 do Uszczegółowienia RPO Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 .

W zgodnej opinii jednostek odpowiedzialnych za pomoc społeczną i zapewnienie bezpieczeństwa dzielnica ta nosi wszelkie cechy obszaru kryzysowego, ze względu na wysokie bezrobocie o strukturalnym charakterze oraz nagromadzenie różnego rodzaju patologii i problemów społecznych. Rewitalizacja obszaru, ukierunkowana przede wszystkim na rozwój infrastruktury społecznej i wsparcie organizacji działających w tej sferze, jest niezbędna dla ograniczenia skali marginalizacji i wykluczenia społecznego całych grup.

Opis granic obszaru

Granica obszaru przebiega od Alei Niepodległości wzdłuż rzeki Stradomki do torów kolejowych, wzdłuż torów kolejowych do Alei Wojska Polskiego, ulicą Jagiellońską, Aleją Niepodległości, następnie ulicami Stromą, Niewielką, Równą i Twardą (obejmując zabudowę położoną po stronie zachodniej) do rzeki Stradomki.

OBSZARY POPRZEMYSŁOWE

Kryterium wyboru do rewitalizacji zdegradowanych obszarów przemysłowych były występujące tam problemy przestrzenne (opisane w podsumowaniu rozdziału I.3) oraz ich funkcjonalne powiązania ze zdegradowanymi obszarami miejskimi.

RP1 - Papiernia Warta,

Powierzchnia obszaru – 30,05 ha

Liczba mieszkańców - 134, (dane za 2011 rok)

Tabela 71. wybrane wskaźniki dla obszaru RP 1

Lp.	Kryterium	Wskaźnik	2006	2007
1.	wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	131,4	93,5
2.	wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Udział długotrwałe bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	3,7	4,7
3.	wysoki poziom przestępczości i wykroczeń	Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	182,5	287,8
4.	niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	11,0	10,8

Obszar częściowo przekształcony, na którym znajdują się tereny po byłych Zakładach Przemysłu Lniarskiego „Warta”, który został zlikwidowany w 1995 roku oraz papierni.

Północna część obszaru zdominowana jest przez funkcjonującą od 2009 r. Galerię Jurajską firmy GTC. Istotne znaczenie ma przekształcenie pozostałej części obszaru, w tym dawnych zabudowań fabrycznych „Warta”, w sposób umożliwiający rozwój nowych funkcji, przy zachowaniu walorów starej architektury przemysłowej.”

Teren wymaga przekształceń w zakresie uporządkowania usług, obsługi komunikacyjnej oraz działań w zakresie poprawy bezpieczeństwa

Opis granic obszaru

Granica obszaru przebiega ulicą Mirowską od rzeki Warty do Alei Wojska Polskiego, następnie Aleją Wojska Polskiego do mostu na Warcie, dalej wzdłuż rzeki Warty i zachodnią granicą nieruchomości położonych przy ul. Krakowskiej oraz południową granicą nieruchomości położonych przy ul. Katedralnej aż do rzeki Warty oraz wzdłuż rzeki Warty do ulicy Mirowskiej.

RP2 - Wełnopol - Elanex

Powierzchnia obszaru – 101,41 ha

Liczba mieszkańców - 1162 (dane za 2011 rok)

Tabela 72. Wybrane wskaźniki dla obszaru RP 2

Lp.	Kryterium	Wskaźnik	2006	2007
1.	wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	314,8	266,0
2.	wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Udział długotrwanie bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	10,4	8,0
3.	wysoki poziom przestępczości i wykroczeń	Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	78,7	108,8
4.	niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	5,5	3,9

Teren obejmuje Fabrykę Zapalek przy ul. Ogrodowej, zespoły zabudowań dawnych Zakładów Przemysłu Wełnianego „Elanex”, Przedzalni Czesankowej **„Wełnopol” i Zakładów „Stradom”** wraz z zespołami domów robotniczych wymaga podjęcia działań na rzecz społeczności lokalnej, uporządkowania terenu, oraz odnowienia i znalezienia nowej funkcji dla zabytkowych obiektów pofabrycznych.

Opis granic obszaru

Obszar obejmuje Fabrykę Zapalek przy ul. Ogrodowej, zespół zabudowań dawnej fabryki Elanex (ul. Krakowska 80), z wyłączeniem budynku Straży Miejskiej oraz obustronną zabudowę ulicy Krakowskiej od nieruchomości nr 73b do skrzyżowania z Aleją Wojska Polskiego; następnie granica przebiega wzdłuż Alei Wojska Polskiego, torów kolejowych, rzeki Stradomki do ul. Twardej, obejmując zabudowania położone przy ul. Bór, dalej ulicą Bór do torów kolejowych, wzdłuż torów kolejowych do ul.1 Maja, ulicą 1 Maja i Aleją Niepodległości do nieruchomości nr 5, a następnie wzdłuż torów kolejowych do ul. Ogrodowej.

RP3 - rejon Częstochowskiej Strefy Aktywności Gospodarczej

Powierzchnia obszaru – 1022,21 ha
Liczba mieszkańców - 449 osób (dane za 2011 rok)

Tabela 73. Wybrane wskaźniki dla obszaru RP 3

Lp.	Kryterium	Wskaźnik	2006	2007
1.	wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	90,7	52,6
2.	wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Udział długotrwanie bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	7,2	4,2
3.	wysoki poziom przestępczości i wykroczeń	Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	78,8	185,4
4.	niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	8,6	8,9

Teren poprzemysłowy Huty Częstochowa, częściowo zagospodarowany na cele przemysłowe, wymaga kompleksowego oczyszczenia i zagospodarowania.

Opis granic obszaru

Granica obszaru przebiega ulicą Szpitalną do rzeki Kucelinki i ul. Złotej, ulicą Złotą, Legionów, następnie w kierunku południowym obejmując działkę nr 16/3 obr. 228 do torów kolejowych, a dalej wzdłuż torów do Alei Pokoju i Aleją Pokoju do ul. Szpitalnej.

RP4 - Złota Góra,

Powierzchnia obszaru – 154,14 ha

Liczba mieszkańców -1090- osób (dane za 2011 rok)

Tabela 74. Wybrane wskaźniki dla obszaru RP 4

Lp.	Kryterium	Wskaźnik	2006	2007
1.	wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	112,8	67,2
2.	wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Udział długotrwanie bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	7,4	5,0
3.	wysoki poziom przestępczości i wykroczeń	Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	47,1	37,2
4.	niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	10,0	10,5

Obszar Złotej Góry – malowniczy teren byłych kamieniołomów, położony na wschód od rzeki Kucelinki w rejonie ul. Mirowskiej, na osi Kalsztoru. Atrakcyjnie ukształtowany zaniedbany obszar Miasta o dużym potencjale.

Opis granic obszaru

Granica obszaru przebiega ulicą Legionów od mostu na rzece Kucelince do działki nr 110/7 obr. 193, następnie linią pionową w kierunku północnym do ulicy Mirowskiej i wzdłuż zachodniej granicy ogródków działkowych (działka nr 140 obr. 113) do ulicy Drogowców przez rzekę Wartę północną granicą działki 5/9 obr.71, do ul. Srebrnej na wysokości ul. Kamiennej, dalej ulicą Srebrną do ulicy Mirowskiej i ulicą Złotą do ul. Legionów.

RP5 -rejon stawów "Bałtyk" - "Adriatyk".

Powierzchnia obszaru – 62,50 ha

Liczba mieszkańców -90 osób (dane za 2011 rok)

Tabela 75. Wybrane wskaźniki dla obszaru RP 5

Lp.	Kryterium	Wskaźnik	2006	2007
1.	wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	181,8	103,9
2.	wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Udział długotrwanie bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	5,9	1,9
3.	wysoki poziom przestępczości i wykroczeń	Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	26,0	77,9
4.	niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	10,4	10,4

Obszar po wyrobisku złóż gliny, dogodnie usytuowany w pobliżu śródmieścia na zachód od Klasztoru Jasnogórskiego. Na terenie znajdują się trzy zbiorniki wodne, obszar jest niezagospodarowany wymaga urządzenia terenu i zagospodarowania na cele rekreacyjne. Obszar w części zagospodarowany zabudową jednorodziną.

Opis granic obszaru

Granice obszaru przebiegają od ul. św. Jadwigi nr 84/90 w kierunku zachodnim do ul. Sopockiej, następnie ulicą Sopocką, Inowrocławską, dalej w kierunku południowo-zachodnim wzdłuż granicy działki 46 obr. 170 do ulicy Orawskiej, następnie zachodnią granicą działki nr 45 obr. 170 i północną granicą działek nr 1/15 i 1/11 obr. 171,

zachodnią granicą działek nr 1/11 i 1/12 obr. 171, północną granicą działki nr 41/2 obr. 168, wokół granic działki nr 40 obr. 168 do ul. Wileńskiej, ulicą Wileńską do ul. Huculskiej, ulicą Huculską, Wałową, następnie wzdłuż południowej granicy działki nr 21 obr. 171, wzdłuż zachodniej i południowej granicy działki nr 1/10 obr. 172 oraz wzdłuż południowej granicy działki nr 1/15 obr. 173 do ul. św. Jadwigi.

RP6 - rejon Centralnej Szkoły Państwowej Straży Pożarnej w Częstochowie

Powierzchnia obszaru – 14,97 ha

Budynki stanowiące teraz obiekty dydaktyczne i bazę socjalną szkoły przez ponad 100 lat służyły wojsku. W okresie zaborów stacjonował tu 14 Mitawski Pułk Huzarów i 23 Bateria Artylerii Konnej z częstochowskiej 14 Dywizji Kawalerii Imperium Rosyjskiego. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości znajdowały się tu koszary 7 Pułku Artylerii Lekkiej wchodzącego w skład 7 Dywizji Piechoty. Po II wojnie światowej kolejną wojskową formacją stacjonującą był 6 Pułk Zmechanizowany, wywodzący się z 2 Armii Ludowego Wojska Polskiego.

W 1989 roku zlikwidowano stacjonujący w Częstochowie pułk a Koszary przekazane zostały Państwowej Straży Pożarnej, która zdecydowała o utworzeniu tu szkoły. Obecnie szkoła zamierza kontynuować inwestycje dotyczące adaptacji budynków powojkowych na obiekty związane z funkcjonowaniem szkoły.

Opis granic obszaru

Obejmuje działki nr 1/10, 1/11, 1/12, 1/13, 1/14, 1/15, 1/16, 1/17, 1/18, 1/3, 1/4, 1/5, 1/9, obr 296. Granice obszaru przebiegają od ul. Sabinowskiej w kierunku ul. Kościelnej po północnej granicy działki nr 1/10 do ul. Kościelnej, po zachodniej granicy działek 1/11 i 1/15, następnie od południa fragmentem ul. Bema, po wschodniej stronie działki nr 14/3 i południową granicą działki nr 1/10 do ul. Sabinowskiej.

3. GRUPY DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

Realizacja Miejskiego Programu Rewitalizacji będzie się odbywała poprzez działania, które mają na celu doprowadzenie do osiągnięcia celów Programu. Poniżej omówione zostały grupy działań wraz z przedstawieniem oczekiwanych rezultatów. W ramach każdej grupy działań przedstawiono również proponowane projekty, które w chwili obecnej nie mają ustalonego finansowania. Te projekty, które zostały już zrealizowane, zostały przedstawione w załączniku 1. Projekty, które mają zapewnione finansowanie/współfinansowanie w ramach WPF w latach 2012-2016, zostały przedstawione w załączniku 2.

GRUPA DZIAŁAŃ A: REGENERACJA PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

Grupa działań określonych wspólnym tytułem "Regeneracja przestrzeni publicznych" obejmuje przedsięwzięcia służące poprawie standardu zagospodarowania śródmiejskich oraz lokalnych przestrzeni publicznych.

Działania ujęte są w dwa wieloletnie programy, które realizowane będą przez Gminę Miasto Częstochowa oraz samorządowe jednostki organizacyjne, przy współpracy partnerów w sektorze prywatnym - spółdzielni mieszkaniowych, zarządców i właścicieli nieruchomości oraz przedsiębiorców.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI

A.1. Rewitalizacja otoczenia Klasztoru Jasnogórskiego i Alei Najświętszej Maryi Panny

Sanktuarium na Jasnej Górze jest skarbem dziedzictwa narodowego i symbolem polskiego katolicyzmu. Każdego roku odwiedzane jest przez 4 miliony pielgrzymów z Polski i innych krajów. Zdążając na Jasną Górę, pielgrzymi i turyści zatrzymują w pamięci obraz Częstochowy, która w ten sposób staje się wizytówką Polski i województwa śląskiego. Szczególnie sposób dotyczy to obszaru otoczenia Klasztoru oo. Paulinów i Alei Najświętszej Maryi Panny, dworców komunikacyjnych i innych przestrzeni publicznych, miejsc, w których goście korzystają z noclegu i posiłku.

Obecny stan otoczenia Klasztoru i Alei sukcesywnie się poprawia zarówno pod względem funkcjonalności jak estetycznego wyrazu. Intensywnie użytkowana, zniszczona infrastruktura miejska - przede wszystkim ciągi komunikacyjne, ale również budynki w bezpośrednim sąsiedztwie wymagają remontów i modernizacji.

Rewitalizacja otoczenia Klasztoru Jasnogórskiego i Alei Najświętszej Maryi Panny wymaga wielokierunkowych działań. Obejmują one zarówno powstrzymanie niszczenia zabytków, obiektów użyteczności publicznej i substancji mieszkaniowej, rozbudowę i modernizację infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, jak i podniesienie standardu infrastruktury usługowej i jego dostosowanie do zróżnicowanych wymagań różnych grup odbiorców (pielgrzymów i turystów), a w pierwszym rzędzie - poprawę ładu przestrzennego oraz estetyki zagospodarowania przestrzeni publicznych.

Cele programu to:

- ukształtowanie reprezentacyjnych wnętrz urbanistycznych o niepowtarzalnym wyrazie estetycznym, w których właściwie eksponowane i zharmonizowane będą zarówno zachowane wartości historycznej zabudowy, jak i dobra współczesnej sztuki i architektury i które stanowić będą atrakcję zachęcającą do odwiedzania miasta oraz korzystania z placówek kultury, rozrywki i innych usług zlokalizowanych w obszarze śródmieścia;

- nadanie rewitalizowanym przestrzeniom walorów funkcjonalnych odpowiadających specyficznym wymogom wynikającym z roli centrum pielgrzymkowego o światowym znaczeniu, co wymaga uwzględnienia potrzeb zapewnienia bezpieczeństwa, obsługi imprez masowych, utrzymania ładu i porządku, sprawności obsługi komunikacyjnej oraz uprzywilejowania ruchu pieszych, w tym osób niepełnosprawnych;
- wyposażenie tych przestrzeni w infrastrukturę, zieleń i elementy małej architektury, które pozwolą na pogodzenie obsługi ruchu pątniczego z ich codzienną rolą w stosunku do społeczności miasta i regionu - jako miejsca spotkań, wypoczynku i wydarzeń społeczno-kulturalnych.

Szczególna pozycja Sanktuarium Jasnogórskiego na mapie dziedzictwa kultury narodowej i europejskiej oraz skala niezbędnych przedsięwzięć w procesie rewitalizacji otoczenia Klasztoru o.o. Paulinów i Alei Najświętszej Maryi Panny nadaje temu zadaniu rangę ogólnonarodową i priorytetową w skali regionalnej. Dowodem tego jest umieszczenie zadania **Wzmocnienie znaczenia Centrum Pielgrzymkowego poprzez modernizację Alei Najświętszej Maryi Panny w Częstochowie** na liście projektów kluczowych województwa finansowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego. (Program Rozwoju Subregionu Północnego w ramach RPO WSL)

Gmina Miasto Częstochowa inicjuje proces rewitalizacji otoczenia Klasztoru Jasnogórskiego i Alei Najświętszej Maryi Panny poprzez następujące grupy działań:

- A.1.1 Rewaloryzacja Alei Najświętszej Maryi Panny wraz z placami Biegańskiego i Daszyńskiego,
- A.1.2 Odnowa najważniejszych obiektów zabytkowych i gmachów publicznych,
- A.1.3 Ukształtowanie systemu śródmiejskich przestrzeni publicznych,
- A.1.4 Ekspozycja świetlna charakterystycznych obiektów architektonicznych.

A.1.1 Rewaloryzacja Alei Najświętszej Maryi Panny wraz z placami Biegańskiego i Daszyńskiego,

Przedsięwzięcia realizowane w ramach rewaloryzacji ciągu Alei Najświętszej Maryi Panny oraz programu ukształtowania systemu głównych przestrzeni publicznych obejmują:

- optymalizację rozwiązań komunikacyjnych z poprawą dostępności centrum i zwiększeniem wydolności układu drogowego,
- wymianę nawierzchni ulicy i ciągów pieszych, z uwzględnieniem potrzeb osób o ograniczonej zdolności poruszania się,
- wyposażenie w małą architekturę,
- oświetlenie ciągów i placów,
- rewaloryzację i częściową wymianę zieleni,
- modernizację infrastruktury technicznej, z uwzględnieniem systemu nawadniania zieleni w wybranych obszarach,
- budowę infrastruktury dla potrzeb obsługi imprez społeczno - kulturalnych (oświetlenie, nagłośnienie, itp.).
- działania w kierunku poprawy estetyki budynków oraz przestrzeni publicznej np. poprzez próby uporządkowania urządzeń reklamowych na elewacjach osiągnięte dzięki opracowywanym planom, wytycznym dotyczącym zasad lokalizowania kawiarenek letnich, ogłaszanych konkursom (przeprowadzanym cyklicznie pn. "Najładniejsza kawiarenka letnia", "Najpiękniejsza witryna świąteczna", rozpoczętym w 2011 r. „Najładniej ukwiecony balkon 2011” oraz poprzez rozmieszczenie sezonowych dekoracji kwiatowych.

A.1.2 Odnowa najważniejszych obiektów zabytkowych i gmachów publicznych

Przedsięwzięcia obejmujące sukcesywną renowację i modernizację zabytkowych obiektów i gmachów publicznych podejmowane będą stosownie do finansowych możliwości Gminy. Ze względu na niewielkie zasoby nieruchomości stanowiących

własność komunalną oraz ich przestrzenne rozproszenie nie jest możliwe podejmowanie restauracji całych kwartałów lub zespołów zabudowy.

Priorytetowe obiekty planowane do renowacji i modernizacji wymienione są w punkcie C "Rewaloryzacja zabytków", "D" - Wzmocnienie struktury gospodarczej w obszarach rewitalizacji miejskiej oraz "E" - Wzbogacenie oferty kulturalnej i rozrywkowej.

A.1.3 Ukształtowanie systemu śródmiejskich przestrzeni publicznych

W nawiązaniu do rewaloryzacji Alei Najświętszej Maryi Panny, przewidywany jest program ukształtowania systemu głównych przestrzeni publicznych miasta, do których należą:

- Stary Rynek i Rynek Wieluński - będące zarazem tradycyjnymi centrami lokalnymi,
- rejon ulicy św. Barbary,
- rejon placów: Papieża Jana Pawła II, Rady Europy, Pamięci Narodowej oraz odcinki ulic wiążące wymienione przestrzenie.
- zieleniec przed L.O. im. H. Sienkiewicza i zieleniec przy ul. Barbary.

Przestrzenie te ulegają stopniowej degradacji w wyniku intensywnego użytkowania przez wielomilionowe rzesze pielgrzymów i turystów. Aktualny stan infrastruktury technicznej i drogowej oraz standard wyposażenia nie spełnia współczesnych potrzeb i wymagań, zwłaszcza w zakresie obsługi ruchu turystycznego.

A.1.4 Ekspozycja świetlna charakterystycznych obiektów architektonicznych

W uzupełnieniu rewaloryzacji ciągu Alei Najświętszej Maryi Panny oraz programu kształtowania systemu głównych przestrzeni publicznych miasta wykonana zostanie ekspozycja świetlna charakterystycznych obiektów architektonicznych, posiadających szczególne znaczenie dla tożsamości i krajobrazu Miasta.

A.2. Program rehabilitacji lokalnych przestrzeni publicznych

Celem programu jest zainicjowanie procesu rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, poprzez poprawę funkcjonalności i atrakcyjności zagospodarowania przestrzeni publicznych w centralnych miejscach obszarów podlegających rewitalizacji oraz wspólnie użytkowanych przestrzeni w osiedlach mieszkaniowych.

A.2.1 Rehabilitacja centrum Rakowa w rejonie Alei Pokoju oraz ulic: Prusa, Łukasińskiego i Okrzei

Raków to robotnicza dzielnica mieszkaniowa, o intensywnej zabudowie typu blokowego, z wysokim udziałem zasobów komunalnych. Dzielnica ulega degradacji na skutek obniżenia poziomu życia mieszkańców, spowodowanego wysokim bezrobociem i typowymi zjawiskami towarzyszącymi, jak ubóstwo, uzależnienia, rosnąca przestępczość.

Obszar centrum Rakowa, którego dotyczyć będą te działania, w większości posiada wartość historyczną (obejmuje zespół budynków mieszkalnych dawnej huty Hantkego: pałacyk Hantkego, park, dom dyrektora, domy inżynierów, majstrów i robotników). Jest tu również zlokalizowany Rezerwat Archeologiczny – placówka Muzeum Miejskiego w Częstochowie. Istotną rolę spełnia Plac Orłąt Lwowskich, który po zrealizowaniu zaplanowanej przez MZDiT przebudowie obejmującej nawierzchnię, zieleni oraz fontannę, może stać się jednym z najatrakcyjniejszych fragmentów przestrzeni publicznej w tej części miasta.

Przywrócenie walorów użytkowych i poprawa estetyki przestrzeni publicznych koresponduje z kompleksem działań inwestycyjnych dotyczących obiektów użyteczności publicznej planowanych w tym obszarze przez Gminę oraz będzie wspierać aktywność lokalnych organizacji społecznych działających na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, szczególnie dzieci i młodzieży oraz osób starszych i niepełnosprawnych. Poprawa estetyki przestrzeni przy głównej ulicy tj. Alei Pokoju jest realizowana we współpracy z Zakładem Gospodarki Mieszkaniowej w szczególnie staranny sposób. Aby zachować klimat Alei zlecono i opracowano projekty kolorystyki dociepleń poszczególnych budynków uwzględniając właściwe rozmieszczenie urządzeń reklamowych. Zaproponowane rozwiązania porządkując przestrzeń wprowadzają jednocześnie nowe, ciekawe efekty np. zastosowanie neonów jako preferowanej formy reklamy utworzyłoby charakterystyczną i jedyną w mieście „reklamową aleję światła”.

Działania będą realizowane przez Gminę Miasto Częstochowa i samorządowe jednostki organizacyjne, a także przez spółdzielnie mieszkaniowe i innych zarządców nieruchomości.

A.2.2 Rehabilitacja przestrzeni publicznych w osiedlach mieszkaniowych

Grupa działań zmierzających do poprawy jakości środowiska zamieszkania w skali małych osiedli lub zespołów zabudowy, poprzez remonty i modernizację:

- placów zabaw, boisk sportowych,
- osiedlowych terenów zieleni ogólnodostępnej,
- chodników, parkingów i dróg osiedlowych.

Działania te służyć będą zarówno celom społecznym - poprawie integracji lokalnych społeczności i zwiększeniu ich zaangażowania w rozwiązywanie problemów społecznych, jak i gospodarczych, przeciwdziałając emigracji poza obszar zamożniejszych mieszkańców i pogłębianiu się niekorzystnych zmian w strukturze społecznej. Działania realizowane będą przez Gminę Miasto Częstochowa i samorządowe jednostki organizacyjne, a także przez spółdzielnie mieszkaniowe i innych zarządców nieruchomości.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2012-2016 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- Rewaloryzacja Alei Najświętszej Maryi Panny wraz z placami Biegańskiego i Daszyńskiego – kontynuacja, w tym ekspozycja świetlna kolejnych charakterystycznych obiektów architektonicznych.
- Rehabilitacja przestrzeni publicznych w osiedlach mieszkaniowych.
- Program urządzenia osiedlowych terenów zieleni ogólnodostępnej oraz modernizacji placów zabaw i boisk sportowych.
- Program remontów chodników, parkingów i dróg osiedlowych wraz z likwidacją barier architektonicznych.

OCZEKIWANE REZULTATY:

Rezultaty regeneracji przestrzeni publicznych obejmują:

W sferze przestrzennej - ukształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni, które mają kluczowe znaczenie dla zainicjowania i trwałości efektów procesu rewitalizacji w sferze gospodarczej i społecznej.

W wymiarze gospodarczym - przyciągnięcie większej liczby przyjezdnych i mieszkańców oraz:

- poprawę warunków funkcjonowania okolicznych sklepów i usług (zmniejszenie rotacji w lokalach użytkowych, zahamowanie tendencji zmiany funkcji sklepów na

- lokale usługowe, zahamowanie tendencji zwiększania liczby pustostanów i spadku obrotów istniejących przedsiębiorstw handlowo-usługowych),
- zachęcenie prywatnych właścicieli i przedsiębiorców do inwestowania (wyrażające się zagospodarowaniem nowych lokali użytkowych lub budową nowych obiektów na cele handlu detalicznego, gastronomii i innych usług, remontami i modernizacją lokali i obiektów, zagospodarowaniem podwórek i terenu posesji itp.),
 - lokalizację nowych podmiotów handlowych i usługowych,
 - przeciwdziałanie spadkowi dynamiki wartości nieruchomości i stawek czynszów,
 - przeciwdziałanie zjawisku odpływu mieszkańców poza obszar.

W wymiarze społecznym - poprzez skupianie mieszkańców i spełnianie funkcji miejsca wydarzeń społeczno-kulturalnych - wzrost integracji społeczności lokalnych i poczucia ich tożsamości z miejscem zamieszkania, wyrażający się aktywną partycypacją w działaniach inicjowanych przez Gminę oraz zwiększonym uczestnictwem w działaniach organizacji pozarządowych, szczególnie skierowanych na:

- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób w trudnej sytuacji życiowej, niesamodzielnych z powodu niepełnosprawności, przewlekłych chorób i podeszłego wieku,
- promowanie społecznej integracji osób zagrożonych bezrobociem i ubóstwem,
- organizację wolnego czasu dzieci i młodzieży w celu przeciwdziałania narkomanii, alkoholizmowi i przestępczości,
- zapobieganie powstawaniu patologii wśród dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, zagrożonych bezrobociem, uzależnieniami i niewydolnych wychowawczo,
- udzielanie wsparcia i zapobieganie kryzysowym sytuacjom życiowym społeczności lokalnej,
- wyzwalanie indywidualnej aktywności, odzyskania wiary we własne siły i możliwości, przywrócenia poczucia własnej wartości,
- rozwój aktywności kulturalnej i twórczości artystycznej,
- promocję zdrowego stylu życia.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone) oraz w załączniku 2 (zadania kontynuowane i planowane w latach 2012-2016).

GRUPA DZIAŁAŃ B: POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA I ZAPOBIEGANIE PRZESTĘPCZOŚCI
--

Przedsięwzięcia w ramach tej grupy działań dotyczyć będą poprawy bezpieczeństwa publicznego w obszarze głównych i lokalnych przestrzeni publicznych miasta oraz tworzenia stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w obszarach zagrożonych patologiami społecznymi oraz na terenie placówek oświatowych.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:

B.1. System monitoringu wizyjnego

Stworzenie zintegrowanego systemu monitoringu wizyjnego przestrzeni publicznych miasta poprzez:

- umieszczenie kamer w miejscach publicznych zagrożonych przestępczością,
- wykorzystanie, w porozumieniu z właścicielami, prywatnych kamer dozoru wizyjnego lokali handlowo-usługowych w śródmieściu.
- utworzenie komisariatu policji w rejonie Starego Miasta,

- zabezpieczenie obiektów oświatowych przed osobami z „zewnątrz” poprzez:
 - a) monitoring wewnątrz obiektu;
 - b) monitoring placu szkolnego,
 - c) modernizację ogrodzenia szkoły, placówki oświatowej.

Koordinacja planowanego systemu z systemem monitoringu wizyjnego ruchu drogowego na skrzyżowaniach.

B.2. Oświetlenie ulic, ciągów pieszych i innych miejsc publicznych

Inwestycje związane z oświetleniem ciągów komunikacyjnych, które zwiększa bezpieczeństwo użytkowników.

B.3. System powiadamiania ratunkowego

Stworzenie zintegrowanego systemu alarmowania i dysponowania służb podstawowych:

Straży Pożarnej, Pogotowia Ratunkowego, Policji, Straży Miejskiej i innych służby komunalnych włączonych do systemu ratownictwa i zarządzania kryzysowego

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2012-2016 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- monitoring wizyjny miejsc zagrożonych przestępczością- kontynuacja
- oświetlenie ciągów pieszych
- modernizację oświetlenia terenu szkoły
- modernizację lub wykonanie oświetlenia na terenach zieleni miejskiej.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Zahamowanie wzrostu zagrożenia bezpieczeństwa publicznego i zmniejszenie poziomu przestępczości w rejonie głównych przestrzeni publicznych.
- Zwiększenie skuteczności działania Policji i Straży Miejskiej, wzrost poczucia bezpieczeństwa właścicieli lokali handlowo-usługowych w obszarach objętych systemem.
- Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa poprzez koordynację dysponowania dostępnymi sił i środków ratownictwa medycznego, ustalanie priorytetów i niezwłoczne dysponowanie jednostkami systemu
- Przystosowanie organizacyjne i techniczne do uruchomienia ogólnoeuropejskiego numeru ratunkowego 112, monitorowanie i analiza działań ratowniczych.

*Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone) oraz w załączniku 2 (zadania kontynuowane i planowane w latach **2012-2016**).*

GRUPA DZIAŁAŃ C: REWALORYZACJA ZABYTKÓW

Grupa działań obejmujących prace konserwatorskie, renowację i modernizację obiektów zabytkowych znajdujących się w rewitalizowanych obszarach. Renowacja będzie składała się z działań obejmujących:

- prace konserwatorskie,
- odnowienie zabudowań,

- zagospodarowanie przyległego terenu.

Priorytetowo będą traktowane budynki:

- posiadające potencjał dla rozwoju turystyki - poprzez ich zagospodarowanie na obiekty hotelowe, pensjonaty, obiekty gastronomiczne, a także obiekty wzbogacające ofertę kulturalną i artystyczną miasta;
- wyjątkowej wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym, zwłaszcza wpisane do rejestru zabytków,
- poddawane adaptacji na cele społeczne, edukacyjne oraz gospodarcze, przyczyniające się do tworzenia stałych miejsc pracy.

Wybór tych priorytetów uzasadniony jest szeregiem czynników. Dominujący udział własności prywatnej obiektów zabytkowych sprawia, że Gmina Miasto Częstochowa nie może podejmować kompleksowej renowacji całych kwartałów zabytkowej zabudowy. Koncentracja obiektów w najgorszym stanie technicznym w rejonie Starego Rynku i Placu Daszyńskiego przemawia za powiązaniem renowacji i rewaloryzacji zabytków.

W tej sytuacji Miasto Częstochowa podejmować będzie działania zmierzające do podniesienia atrakcyjności obszaru i zachęcenia inwestorów prywatnych do inwestowania w modernizację zabytkowej zabudowy, a zarazem w rozwój gospodarczy. Działania te będą polegać na:

- poprawie bezpieczeństwa i zapobieganiu przestępczości,
- zagospodarowaniu przestrzeni publicznych,
- remontach i modernizacji obiektów stanowiących własność komunalną, z uwzględnieniem wymienionych wyżej priorytetów,
- wsparciu wymiany niskosprawnych źródeł ogrzewania powodujących zanieczyszczenie powietrza,
- zapewnieniu określenia ramowych zasad ochrony zabytków oraz warunków ich wykorzystania na cele użytkowe - poprzez założenie gminnej ewidencji zabytków oraz opracowanie programu opieki nad zabytkami,
- dofinansowaniu przedsięwzięć prywatnych inwestorów polegających na renowacji (UCHWAŁA NR 766/XLVIII/2005 RADY MIASTA CZĘSTOCHOWY z dnia 29 sierpnia 2005 roku z późn. zm.) w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Wszystkie wymienione wyżej kierunki działań, za wyjątkiem opracowania programu opieki nad zabytkami, zostały już zainicjowane w postaci przyjętych przez Radę Miasta programów operacyjnych. Między innymi, zrealizowano remont i modernizację zabytkowej Zagrody Włościańskiej w Parku Staszica i pawilonów A i B oraz Obserwatorium Astronomicznego - pozostałości Wystawy Przemysłowo-Rolniczej z 1909r. Zakończona została renowacja Zespołu Budynków Ratusza Miejskiego. Zakończył się remont zabytkowej kamienicy przy Alei Najświętszej Maryi Panny 24 oraz dawnej siedziby Duchowieństwa Prawosławnego (obecnie Muzeum Pielgrzymowania) rewaloryzacja III Alei Najświętszej Maryi Panny. Zakończono również remont obiektu przy ulicy Katedralnej 8.

Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami zostanie wykonane na podstawie GEZ.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2012-2016 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- Kontynuacja udzielania dotacji gminnych na remonty zabytków,
- Modernizacja teatru.

OCZEKIWANE REZULTATY:

Oczekiwane rezultaty działań to wzrost liczby inwestycji prywatnych dotyczących obiektów zabytkowych i położonych w zabytkowych układach urbanistycznych: remonty lokali i całych obiektów na cele handlu, gastronomii, usług związanych z obsługą ruchu turystycznego, rozrywką i kulturą, rzemiosła, a w dalszej kolejności remonty substancji mieszkaniowej.

*Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone) oraz w załączniku 2 (zadania kontynuowane i planowane w latach **2012-2016**).*

GRUPA	DZIAŁAŃ	D:	WZMOCNIENIE	STRUKTURY	GOSPODARCZEJ
W OBSZARACH REWITALIZACJI MIEJSKIEJ					

W grupie działań dotyczących rozwoju gospodarczego w rewitalizowanych obszarach przewidywane są remonty, modernizacje oraz budowa nowych obiektów na potrzeby rozwoju podmiotów gospodarczych, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju branży turystycznej.

Tworzenie w zdegradowanych dzielnicach warunków lokalowych i infrastrukturalnych dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości oraz adaptacja na cele gospodarcze budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na rewitalizowanym terenie.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:**D.1. Rozwój bazy imprez targowych, wystawienniczych i konferencji**

Organizacja cyklicznych imprez kulturalnych, promocyjnych, targowych w centrum Miasta: Aleje Najświętszej Maryi Panny, Rynek Starego Miasta w tym imprezy wystawienniczo-kulturalne towarzyszące ogólnopolskim Dożynkom Jasnogórskim.

Organizacja cyklicznych imprez promocyjno-targowych koordynowanych przez Częstochowską Organizację Turystyczną, w tym: Targi Bożonarodzeniowe „Gwiazdkowa Aleja”, Święto Palmy Wielkanocnej, Targi Wiosenne, Festiwal Sztuki Kulinarnej, „Aleja Dobrego Smaku”. Miejska Galeria Sztuki jest organizatorem letnich Targów Sztuki. Corocznie firma F.H.U. "AWANS" s.c. od wielu lat organizuje we współpracy z urzędem miasta Targi Budownictwa i Targi Edukacyjne, które cieszą się coraz większym zainteresowaniem.

D.2. Rozwój sektora usług turystycznych oraz wytwarzania produktów dla turystów i pielgrzymów

Przystosowanie obiektów do funkcji związanych z rozwojem sektora usług turystycznych. Kreowanie lokalnych produktów, pamiątek, potraw oraz promowanie ich jako atrakcji turystycznych.

Miasto Częstochowa wdraża Miejski System Informacji Turystycznej, który składa się z systemu oznakowania zabytków i innych atrakcji turystycznych, tablic kierujących i informacyjnych dla pieszych, i zmotoryzowanych oraz sieci publicznych, bezpłatnych infomatów z bazami danych, internetowym systemem informacji i rezerwacji wybranych usług turystycznych. Zakończony został już pierwszy etap budowy systemu informacji wizualnej w ramach MSIT. W kolejnych etapach planowana jest rozbudowa elementów informacji wizualnej, w tym trwająca już sukcesywna wymiana tablic ulicowych.

Rozwijany jest również portal MSIT działający pod adresem www.info.czestochowa, zawierający bazy miejskie, w tym mapę pobierającą dane z systemu informacji przestrzennej.

D.3. Rozwój małych przedsiębiorstw handlowych, usługowych i rzemieślniczych

Adaptacja i budowa obiektów oraz remonty lokali na potrzeby małych i średnich przedsiębiorstw w obszarach rewitalizacji, zwłaszcza mikroprzedsiębiorstw handlowych, usługowych i rzemieślniczych, poprawa dostępu do informacji publicznej.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2012-2016 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- D.I. Rozwój inkubatorów przedsiębiorczości w ramach projektu Częstochowskiej Strefy Aktywności Gospodarczej
- D.II. Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej instytucji otoczenia biznesu poprzez rozszerzenie katalogu usług proinnowacyjnych dla przedsiębiorstw
- D.III. Realizacja projektu: Wsparcie systemu kompleksowych usług informacyjnych dla przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez finansowanie sieci Punktów Konsultacyjnych (PK)
- D.IV. Budowa i modernizacja bazy noclegowej, w tym adaptacja kamienic w Alei Najświętszej Maryi Panny i w ulicach przyległych na bazę miejsc noclegowych
- D.V. Budowa „Infrastruktury informatycznej dla Subregionu Północnego, (E-Region Częstochowski)
cel:
 1. Utworzenie infrastruktury (światłowodowo-radiowej) transmisji danych łączącej instytucje samorządowe i publiczne w regionie,
 2. Obniżenie kosztów własnych związanych z usługami telekomunikacyjnymi, a zwłaszcza dzierżawą kanałów cyfrowych, dostępu do sieci Internet oraz połączeń telefonicznych,
 3. Zapewnienie efektywnej platformy do wymiany informacji pomiędzy administracją samorządową a biznesem i społecznością lokalną,
 4. Wzrost liczby usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną.
 5. Zapewnienie powszechności dostępu do informacji administracji publicznej za pośrednictwem szerokopasmowych łącz transmisji danych,
 6. Zbudowanie infrastruktury łącznościowej sprzyjającej rozwojowi lokalnej i regionalnej przedsiębiorczości, obniżeniu bezrobocia i tworzeniu nowych form pracy (w tym telepracy) oraz napływowi inwestorów.

Cele pośrednie, które zostaną osiągnięte w okresie eksploatacji projektu to przede wszystkim:

1. Podwyższenie jakości życia mieszkańców.
2. Zmniejszenie kosztów funkcjonowania administracji publicznej oraz zwiększenie jej efektywności.
3. Podniesienie stopnia dostępu do edukacji – wiedzy i informacji.
4. Przełamanie barier dotyczących „cyfrowego wykluczenia”.
5. Łatwiejszy dostęp do informacji dla ludności i przedsiębiorców.
6. Zwiększenie atrakcyjności lokalizowania różnego typu działalności gospodarczej, w tym bezpośrednich inwestycji zagranicznych.
7. Bezpieczeństwo sieci.
8. Dostępność do polskich zasobów kultury w sieciach globalnych (atrakcyjność turystyczna regionu).
9. Umożliwienie mieszkańcom dogodnego dostępu do usług internetowych, między

innymi poprzez ogólnie dostępne „Publiczne Punkty Dostępu” do Internetu (PIAP).

10. Telefonia internetowa VOIP.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Umocnienie pozycji Częstochowy jako ośrodka turystycznego o międzynarodowym znaczeniu.
- Zmniejszenie negatywnych efektów sezonowości w turystyce pielgrzymkowej poprzez rozwój turystyki biznesowej.
- Ożywienie gospodarcze obszarów rewitalizowanych.
- Stworzenie miejsc pracy w pobliżu miejsc zamieszkania.
- Wzrost poczucia tożsamości lokalnej.
- Rozwijanie innowacyjnych kierunków działalności gospodarczej.
- Powstrzymanie emigracji wysoko wykwalifikowanych mieszkańców Częstochowy do innych ośrodków.
- Zmniejszenie bezrobocia, zwłaszcza wśród kobiet i młodzieży.

*Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone) oraz w załączniku 2 (zadania kontynuowane i planowane w latach **2012-2016**).*

GRUPA DZIAŁAŃ E: WZBOGACENIE OFERTY KULTURALNEJ I ROZRYWKOWEJ

Działania w ramach tej grupy to głównie:

- remonty, modernizacje i budowa obiektów kultury i rozrywki (rozbudowa Filharmonii Częstochowskiej, modernizacje bibliotecznych placówek filialnych, modernizacja Teatru im. Adama Mickiewicza),
- tworzenie w zdegradowanych dzielnicach warunków lokalowych i infrastrukturalnych dla rozwoju działalności kulturalnej,
- podnoszenie atrakcyjności oferty kulturalnej miasta i jej rozbudowanie w stopniu, który zachęci pielgrzymów i turystów do przedłużenia pobytu w Częstochowie.
- rozwój działań kulturalnych ze szczególnym uwzględnieniem oferty wakacyjnej skierowanej do mieszkańców i turystów (np. interdyscyplinarne imprezy o charakterze kulturalno-rozrywkowym jak "Noc kulturalna" realizowane przez samorządowe instytucje kultury przy współudziale organizacji pozarządowych, "Akcja LATO" z bogatą ofertą imprez kulturalnych: wystaw, spektakli teatralnych, seansów filmowych, koncertów).

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2012-2016 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- E.I. Rozbudowa i modernizacja Biblioteki Publicznej im. dr. Władysława Biegańskiego - Biblioteka dla dzieci i młodzieży,
- E.II. Budowa Centrum Kongresowo-Wystawienniczego (gdzie planowane są nowe siedziby i powierzchnie wystawiennicze Miejskiej Galerii Sztuki i Ośrodka Promocji Kultury "Gaude Mater"),
- E.III. Modernizacja Muzeum Zapałek,
- E.IV. utworzenie Muzeum Techniki, Historii Przemysłu i Rzemiosła,
- E.V. Utworzenie Interdyscyplinarnego Centrum Nowoczesności w ramach Centrum Kultury Współczesnej (planowana przez organizację pozarządową rozbudowa „Konduktorowni” o salę koncertową),
- E.VI. utworzenie na terenie dawnej stacji kolejowej Częstochowa-Warta miejsca upamiętniającego wywózkę częstochowskich Żydów (przewidywana stała

ekspozycja wystawy "Żydzi Częstochowanie"). Zrealizowano częściowe – wybudowano Pomnik Pamięci Żydów Częstochowian deportowanych w czasie II wojny światowej.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Przystosowanie obiektów do tworzenia unikatowych "produktów turystycznych" z wykorzystaniem współczesnych metod (np. zaawansowane technologicznie formy prezentacji, łączenie wystaw i ekspozycji zbiorów muzealnych z koncertami i widowiskami oraz działalnością komercyjną);
- Wzrost atrakcyjności oferty zwiększający uczestnictwo społeczności regionu w życiu kulturalnym – m.in. wzbogacanie oferty kulturalnej o działania spoza tzw. głównego nurtu np. projekt „Kura w akcji”, „Wiersze chodnikowe” czy inne przedsięwzięcia realizowane w otwartej przestrzeni publicznej a tym samym zachęcające mieszkańców do wejścia w interakcje (działania typu happening, performance artystyczny);
- Kreowanie i ugruntowanie pozycji Częstochowy jako istotnego ośrodka ważnych imprez kulturalnych; (rozwój i promocja takich imprez jak np. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej "Gaude Mater", "Jazz Spring Częstochowa", Festiwal Violinistyczny im. B. Hubermana, Triennale Sztuki "Sacrum", Międzynarodowe Biennale Miniatury, Triennale Sztuki Najnowszej, „Project...or”, Międzynarodowy Salon „Martwa natura w fotografii”, Międzynarodowy Konkurs Fotografii Cyfrowej CYBERFOTO, Częstochowskie Prezentacje Sztuki, Ogólnopolski Konkurs dla Młodych Malarzy im. M. Michalika, Dni Książki, Międzynarodowy Przegląd Przedstawień Istotnych "Przez dotyk", Przegląd Teatrów Lalki i Aktora " Dziecięca Kraina Wrażliwości", Dni Kultury Chrześcijańskiej, Dni Europejskiej Kultury Ludowej, Święto Śląskiego Szlaku Zabytków Techniki INDUSTRIADA).
- Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze poprzez dostępność do środowiskowej działalności edukacyjnej w zakresie sztuki, estetyki (działalność filii bibliotecznych, uaktywnienie klubów istniejących przy Spółdzielniach Mieszkaniowych, świetlic przy placówkach oświatowych itp.).

*Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone) oraz w załączniku 2 (zadania kontynuowane i planowane w latach **2012-2016**).*

GRUPA DZIAŁAŃ F: WSPARCIE AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI

Wyzwolenie lokalnego potencjału przedsiębiorczości i zaangażowanie miejscowych instytucji i grup mieszkańców uznaje się za niezbędny warunek właściwego wykorzystania wsparcia organizacyjno-finansowego, zarówno udzielanego przez Gminę, jak i pomocy zewnętrznej. Uzyskanie wymiernych rezultatów w sferze gospodarczej i trwałych efektów podejmowanych inwestycji w infrastrukturę terenów rewitalizowanych wymaga uzdrowienia sytuacji społecznej - ograniczenia ubóstwa, uzależnień wśród dorosłych i młodzieży, eliminacji zagrożeń bezpieczeństwa mieszkańców, przestępczości i chuligaństwa.

W ramach tej grupy przewiduje się następujące działania:

F.1. Podniesienie standardu kształcenia dzieci i młodzieży

W tej grupie planowane są działania polegające na:

- modernizacji z rozbudową infrastruktury edukacyjnej, w tym remonty boisk, basenów i sal gimnastycznych, kortów tenisowych oraz torów rowerowych przy szkołach,

- w celu zapewnienia warunków edukacji i wychowania umożliwiających dzieciom i młodzieży wszechstronny rozwój, niezależnie od sytuacji rodzinnej,
- utworzenie centrów edukacji kulturalnej przy placówkach oświatowych dla dzieci (ogólnodostępne zajęcia edukacyjno-warsztatowe prowadzone przez profesjonalistów z zakresu plastyki, muzyki, teatru, tańca kształtujące świadomych odbiorców oferty kulturalnej).
 - podnoszeniu jakości nauczania,
 - włączeniu uczniów niepełnosprawnych w system kształcenia szkół masowych
 - rozwoju dostępu do Internetu,
 - kształceniu postaw społecznych i tolerancji,
 - realizacji edukacyjnych programów międzynarodowych.

W opinii przedstawicieli Rad Dzielnic i partnerów społecznych zaangażowanych w tworzenie programu rewitalizacji, w ulegających degradacji obszarach nasilają się zjawiska nierówności szans rozwoju dzieci i młodzieży. Pojawia się zjawisko wczesnego wypadania z systemu szkolnego młodzieży a nawet dzieci, związane najczęściej z patologiami w rodzinie, ale również ze skrajnym ubóstwem.

Realizacja projektu badawczego „Diagnoza potrzeb edukacji zawodowej w subregionie częstochowskim”, w ramach PO KL Działanie 9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego.

Celem głównym projektu, realizowanego przez Agencję Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A. w partnerstwie z Regionalnym Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie i Akademią im. Jana Długosza w Częstochowie, jest uzyskanie diagnozy potrzeb kształcenia zawodowego w aspekcie wymagań rynku pracy regionu częstochowskiego, zaś celem perspektywicznym - dostosowanie oferty szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy, jak również podniesienie jakości szkolnictwa zawodowego w subregionie częstochowskim.

„Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego w Częstochowie (RO EFS)”
Głównym celem Ośrodka jest rozwój kompetencji projektodawców oraz aktywizacja lokalnej społeczności nakierowana na rozwój regionu, a bezpłatnym wsparciem objęte są wszystkie instytucje z północnej części województwa śląskiego, realizujące projekty współfinansowane z EFS bądź zamierzające w przyszłości aplikować o środki z tego funduszu.

Działania Ośrodka realizowane są poprzez bezpłatne informacje, szkolenia, animację, doradztwo oraz seminaria, spotkania informacyjne i konferencje.

Działania szkoleniowe dotyczą kwestii procedur aplikowania, kwalifikowania kosztów, realizacji i rozliczeń projektów EFS. Działalność doradcza obejmuje pomoc w zakresie przygotowania wniosku aplikacyjnego oraz realizacji projektu, natomiast animacja ma zachęcać do zawiązywania partnerstw lokalnych, w celu wspólnego rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych.

F.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i marginalizacji społecznej

Grupa działań dotyczących przeciwdziałania wykluczeniu i marginalizacji społecznej obejmuje projekty polegające na modernizacji, poprawie wyposażenia i rozwoju infrastruktury pomocy społecznej, które będą realizowane przez publiczne jednostki pomocy społecznej, parafie, organizacje pozarządowe. Do działań tych należą:

- poprawa warunków i poszerzenie możliwości edukacji pozaszkolnej, rozwoju zainteresowań kulturalnych i artystycznych, organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych patologiami społecznymi (modernizacja świetlic środowiskowych, domów kultury, zapewnienie w tych obiektach dostępu do Internetu w celu przeciwdziałania, tzw. wykluczeniu cyfrowemu),
- remonty, modernizacja i poprawa wyposażenia lokalnej bazy sportowo-rekreacyjnej (ogniska i kluby sportowe),

- organizacja klubów i ośrodków dziennego pobytu dla osób z grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym: osób uzależnionych od narkotyków i alkoholu, osób bezrobotnych, dzieci i młodzieży wychowujących się poza rodziną i pochodzących ze środowisk zaniedbanych, ofiar patologii życia rodzinnego, osób niepełnosprawnych i długotrwale chorych, osób z chorobami psychicznymi, starszych osób samotnych,
- przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu poprzez zapewnienie odpowiedniego sprzętu komputerowego i oprogramowania, zapewnienie dostępu do sieci oraz szkoleń w tym zakresie.

F.3. Integracja społeczna osób z grup wykluczenia społecznego

Projekty obejmujące modernizację, rozbudowę i adaptację obiektów na placówki pomocy społecznej dla osób starszych, niepełnosprawnych intelektualnie, długotrwale chorych, schronisk dla osób bezdomnych, ośrodków opiekuńczo-wychowawczych, ośrodków terapii uzależnień oraz ośrodków integracji społecznej, prowadzących działalność na rzecz reintegracji osób bezdomnych, długotrwale bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach zawodowych.

Podobnie jak działania w grupie F.2, projekty te będą realizowane zarówno przez jednostki sektora publicznego, jak i organizacje pozarządowe.

F.4. Likwidacja barier mobilności osób niepełnosprawnych

Uzupełnieniem działań służących przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu będą modernizacje budynków i obiektów infrastruktury komunikacyjnej w celu umożliwienia samodzielnego życia osobom o ograniczonej zdolności poruszania się. Priorytet będą miały projekty dotyczące obiektów użyteczności publicznej: placówek służby zdrowia, edukacji, administracji, pomocy społecznej.

F.5. Wsparcie organizacji pozarządowych

W tej grupie działań mieszczą się remonty i modernizacje obiektów z przeznaczeniem na działalność organizacji pozarządowych współpracujących z samorządem miasta w realizacji zadań publicznych.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2012-2016 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- F.I. „Bezpieczna młodość” Rozbudowa i modernizacja obiektu w zespole parafialnym Parafii pw. Narodzenia Pańskiego w Częstochowie
- F.II. Centrum "Rewitalizacja zespołu poklasztornego Parafii pw. św. Zygmunta w Częstochowie"
- F.III. Powstanie Centrum Integracji Społecznej w Częstochowie. Centrum Integracji Społecznej w Częstochowie istnieje od 2006r., funkcjonuje przy Akcji Katolickiej ul. Legionów 21.
- F.IV. "Młodzi ludzie a problem uzależnień" – dostosowanie do standardów unijnych pomieszczeń świetlicy Środowiskowego Ogniska Wychowawczego Nr 3 - Częstochowskie Towarzystwo Ognisk Wychowawczych w Częstochowie, ul. Kozia 18.
- F.V. Przebudowa Domu Pomocy Społecznej dla kobiet niepełnosprawnych intelektualnie w Częstochowie, ul. Wesoła 14 - Zgromadzenie Zakonne Sióstr Albertynek.
- F.VI. Przebudowa Domu Pomocy Społecznej dla mężczyzn niepełnosprawnych intelektualnie, ul. św. Jadwigi 84/86 w Częstochowie - Zgromadzenie Zakonne Braci Albertynów.

- F.VII. Dostosowanie budynku świetlicy socjoterapeutycznej Stowarzyszenia na Rzecz Dzieci i Młodzieży „Uśmiech Dziecka” w Częstochowie, ul. Manganowa 12 a.
- F.VIII. Dostosowanie do obowiązujących standardów unijnych budynku biurowego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej przy ul. Jasnogórskiej 34 dla potrzeb Centrum Pomocy Dziecku Niepełnosprawnemu i Jego Rodzinie – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie.
- F.IX. Odnowienie elewacji budynku, modernizacja bezpośredniego otoczenia oraz dostosowanie do infrastruktury historycznego otoczenia - Ośrodek Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w Częstochowie.
- F.X. Adaptacja budynku dla Dziennego Domu Pomocy Społecznej - dostosowanie do standardów unijnych oraz dostosowanie dla potrzeb osób niepełnosprawnych budynku Dziennego Domu Pomocy Społecznej w Częstochowie (Dzienny Dom Pomocy Społecznej mający dotychczas siedzibę przy Alei Wolności 20, tymczasowo został przeniesiony do budynku przy ul. Focha 71A. Planowane jest przeniesienie siedziby Domu do budynku przy ul. Staszica 10, który wymaga remontu i dostosowania do standardów unijnych).
- F.XI. Kontynuacja działalności Klubu Seniora funkcjonującego przy Dziennym Domu Pomocy Społecznej; Klub Seniora funkcjonuje przy Dziennym Domu Pomocy Społecznej od 2006 roku. W 2010 roku Klub funkcjonował we wtorki (godz. 13.00-14.00) i w czwartki (godz. 13.00-15.00). W zajęciach zamiennie uczestniczyło ok.20-30 osób. Członkowie Klubu Seniora uczestniczyli wspólnie z pensjonariuszami Dziennego Domu Pomocy Społecznej w cyklicznie organizowanych w ciągu roku imprezach (Walentynki, Spotkania świąteczne, Dzień Kobiet, Lato Seniora, wycieczki krajoznawczo-turystyczne). W roku 2011 Klub funkcjonował na takich samych zasadach jak w 2010 roku.
- F.XII. Dostosowanie do standardów unijnych budynku Domu Dziennego Pobytu dla Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Częstochowie, ul. Focha 71A.
- F.XIII. Dostosowanie pomieszczeń świetlic dla dzieci i młodzieży działających przy Komendzie Hufca ZHP w Częstochowie ul. Wilsona 34.
- F.XIV. Organizacja klubów internetowych przy bibliotekach publicznych
- F.XV. Zapewnienie dostępu do internetu w świetlicach środowiskowych
- F.XVI. Organizacja łączności internetowej z organizacjami pozarządowymi
- F.XVII. Projekt „Katedralne Centrum Spotkań” – organizowanie miejsca spotkań mieszkańców miasta i archidiecezji oraz pielgrzymów – projekt Rzymsko-Katolickiej Parafii Archikatedralnej Sw. Rodziny.
- F.XVIII. Budowa hali napraw pojazdów przy Centrum Kształcenia Praktycznego ul. Łukasińskiego 32/38 umożliwiającą wykorzystanie otrzymanego z MEN doposażenia pracowni do nauki zawodu i prowadzenia zewnętrznych egzaminów zawodowych
- F.XIX. Aktywni zawodowo, aktywni społecznie - rewitalizacja budynku w Częstochowie przy ul. Krakowskiej 34 – Fundacja Chrześcijańska ADULLAM
- F.XX. rozbudowa i nadbudowa budynku przy ul. Przemysłowej 9A z przeznaczeniem na Miejskie Centrum Inicjatyw Społecznych i Wsparcia Rodziny Kościoła Zielonoświątkowego Zboru Hosanna w Częstochowie.

OCZEKIWANE REZULTATY:

W rezultacie działań przewidzianych w tej grupie oczekuje się:

- zaangażowania osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w realizację projektów, prowadzonych przez organizacje oraz przez jednostki publiczne działające w sferze pomocy społecznej;
- zagospodarowania krajowych i unijnych nadwyżek żywności w ramach programu pomocy żywnościowej dla osób najuboższych (PEAD);
- poprawy warunków do nauki i wypoczynku dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich i środowisk patologicznych;

- aktywizacji zawodowej i społecznej osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- likwidacji barier architektonicznych w placówkach pomocy społecznej i innych obiektach użyteczności publicznej;
- stworzenia szybkiej łączności internetowej, umożliwiającej komunikację z organizacjami pozarządowymi i łatwy dostęp do informacji, w tym: naukę i poszukiwanie pracy osobom zamieszkałym w obszarach rewitalizowanych, zwłaszcza młodzieży, bezrobotnym i niepełnosprawnym.

*Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone) oraz w załączniku 2 (zadania kontynuowane i planowane w latach **2012-2016**).*

GRUPA DZIAŁAŃ G: PROFILAKTYKA I PROMOCJA ZDROWIA, ZWALCZANIE CHOROÓB

W tej grupie działań przewidywane są remonty i modernizacje obiektów służby zdrowia oraz ich bezpośredniego otoczenia. Budowa podjazdów oraz wind dla osób niepełnosprawnych, zakup ambulansów na potrzeby ratownictwa medycznego. Rozbudowa obiektów opieki zdrowotnej w celu poszerzenia oferty usług świadczonych w placówkach.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2012-2016 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- Rozbudowa i modernizacja obiektów Miejskiego Szpitala Zespolonego w Częstochowie.
- Zakup wysokospecjalistycznego sprzętu.
- Dostosowanie do standardów unijnych bazy lokalowej placówek służby zdrowia.
- Termomodernizacja obiektów Miejskiego Szpitala Zespolonego w Częstochowie. Z wymianą źródła ciepła (szpital przy ul. Mickiewicza) wraz z zabudową kolektorów słonecznych.
- Informatyzacja obiektów Miejskiego Szpitala Zespolonego w Częstochowie.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- poprawa dostępności placówek służby zdrowia dla osób niepełnosprawnych i starszych,
- poprawa estetyki obiektów szpitalnych wraz z ograniczeniem emisji spalin oraz zmniejszenie zużycia energii,
- zwiększenie dostępności usług medycznych poprzez zmianę form organizacyjnych spowodowanych zmianą systemów informatycznych,
- podniesienie konkurencyjności lokalnej służby zdrowia,
- obniżenie poziomu śmiertelności oraz skutków powikłań powstających w wyniku wypadków i innych stanów nagłego zachorowania zdrowotnego,
- zmniejszenie umieralności wśród mieszkańców regionu częstochowskiego,
- skrócenie czasu oczekiwania pacjentów na przyjazd karetki.

*Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone) oraz w załączniku 2 (zadania kontynuowane i planowane w latach **2012-2016**).*

GRUPA DZIAŁAŃ H: REWALORYZACJA I ROZBUDOWA SYSTEMU PARKÓW ORAZ TERENÓW SPORTOWO-REKREACYJNYCH
--

Rewaloryzacja i rozbudowa systemu parków i terenów sportowo - rekreacyjnych stanowią działania nieodłącznie związane z rozwojem funkcji turystycznych Częstochowy. W ramach programu rewitalizacji planuje się realizację trzech rodzajów projektów:

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:

H.1. Rewaloryzacja terenów zieleni parkowej

Za istotne w tym zakresie na obszarach rewitalizowanych należy uznać plany rewaloryzacji Parku im. Gabriela Narutowicza w dzielnicy „Zawodzie”. Park usytuowany pomiędzy ul. Mirowską a rzeką Wartą, powstały jako największy teren zieleni urządzonej w rejonie Zawodzia i Starego Miasta w 1920 r., w latach powojennych uległ degradacji głównie z powodu przecięcia jego obszaru przez Drogę Krajową Nr 1. Mimo, że w związku z tym powierzchnia parku została znacznie ograniczona, nadal stanowi on bardzo ważny teren spacerowy, zwłaszcza dla mieszkańców gęsto zaludnionego Starego Miasta cierpiącego na brak publicznie dostępnych, urządzonych terenów zieleni o funkcjach rekreacyjnych. Rewaloryzacja Parku im. Gabriela Narutowicza planowana po roku 2014, poprzez przebudowę szaty roślinnej i wzbogacenie oraz podwyższenie standardu wyposażenia parkowego, wpłynie na szersze wykorzystanie tego terenu przez mieszkańców.

H.2. Zagospodarowanie nowych terenów zieleni rekreacyjnej

Planowana jest budowa kompleksu rekreacyjnego w dolinie Stradomki (ok. 11 ha) pomiędzy dzielnicą Ostatni Grosz a obszarami rewitalizacji przemysłowej w rejonie Śródmieścia. Polegać ona będzie na zagospodarowaniu terenów nadrzecznych, w tym nieużytków na cele rekreacji i wypoczynku. Projekt ten ma znaczenie dla podniesienia atrakcyjności przyległego podlegającego przekształceniom obszaru byłych zakładów "Wełnopol" oraz poprawy środowiska dzielnicy Ostatni Grosz, będącej najbardziej zdegradowanym obszarem miasta. Teren podlegający zagospodarowaniu łączył się będzie z ciągiem spacerowym Bulwary nad Wartą, który już jest realizowany przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w powiązaniu z remontem wałów ochronnych Warty (przedsięwzięcie finansowane z udziałem środków Unii Europejskiej).

H.3. Modernizacja i rozbudowa bazy sportowo – rekreacyjnej

Remonty, modernizacja i rozbudowa obiektów sportowych zlokalizowanych w obszarach rewitalizacji będą służyły przywróceniu pełnych walorów użytkowych obiektom zdegradowanym, a przez to wpłyną na bardziej efektywne ich utrzymanie.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2012-2016 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- H.I. Dalsza rozbudowa Bulwarów nad Wartą,
- H.II. Kontynuacja modernizacji obiektu sportowego przy ul. Boya-Żeleńskiego,
- H.III. Modernizacja obiektu sportowego przy ul. Krakowskiej 80,
- H.IV. Modernizacja Campingu „Oleńka”,
- H.V. Rewaloryzacja zieleńca przy ul. św. Barbary,
- H.VI. Modernizacja zieleńca przed L.O.im. H. Sienkiewicza, umożliwiająca organizację niewielkich imprez

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Poprawa jakości środowiska i atrakcyjności turystycznej śródmieścia Częstochowy.
- Wzbogacenie miejskiego systemu parków, zieleńców i terenów rekreacyjnych o kompleks o znaczeniu dzielnicowym (teren nad Stradomką) o powierzchni 11 ha.
- Poprawa warunków organizacji imprez sportowych.
- Zwiększenie dostępności obiektów sportowych dla mieszkańców zdegradowanych obszarów miejskich, pozytywnie zmieniające środowisko zamieszkania tych obszarów.

*Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w latach **2012-2016**).*

GRUPA DZIAŁAŃ I: PORZĄDKOWANIE STAREJ TKANKI URBANISTYCZNEJ

Porządkowanie zabudowy zdegradowanych obszarów miejskich obejmować będzie następujące działania:

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:

- Budowa budynków mieszkalnych z poszanowaniem wartości kulturowych i zabytkowych,
- Zagospodarowanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem,
- Wymiana i przebudowa zdekapitalizowanej zabudowy nieposiadającej wartości historycznej,
- Remonty i modernizacje budynków użyteczności publicznej (niebędących obiektami zabytkowymi - które mieszczą się w grupie C - renowacja zabytków),
- Remonty i modernizacje budynków mieszkalnych (niebędących zabytkami),
- Zwiększenie dostępności obszarów rewitalizowanych.

Projekty dotyczące porządkowania starej tkanki urbanistycznej realizowane będą na większą skalę po roku 2008, ponieważ Gmina Miasto Częstochowa nie dysponuje własnością większych terenów w obszarach rewitalizacji miejskiej i realizacja kompleksowych działań porządkujących wymaga poprzedzenia działaniami planistycznymi.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2012-2016 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- I.I. Kontynuacja rewaloryzacja obszaru ograniczonego ulicami: Jana III Sobieskiego, Alei Wolności oraz ul. Boya-Żeleńskiego (obejmującego kamienicę „Dom Księcia” przy Alei Wolności 44).
- I.II. Budowa mieszkań gminnych oraz budowa i modernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych.
- I.III. Porządkowanie obsługi komunikacyjnej układu zieleni oraz podstawowych urządzeń obsługi zabudowy mieszkaniowej w rejonie najbliższego otoczenia Alei Pokoju – od DK-1 do torów kolejowych.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Poprawa jakości przestrzeni śródmiejskiej
- Poprawa jakości standardów zamieszkania

- Uczytelnienie tkanki urbanistycznej i stworzenie wysokiej jakości przestrzeni o charakterze ogólnodostępnym.

*Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone) oraz w załączniku 2 (zadania kontynuowane i planowane w latach **2012-2016**).*

GRUPA DZIAŁAŃ J: PONOWNE ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW I OBIEKTÓW POPRZEMYSŁOWYCH

Działania dotyczące rewitalizacji zdegradowanych terenów przemysłowych skupiają się w czterech obszarach o odmiennym charakterze; są to:

- tereny zwolnione przez Hutę Częstochowa w trakcie jej restrukturyzacji, w większości nie zabudowane obiektami, na terenie RP-3,
- zdegradowane obszary przemysłowe w rejonie śródmieścia, obejmujące zarówno tereny zakładów zlikwidowanych, jak i znajdujących się w fazie upadłości i przekształceń,
- tereny dawnych wyrobisk po eksploatacji surowców ilastych - rejon stawów "Bałtyk" i "Adriatyk" w dzielnicy Lisiniec, wykorzystywane w celach rekreacyjnych,
- tereny dawnych kamieniołomów w rejonie Złotej Góry.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:

J.1. Uzbrojenie terenów Częstochowskiej Strefy Aktywności Gospodarczej wraz z niezbędnym układem komunikacyjnym i infrastrukturą techniczną

Częstochowska Strefa obejmuje obszar terenów przemysłowych w rejonie Huty Częstochowa. Projekty inwestycyjne związane z aktywizacją terenów Strefy obejmują modernizację i uzupełnienie brakującej infrastruktury drogowej i technicznej.

J.2. Regeneracja terenów przemysłowych w rejonie Śródmieścia

Tereny przemysłowe położone w rejonie śródmieścia stanowią niemal w całości własność prywatną. Projekty dotyczące ich ponownego zagospodarowania mogą być zgłaszane w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw.

Gmina Miasto Częstochowa ma możliwość pośredniego oddziaływania na sposób i w pewnym stopniu - tempo przekształceń tych obszarów, poprzez opracowania planistyczne (np. wykonywanie koncepcji zagospodarowania oraz programów operacyjnych aktywizacji gospodarczej) oraz działania promocyjne ukierunkowane na przyciągnięcie inwestorów, podejmowane w porozumieniu z właścicielami. W odniesieniu do terenów Złotej Góry zagospodarowanie na cele terenów zieleni i rekreacji może wymagać, zgodnie z obecną ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, ponieważ teren nie jest własnością gminy i może być przez właściciela wykorzystany na cele przemysłowe.

Strategiczne znaczenie dla procesu rewitalizacji terenów śródmiejskich ma prawidłowe zagospodarowanie browaru (preferowana adaptacja części wpisanej do rejestru zabytków na cele turystyczne) oraz terenu zlikwidowanej papierni.

J.3. Program zagospodarowania terenów przemysłowych na cele rekreacji, turystyki, sportu i wypoczynku

Projekty polegające na zagospodarowaniu nowych terenów zieleni rekreacyjnej planowane są w obszarach rewitalizacji przemysłowej. Planowana jest realizacja dwóch kompleksów o strategicznej lokalizacji w stosunku do obszarów rewitalizowanych:

- Obszar Złotej Góry stanowiący kompleks nieczynnych kamieniołomów o powierzchni ok. 160 ha, położony jest po wschodniej stronie śródmieścia, w bliskim sąsiedztwie Starego Miasta, przy szlaku pielgrzymek zdążających na Jasną Górę od strony turystycznych terenów Parków Jurajskich. Ze względu na położenie i walory przyrodniczo-krajobrazowe obszar ma ogromny potencjał dla rozwoju turystyki, rekreacji i sportu, rozrywki. Jego aktywizacja będzie również czynnikiem sprzyjającym ożywieniu obszaru Starego Miasta.
- Obszar w rejonie stawów "Bałtyk" i "Adriatyk" (ok. 40 ha) stanowiących pozostałość wyrobisk po eksploatacji surowców ilastych położony jest po zachodniej stronie śródmieścia w bliskim sąsiedztwie Jasnej Góry oraz jej zaplecza noclegowego. Obszar jest otoczony terenami mieszkaniowymi, w związku z czym jego zagospodarowanie ma również istotne znaczenie dla podniesienia jakości życia mieszkańców Częstochowy. Niezbędne działania obejmują realizację infrastruktury drogowej i technicznej, przystosowanie do obsługi imprez masowych (koncerty, festyny), zapewnienie warunków bezpieczeństwa rekreacyjnego wykorzystania zbiorników wodnych, wzbogacenie zieleni.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2012-2016 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- J.I. Dalsze uzbrojenie terenów w Częstochowskiej Strefie Aktywności Gospodarczej (CzSAG),
- J.II. Budowa pozostałej infrastruktury drogowej i technicznej poprawiającej dostępność terenów Częstochowskiej Strefy Aktywności Gospodarczej,
- J.III. Budowa Parku rekreacyjnego w dzielnicy Lisiniec,
- J.IV. zagospodarowanie terenu dawnych kamieniołomów w rejonie Złotej Góry, w tym kontynuacja zagospodarowania rozpoczętego poprzez utworzenie Parku miniatur sakralnych,
- J.V. Kompleksowe przygotowanie terenu przeznaczonego pod działalność gospodarczą – rewitalizacja obszarów zdegradowanych i przemysłowych o powierzchni ok. 17 ha po byłych wydziałach Wielkiego Pieca i Aglomerowni Huty „Częstochowa” S.A. (zadanie Regionalnego Funduszu Gospodarczego S.A.),
- J.VI. Rewitalizacja terenów przemysłowych poprzez budowę innowacyjnego kompleksu szkoleniowo-biurowego z halą dla symulatora jazdy.
- J.VII. Rewitalizacja dawnej Elektrociepłowni Zawodzie z przeznaczeniem dla funkcji gospodarczych, kulturalnych i edukacyjnych.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Dogodna dostępność komunikacyjna terenów CzSAG dobre powiązanie z systemem dróg krajowych,
- W pełni uzbrojone w infrastrukturę techniczną tereny CzSAG,
- Wzbogacenie miejskiego systemu parków i terenów rekreacyjnych o dwa kompleksy:
 - znaczeniu regionalnym (Złota Góra),
 - znaczeniu ogólnomiejskim (Park Lisiniec),
- zwiększenie powierzchni terenów zieleni urządzonej.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w latach 2012-2016).

GRUPA DZIAŁAŃ K. POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA RUCHU PIESZEGO I USPRAWNIEŃ RUCHU KOŁOWEGO W REWITALIZOWANYCH OBSZARACH MIEJSKICH
--

Działania w ramach tej grupy mają na celu poprawę funkcjonalności w zakresie ruchu kołowego, pieszego i estetyki przestrzeni publicznych w terenach rewitalizacji miejskiej RM-1, RM-2. W ramach działania podejmowane będą remonty, przebudowy oraz modernizacje dróg lokalnych (gminnych lub powiatowych) na terenach rewitalizacji.

Do tej grupy działań wchodzi również działania mające na celu poprawę funkcjonalności ciągów pieszych, zwiększenie bezpieczeństwa oraz likwidację barier architektonicznych. Działania w ramach tej grupy dotyczyć będą również budowy nowych i poprawy oznakowania istniejących ścieżek i tras rowerowych. W grupie tej znajdują się również działania z zakresu usprawnienia, podniesienia standardu usług i rozbudowy systemu komunikacji publicznej.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:

K.1. Usprawnienie i integracja transportu publicznego

Działania mające na celu poprawę funkcjonowania publicznej komunikacji miejskiej.

Planowana modernizacja i przedłużenie linii tramwajowej do dzielnicy Błeszno oraz zakup nowych tramwajów. W skład tego zadania wchodzi: modernizacja skrzyżowań, budowa torowiska i podstacji elektrycznych, montaż nowej trakcji elektrycznej na przedłużonym odcinku oraz wymiana słupów oświetleniowo – trakcyjnych na całej długości linii tramwajowej. Działanie to usprawni komunikację zbiorową pomiędzy północną i południową częścią miasta. Modernizacja torowiska pozwoli poprawić komfort jazdy linią tramwajową oraz zwiększyć prędkość komunikacyjną tramwajów. Nowa technologia wykonania torowiska umożliwi zdecydowane wyciszenie ruchu tramwajowego.

Planowana wspólnie z MZDiT modernizacja skrzyżowań i sygnalizacji świetlnej na trasie linii tramwajowej w celu nadania priorytetu dla ruchu tramwajów. Działanie to wpłynie na poprawę bezpieczeństwa ruchu, zdecydowanie przyspieszy kursowanie tramwajów, pozwoli zmniejszyć dzienną ekspedycję składów tramwajowych co z kolei wpłynie na oszczędności zużycia energii elektrycznej. „Elektroniczny system informacji pasażerskiej wraz z punktową infrastrukturą transportu publicznego (wiaty przystankowe)”, który jest częścią tego zadania, polega na zamontowaniu na węzłowych przystankach wyświetlaczy lub paneli LCD, informujących pasażerów o czasie pozostającym do przyjazdu autobusów na przystanek. Istnieje możliwość wprowadzenia informacji głosowych oraz wyświetlania reklam na panelach. System pracuje w czasie rzeczywistym. Jest to uzupełnienie funkcjonującego Systemu informacji pasażerskiej w pojazdach komunikacji zbiorowej.

Planowany montaż wiat przystankowych oraz ławek na wszystkich przystankach tramwajowych oraz wyznaczonych przystankach autobusowych. Działanie to poprawi komfort pasażerów oczekujących na przyjazd pojazdów komunikacji zbiorowej.

W ramach usprawnienia komunikacji autobusowej planowany jest kolejny zakup nowych autobusów niskopodłogowych, przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych, poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Planowane są również zmiany w układzie komunikacyjnym mające na celu optymalizację ruchu oraz częściowe zmiany tras linii autobusowych, które wynikają z zakończenia inwestycji drogowych.

Powyższe działania mają na celu zachęcenie mieszkańców do korzystania z komunikacji zbiorowej jako szybszego i tańszego środka komunikacji miejskiej.

K.2. Modernizacja i rozbudowa układu dróg publicznych

Działania dotyczące modernizacji istniejących oraz budowy nowych dróg publicznych.

W szczególności działania te służyć będą poprawie jakości i estetyki dróg publicznych oraz urządzeń drogowych w obszarze przestrzeni publicznych. Modernizacja i budowa dróg oraz tworzenie miejsc parkingowych w tych obszarach powinno być poprzedzone sporządzeniem odpowiednich opracowań planistycznych (dotyczy to terenów, dla których opracowanie takich koncepcji jest wskazane w grupie działań planistycznych „M”).

Priorytetowymi działaniami w zakresie budowy dróg publicznych będą:

- realizacja odcinków dróg, które przyczynią się do poprawy funkcjonalności, obniżenia natężenia oraz uporządkowania ruchu kołowego w centrum miasta,
- budowa i modernizacja dróg zapewniających dojazd do terenów aktywizacji działalności gospodarczej i turystycznej (szczególnie do terenów inwestycji strategicznych).

W ramach programu realizowane będą również działania mające na celu eliminację problemów związanych z obsługą komunikacyjną niektórych nieruchomości położonych przy Alei Najświętszej Maryi Panny: dojazd do posesji jedynie od strony Alei lub ograniczone możliwości parkowania. Działania te powinny być poprzedzone sporządzeniem odpowiednich opracowań planistycznych wskazanych w grupie działań planistycznych „M”.

W ramach programu realizowane będą również zadania mające na celu usprawnienie ruchu kołowego poprzez modernizację skrzyżowań oraz wprowadzenie systemu zdalnej kontroli sygnalizacji świetlnej i zbierania danych.

K.3. Budowa ścieżek rowerowych

Działania zmierzające do rozbudowy, modernizacji oraz polepszenia oznakowania tras i ścieżek rowerowych na terenach rewitalizowanych. Objęcie systemem ścieżek rowerowych terenów planowanych inwestycji z zakresu turystyki i rekreacji.

K.4. Poprawa funkcjonalności ciągów pieszych, zwiększenie bezpieczeństwa i likwidacja barier architektonicznych

Działania obejmują budowę i przebudowę ciągów pieszych (chodników, pasaży, przejść dla pieszych) w celu podniesienia bezpieczeństwa i dostosowania ich do potrzeb osób niepełnosprawnych lub osób o ograniczonej zdolności poruszania się, jak również inwestycje związane z oświetleniem dróg.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2012-2016 i w latach następnych

- K.I. Przebudowa drogi krajowej nr 1 w Częstochowie – budowa wiaduktu na skrzyżowaniu Alei Jana Pawła II z DK-1 wraz z połączeniem z ul. Srebrną,
- K.II. Budowa połączenia dzielnicy Śródmieście i Starego Miasta z dzielnicą Tysiąclecie: odbudowa kładki dla pieszych łączącej ul. Wilsona z ul. Wały Dwernickiego, przebudowa skrzyżowań ulic: Kościuszki-Jasnogórska oraz Kościuszki-Lelewela,
- K.III. Przebudowa i modernizacja Alei Najświętszej Maryi Panny wraz z otoczeniem: nawierzchnia I i II Alei wraz z placami Biegańskiego i Daszyńskiego, budowa przedłużenia ul. Raclawickiej,
- K.IV. Przebudowa miejskiego układu drogowego związanego z budową GTC - zadanie rozpoczęte,

- K.V. Przebudowa Placu Orłąt Lwowskich z fragmentem ul. Iłłakowiczówny,
- K.VI. Przebudowa układu komunikacyjnego w rejonie Rezerwatu Archeologicznego-fragmenty ul. Limanowskiego i Łukasińskiego,
- K.VII. Rozbudowa i modernizacja systemu ścieżek rowerowych.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- usprawnienie układu komunikacyjnego w mieście,
- zwiększenie liczby pasażerów transportu publicznego,
- poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie tempa wzrostu zanieczyszczeń spowodowanych ruchem drogowym,
- podniesienie atrakcyjności i dostępności komunikacyjnej przestrzeni publicznych,
- poprawa funkcjonowania ruchu kołowego oraz systemu parkingów w centrum miasta,
- dobra dostępność komunikacyjna terenów aktywizacji gospodarczej i turystycznej,
- system ścieżek rowerowych udostępniający atrakcyjne turystycznie i rekreacyjne tereny,
- bezpieczny i pozbawiony barier dla osób niepełnosprawnych system ciągów pieszych.

*Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone) oraz w załączniku 2 (zadania kontynuowane i planowane w latach **2012-2016**).*

GRUPA DZIAŁAŃ L: MODERNIZACJA I ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Działania w tej grupie dotyczą remontów i modernizacji istniejących zdegradowanych sieci i urządzeń infrastruktury technicznej w obszarach rewitalizowanych. Dotyczy to w szczególności urządzeń i sieci kanalizacyjnych oraz innych urządzeń służących do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków, kanalizacji deszczowej, sieci i urządzeń wodociągowych. Dotyczy to również poprawy zaopatrzenia terenów rewitalizowanych w ciepło sieciowe, gaz sieciowy i energię elektryczną.

W ramach tego działania planuje się również działania dotyczące modernizacji, przebudowy i budowy infrastruktury technicznej w budynkach publicznych oraz mieszkalnych. Działania te obejmują termomodernizację obiektów – ocieplanie oraz wymianę źródeł ciepła na sprawniejsze i bardziej ekologiczne.

Grupa tych działań obejmuje również likwidację elementów budynków zawierających materiały niebezpieczne dla zdrowia ludności, w tym zawierające azbest.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:

L.1. Remonty i przebudowa zdegradowanej infrastruktury technicznej

Program dotyczy wymiany i modernizacji starej, zdegradowanej infrastruktury technicznej w terenach rewitalizowanych. Działania te uwzględniają możliwość budowy i rozbudowy infrastruktury technicznej pod kątem poprawy zaopatrzenia terenów rewitalizowanych w ciepło sieciowe, gaz sieciowy i energię elektryczną, w szczególności dla potrzeb ograniczenia niskiej emisji z wykorzystaniem sieciowych mediów energetycznych. Działania w ramach tego programu powinny być ściśle skoordynowane z programem regeneracji przestrzeni publicznych oraz z programem modernizacji i rozbudowy układu dróg publicznych.

L.2. Przebudowa, wymiana, remont infrastruktury w obiektach publicznych, usługowych

Program dotyczy remontu, modernizacji i wymiany infrastruktury technicznej w obiektach usługowych (w tym użyteczności publicznej). W ramach tej grupy będą realizowane działania polegające m.in. na modernizacji i rozbudowie obiektów oświatowych przystosowujących stare budynki do obowiązujących wymogów technicznych w zakresie: bezpieczeństwa przeciwpożarowego (z uwzględnieniem drogi przeciwpożarowej wraz z placem manewrowym) oraz modernizacji instalacji elektrycznej, gazowej, odgromowej, wodno-kanalizacyjnej, ciepłowniczej;

L.3. Przebudowa, wymiana, remont infrastruktury w budynkach mieszkalnych

Program dotyczy remontu, modernizacji i wymiany infrastruktury technicznej w budynkach mieszkalnych realizowanych przez Gminę i Zakład Gospodarki Mieszkaniowej Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o. o. i wspólnoty mieszkaniowe.

L.4. Rozbudowa infrastruktury telekomunikacyjnej w celu budowy społeczeństwa informacyjnego.

W ramach działań związanych z wytycznymi krajowych ram interoperacyjności oraz pełnej zgodności ze znowelizowaną ustawą o informatyzacji podmiotów administracji publicznej stworzone zostały rozwiązania pozwalające na wymianę informacji pomiędzy instytucjami. Uruchomiono zadanie dodatek mieszkaniowy, pozwalający na wymianę danych pomiędzy: urzędem miasta, MOPS, PUP w celu ułatwienia dostępu do informacji i podwyższenia jakości i terminowości obsługi mieszkańców przygotowano rozwiązania pozwalające na dostęp do danych dla policji.

Utworzono system zużyciem mediów w Częstochowie, pozwalającego na zbieranych danych za pomocą formularzy elektronicznych. W tym systemie jest zaangażowanych ponad 150 jednostek z terenu miasta. Celem projektu jest zmniejszenie kosztów zużycia mediów. W dalszym etapie system ten będzie rozbudowywany o mechanizmy analityczne.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2012-2016 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- L.I. Eliminacja niskiej emisji.
- L.II. Termomodernizacje obiektów użyteczności publicznej budynków mieszkalnych
- L.III. Modernizacja, polegająca na likwidacji azbestu w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych.
- L.IV. Rozwój E-Usług dla mieszkańców Częstochowy.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- integracja systemów wymiany danych,
- poprawa stanu środowiska i zmniejszenie zużycia energii,
- powstrzymanie degradacji obiektów,
- eliminacja zagrożeń dla zdrowia ludzi.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone) oraz w załączniku 2 (zadania kontynuowane i planowane w latach 2012-2016).

GRUPA DZIAŁAŃ M: INSTRUMENTY PLANISTYCZNE

Uzyskanie zadowalających efektów rewitalizacji w sferze przestrzennej wymagać będzie wykonania opracowań planistycznych poprzedzających działania inwestycyjne. Realizacja zmian w zagospodarowaniu wyłącznie na podstawie decyzji o warunkach zabudowy może przynosić dobre efekty pod względem architektonicznym, ale pod względem skutków funkcjonalno-przestrzennych, zwłaszcza dla komunikacji i parkowania może nasilić istniejące problemy.

M.1. Opracowanie dotyczące ochrony zabytków

M.1.1. Sukcesywne uzupełnianie informacji dotyczących Gminnej Ewidencji Zabytków.

M.2. Działania związane z poprawą funkcjonalności układu drogowego i systemu parkowania w śródmieściu:

- Określenie uwarunkowań komunikacyjnych przekształceń funkcji zabudowy.
- Wypracowanie zasad i standardów parkowania - w zależności od sposobu użytkowania (funkcji) zabudowy.
- Sformułowanie planu rozwoju sieci drogowej dla obszarów rewitalizacji.

M.3. Budowa bazy informacyjnej stanowiącej podstawę przekształceń funkcjonalnych i przestrzennych obszarów rewitalizacji:

- inwentaryzacje
- koncepcje i konkursy urbanistyczne i architektoniczne
- programy operacyjne
- w zależności od potrzeb - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, po dokonaniu analizy zasadności przystąpienia do planu oraz wstępnej strategicznej analizy korzyści finansowych
- w ramach koordynacji działań o charakterze planistycznym przygotowany został Wieloletni Program Sporządzania Miejsowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego, którego aktualizację przyjęto Uchwałą Nr 311/XXVI/2008 Rady Miasta Częstochowy z dnia 12 maja 2008 r.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- uporządkowanie działań związanych z zarządzaniem przestrzenią,
- koordynacja prac w zakresie infrastruktury komunikacyjnej oraz przekształceń obszarów śródmiejskich,
- zwiększenie kontroli urbanistycznej poprzez spójny system sporządzania planów miejscowych.

4. DZIAŁANIA KOMPLEMENTARNE W SFERZE GOSPODARCZEJ

Miejski Program Rewitalizacji zawiera – oprócz działań przestrzennych – komplementarne do nich działania w sferze gospodarczej. Mają one na celu aktywizację lokalnych środowisk gospodarczych do podejmowania działalności gospodarczej w rewitalizowanych terenach, wsparcie dla funkcjonujących podmiotów gospodarczych oraz świadczenie pomocy.

Pomyślna aktywizacja życia gospodarczego na terenach rewitalizowanych jest warunkiem uzyskania trwałości rezultatów osiągniętych w działaniach przestrzennych i społecznych.

REALIZOWANE I PLANOWANE DO REALIZACJI DZIAŁANIA GMINY ORAZ GMINNYCH JEDNOSTEK SAMORZĄDOWYCH

Miejskie Centrum Informacji Turystycznej

Miejskie Centrum Informacji Turystycznej działające w strukturze Wydziału Kultury, Promocji i Sportu Urzędu Miasta Częstochowy zajmuje się informacją turystyczną, kulturalną i samorządową. Dostępne są w nim bezpłatne wydawnictwa informacyjno-promocyjne, można też skorzystać z infomatu.

W siedzibie MCIT przy Alei Najświętszej Maryi Panny 65 – w samym centrum miasta – działa także punkt sprzedaży folderów, map, albumów i wydawnictw o Częstochowie, a także innych pamiątek z miasta i regionu.

Jednostka powstała na bazie Centrum Informacji Turystycznej i częściowo przejęła jego funkcje. Punkt informacji turystycznej odpowiada na zapytania zainteresowanych w zakresie bazy noclegowej, gastronomicznej, atrakcji turystycznych oraz imprez turystyczno-rekreacyjnych w mieście oraz regionie, dysponuje także rozkładami jazdy PKP, PKS. Zajmuje się też aktualizacją danych teleadresowych wszelkich obiektów działających na rzecz turysty, takich jak: punkty gastronomiczne, miejsca noclegowe, ośrodki szkoleniowe, obiekty konferencyjne, punkty Autoservice, wynajmu samochodów oraz biura podróży. Punkt informacji kulturalnej gromadzi repertuary wszystkich miejskich instytucji kultury, rejestruje wydarzenia kulturalne, prowadzi wykaz wystaw stałych i czasowych na terenie miasta i w okolicy. Specyficznym w odróżnieniu od innych centrów informacji – jest w Miejskim Centrum Informacji Turystycznej w Częstochowie stanowisko informacji samorządowej.

Przygotowanie wytycznych do Programu rozwoju ruchu pielgrzymkowo-turystycznego Częstochowy

W dokumentach dotyczących promocji turystyczno – pielgrzymkowej gminy, takich jak: „Badania i analiza ruchu pielgrzymkowego i turystycznego dla miasta Częstochowy”, „Założenia do strategii promocji turystycznej miasta Częstochowy”, „Opinie mieszkańców Częstochowy na temat rozwoju i promocji miasta jako centrum turystycznego”, „Strategia promocji turystycznej Miasta Częstochowy” zawarto szereg wniosków odnoszących się do działań rewitalizacyjnych. Rozwiązanie problemów związanych z obsługą ruchu pielgrzymkowego w mieście umożliwi lepsze wykorzystanie potencjału miasta jako duchowej stolicy Polski.

Problemy te to m.in.:

- niedobór miejsc z tańszą gastronomią,
- brak kompleksowej informacji turystycznej,
- niewystarczająca liczba bezpośrednich połączeń komunikacyjnych z portami lotniczymi,
- utrudnienia dla pieszych (śliskie i dziurawe chodniki, remont Alei Najświętszej Maryi Panny w okresie nasilenia pielgrzymek),
- niski standard dworca PKS,
- utrudnienia w parkowaniu,
- niezadowolający stan czystości w mieście, budzące zastrzeżenia warunki sanitarne,

- słaby dostęp do toalet,
- bariery architektoniczne dla niepełnosprawnych,
- brak wiedzy o innych walorach Częstochowy (poszerzenie oferty miasta poza Sanktuarium),
- niedobór infrastruktury niezbędnej dla turystyki kongresowej.

Promocja i marketing turystyki

Do najistotniejszych działań, związanych z promocją i marketingiem turystycznym należą:

- opracowanie ww. dokumentów, obejmujących badania marketingowe w zakresie wielkości ruchu turystycznego, rozpoznania grup docelowych, ich potrzeb, motywów i preferencji turystycznych, typów produktów turystycznych, wizerunku miasta, efektywności instrumentów promocji turystycznej i drożności kanałów dystrybucji produktów turystycznych
- wdrażanie Miejskiego Systemu Informacji Turystycznej
- przygotowanie projektów złożonych do Narodowego Centrum Kultury przewidzianych do realizacji w 2012 roku:

II Częstochowski Festiwal Kultury Alternatywnej – Frytka OFF.

Festiwal „Frytka OFF” to wydarzenie kulturalne polegające na zorganizowaniu w Częstochowie festiwalu promującego kulturę niezależną, alternatywną artystów wywodzących się z subregionu północnego województwa śląskiego oraz przyjezdnych.

Projekt polega na zorganizowaniu wydarzenia kulturalnego jakim ma być dwudniowy Festiwal kultury alternatywnej, promujący kulturę uliczną, niezależną i związaną z nią sferę działań artystycznych. Festiwal tworzyć ma interdyscyplinarną przestrzeń dla prezentacji różnego rodzaju unikalnych projektów z pogranicza dziedzin takich jak: teatr, muzyka, sztuki plastyczne, kino oraz innych form, reprezentowanych przez twórców wywodzących się z różnych środowisk twórczych. Tło festiwalu stanowić ma głównie teren przylegający do ul. Piłsudskiego lokalnie określanej mianem Alei Frytkowej (stąd też nazwa festiwalu). Jest to miejsce będące przestrzenią w pewien sposób unikatową, mające swoją specyficzną funkcję, stanowiące o lokalnym kolorycie tego fragmentu miasta, a jednocześnie miejsce wymagające działań o charakterze rewitalizacyjnym.

W ramach festiwalu na terenie miasta Częstochowy planowane są koncerty muzyczne na scenie głównej oraz w namiocie muzycznym, spektakle w wykonaniu cyrków i teatrów ulicznych w przestrzeni miejskiej, warsztaty plastyczno-teatralne, warsztaty tańca ulicznego, cyrkowe oraz warsztaty graffiti, pokazy-parady teatrów ulicznych. Dodatkowo zapewnione ma być oświetlenie o charakterze ozdobnym dla części ul. Piłsudskiego oraz stałej lub ruchomej iluminacji fasad wybranych budynków w ul. Piłsudskiego.

„Good City for Good Business- zainwestuj w Częstochowie” projekt realizowany przez Miasto Częstochowę w latach : 2010-2012. Wartość projektu: 931 984,12 PLN w tym dofinansowanie: 792 186,50 PLN

Projekt pn: “Good City for Good Business – zainwestuj w Częstochowie” jest współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013. Przedmiotem projektu jest zintensyfikowana promocja wybranych elementów oferty inwestycyjnej oraz strategicznych projektów inwestycyjnych miasta poprzez bezpośredni i pośredni kontakt z inwestorami oraz potencjalnymi partnerami strategicznymi podczas zagranicznych misji gospodarczych i targów inwestycyjnych. Elementem projektu jest również wspierająca kampania promocyjna w prasie i Internecie, ze szczególnym uwzględnieniem oferty reklamowej związanej z targami i misjami gospodarczymi, a także zestaw materiałów informacyjno-promocyjnych. Efektem tego typu działań będzie doprowadzenie do zwiększenia ilości bezpośrednich inwestycji w nowoczesnych i pożądanym z punktu widzenia Beneficjenta sektorach

gospodarki, a w konsekwencji poprawa sytuacji gospodarczej miasta i zwiększenie jego atrakcyjności pobytowej. Realizacja projektu powinna zaowocować zwiększeniem rozpoznawalności i atrakcyjności Częstochowy wśród krajowych i zagranicznych inwestorów, a tym samym napływem tak potrzebnych miastu kapitałów i inwestycji.

„Zainwestuj w Częstochowie” projekt planowany do realizacji przez Miasto Częstochowę w latach : 2012-2013. Wartość projektu wynosi 1 535 636,84 PLN w tym dofinansowanie: 1 305 291,31 PLN

Projekt pn: „Zainwestuj w Częstochowie” jest współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013. Przedmiotem projektu jest zintensyfikowana promocja rozszerzonej i skonkretyzowanej o gotowe projekty wykonawcze oferty inwestycyjnej Miasta Częstochowy, realizowana w drodze bezpośrednich kontaktów z potencjalnymi inwestorami podczas targów inwestycyjnych za granicą oraz specjalnie przygotowanej rundy spotkań biznesowych (tour biznesowy) z grupą docelową projektu (krajowi i zagraniczni inwestorzy branży real estate, instytucje finansujące projekty inwestycyjne, firmy budowlane realizujące projekty o dużej wartości (od 20 mln zł wzwyż), organizacje przedsiębiorców branży budowlanej i real estate oraz państwowe i prywatne instytucje zajmujące się promocją inwestycyjną i pośrednictwem z inwestorami). Elementem projektu jest również wspierająca kampania promocyjna, a także film promocyjny i zestaw materiałów informacyjno-promocyjnych. Efektem tego typu działań będzie doprowadzenie do zwiększenia ilości bezpośrednich inwestycji w nowoczesnych i pożądanym z punktu widzenia Beneficjenta sektorach gospodarki, a w konsekwencji poprawa sytuacji gospodarczej miasta i zwiększenie jego atrakcyjności pobytowej. Realizacja projektu powinna zaowocować zwiększeniem rozpoznawalności i atrakcyjności Częstochowy wśród krajowych i zagranicznych inwestorów, a tym samym napływem tak potrzebnych miastu kapitałów i inwestycji.

Program pomocy publicznej dla przedsiębiorców

(Uchwała NR 157/XIV/2007 Rady Miasta Częstochowy z dnia 27 sierpnia 2007 roku) w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości w ramach pomocy regionalnej na wspieranie nowych inwestycji lub tworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją.

Dzięki tej uchwale można zwolnić z podatku od nieruchomości grunty, budynki, budowle lub ich części przeznaczone na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie miasta Częstochowy jeśli przedsiębiorca realizujący nową inwestycję lub utworzy nowe miejsca pracy w związku z realizacją nowej inwestycji.

Zwolnienie dotyczy nowo wybudowanych przedmiotów opodatkowania, zakupionych na rynku pierwotnym lub zakupionych od podmiotów, wobec których prowadzone jest postępowanie upadłościowe przy czym zwolnienie z podatku z tytułu nabycia nieruchomości od podmiotów, wobec których prowadzone jest postępowanie upadłościowe nie dotyczy dużych przedsiębiorców.

Zwolnienie z podatku od nieruchomości stanowi pomoc publiczną w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (Dz. Urz. WE C 325 z 24.12.2002).

Warunek utworzenia nowych miejsc pracy uważa się za spełniony, jeżeli nastąpi przyrost netto o co najmniej 5 miejsc pracy w danym przedsiębiorstwie, w związku z realizacją nowej inwestycji oraz zostały poniesione koszty inwestycji kwalifikujące się do objęcia pomocą.

Szczegóły zwolnień z podatku od nieruchomości określa ww uchwała.

Działalność Agencji Rozwoju Regionalnego w Częstochowie SA

Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A. jest spółką z większościovym udziałem Gminy Miasto Częstochowa.

Podstawowym celem spółki jest stymulowanie rozwoju gospodarczego w mieście

Częstochowa i subregionie częstochowskim poprzez:

- działalność pomocniczą na rzecz administracji publicznej,
- wspieranie i pobudzanie przedsiębiorczości,
- pozyskiwanie i kojarzenie partnerów gospodarczych,
- gromadzenie i upowszechnianie informacji gospodarczych,
- zarządzanie Częstochowskim Parkiem Przemysłowo - Technologicznym,
- nawiązywanie współpracy z instytucjami działającymi w obszarze rynku pracy.

Wszelkie podejmowane działania ukierunkowane zostały na zapewnieniu przedsiębiorcom oraz osobom pragnącym rozpocząć własną działalność gospodarczą kompleksowej oferty usług, zaś gwarancją jak najlepszej ich jakości stało się wdrożenie w roku 2005 Systemu Zarządzania Jakością wg normy ISO 9001:2001.

W maju 2005 r. spółka została wpisana pod numerem ewidencyjnym 2.24/00194/2005 do rejestru instytucji szkoleniowych, prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, oraz do rejestru KSU z numerem 12/11/2005/082 w zakresie usług szkoleniowych i informacyjnych. W roku 2008 spółka została wpisana do rejestru KSU w zakresie usług proinnowacyjnych, natomiast w 2011 roku w zakresie usług doradczych o charakterze ogólnym.

Podstawowe działania prowadzone przez spółkę:

- działania edukacyjne polegające na organizowaniu różnego typu kursów i szkoleń;
- prowadzenie Punktu Konsultacyjnego dla przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą;
- prowadzenie Regionalnego Ośrodka Europejskiego Funduszu Społecznego; Ośrodek swoją działalność kieruje do: NGO, organizacji pracodawców, instytucji szkoleniowych, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji rynku pracy, placówek oświatowych, jednostek naukowych i innych instytucji uprawnionych do składania wniosków w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego;
- zarządzanie Częstochowskim Parkiem Przemysłowo - Technologicznym;
- współpraca z regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu, w szczególności skupionymi w ramach Śląskiego Konsorcjum Instytucji Wsparcia Rozwoju Przedsiębiorczości zrzeszającego 20 firm z rejonu Śląska, m.in. Górnośląską Agencję Przekształceń Przedsiębiorstw SA, Górnośląską Agencję Rozwoju Regionalnego SA, Fundusz Górnośląski SA oraz agencje lokalne;
- udział w pracach Krajowego Forum Parków Przemysłowych oraz Krajowego Stowarzyszenia Agencji Rozwoju Regionalnego (NARDA);
- udzielanie pożyczek dla mśp w ramach Funduszu Pożyczkowego prowadzonego przez Agencję w projekcie *Fundusz pożyczkowy w Częstochowie prowadzony przez Agencję Rozwoju regionalnego S.A. dla przedsiębiorców z województwa śląskiego, RPO WSL*. Głównym celem projektu jest zapewnienie dostępu do zewnętrznych źródeł kapitału potrzebnego do prowadzenia działalności gospodarczej mikro-, małym i średnim przedsiębiorstwom, podejmującym albo prowadzącym działalność gospodarczą w dowolnej formie organizacyjno-prawnej lub realizującym przedsięwzięcie związane bezpośrednio z prowadzoną albo podejmowaną działalnością gospodarczą na terenie województwa śląskiego.
- Realizacja projektu w zakresie podnoszenia jakości szkolnictwa zawodowego w Częstochowie pn. „Dobry fach to szansa pracy”, działanie 9.2 POKL
- organizacja spotkań z potencjalnymi inwestorami, udział w misjach gospodarczych, przygotowywanie oferty inwestycyjnej Częstochowy na potrzeby danego inwestora, współpraca z PAIZ, firmami doradczymi, izbami gospodarczymi w zakresie poszukiwania inwestorów;
- opracowanie i składanie wniosków o dofinansowanie w ramach funduszy strukturalnych.

W 2012 r. planuje się rozpoczęcie realizacji projektu międzynarodowego pn. „Green ITNet” w ramach Programu Interreg IVC, dotyczy wypracowania wytycznych i transferu dobrych praktyk w zakresie efektywności energetycznej w obszarze IT.

Działalność Biura Inżyniera Miejskiego:

- zgodnie z obowiązującym prawem w zakresie liberalizacji rynku energii elektrycznej, przeprowadzono 2 kolejne przetargi na zakup energii elektrycznej.
- dla realizacji krajowych celów strategicznych zawartych w Polityce Energetycznej Polski do 2025r. oraz Krajowym Planie Działań dotyczącym efektywności energetycznej (EEAP) 2007 opracowano „Lokalny Plan Działań dotyczący efektywności energetycznej dla miasta Częstochowy (CEEAP) 2009”.
- Realizowany jest na bieżąco „Program zarządzania energią i środowiskiem w obiektach użyteczności publicznej miasta Częstochowy”. Realizacja programu, w efekcie optymalizacji warunków rozliczeń i racjonalizacji użytkowania energii oraz wody, przynosi znaczne oszczędności w wydatkach Gminy z tytułu mediów energetycznych oraz dostarczania wody i odprowadzania ścieków.
- Utrzymywana jest ścisła współpraca z Radą na rzecz Zrównoważonego Rozwoju Gospodarki Energetycznej Miasta Częstochowy, powołaną Zarządzeniem Prezydenta Miasta nr 241/07 z dnia 26 kwietnia 2007 r. Jest to nowatorska platforma współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami energetycznymi, przedstawicielami świata nauki i samorządu, umożliwiająca efektywne kreowanie i realizację lokalnej polityki energetycznej z korzyścią dla mieszkańców Częstochowy. Zasadą jest solidarne działanie członków Rady w celu rozwoju zrównoważonej gospodarki energetycznej Częstochowy oraz łączenie interesów swoich instytucji i firm z rozwojem usług publicznych Gminy.

Forum Gospodarczo-Społeczne przy Prezydencie Miasta Częstochowy zostało powołane przez Prezydenta miasta Częstochowy 26 kwietnia 2010 roku

Jest ono organem opiniodawczo-doradczym w zakresie konsultowania spraw dotyczących sfery gospodarczej i społecznej Miasta.

Działania Forum w szczególności skupiają się na:

- udziale w pracach nad tworzeniem strategii wykorzystania potencjału społecznego i ekonomicznego w rozwoju gospodarki Miasta,
- wspieraniu polityki Miasta, ukierunkowanej na rozwój makroregionu północnego województwa śląskiego w układzie ponadmiejskim,
- opiniowaniu procesu wdrażania i tworzenia nowych instrumentów rozwoju gospodarczego i społecznego,
- wskazywaniu możliwości sektora publicznego w zakresie stymulowania rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta,
- wskazywaniu możliwości wykorzystania potencjału badań naukowych na potrzeby inicjatyw prorozwojowych Miasta poprzez wzajemną współpracę środowisk gospodarczych, naukowych i władz lokalnych,
- stymulowaniu działań na rzecz budowania gospodarki opartej na wiedzy, z uwzględnieniem spójności społecznej i wymogów zrównoważonego rozwoju,
- współpracy z lokalnymi i regionalnymi instytucjami, służącymi aktywizacji lokalnej przedsiębiorczości,
- inicjowaniu różnych form współpracy środowisk przedsiębiorców z wyższymi uczelniami i instytucjami z otoczenia biznesu.

W ramach Forum działa pięć Komisji:

Komisja do spraw zrównoważonego rozwoju gospodarczego

Jej głównymi celem jest budowanie wizji rozwoju gospodarki lokalnej w oparciu o założenia wynikające z koncepcji ZRG; stworzenie szerokiego „lobby” prezentującego osiągnięcia częstochowskiej gospodarki poprzez identyfikację „lokalnych szans” i ich odpowiednie artykułowanie oraz konsultacje wszelkich przedsięwzięć Prezydenta w zakresie szeroko rozumianych działań gospodarczych.

Komisja do spraw dialogu i rozwoju społecznego

Uczestniczenie w procesie dialogu społecznego, wyrażanie własnej opinii, poglądów, dzielenie się swoimi uwagami, alternatywnymi rozwiązaniami umożliwi poznanie stanowiska wszystkich zainteresowanych stron oraz oczekiwań dotyczących planowanych i realizowanych inwestycji i projektów miejskich. To z kolei przyczyni się do udziału mieszkańców w sprawach ważnych dla rozwoju Częstochowy.

Komisja do spraw nauki i nowoczesnych technologii

Praca Komisji polegać będzie m.in. na współpracy z uczelniami (promowaniu studentów i absolwentów, pomocy w nabyciu umiejętności praktycznych w czasie studiów); opiniowaniu planów studiów, programów praktyk i staży studenckich pod kątem zapotrzebowania rynku; zgłaszaniu i opiniowaniu tematów prac dyplomowych do wykorzystania w przedsiębiorstwach; inicjowaniu, współorganizowaniu seminariów, konferencji, umożliwiających wymianę doświadczeń wśród kadry menadżerskiej przedsiębiorstw.

Komisja do spraw planowania urbanistycznego i komunikacji

Jej główne cele to wypracowywanie stanowisk dotyczących inwestycji miejskich związanych z budową sieci dróg; tworzenie i prawidłowa ocena procesów urbanistycznych, planistycznych. Komisja zajmować się też będzie rozwojem regionalnym, transportem (zwłaszcza miejskim), ochroną środowiska i mieszkalnictwem.

Komisja do spraw młodzieży

Praca Komisji polegać będzie na rozpoznawaniu potrzeb młodzieży, będzie stymulować rozwój proprzedsiębiorczy wśród młodych ludzi.

DZIAŁANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH**Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Częstochowie**

Jest organizacją samorządu gospodarczego i działa od 1992 roku. Podstawowym zadaniem Izby jest reprezentowanie interesów gospodarczych członków w zakresie ich działalności gospodarczej, w szczególności wobec organów państwowych, oraz wyrażanie opinii o projektach rozwiązań odnoszących się do funkcjonowania gospodarki. Siedzibą Izby jest miasto Częstochowa, a terenem działania objęte są powiaty: częstochowski, kłobucki, myszkowski, lubliniecki, pączękański, włoszczowski, zawierciański, oleski, wieluński, radomszczański oraz jędrzejowski.

Podstawowe cele działalności Izba realizuje poprzez:

- wdrażanie nowoczesnych rozwiązań organizacyjnych, prawnych, technicznych i ekonomicznych w gospodarce regionu i kraju;
- kształtowanie zasad etyki i społecznie akceptowanych form postępowania w stosunkach gospodarczych;
- popularyzowanie wiedzy ekonomiczno-prawnej;
- prowadzenie szeroko rozumianego doradztwa dla sektora MSP;
- prowadzenie badań naukowych w dziedzinie gospodarki;
- występowanie w charakterze mediatora przy rozstrzygnięciu sporów między podmiotami gospodarczymi;
- udział (na zaproszenie) w pracach organów państwowych, samorządowych i organizacji gospodarczych;
- prowadzenie działalności wydawniczej (Biuletyn Informacyjny Izby);
- prowadzenie szkoleń z zakresu technik sprzedaży, obsługi klienta, marketingu, zmian w prawie gospodarczym, podatkowym, celnym itp., pozwalających na lepsze i sprawniejsze zarządzanie firmą;
- organizowanie konkursu na najlepszy produkt regionu "Jurajski Produkt Roku";

- przyznawanie nagród w regionalnej edycji "Laurów Umiejętności i Kompetencji";
- spotkania środowiska gospodarczego z parlamentarzystami, przedstawicielami urzędów państwowych itp.;
- systematyczne przekazywanie informacji o kredytach i dotacjach wynikających z członkostwa w Unii Europejskiej.

Każde działanie Izby ukierunkowane jest na stymulowanie rozwoju lokalnego, a tempo przemian ekonomiczno-społecznych oraz dostosowywanie wszystkich sfer życia państwa do systemów Unii Europejskiej stwarzają nowe obszary działalności Izby.

INNE PROPOZYCJE DZIAŁAŃ DO ROZPATRZENIA W TOKU REALIZACJI MPR

Wsparcie dla osób bezrobotnych podejmujących działalność gospodarczą w obszarach objętych rewitalizacją

Propozycja Powiatowego Urzędu Pracy w Częstochowie: Jednorazowe wsparcie z Funduszu Pracy dla osób podejmujących działalność gospodarczą.

Wsparcie dla osób tworzących nowe miejsca pracy w obszarach objętych rewitalizacją

Propozycja Powiatowego Urzędu Pracy w Częstochowie: Refundacja kosztów utworzenia stanowiska pracy dla osób bezrobotnych oraz refundacja części wynagrodzenia i składek na ubezpieczenie społeczne dla zatrudnionych bezrobotnych.

Promocja i marketing turystyki

Istotnym działaniem związanym z promocją i marketingiem turystyki jest opracowany w 2006 dokument pod nazwą „Badania i analiza ruchu pielgrzymkowo-turystycznego dla Miasta Częstochowy”, który obejmuje badania marketingowe w zakresie wielkości ruchu turystycznego, rozpoznania grup docelowych, ich potrzeb, motywów i preferencji turystycznych, typów produktów turystycznych, wizerunku miasta, efektywności instrumentów promocji turystycznej oraz drożności kanałów dystrybucji produktów turystycznych.

5. DZIAŁANIA KOMPLEMENTARNE W SFERZE SPOŁECZNEJ

Poniżej wymieniono i opisano najważniejsze działania (mikroprogramy), realizowane oraz planowane w obszarach objętych Miejskim Programem Rewitalizacji, które zmierzają do:

- wzmocnienia zdolności samodzielnego radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych,
- integracji lokalnych środowisk i wyzwalania inicjatyw wzajemnej pomocy mieszkańców w rozwiązywaniu problemów społecznych oraz ich profilaktyce,
- pomocy osobom najślabszym.

Wpisują się one w główne grupy działań Miejskiego Programu Rewitalizacji, w szczególności w następujące grupy działań:

- B. Program poprawy bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości,
- D. Wzmocnienie struktury gospodarczej w obszarach rewitalizacji miejskiej,
- F. Wsparcie aktywności i integracji lokalnych społeczności,
- G. Profilaktykę i promocję zdrowia, zwalczanie chorób.

Są to zarówno działania realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i inne jednostki samorządowe działające w sferze pomocy społecznej, jak i inicjatywy organizacji pozarządowych uczestniczących w tworzeniu MPR.

Zakłada się, że dzięki współpracy tych jednostek i organizacji w trakcie realizacji Miejskiego Programu Rewitalizacji oraz dzięki wsparciu Gminy Miasta Częstochowy możliwe będzie poszerzenie liczby osób uczestniczących w programach społecznych, między innymi poprzez wykorzystanie środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Istnieje również wiele wartościowych inicjatyw, które dotychczas nie zostały uruchomione lub są realizowane w bardzo skromnym zakresie ze względu na brak środków finansowych.

DZIAŁANIA W SFERZE SPOŁECZNEJ PLANOWANE PRZEZ GMINĘ ORAZ GMINNE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE NA ROK 2012 I LATA NASTĘPNE

W realizacji programów strategicznych związanych z polityką społeczną aktywnie uczestniczą placówki oświatowe tj. Publiczne Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne w ramach tzw. „współpracy partnerskiej” z:

- Polskim Komitetem Pomocy Społecznej Zarządem Okręgu w Częstochowie. Współpraca dotyczy realizacji projektu **„Aktywizacja zawodowa i społeczna młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym w świetlicach środowiskowych”**- kolejna edycja **rozpoczęła się w roku szkolnym 2011/2012**. Projekt finansowany jest przez EFS w ramach Priorytetu VII: Promocja integracji społecznej. Działania 7.1.2.: Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Towarzystwem Pomocy Dzieciom Oddziałem w Częstochowie. Współpraca dotyczy wykonywania zadań publicznych związanych z powstaniem Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych w Częstochowie.
- Ogniskiem Katolickim przy Parafii św. M. Kolbe w Częstochowie Współpraca dotyczyła cyklicznie realizowanego projektu "Prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej wsparcia dziennego "Skorzystaj z szansy".

Współpraca partnerska koncentruje się na merytorycznym wsparciu wyżej wymienionych instytucji dotyczącym organizacji specjalistycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w formie pozaszkolnej.

Kompleksowe działania związane są systematycznym rozwijaniem kompetencji społecznych, umiejętności szkolnych, organizacji wolnego czasu oraz umiejętności poszukiwania własnej drogi rozwoju zawodowego.

W długofalowej perspektywie realizacja projektów powinna przyczynić się do podniesienia

wykształcenia, a co za tym idzie zmniejszenie bezrobocia i zjawiska wykluczenia społecznego.

Publiczne Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne prowadzą wsparcie aktywności i integracji lokalnych społeczności poprzez prowadzenie programów edukacyjnych dla rodziców, tworzenie grup wsparcia dla rodziców a także grup rozwoju edukacyjnego dla dzieci i młodzieży. Czynnice uczestniczą w poprawie bezpieczeństwa i zapobieganiu przestępczości i prowadząc programy antymobbingowe w szkołach („Mobbing w grupie rówieśniczej”, „Konflikt buduje czy rujnuje”, „Wiem”, „Jesteśmy klasą”) mające na celu wyczulenie i reagowanie na przemoc, zgłaszania jej, uczenie empatii. Działania interdyscyplinarne prowadzone we współpracy z Pomocą Społeczną, Sądem Rodzinnym, Kuratorami oraz Policją, mają na celu poprawę bezpieczeństwa rodzin, zapobieganie patologiom rodzinnym, działania zintegrowane na rzecz rodzin z problemami przemocy i uzależnienia od alkoholu. Poprzez programy Mądrzej bez przemocy”, „Profilaktyka zachowań agresywnych u dzieci – jak można skutecznie zapobiegać agresji i przemocy” „Mediacje i negocjacje jako sztuka konstruktywnego rozwiązywania problemów”, „Przeciwdziałania narkomanii Program „Profilaktyka HIV/AIDS” prowadzona jest profilaktyka i promocja zdrowotna stanowiąca edukację skierowaną do dzieci i młodzieży w celu zapobiegania zjawiskom patologicznym, promujące zdrowy styl życia, uczenie zachowań radzeniu sobie ze stresem, z frustracją i negatywnymi emocjami budowanie postaw odpowiedzialnego zachowania i tolerancji w stosunku do innych Rozwijanie umiejętności lepszego porozumiewania się i konstruktywnego rozwiązywania problemów

W szkołach kontynuowana jest realizacja Rządowego programu wspierania w latach 2009-2014 organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w klasach I-III szkół podstawowych i ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia - **„Radosna szkoła”**.

W ramach rządowego programu Radosna szkoła 23 szkoły otrzymały pomoc finansową w łącznej kwocie 259 712 zł. Program zakłada wspieranie szkół podstawowych w tworzeniu odpowiednich warunków do aktywności ruchowej najmłodszych uczniów, w kontekście obniżenia wieku rozpoczynania obowiązków szkolnego. W ramach pozyskanych środków na terenie szkół utworzono miejsca zabaw wyposażone w pomoce dydaktyczne wspomagające rozwój psychomotoryczny dzieci.

W celu podniesienia poziomu nauczania realizowane są projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej:

„Indywidualizacja nauczania początkowego w Częstochowie” – projekt systemowy, który będzie realizowany w latach 2012–2013 w ramach Poddziałania 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych PO KL. Wartość całkowita projektu wynosi 2 630 268,00 zł. Projekt jest skierowany do uczniów klas I-III SP z siedzibą w Częstochowie. Wsparciem zostanie objętych 3 403 uczestników projektu, w 42 placówkach.

Aktualnie dużą uwagę zwraca się na kształcenie młodzieży pod względem przygotowania zawodowego:

1. **„Mam zawód mam pracę w regionie”** – projekt systemowy realizowany w ramach Działania 9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego PO KL. Gmina Częstochowa w dniu 24 lutego 2011 roku podpisała list intencyjny, w którym zadeklarowała chęć przystąpienia do ww. projektu. Jego realizację planuje się na lata 2011-2013 w ramach partnerstwa z Urzędem Marszałkowskim. Całkowity koszt projektu w mieście Częstochowa wynosi: 5 724 476,42 zł, w tym dofinansowanie

wynosi: 4 923 622,17 . Projekt jest skierowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych zawodowych z siedzibą w Częstochowie. Projektem zostanie objętych 1367 uczniów z 17 szkół zawodowych.

2. **„Dobry fach to szansa pracy”** - projekt konkursowy realizowany w partnerstwie z Agencją Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S. A. - Lider projektu - w ramach Działania 9.2. Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego PO KL. Całkowity koszt projektu wynosi 1 925 926,53, w tym dofinansowanie wynosi: 1 680 370,90. Realizacja projektu przypada na lata 2011 – 2013. Wsparciem zostanie objętych 920 uczniów z 7 szkół zawodowych.
3. **„System wsparcia szkół i placówek oświatowych wdrażających modułowe programy kształcenia zawodowego”** – projekt systemowy MEN realizowany w latach 2009-2013 przez Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej w ramach Priorytetu III Wysoka jakość systemu oświaty. Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia. Podziałanie 3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia. W projekcie biorą udział placówki, które dobrowolnie zadeklarowały chęć wprowadzenia kształcenia zawodowego w oparciu o programy modułowe. W Częstochowie, do projektu zakwalifikowano: Centrum Kształcenia Praktycznego. Szkole został przydzielony ekspert, w celu przeprowadzenia 12 konsultacji w roku szkolnym 2010/2011 (szkolenia dla nauczycieli CKP).
4. Realizacja projektu **„Zł@pmy się w sieci - przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu”** w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013 Oś priorytetowa 8. „Społeczeństwo informacyjne – zwiększenie innowacyjności gospodarki” Działanie 8.3 „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – eInclusion”, poprzez zwiększenie stopnia wykorzystania Internetu wśród osób z rodzin zastępczych oraz dzieci i młodzieży uczącej się z rodzin w trudnej sytuacji materialnej i społecznej. Realizacja projektu rozpoczęła się w 1 lipca 2011 roku i potrwa do 30 czerwca 2014 roku. Po zakończeniu jego realizacji projektodawca zobowiązany będzie do utrzymania jego trwałości przez okres kolejnych 5 lat.

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej od marca 2011 trwa wdrażanie metody pracy środowiskowej. W ramach projektu „Tworzenie i rozwijanie standardów usług i pomocy społecznej”, który ma na celu podniesienie profesjonalizmu i zwiększenie skuteczności instytucji pomocy społecznej. Projekt zainicjowany przez Departament Pomocy i Integracji Społecznej w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej realizowany jest przez partnerstwo publiczno-społeczne. Stowarzyszenie CAL (Centrum Aktywności Lokalnej) oraz Instytut Spraw Publicznych realizują wspólnie zadanie, którego celem jest wypracowanie innowacyjnego standardu środowiskowej pracy socjalnej/organizowania społeczności lokalnej.

Projekt – „Wspólnie po <Złoty Grosz> - aktywizacja społeczności lokalnej” ma na celu pomoc w rozwiązaniu problemów mieszkańców z ulicy Bardowskiego oraz Bór. Mieszkańcy widzą pomoc lidera w rozwiązaniu takich problemów jak: brak placu zabaw, brak boiska, zaniedbane kamienice, brak bezpieczeństwa, chuliganizm osiedlowy, kradzieże.

Projekt – „<Limanowskiego Reaktywacja> - Mapa zasobów i potrzeb na dzielnicy Raków – ul. Limanowskiego 47 i 49”. Mieszkańcy upatrują rozwiązania następujących problemów, wynikających z przeprowadzonych diagnoz: poprawa warunków mieszkaniowych (malowanie, ocieplenie budynku), budowa boisk i placu zabaw, alkoholizm i wandalizm, brak parkingów dla samochodów, brak wydzielonego miejsca dla psów.

Liczne działania na rzecz rewitalizacji prowadzone są przez Młodzieżowy Dom Kultury w Częstochowie, w których uczestniczą dzieci, młodzież oraz rodzice, opiekunowie, dziadkowie i inne osoby zainteresowane. W ramach ogólnopolskiego programu edukacyjnego organizowane są:

- wystawy wyrobów ceramicznych ukazujących piękno i odmienność innych kultur i religii pn. „Przywrócić pamięć”, która odbędzie się w Galerii Plastycznej Dzieci i Młodzieży „PANOPTICUM” a także wystawa retrospektywna „FORMY CERAMICZNE Z MOTYWAMI JURAJSKIMI” zorganizowana n będzie w Pałacyku Hantkego, przygotowana przez pracownię ceramiki MDK w Częstochowie.
- Festiwal artystyczny dzieci i młodzieży szkolnej województwa Śląskiego. Propozycja dla szkół i placówek wychowania pozaszkolnego województwa śląskiego.
- Spektakle plastyczno-taneczne (min. :Brzydkie kaczątko”) Przygotowane są przez uczestników zajęć pracowni choreograficznej i graficznej MDK w Częstochowie. Propozycja adresowana jest do dzieci w wieku przedszkolnym i klas I-III szkół podstawowych
- Koncerty –np. Koncert z okazji Dnia dziecka „A JAKO TO BAJKA” przygotowany przez pracownię choreograficzną MDK w Częstochowie. Dzieci pokażą motywy bajkowe, barwna i śmieszna wędrowka po krainie bajek i baśni. Propozycja zarówno dla szkół, jak i osób dorosłych.
- Konkursy tj:
 - 1) Ogólnopolski „Konkurs odzieży” „AWANGARDA BEZ GRANIC” pokazem mody
 - 2) konkurs tańca „Tańcz i Ty” III edycja adresowana do dzieci z przedszkoli, szkół podstawowych z Częstochowy i okolic, które to pragną pochwalić się umiejętnościami tanecznymi swoich podopiecznych.
 - 3) IX ogólnopolskie spotkania zespołów tanecznych „ZATAŃCZ Z NAMI” działających w szkołach i placówkach wychowania pozaszkolnego które gromadzą liczne zespoły wraz z widzami i fanami.
 - 4) Koncert laureatów festiwalu artystycznego dzieci i młodzieży szkolnej Województwa Śląskiego. W koncercie biorą udział najlepsze pod względem edukacji artystycznej szkoły i placówek z województwa.

Ośrodek wsparcia dla osób bezrobotnych zamieszkałych w dzielnicy Śródmieście

Celem Klubu Integracji Społecznej, którzy działa w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Częstochowie jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób bezrobotnych oraz prowadzenie długofalowych i wszechstronnych działań mających na celu przygotowanie tych osób, do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.

Do Klubu należy realizowanie zadań, w szczególności:

- Reintegracja zawodowa i społeczna osób bezrobotnych,
- Prowadzenie poradnictwa psychologicznego, prawnego i zawodowego,
- Organizowanie działań o charakterze terapeutycznym i edukacyjnym,
- Minimalizowanie skutków bezrobocia poprzez pośrednictwo ofert pracy,
- Prowadzenie działalności samopomocowej w zakresie zwiększenia aktywności i przedsiębiorczości społecznej prowadzenie działalności samopomocowej w zakresie zwiększenia aktywności i przedsiębiorczości społecznej,
- Przygotowanie uczestników do podjęcia zatrudnienia.

Współpraca z pracodawcami w celu pozyskania nowych miejsc pracy :

- oferuje poradnictwo z zakresu informacji zawodowej,
- oferuje nieodpłatny dostęp do Internetu i telefonu w celu poszukiwania pracy przez Klientów Klubu,
- oferuje pomoc w przygotowaniu profesjonalnych dokumentów aplikacyjnych,
- organizuje i prowadzi warsztaty oraz grupy wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,

- oferuje pomoc psychologiczną, prawną.

Osoby korzystające z działań KIS to osoby uczestniczące w Projekcie "Zainwestuj w siebie – program aktywnej integracji w Mieście Częstochowa"

"Szansa na życie"

Program przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze, adresowany do 50 osób - młodzieży w wieku 18-25 lat, usamodzielniającej się na terenie miasta Częstochowa, po opuszczeniu placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych. Bez wsparcia ze strony rodziny, zarówno finansowego, jak i emocjonalnego i psychicznego, mając problemy ze znalezieniem pracy, młodzież ta jest zagrożona wykluczeniem społecznym.

Celem programu jest ułatwienie młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze wejścia na rynek pracy i znalezienia zatrudnienia. Projekt zakłada aktywizację młodzieży poprzez: akcje informacyjne, szkolenia, usługi doradcze, pośrednictwo pracy, porady prawne, pomoc psychologa, grupy wsparcia, staże absolwenckie, prace interwencyjne. Innowacyjnością projektu jest kompleksowość działań wspierających młodzież opuszczającą placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Zakładane rezultaty:

- zdobycie kwalifikacji zawodowych (przez 50% uczestników projektu),
- zdobycie zatrudnienia w ramach subsydiowanych miejsc pracy (20% uczestników),
- odbycie staży (15% uczestników),
- zdobycie zatrudnienia po zakończeniu projektu (20% uczestników),
- podniesienie samooceny.

Projekt opracowany został przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie, we współpracy z PUP Częstochowa.

Powiatowy Urząd Pracy udzielałby wsparcia w organizowaniu staży i subsydiowanych form zatrudnienia. Zagwarantowałby również środki z Funduszu Pracy na realizację projektu w wysokości 25% jego wartości.

Projekt „Szansa na życie” nie jest realizowany w pierwotnej formie, Jednak beneficjenci mogą skorzystać ze wsparcia w ramach projektu. „Zainwestuj w siebie – program aktywnej integracji w mieście Częstochowa” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach EFS, podziałanie 7.1.1. POKL realizowanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie.

Program Przeciwdziałania Narkomanii i Profilaktyki HIV/AIDS w Mieście Częstochowa na lata 2008-2013²⁶

Program Przeciwdziałania Narkomanii i Profilaktyki HIV/AIDS w Mieście Częstochowa na lata 2008-2013 opiera się na integracji działań i współpracy przedstawicieli instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i innych podmiotów niepublicznych.

Program uwzględnia zapisy ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, założeń Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Częstochowy na lata 2007-2013 oraz Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2008.

Program został sporządzony w ramach projektu „Wsparcie województw i społeczności lokalnych w zapobieganiu narkomanii na poziomie lokalnym”, realizowanego

²⁶

Uchwała Nr 238/XXI/2007 Rady Miasta Częstochowy z dnia 28 grudnia 2007 r.

przez Fundację Demokracji Lokalnej na zlecenie Fundacji Fundusz Współpracy i Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii w ramach Projektu Transition Facility. Celem głównym Programu jest ograniczenie zjawiska narkomanii i jej skutków w Mieście Częstochowa.

Cele operacyjne Programu:

- podniesienie w społeczności lokalnej wiedzy na temat szkodliwości i przyczyn narkomanii,
- zapewnienie dostępności do pomocy osobom dotkniętym i zagrożonym narkomanią oraz ich rodzinom,
- rozwój umiejętności psychospołecznych dzieci i młodzieży,
- podniesienie skuteczności działań profilaktyczno-prewencyjnych organizacji i instytucji współdziałających w zakresie przeciwdziałania narkomanii,
- ograniczanie zakażeń wirusem HIV, HCV, HBS i minimalizowanie skutków zachorowań u osób zakażonych.

Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2011²⁷

Cele strategiczne Programu

Podejmowanie działań mających na celu:

1. zmniejszanie spożycia napojów alkoholowych przez mieszkańców Częstochowy w szczególności przez osoby niepełnoletnie,
2. ograniczanie społecznych i zdrowotnych skutków alkoholizmu i narkomanii w rodzinach dotkniętych uzależnieniem.

Cele operacyjne

- poprawa jakości życia rodzin z problemem alkoholowym, ze szczególnym uwzględnieniem ograniczania zjawiska przemocy w rodzinie,
- podniesienie w społeczeństwie, a w szczególności wśród młodzieży poziomu wiedzy o zagrożeniach wynikających z zażywania substancji psychoaktywnych.

Źródła i zasady finansowania

- budżet Miasta Częstochowy, zgodnie z klasyfikacją budżetową - środki finansowe uzyskane z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych,
- środki finansowe pochodzące ze źródeł zewnętrznych,
- środki finansowe realizatorów Programu.

Realizację i koordynację działań w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych powierza się Wydziałowi Promocji Zatrudnienia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Częstochowy.

„Bądź aktywny zawodowo” – projekt systemowy Powiatowego Urzędu Pracy w Częstochowie

Projekt systemowy dotyczy całego okresu wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki tj. okresu od 01.01.2008 r. do 31.12.2013 r.

Powiatowy Urząd Pracy pozyskuje środki na realizację projektu systemowego składając wnioski o dofinansowanie projektu na dany rok budżetowy. W 2011 roku kontynuowane realizację projektu pn. „**Bądź aktywny zawodowo**” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich”, Działanie 6.1 „Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie”, Poddziałanie 6.1.3 „Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych”.

²⁷

Uchwała Nr 15/III/2010 Rady Miasta Częstochowy z dnia 28 grudnia 2010 r.

Celem naszego projektu jest poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podniesienie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych.

Cel główny projektu realizowany będzie poprzez następujące cele szczegółowe, tj.:

- podniesienie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych;
- podniesienie poziomu aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych;
- podniesienie poziomu aktywności zawodowej osób młodych;
- podniesienie poziomu aktywności zawodowej osób długotrwale bezrobotnych.

W ramach projektu realizowane są działania, które umożliwią przewyższenie podstawowych barier utrudniających podjęcie zatrudnienia osobom bezrobotnym. Przyczynią się one do aktywizacji zawodowej uczestników projektu oraz poprawy zdolności do zatrudnienia lub samozatrudnienia. Projekt pn. „Bądź aktywny zawodowo” realizowany był na terenie powiatu częstochowskiego i miasta Częstochowy przez 12 miesięcy (od 01.01.2011 r. do 31.12.2011 r.) poprzez:

- poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy dla 714 osób (min. 361 kobiet),
- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, w tym koszty pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa dla 168 osób (min. 79 kobiet),
- staże dla 451 osób (min. 230 kobiet),
- szkolenia zawodowe dla 95 osób (min. 52 kobiety).

W projekcie opracowane i wdrażane są Indywidualne Plany Działania dla 286 osób (min. 143 kobiety). Ponadto dla osób, które po odbytych szkoleniach zawodowych w ciągu 2 tygodni nie podejmą zatrudnienia, zorganizowane będą zajęcia warsztatowe przygotowujące osoby bezrobotne do samodzielnego poruszania się po rynku pracy.

Projekt pn. „Bądź aktywny zawodowo” adresowany jest do 714 osób (min. 361 kobiet). Uczestnikami/czkami projektu będą mężczyźni/kobiety posiadający status osoby bezrobotnej PUP Częstochowa, w tym osoby wyszczególnione w art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20.04.2004 r. (Dz. U. z 2008 r., Nr 69, poz. 415 z późn. zm.), tj.:

- osoby bezrobotne do 25 roku życia,
- osoby bezrobotne długotrwale albo po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego lub kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka,
- osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia,
- osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego,
- osoby bezrobotne samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia,
- osoby bezrobotne, które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia,
- osoby bezrobotne niepełnosprawne.

Środki przeznaczone w 2011 roku na realizację zadań w ramach projektu „**Bądź aktywny zawodowo**” stanowiły kwotę 6 173 500,00 PLN.

Projekt systemowy „**Bądź aktywny zawodowo**” współfinansowany jest w 85% z Europejskiego Funduszu Społecznego i w 15% z budżetu państwa.

Wyrównywanie szans edukacji dzieci i młodzieży

W roku 2010 osiem szkół pozyskało dofinansowanie do nowych projektów w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytetu IX – Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Poddziałania 9.1.2. Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszenie różnic w jakości usług edukacyjnych.

Wszystkie szkoły realizację projektu rozpoczną w roku 2011 i 2012. Łączna kwota dofinansowania na wszystkie lata to 5 460 157 zł.

Cele poddziałania to:

- Tworzenie warunków równych szans edukacyjnych poprzez udzielanie wsparcia na rzecz instytucji systemu oświaty oraz osób napotyających na bariery o

charakterze środowiskowym, ekonomicznym, geograficznym i zdrowotnym utrudniające lub uniemożliwiające dostęp do usług edukacyjnych.

- Wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej instytucji systemu oświaty realizujących kształcenie w formach szkolnych (z wyłączeniem kształcenia osób dorosłych) ukierunkowane na rozwój kluczowych kompetencji oraz wzmocnienie zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia.

Ponadto jedna szkoła (ZS im. B. Prusa) otrzymała wsparcie finansowe na realizację projektu w ramach działania 9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego, którego celem jest wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe służące podniesieniu zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ W SFERZE SPOŁECZNEJ NA DALSZE LATA

Szkolenie osób - kandydatów na rodziców zastępczych

Projekt zmierza do ograniczenia zjawiska marginalizacji społecznej – poprzez tworzenie rodzin zastępczych. Planowane jest dostarczenie wiedzy o procesie wychowania, przygotowanie emocjonalne do sprawowania funkcji rodziny zastępczej – w formie 300 godzinowego cyklu szkoleń, będących okazją do:

- pracy nad rozpoznaniem własnych ograniczeń i konfliktowości,
- rozszerzenia kompetencji wychowawczych.

Efektom realizacji programu będzie: przygotowanie kompetentnych rodziców do sprawowania funkcji zawodowych rodzin zastępczych, spadek liczby niepowodzeń adopcyjnych, wsparcie w trakcie sprawowania opieki.

Pomoc dla dzieci z ubogich rodzin

Projekt zakładający prowadzenie stałych zajęć nauki języków obcych, pomoc psychologa (pedagoga), zakup pomocy naukowych.

Projektodawcą jest I Ognisko Wychowawcze Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, funkcjonujące na terenie Szkoły Podstawowej nr 38 przy ul. Sikorskiego.

INNE PROPOZYCJE DZIAŁAŃ - DO ROZPATRZENIA W TOKU REALIZACJI MPR

Idea rewitalizacji zdegradowanych dzielnic miejskich poprzez wsparcie aktywności społecznej spotkała się z nadzwyczaj żywym odzewem. Oprócz propozycji projektów w pełni dopracowanych, przedstawionych powyżej, zgłoszone zostały dodatkowo następujące propozycje, które mogą być rozwinięte i zrealizowane z pomocą funduszy unijnych w toku realizacji MPR:

- „Straż obywatelska” - aktywizacja społeczeństwa w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa i porządku poprzez stworzenie straży obywatelskich współpracujących z Policją i Strażą Miejską (środki potrzebne na łączność, wyposażenie, materiały biurowe, utrzymanie siedziby: co, energia, usługi telekomunikacyjne).
- Zwiększenie zatrudnienia w Straży Miejskiej – zatrudnienie bezrobotnych, włączenie żołnierzy służby zastępczej (projektodawca: Straż Miejska).
- Podniesienie kwalifikacji pracowników samorządowych poprzez kursy nauki języków obcych (uzasadnienie: pracownicy Straży Miejskiej mają częsty kontakt z turystami zagranicznymi).
- Prowadzenie zajęć z samoobrony dla kobiet (projektodawca: Straż Miejska).
- Aktywizacja i wsparcie Domu Kultury przy ul. Łukasińskiego oraz Ośrodka Wychowawczo-Zawodowego Spółdzielni Hutnik przy ul. Mireckiego poprzez organizację imprez mających na celu integrację mieszkańców i ich identyfikację z miastem (projektodawca: SP ZOZ Przychodnia Lekarska ul. Mireckiego 29a).

- Organizacja imprez typu „Biały weekend” dotyczących profilaktyki cukrzycy i schorzeń układu krążenia (projektodawca: SP ZOZ ul. Powstańców Śląskich 7a).
- Propozycje wniesione przez Wydział Promocji Zatrudnienia i Spraw Społecznych:
 - wspieranie form pracy środowiskowej dla dzieci i młodzieży: pomoc w nauce, pomoc socjalna, dożywianie, organizacja czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizacja zabaw i zajęć sportowych, w ramach działalności świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych, w szczególności w dzielnicach najbardziej zagrożonych dysfunkcjami;
 - wspieranie działań poradni lub punktów konsultacyjnych utworzonych dla rodzin dysfunkcyjnych, dotkniętych bezrobociem, uzależnieniami, borykających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi;
 - propagowanie wartości prorodzinnych;
 - rozwój poradnictwa rodzinnego;
 - wspieranie działań centrum integracji społecznej, które obejmowałyby poradnictwo prawne, psychologiczne, działalność samopomocową, grupy wsparcia;
 - organizowanie mieszkań chronionych dla osób, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu;
 - podejmowanie działań na rzecz osób niepełnosprawnych z zakresu edukacji, opieki zdrowotnej, aktywizacji zawodowej, adaptacji zawodowej i pomocy społecznej;
 - przeciwdziałanie sytuacjom długotrwałego pozostania bez pracy osób bezrobotnych, poprzez zatrudnianie ich w ramach prac społecznie użytecznych, prac interwencyjnych bądź zatrudnienia socjalnego;
 - promowanie i wspieranie wolontariatu – zwiększenie szans młodzieży na uzyskanie zatrudnienia;
 - przeszkolenie pielęgniarek środowiskowych oraz opiekunek specjalistycznych;
 - szkolenia dla organizacji pozarządowych współpracujących z Wydziałem Promocji Zatrudnienia i Spraw Społecznych.
- Propozycje Biblioteki Publicznej:
 - budowa zintegrowanej sieci komputerowej miejskich placówek bibliotecznych;
 - organizacja klubów internetowych przy bibliotekach i świetlicach środowiskowych.
- Wnioski Rad Dzielnic:
 - organizacja nadzoru szkolnego ze względu na zagrożenie w szkołach;
 - poprawa i ujednoczenie zasad działania świetlic środowiskowych;
 - zapewnienie czasu wolnego dla młodzieży w godzinach pozalekcyjnych z wykorzystaniem bazy szkół;
 - Przeprowadzenie badań odczuć społecznych na temat bezpieczeństwa publicznego;
 - Kontynuacja badań problemów społecznych.

IV. SYSTEM WDRAŻANIA

1. Za koordynację działań ujętych w MPR, monitoring rezultatów MPR i aktualizację programu odpowiada Pełnomocnik Prezydenta Miasta Częstochowy do spraw Rewitalizacji.

Pełnomocnik P

2. Pełnomocnik Prezydenta Miasta Częstochowy d.s. Rewitalizacji:

- a. koordynuje, za pośrednictwem Zespołu d.s. Wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji, realizację sektorowych polityk i programów operacyjnych w zakresie dotyczącym obszaru rewitalizacji, pod kątem założonych celów i rezultatów MPR,
- b. współpracuje z partnerami w sektorze gospodarczym i społecznym oraz zapewnia informację o programie i komunikację społeczną,
- c. współpracuje z Komisją Doradczą Rady Miasta, Radami Dzielnic, partnerami z sektora publicznego, organizacjami pozarządowymi, jednostkami gospodarczymi, obywatelami,
- d. zapewnia, we współpracy z Wydziałem Rozwoju Miasta i Biurem Funduszy Europejskich spójność MPR ze strategią rozwoju miasta oraz ukierunkowanie programu pod kątem optymalnego wykorzystania możliwości pozyskania wsparcia zewnętrznego zarówno dla działań planowanych przez Urząd Miasta i jednostki podległe, jak partnerów zewnętrznych,
- e. określa, przy pomocy Zespołu d.s. Wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji, potrzeby dotyczące pomocy technicznej dla jednostek gminnych i partnerów zewnętrznych w zakresie planowania i realizacji projektów i programów,
- f. prowadzi monitoring rezultatów MPR, we współpracy z Wydziałem Nadzoru i Administracji, Wydziałem Rozwoju Miasta, Wydziałem Inwestycji i Zamówień Publicznych i Biurem Funduszy Europejskich.

3. Zespół d.s. Wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji, w skład którego wchodzi przedstawiciele wydziałów i jednostek organizacyjnych podlegających gminie, odpowiada za:

- a. wypracowanie koncepcji działań, proponowanych do realizacji w ramach MPR, poprzez zaangażowanie członków Zespołu w pracę tematycznych grup roboczych, tworzonych przez Pełnomocnika stosownie do potrzeb,
- b. rekomendację działań i zadań do ujęcia w części operacyjnej programu (dotyczącej okresu najbliższych 1-6 lat), po dokonaniu wstępnej analizy celowości, ich wykonalności organizacyjnej i prawnej oraz zgodności z politykami sektorowymi opracowanych w postaci kart projektów,
- c. wypracowanie zestawu mierników na potrzeby monitoringu rezultatów MPR,
- d. zapewnienie gromadzenia danych na potrzeby monitoringu MPR w swoich jednostkach organizacyjnych.

4. Propozycje zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych do ujęcia w MPR zgłaszają przedstawiciele:

- Rady Miasta – Komisja Doradcza,
- Rad Dzielnic,
- partnerów z sektora publicznego,
- organizacji pozarządowych,
- jednostek gospodarczych
- obywateli.

1. WERYFIKACJA I NADANIE PRIORYTETÓW GRUPOM DZIAŁAŃ I OBSZAROM

Przyjęte w pierwotnym dokumencie MPR Założenia Programu Rewitalizacji zostały – w ramach aktualizacji II edycji oraz bieżącej aktualizacji - poddane weryfikacji w trybie planowania otwartego. Poniżej zamieszczone wyniki pochodzą z sondażu przeprowadzonego dwukrotnie w trakcie Sesji Warsztatowych w 2006r. W ramach pracy warsztatowej, zaproszone podmiotowe grupy interesariuszy Programu, dokonały priorytetyzacji przyjętych w dokumencie MPR grup działań oraz ustaliły priorytety obszarów wskazanych do rewitalizacji.

1.1 PRIORYTETYZACJA GRUP DZIAŁAŃ

Wynikowy zapis wskazań dotyczących nadania priorytetów ustalonym grupom działań zawiera poniższa tabela.

Tabela 76. Priorytety grup działań w MPR

Grupa działań	Punktacja
A. Regeneracja przestrzeni publicznych	26
H. Rewaloryzacja i rozbudowa systemu parków oraz terenów sportowo-rekreacyjnych	26
C. Rewaloryzacja zabytków	22
F. Wsparcie aktywności i integracji lokalnych społeczności	20
D. Wzmocnienie struktury gospodarczej w obszarach rewitalizacji miejskiej	18
J. Ponowne zagospodarowanie terenów i obiektów przemysłowych	18
E. Wzbogacenie oferty kulturalnej i rozrywkowej	15
B. Poprawa bezpieczeństwa i zapobieganie przestępczości	14
K. Poprawa bezpieczeństwa ruchu pieszego i usprawnienie ruchu kołowego w rewitalizowanych obszarach miejskich	13
M. Instrumenty planistyczne	7
L. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej	6
I. Porządkowanie starej tkanki urbanistycznej	6
G. Profilaktyka i promocja zdrowia, zwalczanie chorób	4

Wnioski dotyczące priorytetyzacji działań rewitalizacyjnych

Powyższe wyniki wykazują, że najwięcej uwagi - zdaniem uczestników badania - powinno się zwrócić na zagadnienia szeroko pojętej regeneracji przestrzeni publicznych oraz rewaloryzacji i rozbudowy parków oraz terenów zielonych o funkcjach sportowo-rekreacyjnych.

Drugim w kolejności obszarem problemowym wymagającym zwiększonej uwagi jest rewaloryzacja obiektów zabytkowych. Na trzeciej pozycji znalazło się wsparcie aktywności i integracja lokalnych społeczności. Ilustruje to potrzebę wprowadzenia nowych rozwiązań stymulujących aktywność mieszkańców w sferze działalności produkcyjnej i usług oraz ich integrację wokół działań rewitalizacyjnych w układzie obszarowym.

Równoważne potraktowanie problemów związanych ze wzmocnieniem struktury gospodarczej w obszarach rewitalizacji miejskiej oraz ponownym zagospodarowaniem terenów i obiektów przemysłowych uzupełnia listę rankingową pierwszych sześciu najważniejszych problemów ujętych w MPR i koniecznych do rozwiązania.

2. PROCEDURA WPISYWANIA PROPOZYCJI PROJEKTÓW DO PLANU MPR

Plan jest dokumentem wykonawczym Miejskiego Programu Rewitalizacji. Jest on integralną częścią programu zawartą w odrębnym tomie. Plan zawierał będzie projekty, które będą składały się na realizację celów rewitalizacji Miasta Częstochowy. Plan będzie corocznie aktualizowany przez dwa elementy:

- po pierwsze wprowadzone będą do niego nowe projekty,
- po drugie będą z niego usuwane zrealizowane już projekty oraz te, które nie uzyskały środków na realizację.

Tym samym Plan ustalany na każdy rok będzie zmiennym elementem MPR.

Każdy wnioskodawca jest zobowiązany do przygotowania karty opisu projektu według załączonego poniżej wzoru. Powinna ona być dostarczona do Pełnomocnika Prezydenta Miasta Częstochowy ds. Rewitalizacji. Zgodnie z przyjętymi założeniami karta projektu wymaga tylko syntetycznych informacji o proponowanym projekcie, ograniczając tym samym wstępne koszty opracowania dokumentacji projektu.

Wnioskodawcy projektów, które zostaną wpisane do Planu MPR na dany rok, mogą w dalszej kolejności wnioskować o przyznanie środków do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013.

Projekty, które w wyniku montażu finansowego uzyskają całkowite zapewnienie środków na realizację, stają się stałymi elementami MPR aż do czasu zakończenia implementacji projektu.

WZÓR KARTY PROJEKTU REALIZOWANEGO W RAMACH REWITALIZACJI

1.	Tytuł projektu / adres	
2.	Projektodawca/ adres	
3.	Krótki opis projektu	
4.	Stan własności	
5.	Zgodność z celem nadrzędnym MPR	☐ Ożywienie gospodarcze i społeczne miasta ☐ Zwiększenie potencjału turystycznego i kulturowego
6.	Obszar lokalizacji projektu w MPR	☐ RM1 Śródmieście ☐ RM2 Raków – Ostatni Grosz ☐ RP1 Papiernia – Warta ☐ RP2 Wełnopol – Elanex ☐ RP3 Częstochowski Park Przemysłowy ☐ RP4 Złota Góra ☐ RP5 Stawy „Bałtyk” – „Adriatyk” ☐ RP6 Centralna Szkoła Państwowej Straży Pożarnej w Częstochowie
7.	Grupa działań, której dotyczy projekt	☐ A.REGENERACJA PRZESTRZENI PUBLICZNYCH; ☐ B.POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA I ZAPOBIEGANIE PRZESTĘPCZOŚCI; ☐ C.REWALORYZACJA ZABYTKÓW; ☐ D.WZMOCNIENIE STRUKTURY GOSPODARCZEJ W OBSZARACH REWITALIZACJI MIEJSKIEJ; ☐ E.WZBOGACENIE OFERTY KULTURALNEJ I ROZRYWKOWEJ; ☐ F.WSPARCIE AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI; ☐ G.PROFILAKTYKA I PROMOCJA ZDROWIA, ZWALCZANIE CHORÓB; ☐ H.REWALORYZACJA I ROZBUDOWA SYSTEMU PARKÓW ORAZ TERENÓW SPORTOWO-REKREACYJNYCH; ☐ I.PORZĄDKOWANIE STAREJ TKANKI URBANISTYCZNEJ; ☐ J.PONOWNE ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW I OBIEKTÓW POPRZEMYSŁOWYCH; ☐ K.POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA RUCHU PIESZEGO I USPRAWNIE NIE RUCHU KOŁOWEGO W REWITALIZOWANYCH OBSZARACH MIEJSKICH; ☐ L.MODERNIZACJA I ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ; ☐ M.INSTRUMENTY PLANISTYCZNE;

8.	Grupa beneficjentów, do której należy wnioskodawca	☐ Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia. ☐ Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia. ☐ Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych. ☐ Szkoły wyższe. ☐ Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych. ☐ Organizacje pozarządowe. ☐ Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej). ☐ Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe. ☐ Przedsiębiorcy. ☐ TBS. ☐ Administracja rządowa. ☐ Porozumienia w/w podmiotów. ☐ Podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno – prywatnym.
9.	Budżet projektu (PLN)	
10.	Źródła finansowania części własnej projektu	☐ budżet gminy ☐ pozostałe
11.	Harmonogram realizacji projektu	Termin rozpoczęcia: Termin zakończenia:
12.	Po zrealizowaniu projektu nastąpi wzmocnienie potencjału rewitalizowanego obszaru	☐ Gospodarczego ☐ Kulturowego ☐ Turystycznego ☐ Mieszkaniowego ☐ Bezpieczeństwa społecznego ☐ Środowiskowego
13.	Kompleksowość (czy projekt jest realizowany wspólnie w porozumieniu z j.s.t.)?	☐ tak ☐ nie
14.	Komplementarność z innymi zrealizowanymi/realizowanymi projektami	☐ tak ☐ nie
15.	Stan prac nad przygotowaniem projektu	☐ Koncepcja/ założenia ☐ Pełna dokumentacja ☐ Rozpoczęta realizacja
16.	Wstępne Studium Wykonalności	☐ tak ☐ nie
17.	Wskaźniki produktu*	
18.	Wskaźniki rezultatu**	
19.	Partnerzy projektu	

* Wskaźniki produktu - Wskaźniki odnoszące się do działalności. Liczone są w jednostkach materialnych lub monetarnych (np. długość zbudowanej drogi, ilość firm, które uzyskały pomoc).

** Wskaźniki rezultatu - Wskaźniki odpowiadające bezpośrednio z natychmiastowych efektów wynikających z programu. Dostarczają one informacji o zmianach np. zachowania, pojemności lub wykonania, dotyczących beneficjentów. Takie wskaźniki mogą przybierać formę wskaźników materialnych (skrócenie czasu podróży, liczba skutecznie przeszkolonych, liczba wypadków drogowych, itp.) lub finansowych (zwiększenie się środków finansowych sektora prywatnego, zmniejszenie kosztów transportu).

V. SYSTEM MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

1. Monitoring programu rewitalizacji obejmuje :
 - rejestrowanie rezultatów realizacji programu,
 - analizę procesów społecznych, gospodarczych i przestrzennych zachodzących w obszarze rewitalizacji,
 - obserwację zewnętrznych uwarunkowań realizacji programu, w tym zmian w kierunkach polityki regionalnej i dostępnych instrumentów wsparcia zadań planowanych do realizacji w ramach MPR.
 - rezultaty projektów inwestycyjnych oraz programów społecznych i gospodarczych ujętych w programie rewitalizacji podlegają monitoringowi i ocenie - bez względu na to, czy realizowane są przy udziale wsparcia Unii Europejskiej, czy nie.
2. Monitoring jest podstawą:
 - okresowej oceny programu rewitalizacji, zarówno w zakresie uzyskiwanych rezultatów jak aktualności przyjętych założeń programu,
 - formułowania propozycji zmian celów i zadań w kolejnych aktualizacjach programu.
3. Pełnomocnik d.s. Rewitalizacji opracowuje system monitorowania MPR, na podstawie wypracowanego przez Zespół ds. Wdrażania MPR zestawu mierników.

Wypracowane przez Zespół mierniki odnoszą się głównie do zadań inwestycyjnych i obejmują:

Tabela 77. Mierniki Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Częstochowy

<i>lp.</i>	<i>miernik</i>	<i>suma</i>
1	powierzchnia obiektów wybudowanych / wyremontowanych / poddanych renowacji i przeznaczonych na cele gospodarcze / edukacyjne / turystyczne / rekreacyjne / społeczne i kulturalne w obszarze rewitalizacji (obiekt powinien realizować minimum 2 cele z wyżej wymienionych)	[m ²]
2	długość wybudowanych / wyremontowanych / zmodernizowanych dróg w obszarze rewitalizacji	[m]
3	liczba mieszkań w wyremontowanych / zmodernizowanych budynkach mieszkalnych w obszarze rewitalizacji	[szt]

Źródło: mierniki wypracowane przez Zespół ds. Wdrażania MPR

W przypadku projektów mieszkaniowych mierniki powinny wynikać również z załącznika nr 4 do uszczegółowienia RPOWŚ, zawierającego m.in. Wytyczne w zakresie mieszkalnictwa

4. Właściwe wydziały Urzędu Miasta i jednostki organizacyjne odpowiedzialne za realizację i wdrażanie zadań MPR odpowiadają za gromadzenie danych dotyczących wskaźników monitoringowych dla realizowanych zadań i projektów oraz dla MPR.
5. Pełnomocnik ds. Rewitalizacji odpowiada za analizę, na podstawie gromadzonych danych, zjawisk i procesów społecznych, gospodarczych i przestrzennych występujących w obszarze rewitalizacji, a także śledzi zewnętrzne uwarunkowania realizacji programu, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości pozyskiwania wsparcia realizacji MPR ze środków zewnętrznych.

6. Raz w roku, Pełnomocnik d.s. Rewitalizacji dokonuje oceny rezultatów realizacji zadań objętych programem rewitalizacji oraz uwarunkowań zewnętrznych realizacji MPR, zamieszczając wyniki w raporcie rocznym w terminie składania sprawozdań z realizacji budżetu.
7. Aktualizacja programu rewitalizacji dokonywana jest:
 - w zakresie projektów i programów przewidzianych do realizacji w okresie operacyjnym – w terminach określonych każdorazowo dla aktualizacji Wieloletniej Prognozy Finansowej,
 - w zakresie diagnozy stanu obszaru rewitalizacji - nie rzadziej niż co 3 lata.
 - w zakresie pozostałych planowanych działań - stosownie do potrzeb.
8. Aktualizację MPR zatwierdza Rada Miasta, na wniosek Prezydenta Miasta. Projekt aktualizacji MPR w części operacyjnej obejmuje działania zarekomendowane przez Zespół d.s. Wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji. Zespół dokonuje rekomendacji działań w drodze głosowania.
9. Sporządzając projekt aktualizacji MPR, Pełnomocnik d.s. Rewitalizacji:
 - przyjmuje propozycje zadań inwestycyjnych i działań nieinwestycyjnych, zgłaszane przez:
 - I. Członków Zespołu d.s. Wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji,
 - II. Komisję Doradczą,
 - III. Partnerów z sektora publicznego oraz organizacji pozarządowych,
 - IV. Obywateli i jednostki gospodarcze.Propozycje te zgłaszane będą w postaci wniosków zawierających cel, zakres rzeczowy i szacowany koszt projektu lub działania.
 - przedstawia własne propozycje działań do ujęcia w MPR,
 - powołuje, w zależności od potrzeb, grupy robocze spośród członków Zespołu d.s. Wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji i partnerów zewnętrznych, w celu dopracowania propozycji działań, dokonania wstępnej analizy ich wykonalności oraz uzgodnień ze służbami finansowymi (w stosunku do działań proponowanych do realizacji w okresie operacyjnym),
 - przeprowadza konsultacje społeczne i uzyskuje opinię Komisji Doradczej Rady Miasta d.s. Rewitalizacji.
10. Rozpowszechnianie informacji o Miejskim Programie Rewitalizacji będzie odbywać się w następujących formach:
 - Spotkania z partnerami społeczno – gospodarczymi Gminy,
 - Spotkania z Radami Dzielnic,
 - Informacje zamieszczone na stronach internetowych Urzędu Miasta Częstochowy
 - Analizy i badania,
 - Ankietyzacje,
 - Koncepcje architektoniczno-urbanistyczne terenów rewitalizowanych,
 - Artykuły w prasie lokalnej,
 - Reklamy,
 - Audycje radiowe i telewizyjne przy współpracy z lokalnymi i regionalnymi nadawcami audiowizualnymi.